SHOUT
SHARE
IT

FOR THE PEOPLE
FOR EDVCATION
FOR SCIENCE

LIBRARY
OF
THE AMERICAN MUSEUM
OF
NATURAL HISTORY

WILHELM

BLANDT DVÆRGE OG GORILLAER

MED DEN SVENSKE
ZOOLOGISKE EKSPEDITION TIL
CENTRAL-AFRIKA 1921

OVERSAT AF POUL UTTENREITTER

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
MDCCCCXXII

LIBRARY
OF THE
AMERICAN MUSEUM

BLANDT DVÆRGE OG GORILLAER

WILHELM, prince of Sweden.

BLANDT DVÆRGE OG GORILLAER

MED DEN SVENSKE ZOOLOGISKE EKSPEDITION TIL CENTRAL-AFRIKA 1921

OVERSAT

AF

POUL UTTENREITTER

GYLDENDALSKE BOGHANDEL · NORDISK FORLAG · KJØBENHAVN · KRISTIANIA
LONDON · BERLIN · MDCCCCXXII

AARHUS STIFTSBOGTRYKKERI
DT361
.W5
28206

Mine Venner,

der med aabent Øje for Betydningen af svensk Forskning i fjærne Lande har muliggjort Ekspeditionen til Centralafrika,

tilegnes denne Bog.

INDHOLD

1. Forord . . . . . Side 9
2. Afrikansk Ødemark . . . . . - 13
3. I Kenyakolonien . . . . . - 18
4. Gennem Uganda . . . . . - 29
5. Afrikas Hjerte . . . . . - 52
6. I Dyrenes Paradis . . . . . - 105
7. Blandt Vulkanverdenens Kæmper. Af *Nils Gyldenstolpe* . . . - 128
8. Over Edwardsøen til Beni . . - 144
9. I Urskoven . . . . . - 154
10. Med Wambutti-Dværgene paa Jagtstien. Af *Nils Gyldenstolpe* - 167
11. Nedad Nilens hellige Flod . . - 181

FORORD

— Det er dog et utaaleligt Menneske! Kan han da aldrig holde sig hjemme? Og skal vi nu igen belemres med en Rejsebog, før vi rigtig har faaet fordøjet den sidste?

Ja, saadan er der ganske sikkert mange af mine Læsere, der vil sige. Og med Rette. Jeg ved ikke, hvad jeg skal svare, — thi en Undskyldning indeholder jo altid ikke saa lidt af en Indrømmelse . . .

Der er imidlertid nogle formildende Omstændigheder.

Den svenske zoologiske Ekspedition til Centralafrika planlagdes nemlig for otte Aar siden, hvorfor dette Arbejde nu allerede burde have været baade læst og gemt og glemt. Men saa kom Krigen, og først i 1921 lod Planen sig realisere.

Da de Egne, Ekspeditionen har gennemstrejfet, hidtil har været forholdsvis ukendte, tør jeg endvidere paaregne en vis Interesse, idetmindste hos den mere eventyrlystne Del af det svenske Folk. Selvom Eventyrene ganskevist ikke har været særlig mange eller mærkelige eller blot halvt saa spændende, som man hver Dag kan se dem i et hvilketsomhelst Biografteater, saa har de til Gengæld det Fortrin, at de er virkelige Oplevelser.

Og endelig findes der kun forholdsvis faa originale Værker her hjemme, som angaar Kæmpefastlandet Afrika, Karakteren af dette Land, dets Liv og øvrige Forhold.

Alt dette har bevirket, at jeg endnu en Gang drister mig til at appellere til mine Læseres Taalmodighed, naar jeg vil føre dem gennem de sortes Verdensdel paa en Tur, der begynder paa Østkysten og ender ni Maaneder senere paa Nordkysten.

Et Forord til en Bog som denne vilde imidlertid mangle noget, hvis det ikke tillige indeholdt nogle Linier, der gav Udtryk for Taknemmelighed. Ikke fordi Skik og Brug kræver det, — det kan man sætte sig ud over, — men paa Grund af det stærke Ønske, Bogens Forfatter nærer, om at fremkomme dermed. Naar man som undertegnede har nydt saa megen Imødekommenhed, vilde det ikke kunne forsvares at forbigaa det i Tavshed.

Herved beder jeg derfor om at maatte frembære min hjertelige og varmtfølte Tak til alle dem derhjemme, der har understøttet Ekspeditionen og ved værdifulde Gaver muliggjort dens Realisation.

Dette er ikke blot en personlig Tak, men gælder ogsaa alt, hvad der hedder svensk Forskning i fremmede Lande. Thi alle Samlingerne fra Rejsen, der foruden de etnografiske bestaar af cirka 1000 Pattedyr, 1700 Fugle og 10000 Insekter, tilfalder Rigsmuseet, hvor de er taget under videnskabelig Behandling og for Tiden bliver undersøgt og bearbejdet. Om denne Side af Sagen er det selvfølgelig for tidligt at udtale sig, selv hvis det var paa sin Plads her, hvad det ikke er.

Ligeledes staar Ekspeditionen i stor Taknemlighedsgæld til den britiske og belgiske Regering, til disses Repræsentanter og Kolonialembedsmænd, der med aldrig svigtende Elskværdighed har hjulpet og understøttet os i vort Arbejde. Takket være deres Imødekommenhed lykkedes det ofte at naa frem ad Veje, der ellers vilde have været lukkede, og i det hele taget at gennemføre Ekspeditionen til et lykkeligt Resultat efter de Retningslinier, som oprindelig var lagt.

Tilsidst ønsker jeg i Aanden at trykke mine Rejsekammeraters Hænder og sige dem oprigtig Tak for al Venlighed og Hjælp og for det gode Samarbejde, der aldrig nogensinde under vort et Aar lange Samvær svigtede.

Ødet og Ensomheden stiller det indbyrdes Sammenhold paa en haard Prøve paa alle den Slags Ekspeditioner. Der er saa mange Smaating, der kan irritere og forbitre ens Tilværelse. Men det maa være tilstrækkeligt at fastslaa, at den svenske Ekspedition til Centralafrika uden nogensomhelst Rivninger vendte tilbage i samme gode Forstaaelse, som den rejste ud.

Og hermed er der vist sagt, hvad der skal siges. Den efter-

følgende Bog indeholder udelukkende en Lægmands Iagttagelser og Betragtninger under den lange Vandring gennem Vildmarken. Han maa paa det bestemteste fralægge sig enhver videnskabelig Pretention. Skulde der alligevel — som jeg inderlig haaber og tror — vise sig at være opnaaet videnskabelige Resultater, er det Grev Gyldenstolpe, der har Fortjenesten heraf. Det samme er Tilfældet med Hensyn til Billederne, hvor han dog maa dele Æren med Ingeniør Olsson. De havde gode Kameraer, som var villige Redskaber i deres Hænder. Mit gjorde Strejke allerede ved Starten og var siden lige saa stædigt som en Grævlinghund. Hvilket jeg maa beklage. Thi Billederne er maaske det morsomste i Bogen.

AFRIKANSK ØDEMARK

Der ligger en lille ensom Bungalow paa en Høj.

Straataget lyser næsten hvidt i Solen. Bougainvilleaerne slynger sig røde og violette omkring Verandaens Bambussøjler. Hønsene gaar og pikker paa Trappetrinene, og i Vinduet hænger der Vask til Tørring. Væverfuglene flyver ud og ind under Taget. Paa Muren sidder en stor rødgrøn Øgle og snapper efter Insekter. Den nikker med Hovedet, og de runde Øjne stirrer lige ud i Luften. En graablaa Røg stiger døsigt op mod Himlen, der dirrer af Varme og Lys.

Her bor en hvid Mand — en eller anden Nybygger, der har slaaet sig ned for at rydde Jorden eller fælde Skov i Haab om med Tiden at tjene sig rig. Boligen indeholder en Dagligstue og et Soveværelse med lerstampet og halmstrøet Gulv Nogle simple Møbler og lidt Husgeraad, en Boghylde og et groft tilhugget Bord — det er alt.

I Bungalowens umiddelbare Nærhed ligger en Klynge primitive Hytter og aabne Redskabsskure. Her lever det sorte Tyende: en Kok og en Boy. Tilligemed nogle Indfødte, der hjælper til med Rydningsarbejdet. Det er ikke saa meget, der er indvundet endnu, kun nogle faa Tønder Land, men naar Arbejdet blot bliver passet, skal det nok begynde at gro. Baade Hvede, Kaffe, Sukker, Bønner og Majs. Hvor vil han blive rig engang, Nybyggeren! Naar alt dette her bærer Frugt, og naar Samfærdselsmidlerne er blevet bedre. Saa vil han rejse hjem og slaa sig til Ro for Resten af sit Liv. Men det har lange Udsigter.

Omkring hele Nybygget løber en Indhegning af Matetegræs og tørre Akaciegrene. Det er al den Beskyttelse, der fin-

des. Ikke meget, men bedre end ingenting. Og saa holder Oasen pludselig op, brat, uden Overgang. Og Vildmarken begynder.

Tavs ligger den og ruger over sine Hemmeligheder, sine uløste Gaader. Forfærdende stor i al sin Ensomhed. Mil efter Mil, Dag efter Dag. Det er saa haabløst at tænke paa, hvor den ender. For det er saa langt borte, at ens Tanke svimler. Overalt og til alle Sider det tomme Intet. Og dog — hvor meget rummer det ikke!

Oppe fra Højen har man et godt Overblik.

Saa langt Øjet naar, strækker sig brunbrændte Savanner med stridt Græs og enkelte Akacielunde. Landet er svagt kuperet. Det ser ud, som om vældige Dønninger pludselig var stivnet og blevet til Jord. Hist og her skærer dybe Kløfter sig ind. De er mørkere end Omgivelserne, for der vokser Træer, Euphorbiaer og al Slags Krat og Buske med skarpe Pigge, som ubarmhjertigt river ens Tøj itu og spærrer Vejen. Græsset er højere, Urterne grønnere. Maaske er der endnu lidt Vand tilbage paa Bunden. Heroppe fra Højen ser det saa let ud at trænge igennem disse Kløfter. Det kunde højst tage fem Minuter, synes man. Men i Virkeligheden tager det maaske lige saa mange Timer, inden Øksen faar banet Vej til den anden Side. Thi alt synes ved første Øjekast saa smaat i disse gigantiske Omgivelser, hvor enhver Detalje gaar tabt.

Paa samme Maade forholder det sig med Afstanden. I Horizonten blaaner en Kæde af høje Bjerge. De er skovklædte, og man synes næsten, man kan skelne hvert enkelt Træ. Hvor langt kan der være derover? Et Par Timer? Nej, et Par Dage. Og et Par lange Dage ovenikøbet.

— Bor der nogen Mennesker?

— Ja, tre Mil herfra ligger den nærmeste Landsby.

— Hvor langt skal man gaa, før man træffer en hvid Mand?

— Mindst en Uge.

— Og hvor langt er der til Jærnbanen?

— Fire, Søndagene iberegnede.

Saadan er Afrika, Viddernes og Vildmarkens Land. Og alligevel skrumper Afstanden ind. Thi man mister helt Forestillingen om Tid. Tiden rinder bort, som havde den aldrig eksisteret. Der er ingen Holdepunkter længere, knap nok ad-

skilte Aarstider med Undtagelse af Regnperioden. Den ene Dag ligner den anden. Solen staar op, og Solen gaar ned, altid paa samme Sted og paa samme Klokkeslet. De ækvatoriale Troper kender i den Henseende ikke til nogen Afveksling. Og derfor udslettes ens Forestilling om Tid. Om man udfører en Ting i Dag eller i Morgen eller om et Aar, det er ganske ligegyldigt. Der er noget befriende herved; men det rummer ogsaa en Fare, thi det kan gøre én ligeglad med alting. Hvis ikke Arbejdet for det daglige Brød fordrede en stadig ny Kraftanspændelse, hvis ikke Tanken paa ens personlige Velvære og Sikkerhed holdt Livsfunktionerne i Gang, vilde man synke hen i en dvalelignende Tilstand. Klimaet og Ensomheden indbyder dertil. Derfor gælder her mere end andetsteds den gyldne Regel: Arbejd! Thi Lediggang er Selvmord.

Der fortælles, at da to Pionerer engang for længe siden kom til en af de store Søer, var der ingen Kano at faa.

— Hvor skal vi faa et Fartøj fra? spurgte den ene.

— Nu skal jeg gaa tilbage og hente et, sagde den anden.

Han gik. Et Aarstid efter kom han tilbage med en lille sammenfoldet Sejldugsbaad og fandt sin Kammerat ventende ved Bredden.

— Well, sagde han uden Indledning, skal vi saa ta' og ro.

I Vildmarken føler man sig som en Sten, der er kastet i Havet. Man opsluges af Ensomheden, man er henvist til sig selv og føler mere end ellers sin egen Lidenhed. Jeg taler her om de hvide. Med de sorte, som fra Arild har besiddet Landet, er Forholdet ganske naturligt et andet. Og de ser i Europæeren deres Overmand, der ganske vist er mindre velkommen, men altid en stor Høvding.

Selv i folkerige Egne føler den hvide Mand sig ensom. De to Racer har svært ved at finde hinanden. Svælget er endnu for stort mellem Dannelse og Raahed, mellem Civilisationen og de vilde. De sorte kan være udmærkede Arbejdere og trofast Tyende. Som Høvdinge for deres Stammer kan de endogsaa mødes med den hvide Mand paa nogenlunde samme Plan. Men derfra og til ligefrem Omgang, virkeligt Venskab eller befrugtende Tankeudveksling er Springet for stort. Lad en Neger faa Lov at brede sig, vis ham Venlighed og behandl ham som en ligestillet, — han vil straks blive paagaaende, fræk og ufor-

skammet. Det eneste, disse Naturbørn kan forstaa, er et retfærdigt men haardt Regimente. De trækker paa Skulderen af en Europæer, der prøver paa at indynde sig hos dem ved Eftergivenhed, men ser, fulde af Respekt, op til den bydende, kraftige Haand, der leder dem og — selv ved Hjælp af Kiboken (Flodhestepisken) — tvinger dem til at arbejde. Det er noget, som de forstaar og bøjer sig for, thi det ligger i deres Natur ikke at lede, men at blive ledet. En ufravigelig Betingelse er det dog, at Magten benyttes retfærdigt og humant, ellers rejser de sig mod Voldsherrerne og skyr intet Middel for at blive dem kvit. Hvor tit er det ikke sket, naar Kiboken er bleven misbrugt? Men de Tider er heldigvis nu næsten helt forbi. Nu hører Overgreb til Undtagelserne. Myndighederne griber direkte ind, hvis der forefalder sligt indenfor deres Rækkevidde, og en mere almenmenneskelig Opfattelse af Ret og Uret trænger for hver Dag dybere ind i Vildmarken. Afrika er i de sidste ti Aar gaaet fremad med Stormskridt. Samfærdselsmidlerne har udviklet sig, Handels- og Civilisationscentrer er skudt op af Jorden som Paddehatte, Post og Telegraf — især den traadløse — knytter for hver Dag nye Baand mellem Egne, der før var isolerede. Ikke destomindre vil Afrika endnu længe være den Vildmark, det altid har været. Fastlandet er umaadeligt. Der kræves mange Generationers Arbejde, før det er taget helt i Besiddelse, hvis det overhovedet nogensinde sker. Og de Arnesteder for Kulturen, som findes, kan i og for sig baade være store og blomstrende, men er i Øjeblikket alligevel blot som Draaber i det uendelige Hav.

Det var der ud min Længsel gik fra Civilisationens Overmættelse. Til Egnene hinsides de store Færdselsveje og Nybyggerkolonierne. Til Skove og Savanner, der havde ligget urørte fra Hedenold, til Stier, ingen før havde været paa, til jomfruelig Jord. Det var Menneskets primitive Urinstinkt — at leve i og med en uberørt Natur — der var vaagnet. Det var Lejrlivets ubundne Frihed, der lokkede. Baalenes flammende Skær i den fløjlssorte Nat, naar Frøernes Musik klinger som et tusindstemmigt Klokkespil, og Faarekyllingerne gnider deres spæde Violinvinger. Løvens hostende Bas, Hyænernes Tuden og Sjakalernes klagende Hyl. Spændingen ved det ukendte, Faren, som truer én, baade fra Mennesker og Dyr,

Stemmen, der ubarmhjertigt hvisker sit forheksende: Du eller jeg — en af os maa blive paa Pladsen! Thi Afrika kender ikke til nogen Halvhed. Der findes blot det kategoriske: enten — eller.

Det er de ubegrænsede Muligheders og store Overraskelsers Land. De største Yderligheder lige op ad hinanden: Kulde og Varme, Lys og Mørke, Sletter og Bjerge, bebygget og ubebygget Land. Ingen Overgange. Alt griber pludseligt, haardt og skarpt ind i hinanden.

Men den, som én Gang har faaet Vildmarken i Blodet, har levet dens Liv, kæmpet dens Kampe og nydt dens Glæder, han er fortabt. Thi han længes tilbage med en Længsel, som intet kan stække, med en Styrke, som vokser, jo større Afstanden er.

Fra Begyndelsen var Vildmarken og i Vildmarken Mennesket. Men i Tidens Løb blev den ganske glemt, som om den aldrig havde eksisteret. Der var saa meget andet, der lagde Beslag paa ens Tanker. Dannelse, Kultur, Fremskridt betød *alt*. Oprindelsen *intet*.

Men den er der endnu. Barsk, ubændig, hemmelighedsfuld ligger den der med alt sit stridende Liv, med hele sin Tilværelse paa godt og ondt. Med Drømme, som ingen har tydet, og et Sprog, som ingen har talt.

Det er først i Nutiden, at man har begyndt at søge tilbage til Oprindelsen og genopdage Vildmarken.

I KENYAKOLONIEN

Vulkanomraadet nord for Kiwusøen, Afrikas Hjerte, har længe været en ganske ukendt Egn. Derfra naaede i fordums Tider underlige Rygter de hvides Øren. Der skulde være store Søer og fantastiske Bjerge, som sprudede Ild helt op til Himlen. Kæmper og Dværge, Abemennesker og Menneskeaber. Guld, Kobber og Kilder med kogende hedt Vand.

Men faa havde været der.

Selve Søen opdagedes først 1894 af Grev von Goetzen, og lidt efter lidt begyndte den Taage, der hvilede over disse hemmelighedsfulde Egne, at spredes. Den, som har ydet langt det største Arbejde paa at udforske dem, er Hertug Adolph Friedrich af Mecklenburg. I 1907—08 besøgte hans store videnskabelige Ekspedition baade Søen og Vulkanerne nord for den. Zoologer, Geologer, Botanikere og Kartografer arbejdede i kortere eller længere Tid i disse Egne og bidrog hver paa sit Felt til at skabe et klart og omfattende Billede af Land og Folk.

Foruden i Specialarbejder foreligger Resultatet i det indholdsrige Værk, „Ins innerste Afrika", der offentliggjordes Aaret efter Ekspeditionens Hjemkomst af dens Leder.

Men særlig m. H. t. visse zoologisk interessante Spørgsmaal stod der endnu meget tilbage at udrette. Saaledes lykkedes det f. Eks. ikke den tyske Ekspediton at faa fat paa et eneste Eksemplar af Bjerggorillaen, der dog i visse Egne er temmelig almindelig. Grunden hertil turde bl. a. have været, at Dyret blev betegnet med et forkert Navn. Naar man spurgte efter Impundu, rystede de Indfødte paa Hovedet og pegede mod andre Egne, hvor Chimpansen bor. Gorillaen kaldte de nemlig

Ingagi, og de har derfor ikke kunnet forstaa, at det var dette Dyr, man mente.

Den første Bjerggorilla kom til Europa allerede i 1903, skudt paa Sabinios Skraaninger af von Beringe, der ogsaa havde givet Dyret dets Navn. Men det skulde vare 13 Aar, inden noget Eksemplar fandt Vej til Sverige. Vor fremragende Landsmand Elias Arrhenius har Æren af at have tilført Rigsmuseet de første Repræsentanter for denne særlige Familie. De blev skudt paa Mikeno i 1913—14, men ankom først i 1916 til deres Bestemmelsessted.

Endnu svævede man dog i Uvished om, hvorvidt det var samme Art, der beboede de forskellige Bjergrygge, eller om Arten havde sine særlige Subspecies at opvise. Man var tilbøjelig til at mene det sidste, fordi man antog, at de forskellige Bjergkomplekser laa forholdsvis isolerede, samt paa Grund af Gorillaens Utilbøjelighed til at færdes i aabent Lavland. At undersøge dette Forhold nærmere blev et af den svenske Ekepeditions væsentligste Maal. Tillige ønskede vi for første Gang at kunne hjemføre nogenlunde udtømmende Prøver paa Birungavulkanernes ejendommelige Fauna.

Den mecklenburgske Ekspedition havde i saa Henseende allerede udrettet meget. Men endnu var der store Huller at udfylde.

Siden den for femten Aar tilbage havde besøgt disse Egne, havde ingen Zoolog været der. Grev Eric von Rosens Ekspedition fra Kap til Alexandria 1911—12 havde ganske vist passeret en lille Del af dette Omraade. Men den havde indskrænket sig til etnografiske og botaniske Undersøgelser og opholdt sig der kun faa Dage. Hele den østlige — i zoologisk Henseende vigtigste — Del blev uberørt.

Tanken om en Opdagelsesrejse til det Indre af Afrika var allerede opstaaet hos Forfatteren i 1913—14, da han laa i det daværende britiske Østafrika og jagede Storvildt. Men saa kom Krigen, og først syv Aar senere lod Planen sig realisere. Da den svenske zoologiske Ekspedition til Centralafrika startede, var det altsaa Birungavulkanerne, der stod som det nærmeste Maal og hovedsagelige Virkefeldt. Og særlig gjaldt det Gorillaerne.

M. H. t. disse Menneskeaber kan det allerede her fastslaas,

at Ekspeditionen fuldtud har løst sin Opgave. Den belgiske Stat havde med stor Imødekommenhed givet Licence for 14 Stykker, hvilket Antal ogsaa blev nedlagt. Dyrene er nemlig ellers fredede. Og fra forskellige Bjergtoppe findes nu i Rigsmuseet en Samling, som turde være enestaaende i hele Verden. Hvad den betyder i videnskabelig Henseende, er det endnu for tidligt at udtale sig om. Den, der ønsker nærmere Besked, maa henvises til kommende Specialarbejder indenfor Fagliteraturen. Her skal jeg blot bemærke, at der i hele Omraadet sandsynligvis kun eksisterer en enkelt Race. Ligeledes blev det konstateret, at de enkelte Toppe ingenlunde var saa isolerede, som man havde antaget, men at de tvertimod i enkelte Tilfælde — f. Eks. mellem Sabinio og Vissoke — havde Forbindelsesbroer af skovklædte Bjergaase, hvorfor Faunaen havde en overraskende Lighed indenfor hele Komplekset.

Naar Birungavulkanerne og Egnene deromkring var undersøgt, var det Meningen over Søerne at bane sig Vej til den sejlbare Del af Nilen og saa vende hjem.

Der er flere Maader, hvorpaa man kan naa frem til Afrikas Hjerte.

Enten kan man gennem det tidligere Tysk Østafrika, det nuværende Tanganyikaterritorium, per Jærnbane over Tabora tage til Tanganyikasøen ved Ujiji og derfra til Uvira ved Nordenden. Herfra følger man saa Rusissidalen til Kiwu og fortsætter med Kano til Vulkanomraadet. Eller ogsaa kan man ved Hjælp af de kongolesiske Floder og Jærnbanerne tage til Albertville paa Vestkysten af Tanganyika, hvis man ikke, som Grev E. v. Rosen, foretrækker Rejsen sydfra over det sydafrikanske Jærnbanenet. Og endelig er der Jærnbanen fra Mombasa gennem Kenyakolonien til Victoria Nyanza, over denne per Baad og saa fra en af Havnene paa Vestkysten med Karavane gennem Uganda eller Ruanda til Bestemmelsesstedet.

Af flere Grunde valgte vi den sidste Rute.

Dels var det nemmere at udruste en Ekspedition i Nairobi, hvor man fra gammel Tid er vant dertil. Dels havde jeg fra mit sidste Besøg en Faible for denne Del af Afrika og vilde gerne gense gamle Venner og Steder, hvortil der knyttede sig mange fornøjelige Jagtminder. Og dels haabede vi endelig, at Vejnettet i Uganda, der særlig under Krigen skulde have ud-

viklet sig meget, vilde hjælpe os et godt Stykke paa Vej til vort Maal, — hvad det ogsaa gjorde.

Saaledes skete det, at den svenske zoologiske Ekspedition til Centralafrika kort før Aarsskiftet 1920 befandt sig samlet fuldtallig i Kenyakoloniens Hovedstad, Nairobi, ivrigt beskæftiget med alle mulige Forberedelser til den forestaaende Langfart.

Kernen i Ekspeditionen udgjordes foruden af Forfatteren af Grev Nils Gyldenstolpe, paa hvis Skuldre det videnskabelige Arbejde hvilede godt og trygt; endvidere den engelske Konservator Allan Ruddle samt Ingeniør Oskar Olsson fra Svensk Filmindustri. Sidstnævnte havde allerede i 1½ Aar opholdt sig i Østafrika og optaget for sit Firma bl. a. forskellige Serier Dyrefilm, der er noget af det bedste, der hidtil er præsteret i den Retning. Paa hans brede Ryg hvilede det tunge Kamera tilligemed det ansvarsfulde Hverv: i Billeder at forevige interessante Situationer, Folketyper, Landskaber og Dyr. Og denne Opgave lykkedes det ham at løse paa den mest tilfredsstillende Maade trods de store Vanskeligheder, et fugtigt Klima frembyder navnlig m. H. t. Opbevaring af Filmen. I Sandhedens Interesse maa det bemærkes, at Kameraet kun billedligt talt tyngede hans Ryg. For det var en Neger, der hele Tiden gik og slæbte paa det.

Og hermed er vi pludselig kommet ind paa Problemet: det sorte Folkehold.

En hvid Mand bør aldrig personlig give sig af med legemligt Arbejde, undtagen det er højst nødvendigt. Hvis han gør det, sætter han noget af den Autoritet til, som han maa eje overfor de Indfødte, og som hans hvide Hudfarve og større Intelligens straks forskaffer ham som en selvfølgelig Ting. En Neger betragter nemlig Arbejde som noget nedværdigende. Selv arbejder han kun, naar man tvinger ham til det, eller naar det er uomgængelig nødvendigt af Hensyn til Livets Ophold. Og selv da skyder han det helst over paa sine Kvinder. I mange Tilfælde bryder han sig ikke om selv nok saa høj en Løn, men foretrækker, hellere end at arbejde, at vende hjem til sin Hytte for i Fred og Ro at ryge sin Pibe, æde sin Matama og nyde den dovnes uretfærdige Søvn. Han er Lejlighedsarbejder, og han bestiller ikke noget uden under strengt Opsyn, eller hvis det tilfældigvis skulde more ham, — hvad sjældent er Tilfældet. Hvis

derfor en hvid Mand sætter Spaden i Jorden eller lægger Øksen til Roden af et Træ, synes Negeren, det er mærkeligt, at han gør det, for han vilde aldrig selv have gjort det. Og den Respekt, han ellers nærer for den hvide Mand, bliver uhjælpelig forrykket paa Grund af det simple Faktum, at han selv ser til, medens en Europæer arbejder.

For den, der aldrig har været i Troperne, er der noget unaturligt i dette Forhold. Første Gang han kommer derned, begynder han at slide i det ligesom hjemme. Det er ham komplet umuligt at staa med Armene over Kors og se paa, hvordan Arbejdet udføres trægt, modvilligt og daarligt. I Stedet for at lede det og forklare, hvordan det skal gøres, tager han selv fat, medens Negrene griner bag hans Ryg. Indtil han opdager, at det hele gaar meget bedre, naar han indskrænker sig til blot at kontrollere Arbejdet — helst maa han jo være allestedsnærværende og parat til at gribe ind og at hjælpe til, hvor det tiltrænges.

For Ekspeditionen var det derfor nødvendigt at anskaffe et Antal sorte Tjenestefolk. Hver Deltager havde sin egen Boy, som tog sig af Teltgrejerne og af ens personlige Habengut, og som tillige kunde vaske eller sy en Knap i, om galt skulde være. De, der hovedsagelig skulde give sig af med Jagt, fik desuden tildelt en eller to Vaabendragere. Mine to hed Kongoni og Assomani — tapre, paalidelige og i enhver Henseende førsteklasses. Vi var desuden gamle Bekendte fra min sidste Tur. Endvidere blev der ansat fem Flaaere under Konservatorens umiddelbare Kommando, en Kok og nogle Askaris (indfødte Soldater), der skulde holde Øje med Bærerne. Og endelig en saakaldt Headman, en Formand, der skulde staa inde for, at intet af Bagagen blev efterladt paa Vejen, at Teltene blev slaaet op paa velegnede Steder m. m., samt i det hele taget danne et Mellemled imellem hvid og sort. Det er det ansvarsfuldeste Hverv i en Safari og kræver en Mand, der er Karl for sin Hat. At vor Headman, *Kofia,* ikke forgæves bar sit Navn, der netop betyder *Hat,* blev der rig Lejlighed til at konstatere.

Det var gennem det store Firma Newland-Tarlton & Co., at disse Negre var fæstet. Fra samme Firmas velforsynede Magasiner stammede ogsaa det meste af Udrustningen. Der er tusind forskellige Ting, man skal tænke paa, og intet maa

glemmes. Det, man ikke faar med én Gang for alle, maa man undvære, for der er ingen Butikker i Ødemarken. Foruden den rent videnskabelige Udrustning saasom Samlekasser, Instrumenter, Fælder, Salt, Alunpulver og Arseniksæbe skal man have Telte og alt, hvad dertil hører, med: Gryder, Vandspande, Værktøj, Lamper og Petroleum, Lys og Tændstikker, Pressenninger, Mel, Fedt og Konserves m. m. Desuden 12,000 Meter Film, Vaaben og Ammunition. Alt dette maa foredeles efter Vægt og pakkes omhyggeligt. Thi hvor Jærn- eller Bilvejene ender, maa Bærerne tage fat, og paa deres Hoveder transporteres saa hele den store Bagage gennem Vildmarken. Men Byrderne maa ikke være for tunge; omkring 25 Kilo er tilpas. Straks er man tilbøjelig til at synes, at det ikke er ret meget. Men prøv selv, hvem der har Lyst til det, at løbe med en saadan Vægt paa Hovedet en hel Dag igennem, op ad Bakke og ned ad Bakke og med en brændende Sol i Ryggen. Selvom Byrden kun havde været en Tiendedel, vilde den alligevel for et almindeligt Menneske føles uudholdelig tung allerede efter den første Mil.

Saa skal man tænke paa sin personlige Udrustning. Brunt Flonél er bedst til Skjorten, Kaki til Benklæderne. I flue- og flaatefrie Egne er Shorts at anbefale. Endvidere en vandtæt, ikke for tung Solhjælm eller rødforet Teraihat, Puttees og solidt Fodtøj. Vi, der agtede os til de kølige Bjergegne, medtog ogsaa tykke Uldtrøjer og kamelhaarsforede Regnslag. Og alligevel skulde det, da det kom til Stykket, vise sig at være utilstrækkeligt. Men naar man pakker i 40 Graders Varme og i et bagende hedt Blikskur i Nairopi, er det vanskeligt at omfatte alt det varme Vintertøj med den fornødne Interesse.

Endelig er der Vaabenspørgsmaalet. Det er et gammelt og dog altid lige brændende Diskussionsemne. Enhver har *sin* Smag. Og har gjort *sine* Erfaringer.

Jeg har skudt baade med engelske, tyske og amerikanske Geværer, men sætter afgjort de engelske højest. Og af alle de forskellige Mærker, som Markedet har at byde paa, bærer Rigby Prisen. Jeg tvivler paa, at der i Øjeblikket findes et bedre Vaaben end deres saakaldte 350 Magnum (cirka 9 mm.). Det skyder sikkert, selv med den skarpeste Ladning er det et Stykke Præcisionsarbejde, som i sig forener alle de gode Egenskaber, et

saadant Gevær bør besidde: Lethed, Soliditet og Træfsikkerhed. Med et Skud i Løbet og fem i Magasinet føler man sig aldeles tryg overfor enhver Slags Vildt, fra de uskyldige Antiloper til Løver og Elefanter. Som Universalvaaben tror jeg, det er uden Lige. Endvidere bør man have en dobbeltløbet, meget tung Riffel paa 11—12 mm. i Reserve. Denne Livsforsikring bringes kun til Anvendelse mod angribende Dyr paa nært Hold. Det er af stor Betydning, at Ladningen er kraftig og Kuglen tung, thi det er dennes levende Kraft, som i første Række er i Stand til at stoppe et Dyr i Farten, selv om Skuddet i og for sig ikke behøver at være direkte dræbende. Min 470 — ligeledes Rigby — som har et lille Projektil, dog ikke mindre end 33 Gram, viste sig at være et i høj Grad effektivt Vaaben, der reddede Livet paa sin Ejer adskillige Gange. Saadan en Muskedonner er aldeles uundværlig som sidste Resource, naar man er ude efter Storvildt, navnlig saaret Storvildt.

En Haglbøsse Kaliber 12 kan anbefales, naar det gælder om at skyde Fugle til at putte i Gryden. Til Jagt med videnskabeligt Formaal bør et mindre Kaliber anvendes. Ligeledes kan man have stor Nytte af en 6 mm. automatisk Riffel.

Hvad Riffelammunitionen angaar, bør Forholdet mellem Nikkel- og Blykugler være omtrent som 1 til 5.

Det blev en anstrengende Tid i Nairobi. Dagene gik dels med et ihærdigt Udrustningsarbejde, dels med ligesaa ihærdige Forsøg paa at gøre alle gamle Venner og Bekendte tilpas. Hele Byen vilde have fat paa os. Særlig Sir Northrup og Lady Mc. Millon viste Ekspeditionen en storartet Gæstfrihed i deres smukke Hjem, Chiromo, som ligger omgivet af Blomster og Grønt. Hos dem var det, jeg boede under mit forrige Besøg, da Afrika for første Gang for Alvor gik mig i Blodet. Men den Gang fandt Sammenkomsterne Sted i Vildmarken og ved Lejrbaalene. Nu blev det omkring Thekopper og et civiliseret Middagsbord. Den Gang var det Kaki og Bøsse. Nu Kjole og Sølvservice.

Ligeledes var det morsomt at træffe de Svenske, der havde slaaet sig ned i eller ved Nairobi. Nogle havde haft mere Held med sig end andre. De økonomisk trykkede Tider bidrog til en almindelig Pessimisme, og en vis Nedslaaethed gjorde sig gældende overalt.

Men alle nærede de en urokkelig Tillid til, at det vilde lykkes for dem — maaske ikke i Aar, maaske heller ikke til næste Aar men en Gang i Fremtiden. Og alle arbejdede de. Det er ret betydelige svenske Kapitaler, som f. T. findes dernede. Lad os ønske vore Landsmænd al mulig Fremgang i deres Bestræbelser; de skal nok slaa sig igennem før eller siden, thi et Par gode svenske Næver kommer altid til deres Ret, naar de blot bruges ordentligt!

Det var alligevel med blandede Følelser, jeg gensaa den gamle Hovedstad i Kenyakolonien. Nairobi var blevet moderniseret og europæiseret i en forfærdende Grad. Fra at være et lille, ubetydeligt Samfund med en vis primitiv Romantik og en Duft af „the wild west" over sig, er den nu et hidsigt Handels- og Forretningscentrum med et Islæt af flovt High-life. Før var det Eventyrets svale Pust, som drog forsonende og forfriskende hen over Livet. Dengang kunde man endnu tage sin halvtamme Løve med paa Baren i Norfok Hotel, bestille en Drink til sig selv og en Bøf til Dyret og understrege, at det hastede, ved en Revolverkugle i den nærmeste Whiskyflaske, eller bedre endnu, hvis Skydefærdigheden tillod det, igennem den sorte Bartenders hvide Hue. Nu er det Penge og Kampen for Penge, som har sat sit prosaiske Præg paa alt og alle.

Selve Landet er i de sidste Aar gaaet fremad med Kæmpeskridt. Udviklingen har været hurtig, maaske *for* hurtig. Kolonien er overbefolket og befinder sig f. T. i en økonomisk Krise. Lysten til at arbejde har nok i de fleste Tilfælde været tilstede. Men baade Evner og Kapital har det ofte skortet paa. Med den vældige Prisstigning, som Varer og Arbejdskraft har været Genstand for under Indvirkning af Verdenskrigen, har det været svært at holde en Del Foretagender gaaende. Ogsaa Møntreguleringen, der gennemførtes 1920, og som én Gang for alle fastsatte den gamle Rupee's Værdi til 2 Shillings, bidrog til momentant at øge det økonomiske Virvar.

Landets Opdyrkning har imidlertid gaaet sin støtte Gang. Klimaet er godt og Jorden frugtbar; næsten alt vokser der: Kaffe, Sukker, Bønner, Hvede, Ris, Hamp, Bomuld, Hør og meget mere. I flere Miles Omkreds omkring Nairobi er der snart ikke en Tomme ubenyttet Jord at opdrive. Vildmarken har derfor ganske naturligt trukket sig længere ind i Landet.

Hvor man før kunde ride omkap med Giraffen, og hvor Antiloperne græssede i hundredevis, ligger nu veldyrkede Plantager med lange Rækker af Kaffebuske. Eller ogsaa er det en Traktors flittige Motorsnurren, som har afløst Næshornets humoristiske Grynten.

Naturligvis maa man glæde sig over Fremgangen. Nationaløkonomisk set vilde det være ligefrem forbryderisk at lade saa rigt et Land ligge udyrket hen, men hos den, der mindes Nairobi som en lillebitte Kulturplet midt i den jomfruelige Vildmark, maa ikkedestomindre alt dette fremkalde et vemodigt Tilbageblik. Thi hvad Landet har vundet i Værdi, har det mistet i Oprindelighed og bedaarende Charme. Den vilde Natur har maattet vige Pladsen i stadig Kamp med alt det moderne Væsen. Men det er jo Udviklingens Lov overalt i Verden.

For at naa med den regulære Rutebaad over Victoria Nyanza blev Arbejdet forceret, saa at Ekspeditionen allerede den 8. Januar stod rede til Start. Der blev antaget en professionel Jæger til at have Opsyn med Boyerne, Reserveudrustningen m. m.. Han skulde i al Almindelighed være til Hjælp i Lejren og ved Indsamlingen samt fungere som Tolk. Hans Saga blev imidlertid af kort Varighed, hvorom mere siden.

Om Eftermiddagen blev samtlige Deltagere stuvet ind i Natekspressens Jærnbanevogne. Boyerne underholdt sig gennem Vaggonvinduerne livligt med Slægtninge og Koner om den forestaaende Rejses hele indviklede Problem. Om der var tilstrækkeligt af Ris og Salt, om de hvide Herrer kunde skyde, om man ventede at komme til store Landsbyer, hvor Kvinderne var tillokkende og billige — og tusind andre Ting, som interesserer en Neger.

Med et Ryk og en skærende Lyd satte Maskinen sig i Gang. Men Hjulene gik blot rundt og rundt paa samme Sted. Nye Ryk, nye Haandtryk, nye Formaninger. Indsvøbt i en vældig Sky af hvid Damp samlede Lokomotivet sig endelig til en afgørende Anstrengelse og kørte frem med sin lange Hale efter sig.

— Good bye, good luck, good sport, blev der raabt til os fra alle Sider. Og Nairobi forsvandt lidt efter lidt i den gyldne Solnedgangsdis. Fremstødet mod Afrikas Hjerte var nu for Alvor begyndt.

Hele Natten stiger Banen langsomt men sikkert. Først ser

man et Glimt af Kikuyus frugtbare Sletter. Overalt vokser der Kaffe, Hør, Hamp og Majs. Saa kommer der Søer og Bjerge, der aftegner sig spøgelsesagtigt i det skarpe Maaneskin. Vandet skinner som Sølv, og Aaserne fortoner sig i Disen, saa man næsten synes, de er Et med Himlen. Luften bliver tynd og sval. Men henad Morgen ophører pludselig Maskinens anstrengte Pusten. Toppen er naaet. Vognene ruller helt let, og snart er det nu til Gengæld Bremsen, der brummer. I snoede Buer, gennem Tunnneler og over Viadukter iler Togslangen i rasende Fart ned mod Sletterne omkring Victoriasøen. Stadig nærmere rykker det store Indhav. Hytter og Bungalows ligger tættere. Og saa stanser vi med et ved en Lastkaj i Kisumu. Her ender Jærnbanen; og tudende med sin grove Basfløjte ligger Damperen Clement Hill rede til Afgang.

Som Myrer i en Tue vrimler det med Indere og Negere. De løber hinanden omkuld, de puffes og tramper paa hinanden. Raab og Forbandelser, Graad og Tænders Gnidsel skærer igennem Larmen. Kubistisk ligger Vareballer og Pakkasser stablede ovenpaa hinanden i Kæmpedynger. Dampkranen rasler, og det ene Læs efter det andet foretager en svimlende Luftrejse for et Øjeblik efter skødesløst at blive smidt ned i det store Lastrum. Der er et Liv og et Røre, saa man skulde tro sig hensat til en eller anden Losseplads i Liverpool eller Marseille. Og saa er det dog kun Kisumu ved Ukerewe. Men Jærnbanerne i Troperne er maaske mere end andetsteds Landets Aarer, hvor alt koncentrerer sig. Ikke blot det, som skal ind i Landet, men ogsaa hele Udførslen. Og hele det rige Uganda, ja tilmed Dele af Kongo, er afhængige af Jærnbanen Kisumu—Mombasa i Forbindelse med Dampskibsfarten over Victoriasøen. Thi uden nogenlunde taalelige Samfærdselsmidler kan intet Land udvikle sig og drage virkelig Nytte af sine naturlige Hjælpekilder. Og Jærnbanen her er den korteste Forbindelse med Havet, hvortil alle afrikanske Varer før eller senere maa finde Vej for at blive kastet ud paa Verdensmarkedet.

Lidt efter lidt frigjorde Damperen sig for det Spindelvæv af Trosser, der holdt den bundet til Land. Stille plaskede den ud paa den bjergkransede Kawirondobugt, gik ind gennem Rusinga-Passagen og var snart ude paa Oceanet.

Ja, saadan saa det virkelig ud. Et uendeligt Vandspejl, en ubrudt Synsrand og rullende Dønninger — ganske som paa Atlanten. Tolv Søer af samme Størrelse som Vänern kunde der blive Plads til her, og endda vilde der blive lidt tilovers. Saa kan man ogsaa forstaa, at de første Opdagelsesrejsende virkelig troede, at Afrika hørte op her, og at det maatte være Atlanten eller Oceanet, som laa for deres Fødder.

Overfarten begunstigedes af det mest straalende Vejr. Det var varmt og stille. Lidt efter lidt døde Dønningerne hen, og Damperen skar sig Vej gennem en opalglinsende Spejlflade.

Hist og her skimtede man lave Øer. De har tidligere været Arnesteder for Sovesygen og har i lang Tid været ubeboede. Nu er man dog stærkt betænkt paa at lade de Indfødte flytte tilbage igen, da Smittefaren maa anses for hævet. Glossina palpalis er ganskevist stadig en frygtelig Svøbe for Afrika, men i hvert Fald i disse Egne synes den at være paa Retur.

Efter 24 Timers Rejse ankom vi i god Behold til Entebbe, Hovedstaden i Uganda.

GENNEM UGANDA

Opad nogle lave Bakker ligger den lille Residensstad i grønne og blomstrende Omgivelser. Det lyser ligefrem langt væk af den. Nedenfor klukker Victoria Nyanzas melodiske Bølgeskvulp, men der oppe blæser altid en jævn, forfriskende Brise, der gør Varmen mindre følelig. Husene ligger langt fra hinanden, thi Haverne er herskabeligt anlagte. Og det er fra dem, det lyser. Rødt, hvidt, blaat eller violet i alle Toner; alle den tropiske Floras farverige Repræsentanter synes at have sat hinanden Stævne her. Gennem det frodige grønne snor Gangene sig som hvide Baand op imod den høje Bakke, hvor Guvernørens rummelige Bolig pranger i fornem Afsondrethed. Og paa Toppen vajer tillidindgydende Union Jack. „Her er Orden i Tingene", synes den at sige. „Her kan I sove trygt. Men jeg finder mig ikke i nogensomhelst Næsvisheder hverken fra den ene eller den anden Kant."

Det passede imidlertid ikke helt, thi de saakaldte lake-flies, en Slags ufarlige Myg, unddrog sig dens Kontrol og plejede hver Aften at optræde ualmindelig nærgaaende. I hele Skyer kom de ude fra Søen, idet de trængte sig ind overalt, selv gennem Moskitonettenes tætte Masker, og slukkede ovenikøbet ofte Lamperne i deres skamløse Frækhed. De Indfødte fanger dem i kræmmerhuslignende Kurve, som de svinger over Hovedet i et Reb. Naar Kurven er fuld af de kravlende Insekter, gaar de fornøjede hjem og bager Boller af dem, hvad der anses for noget meget fint. Omtrent som Franskbrød hos os.

Det faldt i den konstituerede Guvernør, Mr. Jarvis', Lod i sin Chefs Fravær at sørge for vor legemlige Velfærd. Og i

hans gæstfri Hjem, beliggende paa et lille Næs i Søen, tilbragte vi nogle ganskevist hyggelige, men alligevel højst ufrivillige Ventedage. Vi kunde imidlertid takke ham for, at de ikke blev ved i det uendelige, men blev holdt indenfor en rimelig Grænse.

Imod Forventning var nemlig intet ordnet til Ekspeditionens videre Fremme. Skønt den professionelle Jæger havde været der lang Tid i Forvejen netop for at lægge alt tilrette, var Sporene af hans Virksomhed lig med Nul. Ingen Biler, ingen Bærere. Og dog havde han bedyret, at alt var klappet og klart, da vi forlod Nairobi. Vi havde endvidere regnet med at kunne befordre hele Safarien (Karavanen) per Bil til M'barara, maaske endog til Kabale. Det var allerede ordnet og skulde gaa saa let, havde han sagt. Nu viste det sig, at Lastbiler kun kunde naa frem til Masaka, og selv det var vanskeligt paa Grund af de svage Broer. I bedste Fald kunde man fortsætte med en lille Ford.

— Har De sagt Besked om Bærere i Masaka?

— Nej.

— Har De tænkt paa Posho (Mad), Ris, Skillemønt — og tusind andre Smaating, som hører til daglige Fornødenheder?

— Nej.

Det var en daarlig Start. Takket være Myndighedernes Imødekommenhed gik det dog altsammen lidt efter lidt i Orden. Men der var en, som ikke forblev længe i Ekspeditionens Tjeneste, og det var Jægeren. Han havde drevet det for vidt i sin fuldstændige Mangel paa Fremsyn og Tilsidesættelse af de simpleste Pligter — for slet ikke at tale om andre af hans Meriter. Og han vendte hjem, hurtigere end han nogensinde havde tænkt sig. Thi det er bedre at være alene i Vildmarken end sammen med Folk, man ikke kan stole paa.

Allerede i Masaka udfyldtes hans Plads af en derboende Nybygger, Mr. Carr, som beholdt Bestillingen lige til Irumu. Det var en typisk Britte, senet, haardfør, ligefrem og rask til alt, hvad der smagte af Eventyr. Han havde fuldstændig Elefantdille. Blot man nævnte Navnet paa disse Tykhuder, lyste hans Øjne som to Glædesblus. Han blev os imidlertid en hyggelig og paalidelig Kammerat, som vi aldrig kom til at fortryde, at vi havde taget med.

Her i Entebbe traf vi ogsaa en af de to belgiske Officerer, der af Regeringen var beordret til at følge med gennem Kongo. Lidet anede vi til at begynde med, hvilken uvurderlig Ledsager vi havde faaet i Major Max Weiler. Jæger var han ganske vist ikke, men han var en Gentleman lige til Fingerspidserne og et gemytligt, jovialt og hjertensgodt Menneske, hvad der er nok saa vigtigt. Hans aldrig svigtende humoristiske Sans og hans gode Humør skulde i Fremtiden sprede Glæde om Lejrbaalene, hvor de end knitrede. Hed Carr's Kæphest Elefanter, saa var Majorens af en langt fredeligere Art: Bridge. For hans egen Skyld beklager jeg blot, at han saa sjældent fik redet den. I hvert Fald havde jeg for det meste vigtigere — og mere morsomme — Ting at tænke paa under Vandringen gennem Afrika. Mindst af alt var jeg taget derned for at slaa Tiden ihjel.

Imidlertid blev alt, hvad der var af Biler i Entebbe og Kampala, mobiliseret: nogle tunge Lastvogne og en lille Ford, der led af svækkede Kræfter. Man maa ikke forlange for meget af de firhjulede i Troperne; deres Helbred staar i samme Forhold til Vejene som Menneskets til Klimaet. For ikke at tale om den brutale Behandling, de er Genstand for af deres sorte Chauffører. Hvor det burde skvulpe med Benzin, findes der ofte kun Olie. Eller hele Beholdningen er fuld af Sand; hvilket ogsaa hænder.

Vi begik den Uforsigtighed at lade de tunge Vogne køre forrest. Resultatet blev, at da vi selv skulde efter med den lille Ford, var de fleste af Broerne allerede kørt næsten helt sønder og sammen. Der var ikke andet at gøre end at køre udenom og se at komme igennem; i bedste Tilfælde gennem Græs, men oftest gennem sumpet Jord, hvad der altsammen naturligvis ikke bidrog til at forhøje Livslysten hos den i Forvejen knurrende Bil. En skønne Eftermiddag rullede vi i hvert Fald ind i Masakas primitive lille Samfund, hvor der for første Gang blev slaaet Lejr.

At en tam Elsdyrsko og en halvvild Bøffelkalv græssede mellem Teltstængerne forringede ingenlunde ens Nydelse ved at tage det luftige, transportable Hjem i Besiddelse. De passede fortræffeligt ind i Billedet og bidrog til at forhøje den udpræget afrikanske Stemning.

Filmsfotografen var i fuld Virksomhed, Boyerne arbejdede i deres Ansigts Sved og Kokken bandede. Han havde naturligvis glemt Stegepanden i Kampala. Ellers vilde han ikke have været nogen rigtig Negerkok. Saa den Dag fik han ikke lavet Mad. Det var ogsaa lige meget, for D. C. Warn (D. C. en almindelig anvendt Forkortelse af det engelske District-Commissioner) forbarmede sig over vore tomme Maver og gav os rigelig Erstatning for den glemte Stegepande. Men hvad der var vigtigere: han havde ogsaa rekvireret 250 Bærere, der skulde ankomme næste Aften.

Der gik to Døgn med at faa vor første Lejr nogenlunde i Orden. En Del af vor Bagage maatte vejes og pakkes om og Geværene ses efter. Hver havde sit at tage Vare paa. Boyerne blev instrueret om deres Pligter, og Fundis syslede med Samlerkasser og Sakse. (Fundi betyder egentlig Haandværker, men bruges i Almindelighed som Benævnelse paa de sorte Flaaere). Først den tredie Dags Morgen startede Safarien under Latter og Skraal og Musik af Bukkehorn til den lange Marsch gennem Uganda.

Den ene Dag gik omtrent som den anden.

I en endeløs Gaasegang snor den lange Kæde af Bærere sig Bakke op og Bakke ned. Paa Afstand ser den næsten ud som en vældig Myresti. Sommetider er Landskabet brunbrændt og ligner en Savanne, sommetider giftiggrønt med højt Græs og skyggefulde Træer. Hist og her langs Vejene ligger enkelte Hytter, hvor Hundene gøer og Hønsene kagler, hvor Børnene skriger, Kvinderne maler Majs og Mændene ser til. For det kan selvfølgelig aldrig falde dem ind selv at bestille noget.

Lejrpladserne er i Almindelighed velholdte. En forbavsende Properhed og Orden raader overalt indenfor det hegnede Omraade, hvor de sorte aldrig faar Lov til at sætte deres Ben, undtagen naar de har et eller andet Arbejde at udføre derinde.

De ligger med omtrent 30 Kilometers Mellemrum og i Almindelighed i Nærheden af Landsbyerne. Hver Plads har sin Opsynsmand. Indhegningen bestaar af et rummeligt Areal af stampet Ler, hvor Teltene slaas op. I Midten ligger i Almindelighed en større Bygning af Matetegræs og med Straatag, bestemt til Messe- og Forsamlingshus. Under Taget, der

Major Max Weiler og Kommandant Elias Arrhenius

Safarien

Tam Elsdyrsko snuser til Ford'en

Udsigt fra Lutobo

skyder sig bredt ud, er der god Plads til Bagagen, hvor den kan stuves sammen i Læ for Regnen. I Udkanten af Lejrpladsen ligger endelig en Haandfuld tarveligere Hytter til Kokken og Boyerne.

Paa Væggen i Forsamlingshuset hænger der ofte et Opslag med Angivelse af Prisen paa forskellige Fødevarer m. m. og ved Siden af en Advarsel mod Spirillumticks eller Kimputu, som de kaldes i Kongo. De smaa, lumske Blodmidder, der fører Feberen ind i Blodet, trives særlig godt i de Indfødtes mørke Hytter, men kan undertiden forvilde sig til de hvides Lejrpladser. Hele Uganda er berygtet paa Grund af denne Landeplage. Sygdommen slaar sig gerne paa Øjnene, men er sjældent dødelig. Derimod kan Synsevnen blive nedsat betydeligt for længere eller kortere Tid. Mindst fire svære Feberanfald maa man igennem. Saa forsvinder Sygdommen lidt efter lidt af sig selv.

For at sætte Læseren ind i vort afrikanske Hverdagsliv skal jeg nu prøve paa at skildre i faa Træk en almindelig Marschdag med Safarien. Dagene lignede nogenlunde hinanden hele Uganda igennem, og derfor vælger jeg en i Flæng.

Det er paa Ruten Masaka-M'barara. Den lille Fordbil, som ganskevist til en Begyndelse var os til megen Nytte, lader jeg her ganske ude af Betragtning. Det var en Luksus; den fulgte os kun de første otte Dage og kan ingenlunde siges at høre med i Billedet af en Standarddag.

I Kyazanga snorker man. En Askari holder Vagt ved Baalet og steger for at holde sig vaagen nogle Bidder raat Antilopekød over Gløderne. Det oser brændt. Halvmaanen sprеder et usikkert Lys over Telte og Hytter. Langt borte hyler en Sjakal, og Klippegrævlingenes skingrende Skrig skærer nu og da gennem Stilheden. I Kæret nedenfor Landsbyer kvækker Frøerne af fuld Hals.

Askarien fryser. Han kryber sammen og trækker Tæppet bedre op over Skuldrene og rykker nærmere til Ilden. For det er raakoldt saa tidligt om Morgenen.

Endnu en Stund betragter han sine brunbrændte Kødstykker, vender dem og lugter til dem. En ekstra Portion Posho er altid kærkommen. Saa skæver han op mod Stjernerne, synes de er gaaet en tilstrækkelig lang Strækning, siden han afløste

sin Forgænger, og skrider saa betænksomt hen imod Køkkenet. Klokken er omtrent fire.

Snart antyder et heftigt Ordskifte tilligemed Raslen af Kasseroller, at Kokken er kommet paa Benene. Han rager nogle Sager til sig, sparker til et Par Bærere og er snart ude paa Vejen med sin lille private Safari, hvis Opgave er at lave Frokost paa et passende Sted nogle Timer længere fremme. Thi det er der ikke Tid til i Lejren ved det tidlige Opbrud.

Lidt efter lidt bliver der Liv ogsaa i de andre Hytter. Man strækker sig, blæser paa Gløderne, ruller sine Tæpper sammen og smaasnakker søvnigt. Vandflaskerne fyldes, de mere fremmelige har allerede faaet Cigaretten tændt.

Kl. 5 kommer min Boy med en osende Lampe og stiller en Kop varm The ved Siden af Feltsengen.

— Bwana (Herre), være Tid staa op.

Han er af Bongostammen og taler et gebrokkent engelsk, men, for at skjule eventuelle Fejl, saa sagte, at man knapt kan høre ham.

— Bwana, chai tayari, Theen er færdig, forsøger han igen, denne Gang paa Kiswahili og rusker for en Sikkerheds Skyld kejtet i Moskitonettet.

I et Nu er jeg lysvaagen og kravler ud. En Dukkert i Vandfadet, og Paaklædningen er rask fra Haanden. Naar man ikke behøver at tænke paa, hvad man skal iføre sig, er det en smal Sag at blive færdig. Skjorte, Shorts, Strømper, Støvler og Puttees — det er alt.

Imidlertid er Teltet undergaaet en Forvandling. Sengetøjet er rullet sammen, Bordet og Stolen taget fra hinanden og puttet i en stor Sæk. Udenfor arbejder man allerede med at løsne Teltstængerne, medens Larmen fra Bærerne, der er hidkaldt af Bukkehornet, stiger for hvert Minut.

Da jeg træder ud, tændes just det første svage Gry over Bjergaasene. Et Øjeblik efter ligger mit Telt allerede paa Jorden. Det gør til at begynde med Indtryk af at være et genstridigt Virvar af Stænger, Lærred og Liner, men bliver paa forbavsende kort Tid rullet sammen i en pæn Bylt.

Paa den aabne Plads ligger hele Bagagen paa Rad, og mellem den snor Kofias slanke Skikkelse sig. Han ser efter, om alt er i Orden, og at ingenting mangler. Bærerne sidder sam-

menkrøbne og venter. Paa et givet Tegn styrter de sig over Bagagen, mens de snakker og skændes. Hver af dem vil helst have den mindste af Byrderne, for det maa jo være den letteste. Men hvis der tilfældigt skulde være Ammunition i Kassen, kommer de bittert til at fortryde deres Iver, thi den mange Gange større men halvtomme Samlerkasse ved Siden af havde blot været halvt saa tung. Det trækker op til Slagsmaal. Jeg gaar derhen og fælder en salomonisk Dom paa svensk, som jo ingen forstaar. Men saa stor er den hvide Mands Autoritet, at naar han blot siger et eller andet, selv paa et uforstaaeligt Sprog og med tydelige Gestus viser, hvad han vil, bøjer de sig godvilligt for Afgørelsen. Bwana har naturligvis Ret. Saa er den Ting i Orden.

Fundis kommer tilbage med Fælderne, hvor Nattens Fangst endnu dingler: forskellige Slags Rotter, Spidsmus m. m. Efterhaanden er alle hvide færdige og nikker adspredt Godmorgen. Gyldenstolpe har en lille Botaniserkasse i Handen, Filmsfotografen blot sin Vandringsstav. Bagved ham venter tre Bærere med Kameraer og Stativer paa Hovedet.

Jeg gaar foran. For at være alene i den kølige, dæmrende Morgen gaar jeg stærkt til og har snart ladt de andre langt bag mig. „Nu løber han," siger de og ler til hinanden. De to Bøssebærere skynder sig efter mig. Den ene, Kongoni, af Wakambastammen, har 350eren slængt over Skulderen. Den anden, Assomani, af Mbwarestammen, bærer idag blot en Fuglebøsse, thi farligt Storvildt venter jeg ikke nu til Morgen. Ellers plejer han at have den tunge Dublet.

De repræsenterer to vidt forskellige Typer. Kongoni slank, mager med langagtigt Ansigt og uendelig spinkle Haandled, tændstikstynde Arme og Ben; Assomani mere undersætsig, bredskuldret, fladnæset og med et næsten firkantet Hoved. Han er ikke ulig en Gorilla i forskønnet Udgave. Men flinke og paalidelige er de begge to, allerede for syv Aar siden stod de deres Prøve i Dyst med Storvildt paa Sletterne omkring Nairobi. Dumdristige Jægere og utrolig dygtige til at spore Vildtet. Særlig Kongoni — den intelligenteste af dem — er i Besiddelse af en fænomenal Synsevne. Han saa ofte Vildt, hvor jeg ikke engang med Prismekikkerten kunde opdage andet end

Græs og først senere — maaske for sent — maatte indrømme, at han virkelig havde haft Ret.

Til at begynde med faldt det vanskelig at gøre sig forstaaelig. Men ved Hjælp af en ganskevist noget mangelfuld Kiswahiliparlør og ved den daglige Omgang gik det efterhaanden taaleligt, — hvilket dog ikke forhindrede, at da jeg engang spurgte en af dem, om han havde det bedre, efter et kortvarigt Feberanfald, svarede han fornærmet, at Muhamedanismen var den eneste Religion, der duede. Paa Grund af mit Ukendskab til Sproget var jeg nemlig kommet til at spørge, om han var Kristen.

Vejen ligger øde foran os. Alt er højtideligt stille. Kun Vandringsstavens Dupsko klirrer mod Jorden. Nu stiger Solen over nærmeste Bjergaas og oplyser Omgivelserne. Det er et brunbrændt Parklandskab. Halvhøjt Græs, der flere Steder er sortsvedet af Præriebrand, Klynger af grønne Træer, kødfulde Euphorbiaer og enkelte Akacietræer. Langs selve Stien er Græsset højere og saftigere. Nu og da løber en Perlehøne med Fortvivlelsens Mod fra den ene Side af Vejen til den anden, eller en Frankolin letter. Da kan det ske, at jeg river Haglbøssen fra Assomani og lover Messen en god Middag.

Livet begynder at vaagne. Fra Træerne lyder den morgenfriske Kvidren. Honningfuglene lyser røde, grønne og blaa i alle Regnbuens Farver. Blaakrager, Pisangædere, Sporegøge, Duer, Viber og Snepper synes at have kastet deres Kærlighed netop paa denne Egn, thi de forekommer i utallige Mængder. Men dem overlader jeg som Regel til Gyldenstolpe eller Ruddle, for jeg synes, det er Synd at skyde disse harmløse og smukke Væsner.

Pludselig føler jeg et Ryk i min Arm og stanser brat. Det er Kongoni, der har faaet Øje paa en lille Antilope ikke langt fra Vejen. Den er som skabt til Mad for Boyerne. Det første Skud — rundt forbi! Men Maalet er saa venligt blot forbavset at kigge paa mig uden at rører sig ud af Stedet, og efter det andet Skud ligger den der. Vi trækker den ud paa Vejen og binder en Seddel paa Hornene med Besked til Konservatoren, at han skal sørge for, den kommer med til næste Lejr.

Og saa gaar det videre frem; med trættende, endeløse Stigninger, over udtørret Sumpjord og øde Sletter. Før i Tiden

var Uganda et vildtrigt Land. Men saa kom Kvægpesten, en Slags Mund- og Klovesyge, der gjorde rent Bord i store Dele af Landet og hærgede i lige høj Grad blandt Tamkvæget og Vildtbestanden. De Indfødte mistede deres dyrebare Malkekøer, og Antiloperne døde i hele Flokke. Omraader, der før havde vrimlet af Liv, blev lige med ét lagt fuldstændig øde. Myndighederne stod ganske magtesløse overfor Pestens Hærgen. Sidste Gang, den grasserede, var i 1918. Siden den Tid er Landet ikke nær saa rigt som før.

Ved Ottetiden træffer jeg den tvære Kok ved en lille Bæk. Mellem to store Stene brænder et lille Baal, og Thekedlen synger. Ved Siden af staar Grøden allerede færdig, og en Pande med stegt Mpala-Lever sender sin indbydende Lugt op mod Himlen.

Lidt efter har de andre indhentet os, Maden er snart sporløst forsvundet. Morgenturen giver god Appetit.

Efter en halv Time fortsætter vi. Men nu er Solen kommet højere paa Himlen, og Varmen begynder at blive mere følelig.

En efter en pibler Sveddraaberne frem paa Næsen. Støvlerne er tunge som Bly. Vejen synes uden Ende. Hist og her ser vi et Glimt af en Oribi eller Topi. Men lad dem være i Fred, vi har Mad nok.

Da Solen stod i Zenit, fik vi endelig den næste Lejrplads i Sigte. Det er Lyantonde.

Nogle sorte Fyre møder op ved Indgangen og hilser os paa et ubegribeligt Sprog. I en Kurv har de Æg, og over Skulderen paa en af dem hænger et Knippe Høns med sammenbundne Ben og Hovedet nedad. Nogen Forening til Dyrenes Beskyttelse findes der ikke i Uganda.

Jeg giver dem et Tegn om at vente og sætter mig i Skyggen af Messebygningen. En Stump Chokolade bliver fundet frem af Patrontasken, og nu er det rart at have sin Vandflaske urørt og fuld af kold The. Over Pladsen danser Sommerfugle med straalende Vinger, og over Græsset udenfor summer pludselig en vældig Græshoppesværm, der bringer Tanken hen paa den ene af Ægyptens syv Plager.

Lidt efter lidt begynder Safarien at indfinde sig. De kraftigste Bærere ankommer først. Undermaalerne kommer drys-

sende bagefter i en lang Hale. Kroppene glinser af Sved, og Humøret staar temmelig lavt. Det er ingen Leg at bære 25 kg. paa Hovedet over 30 km. En efter en bliver Byrderne lagt paa Jorden, og Mændene synker udmattede sammen paa det første det bedste skyggefulde Sted. Sidst ankommer Kofia, der har set efter, at der ikke er blevet glemt noget.

Og saa bliver der Liv igen. Temmelig ublidt sparkes de trætte Negere op og maa hjælpe til med at rejse Teltene, for vi skal ikke længere idag. En Trop sendes efter Vand, en anden efter Brænde. Og inden en Time er alting i Orden, og Pladsen er atter rolig. Blot Kokken arbejder med en sejg Vandbuk til Lunch, og Boyerne dækker Bord.

En lille gestikulerende Gruppe har samlet sig om Distriktets D. C., der er fulgt med her til. Og ved Bordet faar vi at vide, hvad der var i Vejen.

Omtrent en Time herfra er der en Bøffelhjord, der er iagttaget senest i Morges. Nu spørger de sorte, om de hvide Herrer ikke har Lyst til at skyde Proviant til Safarien; selvfølgelig er det Meningen, at det i Grunden er Landsbyen, der ønsker Kød.

Efter nogen Tids Raadslagning, Shauri, som den gængse Betegnelse er over hele Øst- og Centralafrika, bryder vi op igen. Førerne er stive efter den lange Morgenmarsch, og Bøssebærerne føler sig skammelig snydt for deres Siesta. Men da de hører, at det er „Mbogo“ (Bøffel), det gælder, kommer der Liv i Øjnene og Jagtlysten vaagner. Storvildt har de altid Mod paa.

Og saa begiver vi os nogle Stykker ud for at se paa Hjorden. Himlen er nu overtrukket af et tyndt Flor, der lidt efter lidt bliver tættere. Det er trykkende og fugtigt. Vi gaar omtrent vinkelret paa vores Marschrute. En sort Vejviser gaar i Spidsen. Nu og da maa vi stride os igennem store Græshoppesværme, der frembringer en ejendommelig raslende Lyd; i Millionvis sværmer de omkring os.

Efter at have spadseret en Timestid faar vi ganske rigtig Øje paa Bøflerne ovre paa den anden Side af en Kløft. I Kikkerten kan man se, at der er et Par ret gode Tyre i Flokken, der ialt er paa otte Stykker.

Men i samme Øjeblik bryder Uvejret løs. Med usædvanlig

Hurtighed er det trukket sammen, og et voldsomt Skybrud begynder, efterfulgt af Lyn og rullende Torden. I Løbet af et Øjeblik er vi pjaskvaade.

Strenge Herrer plejer imidlertid ikke at regere længe. Ligesaa pludselig, som den er brudt løs, hører Regnen op, og vi fortsætter henimod Bøflerne, der har søgt Læ under nogle tætte Træer.

Krybende paa Hænder og Fødder bugter vi os frem gennem det vaade Græs og har dem snart indenfor Skudvidde.

Da bliver den nærmeste Tyr urolig, stikker Mulen i Vejret, vejrer og stirrer længe i Retning af os. Det er tydeligt, at den har faaet Færten af os. De andre følger dens Eksempel og gør Mine til at vende om. Deres Kroppe er som blanktpoleret Ibenholt efter Regnen, og Mulerne skinner graablaa. De vældige Horn, som hos den afrikanske Bøffel dækker Panden lige ned til Øjnene, bidrager til at gøre Dyret til Inkarnationen af ubændig Styrke. Bøffelen er en af Vildmarkens mest imponerende Beboere. Mennesket synes pludselig saa lille og hjælpeløst overfor al denne utæmmede Styrke. Næven griber uvilkaarlig fastere om den dobbeltløbede Riffel, medens den Haand, der er fri, føler efter, om Reservepatronerne sidder let tilgængelige i Bæltet.

Saa knalder det. Hjorden gør lynsnart omkring og sætter afsted i Galop. Snart er den forsvundet mellem Buske og højt Græs. Men et tydeligt Blodspor viser, at Tyren er saaret.

Vi maa efter den. En skamskudt Bøffel er ikke til at spøge med, jeg personlig har i saa Henseende ret ubehagelige Erfaringer. De har den kedelige Vane pludselig at vige af fra deres eget Spor, vente i et tæt Krat og saa falde den forfølgende Jæger i Ryggen. Thi angribe gør de næsten altid, hvis Kræfterne strækker til.

Denne her beredte os imidlertid ikke større Vanskeligheder. Efter at have fulgt dens Spor en kort Tid fandt vi den meget rigtig i et Buskads, men ude af Stand til at gøre nogen Ulykker. Den skævede ganskevist arrigt til os, men en Kugle i Panden satte en Gang for alle et Punktum for dens Tilværelse.

Nu dukkede Førerne frem igen. De havde forsigtigt holdt sig i Baggrunden, saa længe Jagten stod paa, men gik nu gravitetiske og selvbevidste hen til det faldne Dyr, da det ikke mere

kunde gøre dem nogen Fortræd. Glæden gik over alle Bredder. Thi nu vilde der vanke Kød i lange Baner, og hele Landsbyen vilde gøre sig tilgode i de nærmeste Dage. Kraniet indlemmedes i vore Samlinger, Tungen og Halen genfandt vi i Suppen Dagen efter.

Det begyndte allerede at skumre, da Jægerne atter traadte indenfor Lejrpladsens lave Hegn. Bærerne sidder i en lang Række lige udenfor og faar netop deres Posho, bestaaende af Majs og Matama (en Slags Boghvede). I mit Telt er Lampen tændt, og jeg ser Sahle bevæge sig katteagtigt derinde.

I en Haandevending faar jeg de vaade Klæder af og boltrer mig med Velbehag i et varmt Sædebad, ganskevist gult som Bouillon men alligevel forfriskende. Det er maaske det bedste Øjeblik paa hele Dagen. Særlig i Troperne spiller Hygiejnen en meget stor Rolle. Og Bade er her mere end ellers ensbetydende med Sundhed.

Medens Kongoni og Assomani renser Geværerne, faar jeg Dagbogen frem og gør de fornødne Optegnelser om Stedet, om Mennesker og Dyr m. m. Thi det er af Betydning ikke at komme bagud med det.

Klokken syv er Middagsbordet dækket, og Ekspeditionen samles for at diskutere Dagens Begivenheder og lægge Programmet for den næste Morgen. Lamperne kaster deres hvide Ringe paa den fedtede Dug, men iøvrigt ligger Messen i et usikkert Halvlys, hvori Boyernes sorte Kroppe bevæger sig spøgelsesagtigt, og Skyggerne danser paa Væggene omkap med Natsværmere og andre flyvende Insekter. Hvis de bliver altfor nærgaaende, havner de ubarmhjertigt i Konservatorens Blikdaase, der staar ved Siden af hans Tallerken.

Da jeg ved Ottetiden kommer udenfor igen, knitrer Lejrbaalene muntert til alle Sider. I Midten brænder det største, det, der ikke maa gaa ud før ved Daggry, og omkring det sidder nogle Askaris og Fundis og steger Bøffelkød. Boyerne har deres Baal længere borte og lytter til Bøssebærernes ligesaa omstændelige som drastiske Beretning om Dagens Jagteventyr. De holder hver især paa *sin* Herre, og der opstaar en livlig Diskussion. Udenfor Indhegningen flammer det næsten allevegne fra Bærernes Baal, hvor de i Smaagrupper tillaver deres simple Maaltid. En rigtig Neger spiser aldrig mere end én Gang om Dagen,

nemlig efter Solnedgang. Blot han faar Vand, kan han undvære Mad fra den ene Aften til den næste og alligevel bære sin tunge Byrde paa Hovedet. Naturfolkene i Almindelighed stiller i saa Henseende ligefrem latterlig smaa Krav. Men de er ogsaa for Størstedelen spinkelt byggede med indsunket Bryst, opsvulmede Maver og tynde Arme og Ben. Ved den mindste Sygdom eller Modgang giver de straks fortabt og lægger sig til at dø, bedst som de staar og gaar. Ved saadanne Lejligheder maa man ligefrem med Vold og Magt prøve paa at faa dem til at forstaa, at kun et fortsat, ihærdigt Arbejde kan klare Situationen og redde deres Liv.

Jeg tager en Feltstol hen til det nærmeste Baal og ryger min Pibe ud. Luften er varm, Moskitoerne summer, foroven hvælver Tropernes Himmel sin fløjlssorte Kuppel, hvor Sydkorset staar paa skraa helt nede ved Horisonten. Tankerne iler. Til at begynde med holder de sig til de Egne, der nærmest udgør Ekspeditionens Maal. Der er langt igen. Afrika er kæmpestort, Stierne endeløse. Og jeg føler det indirekte Ansvar for mine Ledsageres Liv og Helbred hvile som en tyngende Byrde paa mit Sind. . . . Det gælder jo ogsaa om at opnaa et godt Resultat. Mulighederne for og imod er omtrent lige store. Men alle er besjælede af Arbejdslyst og glad Tillidsfuldhed. Derfor har jeg det bedste Haab.

Pludselig tager Tankerne en anden Retning. I et Kæmpespring er de hos en blaaøjet Dreng, som kan le saa sødt og kæle for sin Fader som ingen anden. Jeg gad nok vidst, hvordan det ser ud derhjemme, om det gaar godt for ham i Skolen, om han er blevet flink til at staa paa Ski, og om Humøret stadig er lige straalende. Er der Sne og Is og Rimfrost, gnistrende Vintervejr med Snefog over *Strømmen?* Og hvad mon alle de andre kære deroppe i det mørke, vinterlige Nord foretager sig? Det vil vare længe, meget længe, inden jeg faar dem at se igen; nogle af dem aldrig mere maaske. Liv og Død raader vi ikke over. Hvem kan læse i Stjernernes Bog, hvad Skæbnen har beredt os? Alle vandrer vi mod det samme dunkle Maal, og ingen af os ved, hvad Morgendagen bærer i sit Skød.

Nogen raaber et søvnigt Godnat, der kalder mig tilbage til Virkeligheden, nærmere bestemt et Lejrbaal i Lyantonde i

Uganda i Centralafrika. Klokken er over halv ni og altsaa langt over Sengetid.

Jeg banker Asken ud af Piben, og lidt efter ligger jeg inde under Moskitonettet, hvor det ikke varer længe, inden alting rundt om glider bort under Indvirkning af Verdens bedste og mest styrkende Medicin: Søvnen.

Ja, saadan omtrent gaar Dagene i hurtigt Tempo, den ene efter den anden med skiftende Jagtheld og Fangst. Sommetider løsnes der ikke et Skud, sommetider kommer der paa én Gang saa mange Eksemplarer til Samlingerne, at Konservatoren og Fundis maa arbejde til langt ud paa Natten. Hver Morgen bliver Teltet taget ned for om Eftermiddagen igen at rejses paa en ny Plads. Alting gaar tilsidst mekanisk. Hver Mand kender sit Arbejde. Og med frejdigt Mod drager vi Dag for Dag, Time for Time længere ind i Ødemarken.

Den 22. Januar passerede Ekspeditionen Mbarara og var akkurat en Uge senere samlet i Kabale.

Gyldenstolpe og jeg ankom dertil nogle Dage i Forvejen efter indtrængende Opfordring af den derværende D. C., Captain Philipps, om at komme hurtigst muligt for at træffe Forberedelser til den videre Fremrykning over Bjergene. Der var meget, der skulde tages Bestemmelse om: en detaljeret Marschplan, Bærere, Posho, Vejvisere m. m.

Vi var derfor lumpne nok til at lade Hovedsafarien skøtte sig selv; den maatte se at vinde med, som den bedst kunde. Vi gav os derfor til at snakke godt for Ford'en, for at faa den til at holde ud endnu 150 km. trods skrøbelige Broer og sumpede Kær. Og vi satte os i Bevægelse, ikke uden daarlig Samvittighed, fulgt af de andres misundelige Blikke.

Om Morgenen øsregnede det, hvilket betydeligt formørkede Udsigterne til at naa frem inden Aften. Thi Vejen, der i sig selv ikke var for god, vilde naturligvis overstige Bilens Kræfter. Teltgrejer var der ikke Plads til i den lille Vogn, og under disse Forhold at overnatte under aaben Himmel tiltalte os ikke. Det skulde imidlertid hellerikke blive nødvendigt, thi allerede i Løbet af en Time klarede Vejret op, og vi aandede lettere.

Den første Halvdel af Vejen var jævn og god. Landet var tæt befolket og dyrket. Hist og her mødte man Hjorder af langhornet Tamkvæg af Ankoleracen. Den bedste Føde, Ind-

byggerne i denne Egn ved, er Mælk. Og for en Ko kan man købe to Kvinder, om galt skal være. Jo større Hjorderne er, des fornemmere anses Ejeren for at være, og han svinger sig derved ofte op til en ledende Stilling paa Egnen. En velhavende Mand er altid tyk. Hans Koner er saa fede, at de knap kan gaa. Mælken drikkes først, naar den er blevet sur og har taget Smag af det Kar, hvori den opbevares. Det er Skik og Brug, at disse Kar først omhyggeligt vaskes med Kourin, inden de anvendes efter deres Bestemmelse.

Vi kom bl. a. forbi en Missionsstation, som saa indbydende og hyggelig ud. Der er to Missionsselskaber i Uganda: et protestantisk og et katolsk, som fører en haardnakket Krig om Hedningernes Sjæle. Protestanterne siger: kom til os! Gaar du til de hvide Brødre derovre, er du fortabt. Og samtidig prædiker Katolikerne i den nærmeste Landsby: understaa dig ikke til at lytte til de andre Missionærers Lokketoner, thi da venter Helvedes skrækkeligste Kvaler dig. De stakkels sorte! Det er jo nok til at gøre Hovedet kulret paa hvemsomhelst, hvadenten han er hvid eller sort.

Skulde det nu ogsaa være saa nødvendigt at omvende alle disse Hedninger: er de ikke lykkeligere i deres Tilstand af primitiv Oprindelighed, hvor den medfødte Retsfølelse ofte er ligesaa udpræget som hos os? Hvor simple, strenge, skønt uskrevne Love, byggede paa mangeaarig Erfaring, følges i de mindste Enkeltheder, og f. Eks. Ægteskabsbrud straffes med Døden. Jeg for min Part ser Missionens hovedsagelige Nytte og Berettigelse i det praktiske Oplysningsarbejde, der drives ved Siden af Religionen, samt det Kærlighedsværk, der bestaar i at lindre Smerter og helbrede Sygdomme. I den Henseende har de forskellige Stationer udrettet store Ting i Afrika. De Missionærer, der begynder med at give en Haandsrækning i Hverdagslivets tusind smaa Vanskeligheder og først lidt efter lidt giver sig til at tale om Omvendelse — hvor den ofte kommer af sig selv og paa en naturlig Maade — de har min fulde Sympati og min mest levende Beundring. Thi de gør godt i Ordets videste Betydning.

Vi lader lidt efter lidt de befolkede Egne bag os. I Stedet for Bananlunde og pløjede Marker ser man nu, saa langt Øjet naar, blot milevide, svagt kuperede Græssletter uden et eneste

Træ. Man synes, det vilde være idelle Græsmarker, men der er intet Liv at opdage, hverken vildt eller tamt Kvæg. Det har Kvægpesten sørget for.

I Horisonten blaaner en anselig Bjergkæde, der lidt efter lidt rykker nærmere. Vejen begynder langsomt at stige, og Forden puster kendeligt under Anstrengelsen. Pludselig er vi ved Foden af en vældig Bakke, der slynger sig opad paa en ligefrem halsbrækkende Maade. Den synes uendelig lang og taber sig et eller andet Sted højt oppe i den stejle Bjergmasse, paa hvis Top der bevæger sig nogle smaa sorte Prikker. Men det er saa langt borte, at man ikke kan skelne, om det er Dyr eller Mennesker.

Den firhjulede viser et stærkt udtalt Mishag med det hele. Den starter ganskevist lydig nok, snurrer, knirker og stønner, men taber Modet allerede efter de første 50 Meter, mister Vejret og staar saa ubevægelig fastnaglet til et og samme Sted. Koblingen glider, det ryger som en Skorsten fra Køleren, og hele Vognen begynder at lugte af brændt Fernis. Stigningen overgaar dens svage Kræfter, og der er intet andet at gøre end at stanse Motoren.

Der sad vi nu kønt i det; en Tredjedel af Vejen havde vi tilbage. Ikke en Hytte var der at øjne, og ikke et Menneske. Udsigten til at overnatte paa Stedet uden Telt eller den fjærneste Proviant syntes sikker. Chancerne var omtrent som 10 til 1.

Vi tørner ud, kigger paa Uhret og klør os bag Øret. Det er givet, at hverken Hug eller Slag, hverken haarde Ord eller den mest smidige Overtalelseskunst vil kunne bevæge den udasede Vogn til at sætte sig i Bevægelse.

Da hører jeg en mærkelig Lyd, der synes at komme oppe fra. Prikkerne paa Bjergkammen er forsvundet, men i Stedet for vælter en sort myldrende Masse frem ved den nærmeste Krumning af Vejen, og Bruset vokser med fordoblet Styrke. Nu kan jeg se, at det er Negere, der løber og fægter med Armene. I en kompakt Klynge nærmer de sig os, vel et Par hundrede Stykker, raabende og leende af fuld Hals. Men de har hverken Spyd eller Skjolde, og vi slutter deraf, at deres Hensigter i hvert Fald er fredelige.

I Løbet af et Øjeblik er Bilen omringet. Fra alle Sider

myldrer det som i en Myretue. Og inden jeg rigtig har forstaaet Hensigten med det hele, er de begyndt at rulle Ford'en op ad den lange Lutobobakke. Nogle trækker, andre skubber bag paa, alle raaber i Munden paa hverandre, og hvis en bliver træt, er der straks en anden, der indtager hans Plads.

Det er den flinke D. C. i Kabale, der har forudset, at Bakken vilde blive for tung og derfor har sendt nogle Ba-kiga ud for at hjælpe. Det er næsten altid nødvendigt; kun meget stærke Maskiner kan klare sig op ved egen Hjælp. Men Stigningen er ganske vist ogsaa, efter hvad jeg har ladet mig fortælle, 1 til 3 paa de værste Steder.

Nu gik det hele let og muntert, som om det gjaldt en almindelig Promenadekørsel, og snart stod vi paa Toppen af den vældige Bakke ved Lutobo Camp.

Bag os laa Savannerne ensomme og bølgende, dybt under vore Fødder. Foran os havde vi Udsigt til stejle og skovklædte Bjergaase, der som Kulisser skød sig ind i og forbi hverandre. Man anede et vidt forgrenet System af Dale, Smaafloder og Kløfter. Det var med andre Ord Kigezi-Distriktets Højland, som vi var kommet op i; det lokkede os indbydende med grønne Skraaninger og skummende Bække.

Ford'en fik en halv Times Hvile samt nyt Vand paa Køleren, hvilken Opmærksomhed den aabenbart satte Pris paa, for siden gik det uden Vrøvl. Og vi rullede fornøjede videre i det maleriske Bjerglandskab, fulgte af Negrenes hæse Afskedsraab.

Luften er sval og høj og virker efter Sletternes Lummerhede berusende som Vin. Vejen snor sig ud og ind, sommetider dybt nede paa Bunden af en Dal, i næste Øjeblik højt tilvejrs med en lodret Klippe paa den ene Side og en gabende Afgrund paa den anden. Det gælder om at holde Tungen lige i Munden, thi selve Vejbanen er kun en Ubetydelighed bredere end vore egne Hjulspor, og Svingene skarpe. Bjergsiderne er her veldyrkede; Bananer længere nede, Bønner og Ærter højere oppe. Landsbyerne ligger tæt og har et vist velhavende Præg over sig. Folket er rigt — vildt, men arbejdsomt. Naar de hilser, falder de paa Knæ og klapper samtidig i Hænderne. Ikke som Tegn paa Underdanighed eller i et Anfald af sledsk Kryben, men fordi de fra Arild har hilst paa deres egne Høv-

dinge paa samme Maade. Det er en stolt og kamplysten Race, som længe har gjort Englænderne Rangen stridig. Og endnu den Dag i Dag forefalder der nu og da Uroligheder i de mere afsides Egne af Distriktet.

Uden yderligere Eventyr naar vi Kabale lige inden Solnedgang og bliver budt velkommen af Captain Philipps i hans lille hyggelige Bungalow.

Der flammer snart et Baal i Kaminen, for Aftner og Nætter er kolde saa højt oppe. Og allerede efter Middagen har vi opdaget, at vor Vært er en ualmindelig fin og intelligent Mand, som baade har rejst og læst meget, som er ivrig naturhistorisk interesseret, og som staar i livlig Forbindelse med British Museum og andre lærde Institutioner i sit Hjemland. Han er den typiske Englænder: ligefrem, uforfærdet og gæstfri, men med betydelig videre Horizont end man i Almindelighed plejer at træffe hos hans Landsmænd. Han tilhører denne enestaaende Klasse af Kolonialembedsmænd, paa hvis Skuldre det britiske Imperium hviler trygt i alle Verdensdele, Mænd, som man med eller mod sin Vilje maa beundre for deres ihærdige Arbejde og stærke Pligtfølelse. Det er dem, der overalt repræsenterer Orden, Fremskridt og Tryghed, samtidig med at de knytter Kvadratkilometer efter Kvadratkilometer stadig fastere til Moderlandet. Saa længe de bevarer deres høje Dannelsestrin og gennemgaaende gentlemanlike Karakter, behøver England ikke at frygte for sine Kolonier. Thi netop heri ligger Styrken i Systemet, der ved første Øjekast kan synes temmelig løst sammenføjet, men alligevel holder baade i tykt og i tyndt. Hertil kommer den almindelige Samfølelse mellem vidt forskellige Individer. Alle hjælper hverandre med et og samme Maal for Øje; ingen arbejder for sig selv eller søger egen Fordel paa Kammeraternes Bekostning. I saa Henseende er den engelske Kolonialorganisation et Mesterværk, som andre Lande maaske søger at efterligne, men langtfra endnu har naaet.

Philipps, der med stor Udmærkelse havde deltaget i Krigen netop i disse Egne af Afrika, havde opholdt sig her i over to Aar og kendte derfor Land og Folk paa Fingrene. Han talte flere Negersprog flydende. Jeg staar i stor Taknemlig-

hedsgæld til ham for alle de værdifulde Oplysninger, han saa beredvilligt gav os, ligesom for de rent personlige Optegnelser, han stillede til min Disposition. Takket være hans Bistand blev vi straks fra Begyndelsen sat paa det rigtige Spor, fik paalidelige Vejvisere, nye Bærere m. m. Paa enhver Maade lagde han alt til Rette for Ekspeditionens videre Fremtrængen mod Vulkanerne og stillede hele sin rige Erfaring til vor Raadighed. Kort Tid efter opgav han sin Stilling og vendte efter en eventyrlig Opdagelsesrejse gennem Central-Kongo tilbage til sit Land.

Da jeg vaagnede næste Morgen, laa Taagen tæt over Bjergene. Det var koldt og raat. Men lidt efter lidt kom Solen frem. Gennem Vinduet var der Udsigt til Haven med Roser, Nelliker, Lupiner, Præstekraver og kæmpestore Solsikker, ganske som en Sommerdag hjemme hos os.

Til højre laa et Jordbærbed, til venstre en Række Hindbærbuske. Nedenfor laa selve Poststationen, bestaaende af en Klynge Huse og Hytter, og dybt nede Dalen, hvor Taagerne drev for den svale Morgenbrise. Rundt om til alle Sider holdt Bjergenes vældige Masse Vagt.

Kabale er smuk og idyllisk. Navnet betyder „Hullet, hvor Stenen faldt" og hentyder til en Meteor, der for lang Tid siden skal være raslet ned her. I Hullet sprang der en Kilde, som endnu den Dag i Dag giver Vand til Stedets Befolkning.

Her staar man paa Tærsklen til mere ukendte og lidet besøgte Egne. Den farbare Vej ender ved Postkontoret, ligesom den enkeltlinjede Telegraf. Fremefter er der blot Fjeld og Ødemark, Søer, Vanddrag og Sumpe.

Den spinkle Forbindelse med Omverdenen, Telegrafen, er ikke saa lidt af et Kuriosum. Den fungerer nemlig meget uregelmæssigt paa Grund af Kobbertraadens dobbelte Egenskab: baade at være Budbringeren udefra og tillige det Materiale, hvoraf de Indfødte forfærdiger deres Smykker. Kobber er nemlig meget højt i Kurs. Naar en Familie synes, den trænger til flere Arm-, Hals- eller Benringe eller iøvrigt gribes af et uimodstaaeligt Begær efter at tilfredsstille sin Forfængelighed, gaar dens Medlemmer ganske simpelt hen og skærer Traaden over mellem to Pæle og faar saaledes gratis det Materiale, de

ellers maa betale store Summer for i nærmeste indiske Handelsbod. Naturligvis under Forudsætning af, at de ikke bliver nappet paa fersk Gerning af Vagtposterne. Hver Neger bliver paa denne Maade forvandlet til en Slags omvandrende Telegrafstolpe. Linien er i egentligste Forstand Distriktets Juvelérbutik, og under disse Forhold kan man ikke undre sig over, at Telegrammerne gaar forkert og aldrig naar frem.

Befolkningen i Provinsen kaldes Ba-kiga. (Ba = flere, mu = en). De er bredskuldrede og meget mørke af Lød. Haaret flettes ofte i en Masse smaa Lokker, i Enden af hvilke der hænger skinnende hvide Kaurisnækker. Naar de svinger med Hovedet, f. Eks. under Dans, danner denne Haarprydelse en bevægelig Glorie omkring den sorte Isse. Der findes ogsaa en Del Ba-hororo med ragede Hoveder, hvor en Slags Hanekam af Haar er bleven staaende for at gøre et stærkere Indtryk; og endelig har en og anden Banya-Ruanda forvildet sig herop.

De har alle været vilde og krigerske Bjergfolk, men nu er de tæmmet under det britiske Herredømme. Særlig i de udyrkede Egne paa Grænsen af Kongeriget Ruanda forefalder der dog endnu en Del Uroligheder. Dalstrøgene dér naas kun undtagelsesvis af Lovens hævnende Arm og er derfor et udmærket Tilholdssted for allehaande tvivlsomme Eksistenser.

En hemmelig, paa religiøs Grundvold hvilende Sekt, den saakaldte Nabingi, har ogsaa bidraget til at gøre Egnen utryg. Den turde have en vis Tilknytning til Islam. Nu og da optræder Troldkarle eller Troldkvinder, som ophidser Befolkningen mod de hvide, holder hemmelige Møder, øver alle Slags Besværgelseskunster og hengiver sig til tøjlesløse Orgier. Den mest berygtede af disse Førere var en Mand, der kun havde to Fingre paa den ene Haand. Han blev fanget og hængt, men store Dele af Befolkningen vægrede sig alligevel ved at tro, at han var død, hvorfor man huggede den defekte Haand af og slog den op paa en Pæl paa Torvet i Kabale. Der sad den, indtil de to Fingre havde bragt rette vedkommende paa bedre Tanker.

Man ernærer sig hovedsagelig af Jordbrug og Kvægavl. Naar en Indfødt hilser en hvid, siger han: jeg ønsker dig meget Kvæg; hvortil den mest elementære Høflighed kræver, at man

Bahororo dancer

Bakiga

Bahutukvinde

Bunyonyisöen

svarer: jeg ønsker dig mange Kvinder. Thi Køer og Kvinder — taget i denne Rækkefølge — er det, der angiver en Mands Formue og sociale Niveau.

Ved en stor Dansefest eller Ngoma, som blev foranstaltet af Philipps, havde vi en Dag Lejlighed til nærmere at studere disse Stammer, hvortil der ogsaa havde sluttet sig en Del fremmede.

Paa den aabne Plads foran Administrationsbygningen havde omkring 500 Negere samlet sig i forskellige Grupper, hver under sin Anfører. Hver Stamme holdt sig for sig selv, og der var ikke Tale om, at de blandede sig indbyrdes.

Frem foran hver af disse Afdelinger danser og hopper de raskeste Karle, mens de andre staar tæt samlede i Klynge og raaber eller slaar paa Tromme. Nu og da kommer Kamplysten op i dem, og de mest ivrige gaar afsides, hopper højt i Vejret, udfører de mærkeligste Krumspring og udfordrer hinanden med ophidsende Tilraab og truende Fagter. Det er kun tilladt at bære Stok ved en fredelig Ngoma, men sommetider bliver de optrædende saa ophidsede, at de river Spyd til sig, saa en Askari øjeblikkelig maa træde imellem for at forhindre Blodsudgydelse.

Kvinderne staar i Almindelighed for sig selv i en stor Ring. De hyler, klapper i Hænderne og vugger Overkroppen i Takt med Musiken. Nu og da gaar en lille Gruppe ind i Ringen og danser selv med bøjede Knæ og udstrakte Arme. Unge Piger og gamle Koner med Børn paa Ryggen er lige ivrige efter at optræde, men de rører ikke en Muskel i Ansigtet, deres Udtryk er aldeles uforandret: hverdagsligt og stereotypt. Det ser ud, som om det hele Arrangement ikke i fjærneste Maade angik dem.

Ba-hororo var de ivrigste i Tøjet og fægtede ustanseligt med Arme og Ben. Musiken var ogsaa her den mest æggende, sammensat af to Stortrommer, en Fløjte og en primitiv, enstrenget Violin. Instrumentet var dannet af en Træskaal med Skind over. Fra Skaalen til Skruen var der spændt en Sene, der blev gnedet med en Bue, som nærmest lignede en meget krum Flitsbue. Instrumentet prydedes af Abeskind i lange Tjavser, der hang ned fra Pinden.

Alt eftersom Musiken steg, blev Dansen vildere. Nogle stod paa Hovedet med Benene sprællende i Vejret, andre blev løftet op paa to korslagte Stænger og vred sig vellystigt højt over Mængdens Hoveder. Tilsidst dannedes der en Ring. De bedste Dansere omgjordede deres Lænder med Kolobusskind og udførte derpaa en Række rytmiske Bevægelser med Overkroppen uden at flytte Benene. Trommerne tordnede, Violinen jamrede, og Kvinderne skreg i Ekstase. Thi dette var Begyndelsen til den ubændige Parringsleg hos et frit Naturfolk, der kun følger Driftens og Øjeblikkets Indskydelse.

Ba-kiga opførte ogsaa en Mængde Danse. Særlig vild var den udfordrende Krigsleg, hvor Modstanderne fægtede med hinanden som i Tvekamp. De slog paa Skjoldene, hoppede meterhøjt i Vejret eller balancerede paa ét Ben, medens Kaurisnækkerne i deres Haar glimtede som Vanddraaber fra en vaad Puddel, der ryster sig.

Banya-Ruanda, Ba-tumbi (fra den nordvestligste Del af Kigezi-Distriktet), Ba-ganda (fra Provinsen Buganda) og Ba-ziba (fra Bukoba i Tanganyika-Territoriet) optraadte mere stilfærdigt, uden Tvivl af den Grund, at de var i stærk Minoritet. Særlig Ba-ziba udviklede imidlertid stor Smidighed og raadede ligeledes over den smukkeste Musik. Fra dem rekruteredes for Størstedelen Poststationens faste Stab af Skrivere og Kontorister.

Natten sænkede sig kold og vaad over Kabale, men afkølede paa ingen Maade de dansendes Iver. Tvertimod. Omkring de vældige Baal hoppede sorte Skikkelser ganske som Aander, tilsyneladende uden Spor af Træthed og fuldkommen uberørte af, at de allerede havde hoppet saadan en hel Eftermiddag. Til Lyden af drønende Tam-tam'er og skraalende Sange faldt jeg tilsidst i Søvn fra det hele. Som det hedder i Avisreferater, skal Festen være fortsat i den behageligste Stemning til langt ud paa Morgenen.

Under Opholdet i Kabale ankom en anden temmelig stor Safari, Lord og Lady de Waldens. De agtede sig direkte til Kiwu-Søen paa en Lysttur og havde derfor til at begynde med samme Rute som vi. Uden nogensomhelst Anelse om hinandens Tilværelse mødtes vi heroppe i en Afkrog af Verden. De to

Safarier havde ovenikøbet uafhængige af hinanden bestemt samme Dag til Opbrud, hvilket imidlertid maatte forandres paa Grund af Vanskeligheder med Heysyn til Bærerne. Vi aftalte imidlertid at mødes paa en Vulkantop, men traf aldrig hinanden mere. De gennemvandrede temmelig hurtigt Omraadet og var for længe siden draget videre, da vi naaede frem.

Med nye Bærere forlod vi det gæstfri Kabale Søndag den 30. Januar og begyndte den sidste besværlige Vandring mod Afrikas Hjerte. Den sidste Rest af Civilisation lod vi bag os. Og foran os var det kun den tavse Vildmark, der ventede os.

AFRIKAS HJERTE

Fra Dalsænkningen nedenfor Kabales Bjerge, hvis lave Midterparti danner Vandskellet for flere af Distriktets Floder, slynger den smalle Sti sig opad. Grønne Skraaninger med Buske og højt Græs hæver sig paa begge Sider. Med sine bløde Konturer gør de Indtryk af Bakker, men er i Virkeligheden høje Bjerge. Førend man har begyndt Opstigningen, har man ingen Forestilling om dens vældige Proportioner. Den, som har et svagt Hjerte eller er daarlig tilbens, bør holde sig fra disse Egne, hvor Dalene ligger i samme Højde som Toppen af Kebnekajse. Den tynde Luft er ganskevist stimulerende, men volder Aandenød og Hjertebanken ved heftige Anstrengelser.

Stien snor og vrider sig langs Bjergsiderne. Man kan med Blikket følge den langt væk og synes, det vilde være saa nemt at skære nogle overflødige Sløjfer bort og gaa lige frem over en Høj eller gennem en Kløft.

Men mere end andre Steder er Genveje i Afrika Omveje. Den tætte Vegetation snor sig hindrende om Benene paa en, og Skrænten, der saa saa uskyldig ud paa Afstand, er i Virkeligheden en Afgrund, der har gemt sig bag Græs og nedhængende Grene. Har man ingen særlig Grund til at forlade Stien, gør man klogest i at følge den.

Efter nogle Timers Klatring er vi kommet op paa den første Aas og kigger forbavsede ned paa den anden Side. Det er et Syn, man sent glemmer.

Omgivet af grønne Skraaninger ligger den smalle Bunyonyisø dybt under vore Fødder. Som et Sølvsmykke med Smaragder glitrer dens Overflade med sine toppede Øer, der her

oppe fra tegner sig i Relief mod Vandet. Smaa langstrakte og mørke Tingester laver fine Ridser i Sølvet. Det er Kanoerne, der skal sætte os over. Og paa den anden Side, langt bagved Randbjergene, hæver en imponerende blaadiset Kegle sig mod Himlen: Muhawuras Top. For første Gang er Maalet for vor Vandring i Sigte, og vi betragter Kolossen med Tilfredshed og Undren; glade ved allerede at være naaet saa langt tænker vi paa, hvilke Eventyr Bjergene derovre har i Beredskab til os.

Jeg kalder paa Kongoni, peger paa Bjergtoppen og forklarer ham, at vi to en skønne Dag skal klatre der op. Han ryster blot paa Hovedet og tror vist, jeg er blevet tosset. Men hvis Bwana endelig vil, saa — — og med et Skuldertræk tænder han sig en Cigaret og finder sig med Negrenes sædvanlige Ligegyldighed i det uundgaaelige; han kan jo i hvert Fald hverken gøre fra eller til.

Nu gaar det nedad igen, og snart staar vi ved Bredden, der er sparsomt bevokset med Papyrus.

Her venter der os en stor Overraskelse.

En lyslevende Landsmand, Kommandant Elias Arrhenius, der er i den belgiske Stats Tjeneste og i lang Tid har været ansat ved Kongoarméen, modtager os her med et ægte svensk Haandtryk. Vi vidste jo nok, at han havde faaet Ordre til at følge Ekspeditionen gennem belgisk Omraade. Men da han var gaaet en anden Vej, anede vi ikke, naar vi vilde mødes. Det er saa svært at faa Forbindelse med hinanden og saa let at gaa fejl af hinanden i Afrika.

Arrhenius fulgte med Ekspeditionen hele Vejen til Albertsøen. Han stillede baade sig selv og sin rige Erfaring fra Kongo til vor Disposition og gjorde derved Ekspeditionen uvurderlige Tjenester. Vi staar i stor Taknemlighedsgæld til ham for den Maade, paa hvilken han overalt lettede os vor Rejse, skaffede Bærere og Proviant og med Iver og Interesse støttede vort Arbejde. Og ved Lejrbaalene fik vi et lille Indblik i det afrikanske Afsnit af den store Verdenskrig, dens Sorger og Trængsler, dens Farer og Vanskeligheder. Thi vor Landsmand havde personlig deltaget i den med Udmærkelse og havde ligesom Major Weiler været en af de første ved Fronten. Et Skud igennem Lungen og en Række Krigsdekorationer bar han

som Souvenir. Og begge Dele bærer han med berettiget Stolthed.

Marschen var nu omme for i Dag, og det blev Kanoernes Sag at føre os videre. En Del af Ekspeditionen fortsatte tværs over Søen til Bufundi, medens Gyldenstolpe og jeg roede op til Nordenden for at skyde Sitatunga Limnotragus spekei. Og i denne Forbindelse vil jeg allerede nu bemærke, at vi for Fremtiden som Regel gik delt i to Grupper, hvilket skete for at mindske Vanskelighederne for den store Safari m. H. t. Proviantering m. m., og tillige for at omspænde saa stort et Omraade som muligt. I Modsætning til, hvad der før havde været Tilfældet, ledede Gyldenstolpe tillige med en Belgier og Ruddle som Regel den ene Halvdel, Olsson, en Belgier og jeg den anden. Carr blev sat ind, hvor han bedst passede og kunde gøre mest Nytte.

For det meste bliver det saaledes med *min* Halvdel, at Læseren maa slaa Følge. Hvor det er nødvendigt, vil Gyldenstolpe selv tage Ordet for at fuldstændiggøre Skildringen.

Mellem violette Aakander med gule Pistiller glider Kanoerne lydløst ud paa Vandet, der ligger stille og drømmende. De er udhulede af en Træstamme, temmelig brede og stabile. Under Ba-kiga-Roernes kraftige Aaretag skyder de en god Fart. Det skummer om Boven, og Vandet glitrer paa de brede Aareblade. Ænderne snadrer, letter og flyver ud af Skudvidde. Skarverne eller Slangehalsfuglene dykker eller sidder i Træerne langs Bredden og vrider deres lange Halse ligesom Reptilier. Nu og da plasker en Odder, men forsvinder, saa snart den mærker, at den er forfulgt. Før vrimlede Søen af disse Dyr, men efterhaanden som Skindene steg i Pris, begyndte man en systematisk Udryddelse, og nu er de meget sjældne. Af Skindene laver de Indfødte Poser, som hænges om Halsen og indeholder deres jordiske Ejendele, for det meste lidt Tobak, en Pibe og en Luseforskrækker. Posen prydes af sammenflettede Strimler af Odderskind, ofte meterlange.

Ligesom det er Tilfældet med flere andre Bjergsøer indenfor Distriktet, er der heller ingen Fisk i Bunyonyi. Derimod er Afløbsfloderne i deres nedre Løb fulde af Fisk. I de senere Aar har man søgt at udsætte en Slags Forelyngel, hvad der imidlertid ikke endnu har givet synderligt Resultat.

Bredder og Øer glider forbi. Alt er stærkt grønt og badet i en sitrende Soldis.

Jeg sidder i Forstavnen og blader i nogle Julehefter, som Arrhenius har haft med. Pludselig faar jeg Øje paa et Digt „Vinterorgel" af Karlfeldt. Jeg læser Gang paa Gang de vidunderlige Strofer, der faar mig til at glemme, hvor jeg er. Deres Nynnen har denne gamle, hjertelige, tilforladelige Tone, som jeg kender saa godt, og i et Nu er jeg hjemme, langt borte under Granernes Sus; jeg synes, jeg hører den Sang, der bærer Bud om alt, hvad man elsker, den, der fødes og dør i os selv, naar vi vandrer paa Heden og mellem Graner, og som dufter af Harpiks og Porse. Minderne vaagner, Længslen efter Hjemmet gør blød om Hjertet. Hjemmet, ja Hjemmet — hvor er det langt borte. Det er bedst ikke at tænke for meget paa det. Nu gælder det bare om at komme videre, videre . . .

Tak Erik Axel for dette Digt. Jeg tror, ingen har nydt det som din Landsmand paa Bunyonyisøens vidtstrakte Spejl. —

En stor, kuplet Ø paa venstre Haand har været Karantænepladsen for Kvæg, der var smittet af Kvægpest. Dette, at isolere syge Dyr, har de Indfødte selv fundet paa, længe før nogen hvid Mand satte sin Fod i Distriktet. De nærer endnu den Dag i Dag en panisk Skræk for alt, hvad der hedder Veterinærer. Da der for nogle Aar siden kom en Forordning om, at alle pestsmittede Dyr skulde føres ind til Poststationerne for at undersøges og eventuelt vakcineres, holdt de dem skjult og slog hellere selv Kreaturerne ned, end de overlod dem til en eller anden Mirakeldoktor. Eller ogsaa roede de Kvæget over til Øen. Nu er det gaaet af Brug. Karantænepladsen ligger tom og forladt; nogle faldefærdige Hytter er alt, hvad der er tilbage.

Hen paa Eftermiddagen skrabede Kanoens Bund mod Bredden ved Muko. Her ender Søen i en tarmagtig Vig, der efterhaanden gaar over i den vældige Ruhuhumasump. Denne udgjorde for lang Tid siden simpelthen en Fortsættelse af Bunyonyi. Men Landet har hævet sig, og nu ligger Sumpen hen, mellem sine høje Bjerge, ganske som en døende, grøn Sø, en vældig Mudderflade med Papyrus, Rør og Star, paa sine Steder med sort, dybt Vand i Midten, blinkende som et ondt Øje. Den er Hjemstedet for Vadefugle, Sumpodderen og en Mængde mere eller mindre usympatetisk Kryb, der gerne holder til i den Slags

Ansamlinger af Mudder. Desuden lever Sitatungaen her, en Antilopeart med meget lange og stærkt spredte Klove, der gør det muligt for den at komme frem over Hængedyndet. Og det var dette Dyr, vort Besøg nærmest gjaldt.

At vade i selve Sumpen er umuligt, og de stejle Fjeldsider, bevoksede med Skov, udelukker en Fremtrængen langs Bredden. Men de Indfødte kender nogle smaa, aabne Steder, hvor Sitatungaen kommer og græsser, og førte os ad halvt overgroede Stier derhen. Der var ikke andet at gøre end at sidde taalmodigt og vente, til de kom frem af Sivene. Man maa nedlægge Sitatungaen paa Stedet, ellers forsvinder den sporløst i alt det grønne, hvor ikke engang den mest sumpkyndige Neger kan naa frem.

Der gik et Par Dage, før vi fik Ram paa en. Dyrene var lige saa sky, som de var faatallige, og holdt sig altid langt borte fra Bredden. Vi skød flere Gange forbi paa langt Hold, men endelig lykkedes det os at sende en gammel Buk et Skud i Hjertet, saa den blev liggende. Vadende til midt paa Livet i Snerrer og Dynd lykkedes det virkelig vor Fører at naa ud til det skudte Dyr og bjerge det i Land. Den nærmeste Landsby fik sig en god Portion Kød og vore Samlinger en værdifuld Forøgelse.

Ved Teltene, der stod opslaaede paa nogle Højder lige ved Søen, udfoldede der sig altid om Aftenen et farligt Leben. Thi mod Løfte om høj Backshish havde de Indfødte indfundet sig med alle Slags Dyr, baade levende og døde, baade Sitatungakalve, Rotter, Slanger og Frøer, som de havde fanget i Dagens Løb og nu for enhver Pris vilde afsætte. Konservatoren fik mere end nok at bestille.

En Eftermiddag havde jeg Lejlighed til at se en hel Landsby paa Jagt. Fra Toppen af en høj Bakke var der udspændt et lavt, kilometerlangt Net helt ned i Dalen. Med passende Mellemrum var der posteret et Antal Jægere bag Nettet, gemte under store afbrækkede Grene. I Forening med nogle Hunde, forsynede med Bjælder, dannede Resten af Landsbyens Befolkning en Kæde af Klappere. Naar saa Vildtet — nogle Dykkerantiloper (Cephalophus) — var jaget op og ude af sig selv af Angst løb hen imod Nettet og indviklede sig i dets Masker, ilede den nærmeste Jæger til og ramte lynsnart Dyret med sit Spyd, inden det fik Tid at rive sig løs.

Naar Jagten var forbi, drog man i Triumf til Lejren, sommetider syngende eller snakkende med Venner og Bekendte højt oppe paa andre Bjergskrænter. Thi Bjergene giver Ekko, hvorved Lyden forstærkes, og det er paa denne homeriske Vis, man meddeler sig til hinanden over Dalene, og Nyheden spredes fra den ene Landsby til den anden over hele Distriktet.

Efter lykkeligt tilendebragt Arbejde ved Søens Nordende vendte vi tilbage til Midten af den, til Bufundi paa Vestsiden, og forenede os med de andre.

Her var der Liv og Røre, da de Waldens Safari netop var passeret; det ligefrem vrimlede af Bærere i hvert Buskads. Vi blev der nogle Dage, som jeg bl. a. benyttede til at aflægge et Besøg ved Søens Sydende, der ganske lignede Egnen ved Muko med en Sump indenfor, skønt i meget mindre Maalestok end Ruhuhuma.

I Bufundi sendte vi ogsaa vore østafrikanske Askaris hjem; de var nu overflødige, efter at Arrhenius med sine Kongonesere havde sluttet sig til Ekspeditionen. Hans Soldater var dygtige og paalidelige Folk, som vi senere skulde faa megen Nytte af. De var desuden alle glimrende Skytter og gode Jægere, der berigede vore Samlinger med mange værdifulde Ting.

Den 4. Februar brød vi op. Efter en uendelig langsommelig og besværlig Opstigning naaede vi atter Højsletten, hvor en kortstammet Bambusvegetation afløste de lavere Bjerges grønne Buske og Græs. Ved Chuya ligger der en udtørret Sump, helt gulbrun af Star og med Klynger af orangerøde Lobelier. I disse Egne holder de saakaldte Bjergelefanter til, der dog næppe er af anden Race end den almindelige, skønt mindre af Vækst.

Efter en besværlig Dagsmarsch stod jeg endelig, lige før Mørket faldt paa, ved Behungi.

Her breder sig et af Jordens mest storslaaede Panoramaer, der i gigantiske Proportioner turde søge sin Lige.

Behungi ligger paa Randen af den Bjergkæde, der danner den østre Kant af den store centralafrikanske Sænkning, der som en uhyre bred og dyb Grøft i sig indeslutter Søerne Tanganyika, Kiwu, Edward og Albert. Randbjergene begynder i Rhodesia og strækker sig saa godt som ubrudt lige til Egnen omkring Bahr-El-Jebel. Omtrent midt paa er Sænkningen spærret af Birunga-Vulkanernes Kompleks.

Dybt under mine Fødder ligger den frugtbare Bufumbira-slette. Det ser ud, som om et grønt, oprørt Kæmpehav pludselig var stivnet, dannende Bølger og cirkelrunde Kraterkegler. De fleste er lave og afstumpede, men nogle løber spidst op med tydelige Spor af vældige Fordybninger paa Toppen. I Fugle-perspektiv ser man Hytterne i et Skakbrædt af dyrkede Tavl. Enkelte Træer danner mørkere Punkter i alt det grønne, hvor Vejen til Rutschuru taber sig i en fjærn Dis. Folk dernede ser ud som Myrer; kun ved Hjælp af Kikkerten kan man skelne dem. Men Lavasletten ligger ogsaa 2500 Fod lavere, end hvor jeg selv staar. Som tre mørke Kæmpepyramider hæver sig til den anden Side Muhavura, Mgahinga og Sabinio, alle tre i samme Række. Vulkanerne ser vældig store ud. Omkring deres Isser hænger tunge Skyer, der kun nu og da lader selve Top-pene komme til Syne. Muhavura er den mest regelmæssige af de tre Søskende, næsten klassisk skøn med sine lige, ubrudte Sider. Sabinio har sin Krone splintret i en Mængde takkede Pigge, og Mgahinga virker som en gigantisk Hvedebolle, som den ligger der, indeklemt mellem sine store Slægtninge. Endnu længere borte kan man skimte Mikeno og en blaa Taageskik-kelse med en hvid Kalot, det er Karissimbi, den højeste af Kæm-perne (4,500 m.). Til højre glinser Mutandas Vandspejl, og til venstre glittrer Chahafis og Muleros urolige Flader i den synkende Sol.

Betaget af dette pragtfulde Syn bliver jeg staaende og mær-ker ikke, hvorledes Vinden bider i Huden, og Aftenkøligheden trænger igennem Tøjet; glemmer, at jeg her staar i en Højde af 8000 Fod, og at Kulden for længe siden burde have været holdt fra Livet med et kamelhaarsforet Regnslag. Først da Mørket udvisker alle Konturer, river jeg mig løs og gaar ind i Teltet for at bløde Lemmerne op med et varmt Bad.

Den næste Dag stiftede vi for første Gang Bekendtskab med Dværgene.

Denne ejendommelige Menneskerace eksisterede længe blot som en Myte i den civiliserede Verdens Bevidsthed. Men man kan spore dem langt tilbage i Tiden. Allerede Hezekiel omtaler Gamadæerne paa Tyrs Mure, og visse Forskere med Fantasi har heri troet at finde en Hentydning til de første Dværge. Ogsaa Homer, Herodot og Aristoteles beretter om Folk af lav Vækst,

der deltog i Slagene. De to sidstnævnte angiver Nilens Kilder som Racens formentlige Opholdssted. Og den hellige Augustin udtaler sin Tvivl om, at Pygmæerne, der ikke er større end Længden af en Underarm, kan være rigtige Mennesker. I gamle Dage blev Dværgene nemlig ofte forvekslet med Aber. At de gamle Ægyptere vidste Besked om Folket er ikke saa mærkeligt, da dette rimeligvis i Oldtiden har beboet nordligere Egne end nu. Ved Sakkarah har man ovenikøbet fundet en Statuette af en lille Mand, der antages at have været Faraos Kok, Paaklæder, Danser eller Nar. Men der skulde gaa mange hundrede Aar, inden Sagntaagen, der indhyllede disse Skabninger, spredtes. Først i 1866 genopdagedes Herodots smaa Mænd af en Missionær, og gennem Stanleys, du Chaillus og andres Rejser blev deres Eksistens yderligere bekræftet.

Nu ved man god Besked om mange forskellige Dværgstammer. De, vi nærmest kommer i Berøring med, kaldes Ba-twa og beboer hovedsagelig de store Skovegne øst for Kiwu og Birungavulkanerne. Det er frygtsomme Folk. der ernærer sig af Jagt eller, naar Jagten slaar fejl, af Tyveri. Før var det Skik og Brug, at Stammen lagde sig i Baghold og med sine forgiftede Pile skød til Maals efter alle Safarier, der kom forbi, dræbte Eskorten eller jagede den paa Flugt og saa tog, hvad den havde Brug for af Bagagen. At prøve paa at forfølge og straffe Ugerningsmændene var spildt Ulejlighed. De forsvinder i Skovene, hvor de med deres udviklede Stedsans finder tusind Gemmesteder, hvor en hvid Mand aldrig vil kunne naa frem. Nu er de imidlertid temmelig skikkelige, hvilket i ikke ringe Grad skyldes Philipps personlige Indsats; efter et taalmodigt Arbejde lykkedes det ham at komme i et godt Forhold til Stammen. En af Høvdingene plejede ovenikøbet at komme og hilse paa ham i Kabale, men altid om Natten for ikke at vække Opsigt. Sidst han var der, omtalte Philipps vor Ekspedition, og at vi gerne vilde træffe dem. „Ja maaske," svarede den lille Mand, „hvis de har Salt med. Thi Salt er godt. I hvert Fald skal vi følge dem og være dem saa nær hele Tiden, at vi kan naa dem med Hænderne, uden at de faar Øje paa os."

Efter en hel Dag igennem at have raabt ind i Skoven, at her var Salt, kom endelig cirka tyve Ba-twa frem for at hente det attraaede Nydelsesmiddel.

De er egentlig ikke iøjnefaldende smaa. Ifølge Maalinger, foretagne i Bugoye-Skoven under Hertugen af Mecklenburgs Ekspedition, skal Middelhøjden være c. 1,60 Meter. Hudfarven er meget mørk, Hovederne runde, Næserne flade. Kroppen er i Almindelighed ret harmonisk udviklet, Skuldrene brede og Brystet hvælvet. Omkring Lænderne har de heftet Skindet af et eller andet Dyr, men er iøvrigt nøgne.

Deres Ejendele bærer de i en lille Pose paa Ryggen, hvor Fyrtøjet ogsaa er anbragt. Dette bestaar af to Pinde, skaarne af samme Træsort. Den ene, hvori der er lavet et Hul, lægges paa Jorden og holdes fast med Foden. Spidsen af den anden bringes saa til at rotere i Hullet, ved at Pinden med stor Hastighed trilles frem og tilbage mellem Hænderne, samtidig med at den trykkes ned mod Underlaget. Snart har Friktionen ophedet begge Træstykkerne saaledes, at tørt Græs eller Fyrsvamp, der anbringes omkring Hullet, begynder at fænge.

Det er forbavsende, med hvilken Hurtighed og Sikkerhed Dværgene haandterer dette Fyrtøj. I Løbet af nogle faa Minuter flammer Ilden. Jeg forsøgte selv at gøre Kunststykket efter, men med et negativt Resultat og efter en halv Times ihærdig Gniden maatte jeg opgive Forsøget. Da var der nemlig ved at gaa Ild i mine Haandflader; men i Græsset — nej.

En Del af Dværgstammerne, særlig de paa Kwijwijøen i Kiwu, forfærdiger enkle og smukke Lerkar, der vidner om en udviklet, skønt ubevidst Sans for det kunstneriske. Ellers kan de intet Haandværk, men fører en Nomadetilværelse i Skovene og slaar sig ned, hvor de har Lyst. Deres Hytter er ogsaa af allertarveligste Konstruktion.

Deres Vaaben bestaar af korte, smaabladede Spyd samt Pil og Bue. Det Smedejærn, de har Brug for, bytter de sig til hos Ba-hutu mod Skind og Kød. De er meget dygtige Skytter. De anvender baade Pile med Jærn- og Træspids; de sidstnævnte er fordetmeste besmurte med en langsomt dræbende Plantegift. En halvmaaneformet Kniv (en Slags Panga) paa Skaft fuldstændiggør de mere velhavendes Udrustning.

Strengt taget kan man ikke regne denne Race til de ægte Pygmæer; dertil er Gennemsnitshøjden for stor. Det mest sandsynlige er, at de nedstammer fra en eller anden virkelig Dværgstamme, der er blevet blandet med fremmede Elementer

i Tidens Løb. Hvis man spørger saadan en lille Herre, hvad han selv mener om sin Herkomst, svarer han, at de er kommet langt sydfra. Men mere ved de ikke. Nogen Overlevering om deres Oprindelse synes ikke at eksistere.

Dværgene havde lovet at hjælpe os med at drive Bjergelefanterne ud paa den lille, aabne Slette ved Chuya. Dyrene var dem imidlertid for listige og foretrak, som rimeligt var, at holde sig indenfor det skærmende Skovbryn. Selv saa jeg dem aldrig, men Gyldenstolpe fangede et Glimt af Hjorden i en Lysning i Skoven.

Fra Behungi styrter Stien sig meget stejlt ned mod Lavasletten. Paa nogle faa Timer tilbagelægger man Vejen til Lavland og Varme, en Tur, som i den modsatte Retning vilde tage en hel, møjsommelig Dag. Mange af Bærerne snubler paa de halsbrækkende Skraaninger, og Byrderne ruller ned foran dem som smaa Laviner. Heldigvis var det mest Saltsække og andre mindre skrøbelige Ting, der foretog Rejsen paa egen Haand.

Hele Lavasletten er intensivt dyrket med Bønner, Ærter og Græskar. Jorden er saa løs og frugtbar, at man blot behøver at pløje i den med Fingrene, hvorfor Redskaber paa mange Steder ikke kendes. Hvor de anvendes, har de endnu samme Form som de bredbladede Hakker, som findes paa de gamle, ægyptiske Tempelrelieffer og Malerier. Et fælles Træk for hele denne Egn af Afrika er Vandmanglen. Skønt det regner hele Aaret igennem med ganske korte Afbrydelser, forsvinder al Fugtigheden i den porøse Lava og rinder ned i Sprækker og underjordiske Huler. Kilder træffer man kun sjældent, og Vand er blevet en Handelsvare, som sælges i Landsbyerne. Derfor gør man bedst i at forsyne sig paa Forhaand.

Folket er iøvrigt velstaaende, ja sommetider næsten formuende. Indbyggerantallet i selve Bufumbira beløber sig vel til c. 13,000. Da Muldlaget er forholdsvis tyndt, begraver de deres døde i store Grotter, af hvilke Buvumo i Nakanangadalen er den fornemste.

Fuglelivet paa Sletten var betydeligt rigere og mere afvekslende end i Bjergene. Men andet Vildt var det smaat med. Derimod vrimlede Søen Chahafi med Ænder, Blishøns og Krontraner. Paa en Høj ovenfor Søen havde vi slaaet Lejr. Stedet har sørgelige Minder fra Krigen og fra Kampene med Nabingi-

sekten. Thi kun nogle faa Kilometer mod Syd gaar Grænsen til Ruanda, der før stod under tysk Overhøjhed, men nu administreres af den belgiske Stat.

Da Bufumbirasletten i fordums Tid har tilhørt Ruanda og i Henseende til Religion, Sprog, Livsforhold og Befolkning praktisk talt frembyder de samme Ejendommeligheder som dette Land, vil jeg, inden vi gaar videre, give en kortfattet Skildring af Ruandas Kongerige og Folk tilligemed en nærmere Beskrivelse af Vulkanernes Karakter, deres Betydning i den almindelige Folkebevidsthed, Navnenes Oprindelse m. m. Opgivelserne nedenfor — særlig m. H. t. Sprog, Religion og Myter — stammer hovedsagelig fra Kaptain Philipps Optegnelser, som han velvilligt har tilladt mig at benytte.

*

Birunga- eller Virunga-Vulkanerne er ofte — skønt med Urette — blevet kaldet Mufumbiro-Kæden, hvad der sikkert er en Forveksling af Bufumbira. Fejltagelsen er uden Tvivl opstaaet ved, at tilgrænsende Folkeslag har forsøgt efter bedste Evne at oversætte Ordet til deres eget Sprog. Mufumbiro betyder nemlig paa Lugandasproget en Kok. Endvidere kaldes hver enkelt Vulkan for en Kirunga, hvor Ordet runga betyder at blande Mad sammen. I Folkefantasien har man saaledes sammenlignet Bjergene med Kokke, der rører Røg og Skyer op omkring deres Isser, samtidig med at det gløder i Krater-Ildstedet nedenunder — ikke noget daarligt Billede af en Vulkan i Virksomhed.

Der findes tre skarpt afsondrede Bjergkomplekser. Det østligste bestaaende af Muhavura (4,165 m.), Mgahinga (3,525 m.) og Sabinio (3,704 m.). Det mellemste Vissoke (3,660 m.), Karissimbi (4,500 m.) og Mikeno (4,380 m.), liggende i hvert sit Hjørne af en ligebenet Trekant; og det vestligste bestaaende af Ninagongo (3,391 m.) og Namlagira (3,052 m). De to sidstkævnte er de yngste, Namlagira endnu i Virksomhed og Ninagongo ifærd med at uddø. Alle de andre er slukket for længe siden.

Af Karakter er Bjergene yderst forskellige. Medens Øst- og Mellemgrupperne for Størstedelen er bedækket af Skov, er Namlagira og Ninagongo delvis bare. Den første har blot et

smalt Vegetationsbælte omkring sin Fod. Paa den sidste er Vegetationen ifærd med langsomt men sikkert at krybe op mod Toppen.

Muhavura er synlig viden om. Deraf Navnet, der betyder Vejviser.

Mgahinga eller „Agerdyrkernes Bjerg" har sit Navn af den Omstændighed, at Indbyggerne syd for Bjerget køber deres Agerbrugsredskaber hos Smede nord for det og paa Vejen derhen passerer dets Skraaninger.

Sabinio betyder „Tændernes Fader" og hentyder til selve Toppens Form, der i Profil ligner en vældig Kindtand.

Vissoke eller Bissoke er en Vandpøl. I fordums Tider vandede Stammerne deres Kvæghjorder ved en lille Kratersø nærved Toppen, hvis Vand ansaas for særlig sundt for Dyrene.

Karissimbi kommer af Nsimbi, som betyder Kaurisnække. Dennes Hvidhed og Bjergets som Regel snedækte Isse er vel det, der her forklarer Navnet.

Keni betyder fattig, heraf Mikeno, et fattigt Sted, der ikke egner sig til Dyrkning.

Nina- eller Nira- eller Nyaru-Gongo kommer af Nyaru, der betyder Moder, og Gongi: Ryg. Med nogen Fantasi kan man nok faa Toppen til at ligne Ryggen paa en Kvinde, der sidder paa Hug.

Og endelig Namlagira, der betyder „den befalende" og er et Synonym for den højeste Guddom i Ruanda: Imana.

Folket kaldes med en fælles Betegnelse Banya-Ruanda. Det omfatter tre forskellige Racer med omtrent samme Religion og oprindelig forenede under samme Scepter: Ba-tusi, Ba-hutu og Ba-twa.

De førstnævnte udgør den herskende Klasse, er af semihamitisk Oprindelse og ualmindelig høje og velvoksne. Ansigtstrækkene er fint udmejslede med lige Næse og høj Pande; Farven lys kobbergul. De draperer sig ofte med vide, brogede Kapper, ganske som Togaer, og virker med deres ædle Træk og lange Spyd næsten som Grækere. Et Baand omkring Panden forhøjer yderligere Ligheden.

Ba-hutu er af Bantustammen, d. v. s. renblodede Negere. De udgør den arbejdende Del af Befolkningen og er begge de andre Stammer tilsammen overlegne i Tal.

Ba-twa endelig er Pseudo-Pygmæer. De udretter intet Arbejde; man er bange for dem og deres Pile og behandler derfor altid de smaa Herrer med en vis nedladende Respekt.

Kongen i Ruanda kalder Mwami. Med Undtagelse af Negus Negasth i Abessinien er han formentlig den mest magtfuldkomne af alle indfødte afrikanske Herskere. Lige fra Slutningen af det syttende Aarhundrede har Abega Batusi af Baniginyafamilien fostret de arveberettigede Konger.

Til en vis Grad er Mwami en Personifikation af Guddommen Imana og har i Statsreligionen, Kubandwa, en værdifuld Støtte i Forvaltningen af sit Embede. Af alle Ruandamænd er han den eneste, der taler direkte og uden Mellemled med Guden. Næstefter Herskeren kommer Medlemmerne af den kongelige Familie, Baniginyas, der i Almindelighed beklæder Guvernørposter og andre vigtige Embeder i Staten.

Liangombe er paa samme Tid Kubandwas Ypperstepræst og en æret Mwami. Hans fornemste Hverv er at beskytte Menneskene mod de onde Aander, Bazimu, samt at lede det præstelige Hierarki, Mwanda. Dette bestaar af en Snes forherligede Helte, af hvilke de større anses for hellige over hele Landet, de mindre blot lokalt.

Kun Mennesket ejer en Sjæl, der anses for at være slumrende og passiv indtil efter Døden. Den maa gennemgaa tre forskellige Tilværelsesformer. Den første naas umiddelbart efter Manddommens Indtræden, den tredie derimod først efter, at man er kommet højt tilaars, sommetider først efter Døden.

Alle Sjæle føres til det hellige Bjerg Muhavura, hvor de dømmes af Binego, Høvdingen over Mandwa, paa Liangombes Vegne og i Imanas Navn. De, der allerede er indtraadt i eller nu bliver optaget i den tredie Tilværelse, faar Lov til at nippe til det velsignede Vinkrus (Ntanga Ya Liangombe) og ryge den berusende Tobak, der for de dødes Skyld vokser paa Toppen af Bjerget og vogtes af et helligt, hvidt Faar.

De usaliges Aander (Nzigo) kastes derimod i Namlagiras brændende Helvede, hvor de vansmægter i evig Kval. Naar Bjerget rumler, siger de Indfødte, at det er Aanderne, der gør Oprør og forsøger at komme ud.

Den velsignede Vin og den berusende Tobak paa Muhavuras Top turde være identiske med Vandet i den lille Kra-

Karissimbi

Den mellemste Vulkangruppe, set nordfra

Mikeno

Ninagongo

tersø og den Mængde Kæmpelobelier, der vokser frodigt deroppe. De elyseiske Tobaksmarker er virkelig af en enestaaende Pragt.

Næstefter Mennesket staar Koen højest af alle Skabninger, hvoraf tydelig fremgaar, hvilken Betydning Kvægavl har for Folket.

Følgende tre Myter, som er optegnet af Philipps efter indgaaende Samtaler med de Indfødte, giver et godt Billede af Banya-Ruandas primitive Forestillingskreds. Som det vil ses, varierer Skabelseshistorien, eftersom det er Mu-tusi eller Muhuti, der beretter den.

1. Hvorledes Mennesket kom til Verden.
(Efter Ba-tusi.)

Mutusien Kigwa, en Muniginya, kom ned fra Himmelen til Induga med sin Hustru, en Mwega, og sine to Sønner ved Navn Katusi og Kahutu. Paa Jorden fandt han de tre Urstammer: Bagessera, Bazigabe og Basinga. De var alle ligestillede. Der fandtes ingen Konge. De anfaldt Familien med Sten, thi andre Vaaben kendte de ikke.

Paa sit Dødsleje befalede Kigwa sine Sønner at lære Urindvaanerne visse nyttige Haandværk. Dette gjorde de. Herved opstod Kunsten at smelte Jærn og at smede Spydspidser og Knive.

Katusi havde en Datter. Han befalede Kahutu at bosætte sig paa et Bjerg paa den anden Side af Floden og gifte sig med hende. Paa denne Maade ønskede han at skabe en Sidelinie af Familien for at hindre Indgifte.

Kahutu, hans Hustru og deres Afkom kaldtes siden Abega ba Kulya, der betyder de mindre fornemme Prinser og Prinsesser.

Katusi erklærede, at „Bani Ginyas Afkom skulde være Konger", hvortil Kahutu svarede: „og Abegas Kongers Mødre" d. v. s. Dronninger.

2. Hvorledes Mennesket kom til Verden.
(Efter Ba-hutu.)

Luganzo var det første Menneske, der steg ned fra Himlen. Da han første Gang satte sine Fødder paa Jorden, dan-

nedes der et Aftryk i Bjerget, som man endnu kan se paa en Høj nord for Sabinio. Og nogle Fordybninger ved Siden af tydes af Traditionen der paa Egnen som Mærker efter hans knælende Hustru, hans Ko, Kalv, Hund, Pil og Bue. Ligeledes ses der et Trug, udhulet i Klippen, hvor hans Kvæg skal have drukket.

3. Hvorledes Kvæget blev til.

Umwami Ndoro havde en Datter, Nyiraruchaba, som han forviste fra Hjemmet i Ulogo. Hun vandrede til Vildmarken omkring Kanagge ovenfor Msaho (Kiwusøen). Hendes Fader troede, hun var død. Nyiraruchaba opdagede to mærkelige Dyr i en klippefuld Lysning i Skoven. Det var en Ko med sin Tyrekalv. Koen gned sig op ad en lille Udhuling i Klippen. Da den havde fjærnet sig, gik Pigen derhen og opdagede en hvid Vædske. Hun smagte paa den og fandt den god.

Nogen Tid efter traf Prinsessen en forvist Mu-hutu, der intet ejede. Hun tog ham til sig, og de levede sammen. Nyiraruchaba havde drukket regelmæssigt af Mælken, og nu vilde hun gerne have en til at tæmme Koen til sig. Hun foreslog først at fange Kalven. Men hendes Mand blev bange og sagde: „hvis vi fanger Kalven, bliver Moderen forskrækket, og vi faar ikke mere nogen Mælk." Saa fangede hun selv Kalven og lukkede den inde i deres Løvhytte. Næste Dag tog hun Dyret med sig til Beskyttelse mod Moderens Horn. Først fik Kalven Die, og derefter gik hun selv hen og sugede Patterne. Hver Morgen gjorde hun saaledes, indtil Koen blev vant dertil. Lidt efter lidt lærte hun at malke i et primitivt Lerkar. Hendes Mand befalede hende at gøre dette hver Dag. Og begge drak de af Mælken.

En Dag traf hun en fremmed Mand, som sagde: „Jeg synes, jeg kender dig?" Hun svarede: „Ja, maaske." Han sagde: „Vi er alle fortvivlede, for Kongen ligger dødelig syg og kan ikke helbredes." Hun gav ham en Skaal med Mælk, for at han skulde bringe Høvdingen den. Hun anbragte et Bundt Græs i den og befalede ham at tage den med til Mwamien, men tilføjede, at Lægemidlets helbredende Kraft vilde forsvinde, hvis det blev bekendt, hvem der havde givet ham det.

Hun var nemlig bange for, at hendes Fader skulde fatte Mistanke til et Tryllemiddel fra en Kvindes Haand.

Efter først at have ladet Budbringeren drikke smagte Ndoro paa Mælken og var to Dage efter helbredet for sin aarelange Sygdom. Siden fik han at vide, at Mælken stammede fra en Pige i Vildmarken. Saa sendte han Bud efter Nyiraruchaba; og Koen og Kalven fulgte hende. Han blev glad ved at gense sin Datter. Hun fortalte, at Mælken var en Plantesaft. Thi hun var bange for, at noget ondt skulde vederfares Dyrene.

En Dag fik Kongen hende imidlertid at se, medens hun helt nøgen malkede Koen. Paa denne Maade opdagede han Hemmeligheden, men han var vred over, at Datteren ingen Klæder havde haft paa, thi det stred imod Taboo (Loven).

Koen fik Kalve, og Kongen fik stor Magt og Berømmelse som deres Ejer. Han befalede sin Datter at lære Hyrderne at malke, thi for Fremtiden burde ingen Kvinde sysle med den Slags Arbejde.

Nogle Aar efter forudsagde Abapfumu (Præsterne) i Bukara, at store Kvæghjorder skulde komme fra Grotterne ved Ruhondo (Mulera), og at der herefter hverken skulde være Nød eller Fattigdom i Landet. Alle skulde komme til at eje Kreaturer og være ligestillede som fra Begyndelsen.

Mwamien, der var ansvarlig for Landets Vel, befalede da, at alt Kvæg skulde være Statsejendom, d. v. s. tilhøre ham. Under Gihangas Regering kom Kvæget ogsaa, som det var spaaet, og han fordelte det blandt sit Folk. Paa denne Maade blev Banya-Ruanda en rig og mægtig Stamme.

*

Efter lang Overvejelse havde vi allerede i Kabale besluttet at oprette to Standlejre paa den nævnte Vulkankæde, først i Bjergsadlen mellem Muhavura og Mgahinga, derefter paa det tilsvarende Sted mellem sidstnævnte Bjerg og Sabinio. Saaledes vilde vi være midt i selve Indsamlingsomraadet og kunne strejfe om paa den ene eller den anden Vulkan efter Behag. Nogle Indfødte blev derfor sendt i Forvejen med Ordre til af Bambus at bygge de fornødne Værn mod Vejr og Vind, hvor man kunde anbringe diverse Udrustningsgenstande, Proviant m. m., og tillige at sammenflette et hensigtsmæssigt Arbejds-

skur til Konservatoren. Regnskyllene er nemlig meget voldsomme deroppe, idet Bjergene tiltrækker al Luftens Fugtighed. Og Bjergsadlerne, der ligger omtrent 3000 m over Havet, skulde langt fra være behagelige Opholdssteder.

Der lever heller ingen Mennesker deroppe. Et Klima, hvis Temperatur nærmer sig Nulpunktet, jo højere op mod Bjergtoppene man kommer, egner sig ikke for Mennesker, som for det meste gaar nøgne. Og at de kun modvilligt vover sig derop, er ikke saa underligt. Overtro og Kulde i Forening har bevirket, at Folket helst holder sig til Slettelandet. Vi havde derfor i Sinde kun at beholde nogle faa Bærere og sende Resten ned til Bufumbirasletten. Skulde vi komme til at mangle Proviant, kunde vi jo altid sende Bud ned.

Efter fem Timers besværlig Klatring vajede endelig det svenske Flag for første Gang den 7. Februar paa Bjergsadlen mellem Muhavura og Mgahinga.

Det var koldt og raat. Vinden sled i Teltlærredet, tunge Skyer drog som onde Aander hen over vore Hoveder. Jorden var glat og slibrig. Nu og da indsvøbtes Lejrpladsen i tæt Taage, saa at man ikke engang kunde se Naboteltet. Mellem de heftige Regnskyl kunde det sommetider klare op og et Glimt af Landskabet blive synligt. Der laa Sletten, som vi nys havde forladt, dybt under os, med alle sine smaa Kraterkegler ikke ulig et Maanelandskab, hvor Mutanda-Søen dannede et behageligt Hvilepunkt for Øjet. Men til begge Sider optaarnede Bjergjætterne sig, hvorimellem vi var indeklemt. Det virkede næsten truende at have dem saa nær ind paa Livet. Toppene skjultes for det meste af Skyer, men man havde hele Tiden en Fornemmelse af deres Vælde trods Taagetæpperne, der uophørlig blev draget op og ned, tilfældigt afslørende snart den enes snart den andens Skraaninger. Efter en voldsom Regnbyge lige før Solnedgang blev Luften pludselig krystalklar i nogle Øjeblikke. Muhavuras Top havde som ved et Trylleslag rystet Slørene af sig og stod skarpt aftegnet mod den lyseblaa Aftenhimmel. Man syntes, den laa saa nær, at der blot behøvedes nogle Skridt for at naa Toppen, og med blotte Øjne kunde man se hver Revne i Klippen, hver lille Busk eller knejsende Kæmpelobelia deroppe. En stejl Kløft, der var tør, da vi slog Lejr, havde forvandlet sig til et skummende Vandfald,

der syntes at begynde helt oppe paa Toppen for i en ubrudt Bue at ende under vore Fødder. Og den lille Bæk lige i Nærheden, som gav os koldt og godt Drikkevand, perlede muntert efter Regnen, ganske som om den var ifærd med at blive en rigtig stor Flod. Men blot nogle Øjeblikke varede Synet; saa var alting indsvøbt i en graahvid Taage.

Den Aften knitrede Lejrbaalene muntrere end nogensinde. Ikke som en hyggelig Luksusild, men med det bestemte og priselige Formaal: at varme. Efter Haglbygen, hvor de største Hagl maalte 19 mm i Diameter, var Temperaturen faldet til 7 Grader Celsius. Og i Stedet for at klæde mig af, før jeg gik til Køjs, maatte jeg finde frem alt, hvad der var af varmt Tøj, og klæde mig paa. Trods tre Tæpper og to Regnkapper, hvoraf den ene var kamelhaarsforet, sloges jeg hele Natten med Kulden, der søgte at overliste mig. Jeg laa og lyttede til Negrene, der sad og snakkede uafbrudt omkring Baalene for at holde Varmen, og syntes ligefrem jeg kunde høre, hvordan deres Tænder klaprede. Vore egne Boyer havde jo deres Telte og Tæpper, saa de klarede sig saa nogenlunde, men at de andre Bærere ikke frøs ihjel eller blev syge i deres paradisiske Nøgenhed er virkelig en Gaade.

Senere end sædvanlig mødtes Ekspeditionens Medlemmer den næste Morgen omkring Frokostbordet, rystende af Kulde og stivfrosne. Det havde ligefrem været for koldt til at staa op ved Daggry, som vi ellers plejede. Desuden umuliggjorde en tæt Taage enhver Jagt eller Orientering. Lidt efter lidt lettede den imidlertid, og Arbejdet kunde begynde.

Men det var ikke saa let.

Vegetationen, der længere nede er spredt og buskagtig, dannes heroppe af tæt Bambus og Kratskov, store Bladplanter, Bregner og højt Græs, altsammen sammenfiltret og overgroet med piggede Slyngplanter. Ofte er det umuligt at trænge frem uden ved Hjælp af Pangaen, hvormed man maa hugge sig igennem. Selve Skraaningerne er lerede og slibrige af den bestandige Regn. Jorden tørrer aldrig rigtigt, ikke engang, hvor Bjerget stiger lodret tilvejrs, thi Mos og raadnende Plantedele binder Fugtigheden.

Bjergsadlen er nogenlunde jævn. Omtrent midt paa den findes der en aaben Slette fuld af Tuer, altsaa ikke en Sø, som

Kortene angiver. Den viste sig at være et Yndlingsopholdssted for Bekkasiner, der baade gav Anledning til en god Sport og smagte udmærket.

Og i denne ugæstfri Bjergsadel red Ekspeditionen noget over en Uge. Alt, hvad der kom indenfor Skudvidde eller fangedes i Fælderne, blev samvittighedsfuldt samlet sammen, for det gjaldt jo om at hjemføre de første nogenlunde fuldstændige Prøver paa disse Bjerges egenartede Fauna. Skraaningerne blev derfor systematisk undersøgt og gennemstrejfet, og trods de besværlige Naturforhold gik Arbejdet raskt fra Haanden.

Dyrelivet var mindre rigt, end man kunde have ventet, Arterne forholdsvis faa og sparsomt forekommende. Af de store firbenede var hovedsagelig Elefanten, Bøffelen, Leoparden, Gorillaen og Marekatten repræsenteret. Det var især mærkeligt, hvor højt oppe man traf Elefantspor. Et eneste Løvespor blev opdaget i Højde med Bjergsadlen, men det var vel et enkelt omstrejfende Dyr, der blot havde aflagt en flygtig Visit. Fugleverdenen repræsenteredes af Ravne, Rovfugle, Vævere og Honningfugle foruden de allerede nævnte Bekkasiner.

Jagten tilfjælds er ualmindelig vanskelig og anstrængende. Bjergskraaningerne stiger stejlt, ofte lodret op mod Toppene og gennemskæres mange Steder af dybe Kløfter. Den til et eneste haabløst Virvar sammenfiltrede Vegetation gør, at man ikke kan se mere end nogle ganske faa Fod frem for sig og ofte maa borthugge Luftrødder og Bambusskud for at knibe sig igennem. Under saadanne Forhold lydløst at snige sig ind paa Vildtet er næsten umuligt, og i ni af ti Tilfælde er dette derfor forsvundet, længe før man har faaet set et Glimt af et klippende Øre eller en afskedsvinkende Svans. At følge et Spor er lige saa vanskeligt som trættende, for jo friskere det synes, desto større Forsigtighed maa der iagttages. Vejen kan man jo ikke selv vælge, men maa gaa, krybe eller klatre netop der, hvor Dyret tilfældigvis har travet. Det ender i Reglen med, at Jægeren efter at have kravlet rundt i Timevis har faaet sine Hænder og Fødder saadan indviklet og er kommet saadan i Klemme mellem Grenene, at han i det kritiske Øjeblik er ude af Stand til at lægge Bøssen til Kinden, førend det allerede er for sent. Dertil kommer den vaade Lerjord, der klum-

per sig under Fødderne og sætter sig paa Tøjet i hele Kager, — og man vil kunne forstaa, at Jagten paa Birunga-Vulkanerne ikke er lutter Fornøjelse.

Eftersom Dyrelivet aftog, jo højere op man kom, for endelig helt at ophøre, gik vi sjældent højere op end omtrent til Bjergets halve Højde regnet fra Sadlen. Der oven for var der praktisk talt intet at udrette. Ikke destomindre besluttede Carr og jeg en Dag at prøve paa at naa op til Toppen af Muhavura for at se, hvordan der saa ud oppe i Banya-Ruandas Himmel. Det var den rene Nysgerrighed, der drev os. Men hvad gør man ikke for at komme ind i en Himmel? Og maaske faa Lejlighed til at klappe et meget hvidt og meget helligt Faar?

Den sædvanlige Vej derop er syd- og østfra, hvis man i det hele taget kan regne med Verdenshjørnerne, naar det gælder saa celeste Maal. Men da vi syntes, det var morsommere at gaa, hvor ingen før havde gaaet, startede vi en Morgen lige til Vejrs fra Lejren. En minimal men varm Udrustning blev medtaget og hobet paa nogle runde Ba-hutu- og Ba-twa-Hoveder, hvis Ejermænd mod Løfte om en god Backshisch havde erklæret sig rede til at overnatte i Nærheden af Paradiset. At naa baade op og ned paa samme Dag er nemlig næsten umuligt. I Mørket vilde man paa de bratte Skraaninger være hjælpeløst fortabt.

Til at begynde med saa det lovende ud. Vi fulgte langs Randen af en dyb Kløft, balancerede paa Klippefremspring og kiggede ned i dybe Afgrunde. For første Gang i mit Liv stiftede jeg Bekendtskab med Gorillaer, ja selv med Dyrenes Liggepladser. Men de var alle gamle og derfor af ringe Interesse. Over Kløften stod en Falk stille i Luften, og jeg begyndte snart at misunde den dens Vinger. Thi for hvert Skridt blev Bjerget stejlere, saa vi tilsidst maatte søge opad fra den ene Træstamme til den anden for ikke at tabe Fodfæstet. Jeg beundrede Bærerne, at de kunde vinde med med deres Byrder paa Hovedet. De sled tappert i det, og først ved Middagstid begyndte de at knurre, hvorved de opnaaede en Times Hvil.

Lidt efter lidt blev Vegetationen tyndere, og de lavere Regioners Liannet afløstes af de ejendommelige Senecier med deres sprøde Stammer og brede Blade. Skæglavet, der hidtil havde hængt i lange Festoner fra Træstammerne, ophørte plud-

seligt. Kæmpelobeliernes ranke Lys blev til Gengæld mere almindelige. Aabne Pladser med blødt Mos og høj Lyng begyndte at dukke frem. Om Eftermiddagen var vi naaet saa højt op, at vi kunde kigge lige ned i Mgahingas tilgroede Krater, ovenfor hvilket en Stump af Sabinios vældige Kindtand stak frem af Skyerne. Da jeg saa paa Barometret, som ikke var konstrueret for slige Højder, havde det snurret halvanden Omgang rundt.[1]) Saa syntes vi, det kunde være nok for idag, og besluttede at slaa Lejr.

Der fandtes ikke saa meget jævnt Terrain nogetsteds, at man kunde have lagt en Femøre derpaa. Lejren blev ogsaa derefter: vind og skæv paa enhver Led. D. v. s. nogen egentlig Lejr kunde der naturligvis ikke være Tale om. Vi havde blot ét Telt med og hver sin Sovepose. Solteltet (det mod Sol og Regn beskyttende ydre Lag) fik Bærerne og Boyerne, selv beholdt vi blot den tynde indvendige Del af det. Med stort Besvær fik vi lavet et Baal, hvorover vi varmede vor Middagsmad: en Daase Konserves.

Som det saa ofte sker i Bjergegne, klarede det op et Øjeblik lige før Solnedgang. Og her fik vi rigelig Belønning for Dagens Møje og Besvær.

Det var et vidunderligt Syn.

Under os rullede hvide Bomuldstotter, belyste fra neden af den synkende Sol. Deres Farve skiftede fra gult og graat til karmoisin og violet. Toppene af Mgahinga og Sabinio stod i en uvirkelig Klarhed. Langt borte stak Mikeno og Karissimbi deres Hoveder op af Skyhavet, sidstnævnte med en blændende hvid Kalot paa sin Nakke, og imellem dem Vissokes noget lavere og afstumpede Kegle. Mod Syd holdt Skybanken pludselig op. Over dens Rand saa man en Stump af Lavasletten omkring Luhondo-Søen og længere borte Bugoyeskovens mørke Linie. I Ryggen havde vi endelig vor egen Bjergtop, der forekom mærkeligt nær og foruroligende stejl.

Havde vi allerede syntes, at det var utilladelig koldt der nede i vor Sadellejr, saa var det dog ingenting imod den Nat, vi nu gik i Møde. Udenfor var Jorden frossen, og i Teltet

---

[1]) Den rigtige Højdemaaler var gaaet itu allerede paa Rejsen fra Europa.

viste Termometeret to beskedne Celsiusgrader over Nul. Vi tillod os nogle respektløse Bemærkninger om Banya-Ruanda-Folkets Himmel, og vi blev enige om, at der sikkert var bedre paa „det andet Sted". Ikke uden stor Bekymring for vore Bæreres Liv faldt vi endelig i Søvn, saa godt det lod sig gøre, medens Blæsten tudede og Regnen piskede paa Teltdugen.

Den næste Morgen blev vi behagelig overraskede ved at finde alle Negrene i god Behold endnu. Hvordan de havde kunnet udholde Kulden er ubegribeligt. En halvnøgen hvid Mand vilde være frosset ihjel i Løbet af nogle faa Timer. Efter denne Nats Erfaringer har jeg Grund til at tro, at disse sorte Folk egentlig bør henregnes til Tykhudernes Familie, hvad der i det mindste for saa vidt passer, som de har et temmelig tykt Lag Fedt og Snavs over hele Kroppen, hvilket sikkert hjælper dem til at holde Varmen.

Gennem tunge Skyer fortsatte vi rystende af Kulde Opstigningen. Den tynde Luft gjorde Aandedrættet yderst besværligt. Naar man havde klatret nogle faa Meter, blev man saa forpustet, at man maatte kaste sig ned paa Mosset for at faa Vejret, før man igen begav sig paa Vej. Hurtigt gik det derfor ikke, men Skridt for Skridt nærmede vi os Toppen.

Snart skulde dog vore Forhaabninger skuffes, thi nogle hundrede Fod fremme viste det sig umuligt at komme videre. Klippen rejste sig her lodret, høj som en Skyskraber, og man maatte have baade Reb, Stiger og Hakker for at komme op. Uden fuldstændig Alpeudrustning kan man ikke bestige Muhavura fra Vestsiden, og vi maatte indrømme, at Mu-twa havde haft Ret, da de paastod, at ingen hvid Mand kunde bestige Bjerget fra denne Side. Dengang troede vi naturligvis, det var Dovenskab, men maatte altsaa til vor Ærgrelse nu give dem Ret. At omgaa Bjerget viste sig ogsaa umuligt, da dybe Kløfter spærrede Vejen til begge Sider.

Der var blot nogle Stenkast til Toppen, og alligevel var der intet andet at gøre end at vende om. Efter at have indsamlet Prøver paa Faunaen deroppe — nogle smaa Sommerfugle, Edderkopper og Græshopper samt de Visitkort, som Rotterne efterlader sig, skyndte vi os atter ned til mere gæstmilde Egne med det negative Resultat, at Muhavura bør bestiges fra den

anden Side; hvad vi ganske vist nok havde anet iforvejen, men nu havde faaet yderligere Bekræftelse paa.

Imidlertid blev Carr og jeg enige om for Fremtiden at lade Himlen være i Fred . . .

Efter nogen Tids Forløb blev Lejren flyttet over til den anden Sadel, som var bredere og laa en Ubetydelighed lavere men ellers var af samme Karakter. Her fik vi Lejlighed til at gøre Bekendtskab med Sabinios halsbrækkende Sider, der om muligt er endnu vanskeligere fremkommelige end de to Søskendebjerges. Toppen bestaar af en Række lodrette Tinder, og Siderne er allevegne furede af vældige Kløfter.

Mit første uheldige Møde med Bjerggorillaerne fandt Sted paa dens Sydskraaning.

Carr havde tilfældigt fundet friske Spor en Morgen, da han var gaaet ud for at skyde Bøffel og sendte straks Bud efter mig. Han var uforvarende kommet midt ind i Flokken, der naturligvis var stukket af op ad Bjerget. De var i et Antal paa otteti Stykker og havde ligget ovenpaa et lavt og tæt Bambuskrat.

Vi fulgte Sporene. Dyrene var aabenbart ikke alvorligt opskræmt, thi de havde hvilet sig hist og her; man kunde tydelig se Mærkerne af deres Kroppe i Græsset. Paa disse Steder laa der gærne friske Ekskrementer tilligemed afrevne Grene, hvis Bark var afskrællet og aabenbart ædt. Det største Fodaftryk var betydeligt større end min Haand.

I otte Timer krøb, klatrede, gled og trillede vi, idet vi banede os Vej i det mest vanvittig vanskelige Terrain, jeg nogensinde har været ude for. Op og ned, gennem tykt og tyndt, langs Afgrunde og over rivende Bjergstrømme — kort sagt, vi maatte prøve paa at bære os ad ligesom Gorillaerne. Fødderne gled, Grene slog os i Ansigtet, tornede Slyngplanter rev Hul i Tøjet og blodige Rifter i Huden, ikke en tør Trevl fandtes der paa Kroppen, der drev af Sved. Med Hjerter, der hamrede hørligt af Anstengelsen, fortsatte vi ufortrødent Forfølgelsen. Men vi blev stadig narret. Ryggen værkede, Knæmusklerne slappedes, Trætheden begyndte at tage Overhaand. Skulde vi stanse og opgive det? Aldrig! En Gorilla betød mere end som saa. Videre, blot videre paa Sporet, koste hvad det vilde. Blot ikke give op!

Til sidst holdt Sporene pludselig op. Man kunde ikke se

en Armslængde frem for al Vegetationen, men ovenover den fik vi Øje paa nogle lave Trætoppe, der bevægede sig. Der var Flokken altsaa. Paa godt Skudhold, men aldeles usynlig. Nu kunde man ogsaa tydeligt høre, hvordan Dyrene brækkede Grene af og desuden frembragte en Lyd, som om de klappede sig paa Maven.

Efter forgæves at have ventet paa at de skulde klatre op i et af Træerne eller i hvert Fald røre paa sig, besluttede vi at krybe i en stor Bue uden om og saaledes komme ovenover dem. Og det gjorde vi. Men Flokken var og blev usynlig.

Solen stod allerede lavt, og derfor var der ikke andet at gøre end at prøve Lykken og gaa lige paa. Forsigtigt lod vi os glide nedad mod de svajende Bambustoppe. Da skærer der pludselig et Skrig igennem Skovens Stilhed. Et til, og flere. Det er Vræl, der nærmest ligner en arrig Sos Grynten eller en ophidset Elefants Brølen. Flokken maa altsaa have hørt os eller faaet Færten af os.

Der bliver Liv i Buskene rundt omkring. Vegetationen er saa tæt, at man knap kan se længere end til Enden af Geværløbet, der automatisk følger Lyden. Hvis Flokken havde angrebet her, var disse Linier sikkert aldrig blevet skrevet. I rent Selvforsvar staar vi parate til at lade Skuddet gaa af ved den mindste mistænkelige Bevægelse i de nærmeste Blade.

Men der viser sig ingenting. Blot nye, ophidsede Hyl!

Endelig brager det i Bambus'en. Jeg ser en Skygge smutte forbi i en Brøkdel af et Sekund — og Hjorden forføjer sig bort lige saa usynlig som før, uden at der frembød sig den fjærneste Mulighed for at sende saa meget som et Slumpeskud efter den.

Saa opgav vi endelig Jagten og vendte skuffede hjem. Først længe efter Mørkets Frembrud ankom vi til Lejren.

At skyde Gorillaer i et saadant Terrain tror jeg vil være en komplet Umulighed for en Europæer; han træder for haardt med sine Støvler og bliver for let hængende med Tøjet i Tornene. Det er en anden Sag med Negrene. De gaar barfodede, har ikke saa meget paa Kroppen og har desuden en betydelig mere trænet Syns- og Høresans end vi.

Tidligt næste Morgen blev der derfor sendt to kongolesiske Askaris ud for at følge Sporene i Haab om, at de skulde have mere Held med sig.

Og det lykkedes virkelig.

Sent om Aftenen laa de fire første Bjerggorillaer (Gorilla beringei) i Lejren. At Glæden var stor, og at Askaris blev tilbørlig applauderede, behøver jeg vel næppe at fortælle. Selvom Carr og jeg jo nok kunde have ønsket, at det i Stedet for havde været os, der var blevet Genstand for denne Hyldest.

Jægerne fortalte, at de hele Formiddagen havde fulgt Sporene gennem meget tæt Terrain. I en Kløft fik de pludselig Øje paa en Flok paa ti Dyr, just som en af Hunnerne var i Færd med at give sin Unge Die. Tre blev nedlagt paa Stedet, men den fjerde, en gammel Han, der var saaret, rejste sig paa Bagbenene og gik løs paa dem.

— Se her, sagde den ene af Mesterskytterne og pegede paa sin Skjorte, der var sønderflænget over Brystet; det lavede den, inden den faldt.

Rigtigheden af hans Historie er det naturligvis umuligt at kontrollere, men jeg har ingen Grund til at drage den i Tvivl.

Det viste sig at være en meget værdifuld Gorillasamling, idet den bestod af to Hanner, hvoraf den ene var gammel og vejede 150 kg., en fuldvoksen Hun og en Unge.

I Modsætning til sin Fætter i Urskoven er Bjerggorillaen meget langhaaret til Beskyttelse mod Kulden. Ansigtet, Ekstremiteterne og en Del af Brystet er bare. Men ellers er Pelsen tyk, mørkere hos Hunnerne, lysere hos Hannerne, der, naar de kommer højt op i Aarene, ofte er helt hvidhaarede paa Ryggen. Højden er ikke særlig bemærkelsesværdig, men Bredden saa meget desmere imponerende. Arme og Ben fremviser vældige Muskelknipper, der med en Forhammers Kraft vil kunne slaa eller sønderknuge deres Offer — et Menneske vilde i et saadant Favntag sidde ligesaa uhjælpelig fast som et Søm i en Skruestikke.

Blandt de Indfødte gaar der fantastiske Historier om, hvorledes Gorillaerne, Ingagi, fører en rent menneskelig Tilværelse. Hvordan de bygger Hytter med Tag over, tænder Baal, røver Kvinder og æder Negerbørn. Det er vel den Slags Ammestuehistorier, som har inspireret Tarzanbøgernes Forfatter. Alt sligt savner naturligvis ethvert Grundlag. De indhøstede Erfaringer, paa hvilke Ekspeditionen snart skulde blive særdeles rig, har godtgjort, at Gorillaen holder til i tæt Kratskov,

hvor den lever af friske Bambusskud, Barken af Smaagrene, Skærmplanter og Bær. Der er særlig en Busk, en Krydderurt med røde eller gule Frugter, som synes at være deres Livret. Deres Liggepladser af sammenbunkede Kviste og Løv reder de saavel paa Jorden som paa lave Grene. I Almindelighed lever Dyrene i Flokke paa 10—30 Stykker. Hvor en saadan Flok, der af en eller anden Grund er blevet skræmt eller har haft travlt, er gaaet frem, ligger hele Undervegetationen nedtraadt, som om en Lavine var rullet hen over Stedet.

Naar man staar foran en Gorilla, melder den Tanke sig uvilkaarlig: har man virkelig selv set saadan ud engang i en fjærn Fortid? Maaske. Dyret gør imidlertid ikke noget stærkt menneskeligt Indtryk. Det af Haar medusa-agtigt indrammede Ansigt er for fladt, Panden for lav og Underkæben for stærkt fremspringende. Kroppen er uforholdsmæssig bred, Ekstremiteterne altfor lange. Dog vil jeg ingenlunde benægte, at der findes en vis Lighed mellem Gorillaerne og os, skønt ikke mere end Tilfældet er med andre Aber. Naar f. Eks. Assomani gik hen og satte sig ved Siden af den gamle Familiefader, kunde man ved et flygtigt Øjekast tro, at de var Fætre. Han mærkede det selv og gik hurtigt bort, inden jeg naaede at faa Gruppen fotograferet.

Som allerede nævnt havde den belgiske Regering med elskværdig Imødekommenhed bevilget Ekspeditionen Licence for fjorten Gorillaer. Efter min Erfaring fra Sabinio betvivlede jeg stærkt, at vi nogensinde vilde naa op paa dette Antal — maaske ved Hjælp af sorte Jægere, som Tilfældet var ved den første Jagt — men ikke selv og ved eget Arbejde. Fremtiden skulde imidlertid vise, at Mikeno og Karissimbi var lettere at have med at gøre, saa at Tallet virkelig blev fuldt og hele Resten nedlagt af hvide Jægere.

Da de fire første var indlemmet i Samlingerne, var der strengt taget ikke mere for mig at gøre i Muhavuragruppen. Vi var nemlig blevet enige om, at de større Dyr hovedsagelig skulde tilfalde mig, de mindre — navnlig Fuglene — Guldenstolpe. Han blev derfor tilbage en Ugestid for yderligere at komplettere Samlingerne, medens jeg nogle Dage efter Gorillamordet drog ned paa Sletten, til det Sted, hvor Kako (sidenhen Rutshurufloden) forlader Mutandasøen.

Det var et lille, smukt Sted helt nede ved Bredden, dobbelt idyllisk og indbydende varmt efter den raa Bjergluft. Søen havde ganske den samme Karakter som Bunyonyi: høje Skrænter, snadrende Ænder og violette Aakander. Og i Kakos Munding prustede Flodhestene som Sildefødninger fra en forhistorisk Verden.

Den første Morgen mødte jeg en af dem, da jeg gik og spadserede langs Bredden. Som en stor Gris eller en velstoppet Pølse paa fire Ben kom den imod mig i Ro og Mag, gumlende paa Græs, som endnu hang i lange Totter ud af det brede Gab. Det vilde være en Skam at forstyrre den, og da jeg allerede havde skudt en Dagen før, tænkte jeg paa ingen Maade paa at gøre Bæstet Fortræd. Men Stien var meget smal, og vi kom fra hver sin Side. Hverken den eller jeg havde Lyst til at gaa ind i Brændenælderne. Saa bad jeg ham høfligt paa svensk om at gøre Plads. Den gryntede et eller andet til Svar, som jeg ikke forstod, og plirede betydningsfuldt med sine smaa, venlige Griseøjne, men kom ikke desto mindre luntende lige ind paa mig. Blot nogle faa Meter adskilte os, saa blev jeg gal i Hovedet og affyrede et Skud i Jorden lige for Næsen af Kolossen, i den Hensigt at skræmme den. Der var imidlertid ikke Tale om, at den vendte om; den brasede videre, aldeles fra Vid og Sans, saa nær ved mig, at jeg godt kunde have lagt Haanden paa dens hvælvede Ryg. Og den af os, der til syvende og sidst nok saa kønt maatte ind i Brændenælderne, det var mig.

Det var imidlertid hverken Ænder eller Flodheste, der havde faaet mig til at opsøge netop denne Egn, men en tosset Historie, der gaar iblandt de Indfødte i Bufumbira om to mystiske Dyr, Ikimizi og den hvide, blinde Frø.

Ikimizi skulde være en Mellemting mellem en Løve og en Leopard. Ingen hvid Mand har nogensinde set den og kun faa sorte. Den skal være graa af Farve med mørkere Pletter og Skæg under Hagen. Og det ejendommelige er, at det ordfattige Sprog har et særligt Navn til dette Dyr, som ikke har fjerneste Lighed hverken med Benævnelsen for Løve, Leopard eller Serval. Ellers laa det nær at antage, at Ikimizien simpelthen var et stort Eksemplar af en af de sidstnævnte Racer. Sidst var den blevet observeret i nogle Grotter nær ved Søen, men det var allerede længe siden.

Stedet blev naturligvis grundigt undersøgt.

Det eneste, der fandtes, var en Flaggermus og nogle Menneskekranier, som Hyænerne havde pillet. Hver eneste Nat havde vi to store Sakse og tre „Guntraps" (Skudfælder) sat ud med lokkende Flodhestekød, der stank langt bort, men vi saa naturligvis aldrig saa meget som Skyggen af en Ikimizi. Med Kendskab til de Indfødtes Fantasi og Tilbøjelighed til at gøre en Myg til en Elefant maa jeg for mit Vedkommende absolut betvivle dens Eksistens.

Den hvide eller blinde Frø, der skal findes i Mutanda, glimrede ligeledes ved sin Fraværelse. Vi lejede Indfødte til at samle Amfibier fra hele Søen, og de indfandt sig regelmæssig en Gang om Dagen med store Kurve propfulde af Frøer. I hundredevis, i tusindvis, hele Kubikmeter af dem. Lejren vrimlede med Frøer. Men det var spildt Ulejlighed. Der var ingen hvide iblandt dem, og to store, seende Øjne havde hver eneste en. Men de Indfødte var ligeglade og lykkelige over at maatte beholde alle de sorte, thi for dem spiller den omtrent den samme Rolle som Østersen for Gourmanderne hjemme hos os.

Der var knapt med Vildt paa Bufumbirasletten men godt med Fugle. Dels er Egnen for tæt bebygget og for dyrket, dels har Ba-twa drevet Krybskytteri i en saadan Udstrækning, at Vildtbestanden praktisk talt er udryddet. Nogle Leoparder, Svin og Dykkerantiloper er alt, hvad der findes af større Dyr. Desuden Servaler, Manguster og de morsomme Hulepindsvin, der ligner store Penneviskere med en Mængde spidse Penneskafter i.

En lille Landsby nede paa Sletten gør et helt hjemligt og hyggeligt Indtryk. Rundt omkring løber en Slags Palisade af Stænger og tornede Grene, der hindrer uvedkommende i at komme ind ad anden Vej end gennem Døren. Naar man er kommet vel indenfor, befinder man sig i et Virvar af Hytter og Smaabygninger, opførte af Straa og tørret Ler. De førstnævnte er Boliger, de sidstnævnte Forraadshuse, der ofte er anbragt paa Pæle. I Midten er der sædvanligvis en aaben Plads, hvor alle Slags Gryn, Kød og Huder ligger til Tørring. Med Kobbertraad viklet omkring Haandleddene og Anklerne og et smalt Baand af blaa Glasperler om Halsen tærsker Mændene Boghvede paa Jorden med en Kæp. Kvinderne sidder paa Hug og

sigter Ærter i flade, runde Straakurve, som de ryster frem og tilbage. Deres Arme og Ben er omviklede med en Slags Traad, der er lavet af Spanskrør, og som har faaet dem til at svulme op til deres tredobbelte Tykkelse, og omkring Haandleddene er der smeddet blanke Messingringe, der ogsaa pryder Halsen i flere Rækker. Jo fornemmere Kvinderne er, desto mere af den Slags Stads hænger de paa sig, saa at deres Bevægelsesfrihed fuldstændig hæmmes, og Leddene blever stive. Spanskrøret omkring Overarmen gør Indtryk af Pufærmer, og Baandet omkring Anklerne bringer dem til stadig at gaa med skrævende Ben. I et Gedeskind over Ryggen hænger et Spædbarn, der synes at sove lige trygt, enten Moderen sigter Ærter eller staar paa Hovedet i en Ager og luger Ukrudt. At Barnet ikke falder ud er et Guds Under.

Indgangen til Hytten er skæv og snæver for at holde nysgerrige Blikke ude. Indenfor findes der sædvanligvis en eller flere lave og korte Skillevægge af Græs. I Midten gløder nogle Kul, og udenom er der stillet Vandkrukker og Skaale med Matama. Langs Væggene ligger der nogle primitive Redskaber og flettede Straamaatter. Her bor hele Familien — maaske et Dusin Medlemmer — inklusive Køer (hvis de har nogen), Hunde og Høns, som bliver drevet ind hver Aften, men gaar frit omkring Dagen igennem. Hygiejnen i saadan en Hytte er under al Kritik. Det er bedst ikke at tænke for meget paa, hvordan der ser ud derinde om Morgenen.

En klar og smuk Dag, da Skyerne hang champignonformede over Muhavuras Top, overskred vi Kongogrænsen ved Bogandana og i den lille Landsby Tsitsilongo forenede vi os atter med Gyldenstolpe, der kom oppe fra Bjergene og Kulden efter veltilendebragt Arbejde. Han havde været flittig, og Samlingen af mindre Dyr var forøget betydeligt. Efter tre Ugers Ophold paa den østligste Vulkanryg mente han at have faaet temmelig repræsentative Prøver paa Faunaen deroppe. Det er jo muligt, at der mangler et og andet, men meget kan det i hvert Fald ikke dreje sig om.

Nu var vi altsaa endelig i Kongo, dette store og umaadelig rige Land, der længe har været fuldstændig overset og kun er blevet nævnt i Forbindelse med Febersygdomme og Ekscesser, men som nu efter alt at dømme gaar en lysere Fremtid i Møde;

Namlagira

Efter Snestormen

De fire første Gorillaer

Lulenga

— Kongo, der er blevet foragtet og ilde omtalt fra alle Sider, indtil det i vore Dage pludselig er blevet hævet til Skyerne som Perlen af alle afrikanske Kolonier. Jeg kender kun en lille Del af det, den østligste, og kan derfor ikke udtale mig om hele Kongo. Men at denne Del imidlertid paa sine Steder er forunderlig rig, kan man allerede ved et flygtigt Øjekast overbevise sig om. Ikke destomindre synes det, som om denne Udbasunering af Landets Fortræffelighed kun har været som en Røst i Ørkenen, thi der er gjort meget lidt for at udnytte alle Naturrigdommene. Jeg er ikke vis paa, at Belgierne selv har Øjet aabent for, hvilken overordentlig Betydning Kolonien i Fremtiden vil faa for Moderlandet, ja for hele Verden. Maaske har de indset det i Teorien, men endnu ikke naaet at omsætte det i Praksis.

Dér ligger Kongo som en vældig, kompakt Masse midt i Afrika med et vidtforgrenet System af Vandveje, der alle løber mod samme Punkt ved Atlanterhavet: Boma eller dens Havnestad Banana. Alt vokser der i dette Land, ligefra Palmenødder, Bomuld, Kaffe, Kakao, Tobak, Ris og Korn til Gummitræer, Ibenholt og tusind andre ædle Træsorter. Fede Græsgange skifter med frugtbare Sletter. Bjergene gemmer Skatte af Guld, Kobber og andre Mineralier. Og i Skovene spadserer Elfenbenet omkring, repræsenterende Millionværdier. Men Arealet er vidtstrakt, næsten ligesaa stort som det gamle europæiske Rusland, hvad der gør, at Kolonien naturligvis er utrolig vanskelig og kostbar at administrere. Heri maa man vel for en stor Del søge Aarsagen til, at den saa længe har ligget upaaagtet.

Der er endnu meget tilbage at gøre dernede. Et rent Herkulesarbejde for en lille Nation. Men at den Dag nærmer sig, hvor dette Arbejde er udført, hvor Rigdommene er draget frem i Dagslyset og enhver Mulighed udnyttet til det yderste, derom er jeg overbevist. Ligesom alt det Slid, alle de Penge, der bliver anvendt paa Kolonien for at føre den fremad, mangedobbelt vil komme Moderlandet tilgode i Form af Raavarer, større Handelsudbytte og forøget Velstand. Thi Kongo er et Stykke Afrika med næsten ubegrænsede Resourcer, en Perle, der vilde skinne kostbarere end alle sine Søstre i en hvilkensomhelst Kongekrone.

Vor første Dag i Kolonien skulde blive alt andet end lystelig. Regnen øsede ned; Teltpladsen, som en velvillig, men upraktisk belgisk Bestillingsmand havde ordnet, var et eneste Pløre, og Stormen truede hvert Øjeblik med at vælte vore lette Boliger. Uføret omkring os kan lettere tænkes end beskrives.

Men allerede den næste Morgen begyndte det at se lysere ud. Solen skinnede, og da Teltet efter en lang Dagsmarsch blev rejst igen i Tamohanga nord for Vissoke, var Aftenens og Nattens Genvordigheder for længe siden glemt. Stedet er en lille Filial af den store Missionsstation i Lulenga. Her er der en kristnet Neger, som holder Barneskole, og hans store Hytte kom vore Boyer udmærket tilpas til at sove i.

Fra Skolegaarden saa vi ogsaa for første Gang Namlagiras svagt skraanende og Ninagongos afstumpede Kegler. Over den førstnævnte hænger der bestandig en graa Sky, der om Aftenen lyser ligesom en rød Kuppel, der snart udvider sig og snart trækker sig sammen. Den er som en Kæmpefakkel, synlig i mange Miles Omkreds, et Genskær af den evige Ild i Hades.

Den næste Dag naaede vi den store Færdselsvej mellem Rutshuru og Kiwu. I en stor Bue havde vi passeret nord om Muhavura og Karissimbi-Grupperne, der er forbundet med en lav Bjergryg, og var nu for Alvor indstillede paa at naa Afrikas Hjerte. Først paa Tilbagevejen vilde vi igen give os af med Vulkanerne.

Derfor stansede vi blot ganske flygtigt i den store Missionsstation, Lulenga, der ligger lige ved Vejen. Vi blev af de venlige Pères blancs trakteret med Kaffe og Jordbær; og det var en underlig Fornemmelse, da Barneskolen, der bestod af et Par hundrede nøgne Negerdrenge, pludselig begyndte at synge: „Du gamla, du fria", som de havde lært paa svensk i Larousse. Derfra fortsatte vi mod Lavasletterne med Ninagongo paa højre og Mikeno paa venstre Haand.

For hver Mil bliver Landskabet mere goldt. Lavaen ligger næsten overalt helt synlig, dannende Blærer og stivnede Folder ganske som paa en krøllet Dug. Der fandtes intet Vand. Men ikke destomindre er Vegetationen ifærd med ufortrødent, Tomme for Tomme, at erobre Sletten. Den begynder ganske beskedent i en lille Revne. Nogle raadnede Plantedele er ført derhen af Vinden, et Frø slaar Rod, det vokser, det bliver grønt

og breder sig. Planterne danner ny Muld. Snart opstaar der en lille grøn Ø i det store Lavahav. Saa spirer der nogle Buske frem, og i deres Spor kommer Træerne. Der bliver Skygge under Grenene, Jorden beholder længere sin Fugtighed, og Vegetationen bliver tættere. Saaledes danner der sig Ø efter Ø, Lund efter Lund og Skov efter Skov. Det skulde ikke forbavse mig, om hele Omraadet efter halvtreds Aars Forløb var en eneste susende Urskov, hvor Lavaen aldrig mere faar Lov at vise sin skrubbede Hud. Thi Vegetationen i et tropisk Regnklima er altbesejrende.

Jo nærmere man kommer Søen, desto grønnere bliver Landet, der lidt efter lidt genvinder sin frugtbare Karakter. Allerede fra Kibati faar man et første Glimt af Kiwu. Derfra og ned til Bredden gaar Vejen gennem en Allé af Euphorbiaer med dyrkede Marker paa begge Sider. Til højre rejser sig Ngomabjergets runde Top.

Pludselig dukker Stien ned i en smal Lavatunnel. I Halvmørket flagrer sorte Svaler uroligt ud og ind. De har deres Reder her i Klippen. Vandet drypper fra Væggene. Der er koldt og fugtigt.

Ligesaa pludselig, som den begyndte, ender den korte Tunnel — og man staar som naglet til Pletten foran det vidunderlige Syn, der udfolder sig foran en: Kiwu, Afrikas Hjerte. Endelig ved Maalet!

Der ligger den. Straalende, fortryllende, med Skær af Opal, høje, bløde Bjergkonturer indrammer den til alle Sider, skiftende fra mørkegrønt til diset blaaviolet. Skønnere Indfatning har aldrig nogen Guldsmed forarbejdet til en Ædelsten. Ingen Moradser, ingen Papyrus langs Bredden, hvor Lavaen gaar lige ned i Vandet, og Trækronerne spejler sig i Krystallet. Det vidtstrakte, ubrudte Vandspejl glitrer i Solen, og elegant formede Kanoer med lange Forstavne glider stille over mod Kwijwijs svagt rosenfarvede Klippeøer. Og man kan bade af Hjertens Lyst i det krystalklare Vand. Thi der findes ingen Krokodiller eller andre af det vaade Elements Uhyrer.

Mit Telt staar kun nogle faa Meter fra Bredden, og gennem Aabningen kommer Søbrisen mild og kærtegnende. Det klukker sagte mellem Stenene, thi skønt det kun lufter svagt, kruses Overfladen nu og da af smaa, fine Dønninger. Og jeg

sidder og drømmer, at det er Hjertet, der slaar... Ligesom i Vättern er Vandet yderst let bevægeligt. Til højre skyder en Vig sig ind imellem høje Klipper, næsten som en norsk Fjord i Miniatur. Helt inde er der den fineste Sandbred, hvor Kvæget drikker og vader saa langt ud, at kun Mulerne og de vældige Horn er synlige. Til venstre lige paa den anden Side af Søen ligger Kissenjis lille, maleriske Landsby og titter koket paa sit eget Billede i det store Spejl.

Luften er mild, hverken for varm eller for kold — Klimaet regnes for et af de ypperste i Afrika. Flokke af Sommerfugle svirrer over de vilde Blomster foran Teltaabningen. Men ikke et Menneske ses. Kun nogle faldefærdige Huse med sammenstyrtede Vægge og afbrændte Tage vidner om, hvilket paradisisk Sted det en Gang har været: en lille, fredelig, belgisk Forpost paa Grænsen af Ruanda. Men Krigen gik hen over Egnen. Ngoma blev brændt, plyndret og forladt og er siden da ikke genopstaaet af Ødelæggelsen. Dens Funktion genoptoges efter Fredsslutningen af Kissenji.

Fra Ngomabjergets Top har man en pragtfuld Udsigt over det storslaaede Landskab. Kiwu, som betyder den vidtstrakte Vandflade, til den ene Side og Birungavulkanerne til den anden. Men man ser ogsaa noget andet heroppe: dybe Løbegrave og forsænkede Kanonplatformer, som nu næsten er overgroede. Egnen her omkring var nemlig Vidne til særlig heftige Kampe i det første Afsnit af Verdenskrigen. Og talrige Grave, især ved Kibati, taler endnu deres stumme, men tydelige Sprog om Heltebedrifter og forspildte Liv. „N. N. død, da han bragte Hjælp til sin saarede Chef", staar der paa et af de allerede frønnede Kors. Hvor faa Ord, og dog, hvor meget rummes der ikke i den korte Sætning — en hel Menneskeskæbne.

Kampen rasede herude ligesaa heftigt som noget Sted paa Slagmarkerne i Flandern. Hvid dræbte hvid, og sort dræbte sort. Forbandelse og Elendighed fulgte i Krigens Spor, overalt hvor den drog frem. Folkehad og Racehad fejrede sande Orgier. I Stedet for at staa solidarisk imod den farvede Race gav Europæerne selv Eksemplet og tilintetgjorde hinanden, medens de opæggede de undertrykte Naturfolk til at gøre det samme og vakte deres sletteste Instinkter, som det dog havde været den fremtrængende Kulturs første Maal at forædle. Det

Knæk, som vor Races Anseelse den Gang fik, vil mange Generationer komme til bittert at undgælde for.

Jeg ved ikke, hvem der bærer Skylden for, at Krigens Helvede nogensinde blev sluppet løs over Afrika. Jeg *vil* ikke engang vide det, medens jeg skriver dette, for ikke at synes partisk. Men jeg ved, at paa den Mands Skuldre, som gav Befalingen dertil, hviler et saadant Ansvar, en saa tung Byrde af Skyld, at Vægten deraf burde være nok til at knuse et Menneske. Koloniernes Skæbne kunde jo alligevel aldrig afgøres andre Steder end paa Europas Slagmarker. Hvad om f. Eks. Tyskland havde sejret, medens belgiske Askaris gik Vagt omkring Mwamien af Ruanda, og Union Jack vajede fra Taboras Fæstning? Eller om de Allierede, saaledes som det jo skete, samtidig med at de satte Foden paa deres slagne Modstanderes Nakke, maatte være Vidne til, hvorledes tyske Mitrailleuser beherskede Gaderne i Nairobi eller Stanleyville? Det havde jo været den rene Parodi. Og aldrig vilde de Indfødte, der saa modigt havde kæmpet og blødt ved deres hvide Officerers Side, i et saadant Tilfælde have kunnet forstaa, hvorfor de maatte trække sig tilbage, og ligesaa pludseligt som umotiveret give Afkald paa Sejrens Frugter, som deres Førere selv havde faaet dem til at gribe efter. Da havde det set endnu værre ud i de sortes Verdensdel, end det nu gør. Og det er allerede galt nok. Hvorfor skulde da i det hele taget al denne Elendighed slippes løs? Det var en Forbrydelse, som mange Steder tilintetgjorde Frugterne af lange Aars Kolonial- og Kulturarbejde. Skam derfor over de hvide Folkeførere, der paa denne Maade forraadte deres egen Race! De burde have været mere fremsynte.

Oprindelig var det vor Hensigt fra Ngoma at fortsætte til de interessante Kwijwijøer, som skulde frembyde et rigt Felt for zoologisk Indsamling. Men den lille Dampbaad, som eneværldigt beherskede Søfarten paa Kiwu, ventedes ikke til Kissenji for det første, og alle store Kanoer var optagne andre Steder. Der var Kvægpest ved den sydlige Ende af Søen, og man havde travlt med at fragte Kvæg over til en af Øerne, hvor der var opført en midlertidig Karantænestation, hvor ogsaa de bakteriologiske Undersøgelser foretoges.

Under disse Forhold maatte vi opgive Tanken om Kwijwij,

som ellers vilde være blevet Ekspeditionens sydligste Punkt. Nu blev Ngoma det i Stedet for. Omtrent en Uge blev vi der og nød den skønne Natur og det tempererede Klima. Vi gjorde ogsaa Bekendtskab med de voldsomme Tordenvejr, som ofte trak op om Eftermiddagen og med Bulder og Plaskregn udløste sig over Stedet. Da sydede Søen og viste Tænder, og Kanoerne fik travlt med at padle sig ind til den nærmeste Kyst for ikke at fyldes med Vand og kæntre i den oprørte Sø.

Men ellers var det en sælsom Nydelse: i et saadant Fartøj at glide langs med Bredderne. Mændene, som, med Undtagelse af et blaat Perlebaand omkring Lænderne og et gammelt Stykke Tøj mellem Benene, er fuldstændig nøgne, snakker og synger hele Tiden, medens de ror. I Forstavnen ligger næsten altid et Knippe Græs og ulmer. Det er den dyrebare Ild, som man fører med sig overalt. Brænder den for stærkt, er det bare at stænke Vand paa. Aarerne føres paa den Maade, at der kun ved hvertandet Aaretag sættes fuld Kraft paa. Hvis man lover Roerne en lille ekstra Backshish eller en skudt Bavian, hænger de i, saa Skummet bruser om Boven. De er husvante paa Søen, ligesaa dygtige som uforsagte Sømænd.

Jeg sejlede en Dag paa denne Maade over til en af Jordens yngste Vulkaner. Paa Breddernes hede Lavablokke laa Øgler og Kamæleoner i dyb Søvn. Deres Hud skiftede i alle Regnbuens Farver. I Træerne over dem skreg Marekatte og Bavianer op, medens hvide og rustbrune Fiskeørne i fornem Tilbagetrukkethed sad og filosoferede paa de højeste Grene. Rødblaa Pisangædere legede Skjul i Løvet, og hvis man havde Held med sig, kunde man se en af de sjældne Kratbukke græsse i en Lysning.

Ved Njabtonjo lagde vi til Land. Forbi Ruabikalis dybe Kratersø førte Stien opad gennem tæt Kratskov til det Sted, hvor Udbruddet var sket; det er beliggende mellem Rushayo og Kumaza og kaldes af de Indfødte Nzuru.

Det ligner et Brudstykke af selve Inferno.

Hvor der tidligere var Slette og tæt Urskov, ligger nu et middelhøjt Bjerg, og fra dette er en Lavaflod paa en Kilometers Bredde, der først nylig er størknet, væltet frem imod Søen og har tildels udfyldt Mbusi-Bugten nedenfor. Ligesom en vældig Byld er Jorden bristet og har udslynget sit værkende

Indhold; dette skete den 21. December 1912. Fantastisk formede Lavablokke er blevet kastet hulter til bulter og ligger stablede ovenpaa hverandre. Alt er rødbrunt eller sort som Sod, goldt, dødt og livløst. Som Snepletter lyser hist og her metalliske Aflejringer i alt det mørke. Træstubbene staar endnu mange Steder tilbage, forkullede med et Lavahylster om sig. Og nogle tørre Træstammer, som Ilden har skaanet, ligger midt inde paa Lavamarken. Man har svært ved at forstaa, hvordan de er kommet dér. Nu og da ser man en bleg, men foretagsom Bregne, som har faaet Fodfæste nær ved Kanten, men ellers er hele Egnen blottet for alt, hvad der hedder Vegatation. Grænsen mellem Død og Liv er yderst skarpt markeret. Ødelæggelsen er gaaet hen over Skovens Kæmper som en vældig Ragekniv og har ladet alt, som var udenfor Æggen, uberørt. Den sorte Jord absorberer Solstraalerne, hvorfor Heden er ulidelig. Skarpe Spidser river ubarmhjertigt Fodtøjet istykker, hvis man vover sig ud i Lavaen, og Saalerne brænder. Paa nogle Steder, især omkring Toppen, ligger Asken endnu i en Meters Højde. Og vi sank i til Knæene, da vi skulde op at filme.

Man faar en ubehagelig Fornemmelse af, at omtrent saadan maa Jorden have set ud engang i den graa Urtid, da den begyndte at størkne. Sort, livløs, ubeboelig. Og man glæder sig over at være sluppet for at tage den i Besiddelse, saadan som den dengang var.

Ni Aar er forløbet, siden Nzuru fødtes. Men endnu den Dag i Dag taler de Indfødte om den Nat, da alle de onde Aander kom op fra Helvede og rystede deres Straamaatter, saa at Fnuggene føg over Jorden, og Lyset var saa stærkt, at de hvide Mænd i Rutshuru, tre Dagsmarscher derfra kunde, læse i deres Trolddomsbøger, som om det havde været midt paa Dagen.

Turen hjem fra dette jordiske Inferno glemmer jeg aldrig. Kanoerne var blevet sendt om til Mundingen af Mbusi-Vigen, hvor vi først fandt dem ved Solnedgang, og derefter fulgte en fire Timers Sejltur gennem Nattens Mørke. Det havde blæst temmelig godt ved Middagstid, saa at Søen endnu gik ret højt og skvulpede ind over de lave Kanorælinger, da vi startede; men da vi var kommet omtrent Halvvejen, løjede Vinden af, og

Vandet blev roligt. Fra at have ligget som en vældig Sølvmønt, der samlede Dagens sidste Lys i sig, medens Bjergene allerede laa i Mørke og truende holdt Vagt til alle Sider, saa man af Kiwu nu kun et sort, gabende Øde, som syntes at strække sig lige ind i Uendeligheden. Bredderne var forsvundet, men Ildfluerne, som dansede over dem, viste Vej og gjorde Tjeneste som venlige Blinkfyr. I Zenit tegnede Orions Bælte sin lige, lysende Streg, og over Kanoens Agterstævn hang Jupiter, stor som en Maane. Nu og da skræppede en Bavian op eller en Tudse kvækkede hult og klangløst. Vandet skvulpede søvndyssende omkring Boven, og Roerne padlede nu saa stille, at man næppe hørte de taktfaste Slag af Aarerne. I Forstavnen glødede det uundgaaelige Græsknippe under en lille Sky af graasort Røg. Med jævne Mellemrum fik det en Pøs Vand over sig for ikke at brænde for stærkt.

Det var en ejendommelig Følelse paa denne Maade at vugges frem over et ukendt Vand i Selskab med nogle nøgne vilde, med hvem man ikke engang kunde tale, men til hvem man ligefuldt betroede sit Liv. Et Slag i Hovedet med en Aare, en Vrikken med Kanoen havde været nok — og intet Menneske kunde siden have fortalt, hvordan det gik til, at den hvide Høvding faldt overbord og druknede en Nat i Kiwus dybe Vande. Slaa til, du sorte Roer, hvis du tør! Vi skal engang begge staa frem for den samme Dommer. Og dog tænker man slet ikke paa saadan noget i den Slags Situationer. Tvertimod sniger der sig en forunderlig Følelse af Tryghed over en ved saaledes helt at blive et med Naturen, dykke ned i dens oprindelige Friskhed og nyde det primitive Livs Glæder og Farer i blind og trodsig Tillid til sin lykkelige Stjerne. Man forstaar bedre end før Muhamedanernes fatalistiske Opfattelse af Liv og Død. Allah er stor — en Gang skal vi alle vandre heden — hvad gør det, om det bliver i Aften eller i Morgen eller om halvtreds Aar? Man føler sig i saadant et Øjeblik saa uendelig lille, saa ensom og forladt, men man har ikke destomindre Fornemmelsen af at være i godt Selskab. Evigt og uforanderligt hvælver Rummet sig over vore Hoveder. Men Jorden drager os. Den er os dog nærmest. Og som jeg sidder i Natten og lytter ud over Kiwus Mørke, synes jeg, at store, tunge Slag naar mit Øre. Det er Afrikas Hjerte, som banker, nu ligesom

Fra Kiwusöen

Ngomabugten

En Revne i Lavaen

Jærnet forarbejdes

To Notabiliteter

Missionærerne i Lulenga

Min Gorilla

To Gentlemen

i forgangne Aartusinder, uberørt af Tidernes Kiv og Menneskenes ørkesløse Tanker. Hjertet i Naturen, som aldrig ophører at banke for sine Børn, selv om disse kun sjældent lytter til det. —

Da Olsson og jeg nogle Dage senere forlod Ngoma, var hele Kissenji kommet over for at bivaane vor Afrejse. Midt i den halvnøgne Skare kunde man se nogle groteske Fremtoninger, som havde prøvet paa at europæisere sig. Naturligvis var det Kvinderne, som var faldet for Fristelsen til at pynte sig med saadanne Klædningsstykker som den lille Landsbys indiske Handelsbod bød paa. Og alle havde antaget samme Mode: en ternet Bomuldskjole, ovenpaa denne en Chemise, hvis Renhed var af tvivlsom Beskaffenhed, samt omkring Skuldrene et broget Sjal, hvis Farver skreg Ak og Ve til hinanden. Aa, I, den nye Tids Kvinder i Afrika; kan ikke engang I finde jer i at beholde de gamle Folkedragter, som ganske vist knap kunde kaldes Dragter, men som dog klædte Jeres brune, nøgne Kroppe uendelig meget bedre end alt europæisk, moderne Kram. Hvis I vidste, hvor latterligt I tager Jer ud i denne forfængelige Stads. Behold jeres barbariske Ringe, stik Huller i Læber, Øren og Næse, sno Perlebaand om Lænderne, men forlad ikke Jeres Natur og Sædvaner. Thi Civilisationen stikker ikke i Klæderne. Den bunder i Hjertet.

Det lod imidlertid til, at Assomani var af en anden Mening; thi han havde meget svært ved at skilles fra sin Hjertenskær, som skiftevis gav ham smægtende Øjekast og stak Fingrene i Næsen lige til tredje og fjerde Led. Ublidt maatte jeg rive ham ud af Fortryllelsen, som ikke blev hævet, før Pigen med Chemisen forsvandt med en muskuløs Bærer, da vi var naaet Halvvejen op til Vulkanerne — hun var nemlig uden videre fulgt med.

Vort nærmeste Maal denne Gang var Ninagongos Top. Fra Kibati fører en lille, rudimentær Kvægsti omtrent halvvejs op til Toppen, og en Indfødt, som har taget Monopol paa at være Vejviser, tilbyder sin Tjeneste. Thi temmelig mange hvide drager her forbi, og de mest foretagsomme vil gærne derop. Vanskeligheden bestaar i at faa Bærere. Dels er der koldt paa Højderne, dels beboes disse af onde Aander, som nødigt ser, at noget Menneske kommer og forstyrrer dem.

Vi havde ikke megen Bagage med, men Safarien var alligevel ret stor, thi vi havde medtaget dobbelt saa mange Mand, som behøvedes for at have et passende Antal i Baghaanden, naar Halvdelen var stukket af. Beregningen viste sig at slaa til.

Fra N'goma tager det seks fulde Timer at naa det lille Plateau, som i Almindelighed benyttes til Lejrplads. Bjerget har paa hver Side to mindre Kraterfordybninger, der ligger som grønne Græssøer midt i Skoven, og det var et lille Stykke ovenover den sydligste af disse, at vi rejste Teltet. Barometeret viste 2,650 m. At der var koldt, raat og barskt behøver næppe at bemærkes.

Den følgende Dag fortsatte vi til Toppen.

Sammenlignet med Bestigningen af Muhavura eller Sabinio er Bestigningen af Ninagongo en Leg. Selve Skraaningen er meget mindre stejl, Vegetationen sparsommere. Bambuskrat er der næsten intet af. I de lavere Regioner er Ungskoven ifærd med at vokse sig stor, samtidig med at den langsomt men sikkert kryber til Vejrs. Skæglav og Luftrødder hænger ned i fantastiske Knipper. Slyngplanterne arbejder paa at indfiltre alt i sine Polyparme. Kun sjældent ser man ordentlig Skov; Vegetationen er endnu i sin Vorden. Da Grev Gøtzen 1894 opdagede Ninagongo, var Bjerget i fuldt Udbrud, saa man vil kunne forstaa, at Skoven ikke har kunnet naa at blive synderlig stor.

Omkring Lejrpladsen, som laa lige nedenfor Trægrænsen, var Træerne smaa og knudrede. Lidt højere oppe begyndte Lyng- og Senecio-Bæltet, hvis Planter dog var betydelig mindre end paa de østligere Vulkangrupper, samt nærmest Toppen et sterilt og koldt Lavaomraade, hvor kun Mos og Lavarter fører en hensygnende Tilværelse.

De sidste hundrede Meter er de stejleste, dog ikke værre end at „hvide Bibbis" (Kvinder) har været deroppe, som Vejviseren hviskende betror os. En tydelig Svovllugt kildrer Næsen, og inden man ved et Ord af det, slutter Bjerget pludselig af. Saa uforberedt kommer det, at man uvilkaarligt rykker nogle Skridt tilbage. Thi foran os gaber Gøtzenkraterets mægtige Runding, der maaler over en Kilometer i Gennemsnit og er 155 m. dybt. Bjergvæggen gaar fuldstændig lodret ned, graasort og ujævn; den danner ligesom en uindtagelig Fæst-

ningsmur omkring Bunden, som er aldeles plan og gennemskaaret af Sprækker med gule Kanter, mellem hvilke det ryger. I Midten ligger en rund Aabning, og fra dette underjordiske Kighul stiger en stadig Røgsøjle op mod Himlen. Ved vort Besøg var kun den ene Side synlig, thi tætte Taager dansede Ringdans dernede og tog Udsigten bort.[1]) Det hele lignede nærmest et kæmpemæssigt Støberi med en vældig Form i Midten, hvori man nylig havde hældt en glødende Masse, som endnu røg og sydede.

Med sin tavse Ensomhed, sin isnende Vind og sit uhyggelige Udseende forekommer Stedet som skabt for en Selvmordskandidat. Er Sindet allerede i Forvejen nedtrykt, bliver det sandelig ikke lettere i disse Omgivelser. Og har man éngang gjort Springet derned, faar man Lov at blive liggende; der er ingen Fare for, at nogen skal springe ud og hente en.

De Indfødte paastaar, at naar man affyrer et Skud ned i Krateret, svarer Bjerget. Og virkelig! — en Stund efter at Ekkoet var rullet fra Klippevæg til Klippevæg uden at kunne slippe ud, hørtes en stærk, hvæsende Lyd, og straks derefter væltede Røgen tættere og heftigere frem end før.

— Saadan altid gøre, sagde Vejviseren, gysende af Kulde. Bjerget ikke synes om at blive forstyrret.

Men efter næste Skud kom der intet Svar. Der var og blev saa stille som i en Grav.

Forklaringen paa Fænomenet maa vel søges deri, at Luftmasserne ved det stærke Ekko bringes til at vibrere i en saadan Grad, at Ligevægten mellem de forskellige Luftlag i Krateret forrykkes, og de varme Gasarter, som er nederst, baner sig Vej op for at fylde det tomme Rum, hvorved der frembringes en hvæsende Lyd. Den atmosfæriske Ligevægt forstyrres og genoprettes først lidt efter lidt. Men før dette er sket, vil en Lyd, der er ligesaa stærk som den første, ikke formaa at forandre Spændingen imellem Luftlagene indbyrdes. Derfor kom der heller ikke noget Svar paa det andet Skud, der affyredes umiddelbart efter det første.

For noget over ti Aar siden havde to andre Svenskere staaet

---

[1]) Før havde Aabningen Form af et Ottetal, men er efter Fotografi, taget af Barnes, nu rund.

paa samme Sted som vi og stirret ned i Krateret. Det var Eric von Rosen og Robert Fries, som paa Hjemvejen fra Bangweolo kom gennem disse Egne og ogsaa besteg Ninagongo. Ad Landevejen banede de sig Vej gennem Afrika fra Kap til Aleksandria, en Bedrift, der endnu vil være i frisk Minde, ikke mindst fordi Forholdene dengang var meget vanskeligere end nu. Ære være saadanne Mænd, der ikke skyr noget Offer, naar det gælder at riste en svensk Rune i Opdagelsesrejsernes Historie! I den Henseende har von Rosen for evigt indskrevet sit Navn i de afrikanske Pionerers Række.

Tæt Taage og tiltagende Røg tvang os til at forlade Toppen, længe før vi ellers havde Lyst. For Film og anden Fotografering var Belysningen umulig, og Skyerne samlede sig bestandig tungere over vore Hoveder. Vi var knapt naaet ned til Lejren før et vældigt Tordenvejr brød løs over Egnen, efterfulgt af Hagl og Plaskregn. Med Nød og næppe undgik vi at ride Stormen af oppe paa Bjergets ugæstfri Top; thi saalænge Uvejret varer, kan man hverken komme frem eller tilbage. Skyer og Taage tager Udsigten bort, Haglene pisker i Øjnene, saa man famler om i Blinde, og det bedste — skønt ikke det morsomste — man kan gøre, er taalmodig at blive siddende paa samme Sted og vente, til Elementerne har lagt Baand paa deres Rasen.

Gennemblødte naaede vi sent om Aftenen til Kibati og drog næste Dag videre til Burunga og Lulenga.

Sidstnævnte Sted er kendt vidt omkring paa Grund af sin store Missionsstation. Den blev anlagt 1910 og er siden stadig vokset, saa at f. Eks. Barneskolen tæller nærved tusind kundskabstørstende sorte Poder.

Lulenga strækker sig malerisk opad de nederste, frugtbare Skraaninger af Mikenos Nordside. Rundt omkring skimtes Hytterne overalt mellem de skyggende Bananblade, og Markerne bugner af Korn. Men længere nede begynder den ufrugtbare Lavaslette, kun hist og her med en grøn Skovsø, og bagved hæver Namlagira sig over Landskabet, kronet af sin evige Røgsøjle. Nedenfor har den en lille Unge, som Belgierne kalder „Jubilée“ efter Jubilæumsaaret 1905, da den fødtes. Den er sin Moders udtrykte Billede, men er for længe siden stanset i Væksten; den døde, kort efter at den havde set Dagens Lys.

I et rummeligt Hus, der er bygget af Lavablokke, bor de venlige „Pères Blancs“, tre Fædre og en tjenende Broder, dygtige, arbejdsomme Flamlændere, der har viet deres Liv til Missionens Tjeneste. De forfærdiger selv alt, fra Brød til Teglsten, fra Cigarer til Husgeraad og tunge Møbler. Den opvoksende Slægt lærer de Arbejde og nyttigt Haandværk, de voksne undervises i Sløjd, Barnepleje, Landbrug og Kvægavl; de sørger for de gamle og tilser de syge. Alt er anlagt paa en bred, praktisk Basis. I den store Straakirke med den lille Angelusklokke paa Taget holdes der daglig Messe baade for kristne og Hedninger, medens smaa, sorte Kordrenge i hvide Skjorter svinger deres Røgelseskar ligesaa ivrigt og andægtigt som i nogen spansk Katedral. Men alt er frivilligt. Naar man ikke har Lyst til at være med, kan man holde sig borte. Og dog plejer Kirken at være fyldt til Trængsel om Søndagen, Mændene sidder paa Hug paa den ene Side af Midtergangen, Kvinderne paa den anden og de udøbte nærmest Døren. Andagten var virkelig gribende, og jeg fik for første Gang i en Missionsstation Indtryk af, at den ogsaa var ægte.

Jeg tror, at Lulenga med sine blide Præsteskikkelser i de lange, hvide Frakker og med Rosenkransen om Halsen i mange Tilfælde kan staa som et Forbillede for lignende Institutioner, som Afrika er fuldt af.

Thi at foregaa med et godt Eksempel, det er det halve af det. Og at forstaa er det samme som at tilgive. Derfor er man ogsaa her mere tolerante og ser større paa Tingene. Lulenga ønsker ikke brutalt at omskabe de bestaaende sorte Samfundsformer og Sædvaner, der stammer fra ældgammel Tid, men ser sit Maal i at forædle og uddybe dem. Og det er et klogt Princip. Men hvorfor følges det ikke noget oftere?

De var virkelig godhjertede i Ordets videste Forstand, disse Flamlændere. Deres Dør staar altid vidtaaben for enhver Europæer, der drager forbi, og Gæstfriheden har kun én Form: den er ubegrænset. Vi blev der en Uge og kom til at bo i „Søstrenes Hus“, som ligger paa en lille Høj lige ovenfor Fædrenes, og som for Øjeblikket stod tomt. I ti Aar har man ventet paa disse Søstre, som af en eller anden uforklarlig Grund aldrig er kommet længere end til Marseille, hvor de hver Gang har maattet vende om. Men man har god Tid i Afrika, selv

paa en Missionsstation, og kan godt vente ti Aar endnu, hvis det skal være, uden at blive ked af det for det. „Baado kidogo" — om lidt, engang i Fremtiden — er det almindelige Løsen, og det har samme Magt over Sindene som det lignende Udtryk „mañana" i de spansktalende Lande.

Befolkningen i Lulenga gør et flinkt og veltilfredst Indtryk. Kunsten at smelte Jærnmalm og smedde Vaaben lever endnu blandt dem, dette Haandværk, som kan føre sine Aner langt tilbage til en graa Fortid.

Vi gik en Dag til Landsbysmeden, som havde lovet at vise os sin Kunst. I en Fordybning var der bygget en lille Miniatursmelteovn af Lavablokke. Rundt om paa Jorden laa fem dobbeltløbede Blæsebælge af Træ, hvert Løb med et løst Skind over den bageste udbulnede Del, hvortil der var befæstet en lang Pind. Med en Haand om hver Pind blev Skindene vekselvis bearbejdet, saa at der opstod en jævn Luftstrøm. Denne blev ledet ind i Ovnens Midte gennem traktlignende Rør af brændt Ler, som var anbragt i Periferien. Kul og Jærnmalm blev hældt paa oppefra, aldeles som i en rigtig Smeltehytte. Kullet blev fremstillet af en meget haard Træsort, der vokser nedenfor Missionsstationen paa Lavasletten, Malmen kommer fra Bjergene og Sletterne omkring Edwardsøens Sydspids. Naar Massen er smeltet, tømmes Ovnen, og Jærnet formes med tykke Træpinde til runde Klumper. Senere smedes det mellem to Stene. Det er mest Spydspidser og korte, halvmaaneformede Pangas, som er beregnet til at bane Vej gennem Kratskoven, der tilvirkes paa denne primitive Maade.

Naar Dagens Arbejde var endt, gik alle hen til den aabne Plads foran Kirken og dansede. Til Kvindernes ensformige Sang saa vi de sædvanlige Bukkespring, Kropvridninger og Armbevægelser, der i ingen Henseende adskilte sig fra lignende Adspredelser, som vi allerede mangfoldige Gange havde overværet i disse Egne. Med andre Ord: Dansen savnede Lokalpræg og Karakter. Den var slet og ret afrikansk i Ordets aller egentligste Forstand og saaledes Urtypen for den Dansegymnastik, som Ungdommen i Europa elsker at fordrive Eftermiddagen og Aftenen med. Der hedder det Shimmi, Jazz og andet fint. Her nævnes Tingen ved sit rette Navn: primitiv Parringsleg.

Det, som imidlertid tiltrak sig Tilskuernes største Inter-

esse, var to Kvinder, Hustruer til Høvdingen i Nabobyen. De var øjensynlig Egnens anerkendte Skønheder, thi alle veg beundrende til Side, da de kom, og ganske ugenert slog de sig ned i Græsset midt i en stadig tættere Tilskuermængde. Fra den ene Skulder hang et Skind paaskraa ned over Lænderne, medens den øvrige Del af Kroppen var fuldstændig bedækket af Messingringe og forskelligfarvede Glasperler, hvorimellem Huden skinnede frem, kobberfarvet og blank af Fedt. Selv Issen skjultes under en Hætte af flettede Perler. Benene var saa tæt sammensnørede af Spanskrør, at de knap kunde røre sig. Den ene Kvinde bar sin sidstfødte paa Ryggen. Og for rigtig at vise, at hun følte sig som hjemme i den maabende Hob, trak hun Ungen frem af Skindet og lod ham spise sig mæt. Hvad han ogsaa gjorde af Hjertens Lyst med alle Tegn paa Tilfredshed.

Men for Ekspeditionen blev Lulenga noget langt vigtigere end en velrøgtet Missionsstation eller en Søndageftermiddags-Danseestrade. Her havde vi nemlig vor foreløbige Operationsbasis, hvorfra Mikenos Nordskraaning blev undersøgt, og Udgangspunktet for den planlagte Ekspedition til Karissimbi. Ogsaa den tilgrænsende Lavaslette gjordes til Genstand for Undersøgelser. Af Storvildt fandtes der her temmelig rigeligt med Elefanter, men ingen Hanner, der var værd at skyde, hvorfor vi lod dem være i Fred.

Om Aftenen og om Morgenen plejede Barneskolen at indfinde sig hos Konservatoren med Hænderne fulde af Øgler, Kamæleoner, Gnavere, Slanger og andet Smaakryb, saa at han tilslut maatte sætte en Stopper for videre Indsamling, da Huset truedes med at blive oversvømmet med Dyr, og alle disponible Spiritusglas hurtigt blev fyldt.

Det vigtigste Resultat af Jagten paa Mikeno var dog de tre nye Bjerggorillaer, som blev skudt af Ekspeditionens egne Medlemmer. De to nedlagde Gyldenstolpe, og den tredje tog jeg mig af. Det kostede mange mislykkede Forsøg, mange Dages Klatring i de uvejsomme Bjerge og var derfor et dobbelt kærkomment Bytte.

Jeg var allerede begyndt at tvivle paa, at jeg nogensinde vilde faa disse laadne Kæmper at se, da en Dag Lulengas Forstander, Père van Hoe, selv foreslog at følge med. Thi, sagde han, jeg plejer altid at have Heldet med mig.

Overrasket betragtede jeg den blide Mand med de lyseblaa, venlige Øjne og undrede mig i mit stille Sind over, hvordan en Kirkens Tjener vilde klare sig paa Gorillajagt. Alene den lange, hvide Frakke var jo nok til at skræmme alt Vildt bort i et Par Kvadratkilometers Omkreds. Og Hænderne, som var vant til at fatte om Bønnebog og Monstrans, hvad skulde de stille op med det tunge Mordvaaben?

Men Afrika er nu en Gang Overraskelsernes forjættede Land. Mine Bekymringer viste sig fuldkommen ugrundede, og senere gik jeg og ærgrede mig over, at jeg overhovedet havde kunnet tænke saadan. Hvorfor skulde en Missionær i Vildmarken, som var vant til at fange sorte Sjæle, ikke ogsaa kunne være med til at indlemme nogle Aber i en zoologisk Samling? Især da de første sikkert er betydelig sværere at komme ind paa Livet end selv den mest durkdrevne Gorilla.

Vi startede altsaa ved Daggry med en paalidelig Sporsøger, som van Hoe havde anbefalet. Inden der var gaaet en Time havde jeg opdaget, at Præsten var mindst ligesaa trænet som jeg, hvor det gjaldt om at klatre i Bjergene, og desuden ligesaa ivrig en Jæger og Naturelsker. Den hvide Frakke var ombyttet med brunt Khaki, og Præsten kravlede og klatrede som en smidig Dreng. I Næven holdt han en gammel Mauser, og i Samtalens Løb fik jeg snart Rede paa, at han havde været et begejstret Friluftsmenneske og en anerkendt Mesterskytte, inden han i sin Ungdom iførte sig Fædrenes hvide Tunika. Utallige Gange havde han været oppe paa Mikeno og kunde baade dets Fauna og Flora paa Fingrene. Med vore mange fælles Interesser blev vi snart gode Venner, og en fornøjeligere Jagtkammerat skulde man virkelig lede længe efter. Han begyndte med at tale om de vilde, men gik snart over til at fortælle om Krigsaarene i Belgien og til at behandle forskellige almenmenneskelige Problemer og endte med Maeterlink, G. Hauptman etc. Jeg svarede i samme Stil med Lappetroldtrommer, Neutralitetsværn og Selma Lagerløf. Vi var netop ifærd med at fortælle hinanden om vore Landes gamle Folkesagn, da vi snublede over Sporsøgeren, der laa næsegrus paa Maven og pirrede i nogle Gorillaekskrementer.

— Friskt, i Dag, grinede han.

Der var ikke Tid til mere Filosoferen. Flandern og Birke-

Stamfaderens profil

To Rygge

Gyldenstolpes förste Gorillaer

Walenduk-vinder (Edwardsöen)

lundene var glemt. I et Nu var vi atter to Jægere paa Krigsstien, opfyldte af morderiske Tanker.

Op og ned, gennem indfiltrede Lianer, over vældede Stammer, under gyngende Luftrødder førte Sporet. Vi dukkede ned i Kløfter, hvor Bjergbækkene bruste, og klatrede paa alle fire op igen. De bredbladede Planter øste Vand over vore Hoveder, tornede Buske flængede Klæderne, Nælderne brændte os paa Hænderne, og spidse Kviste rev skaanselsløst Huden itu. Men fremad gik det, Skridt for Skridt, krybende, klatrende og kravlende som saa ofte før. Og i Dag skulde vore Anstrengelser ikke være forgæves.

Sommetider vendte jeg mig om og saa paa van Hoe. Han var lige i Hælene paa Komgoni, som kom efter mig med 350-eren. Hans blaa Øjne blinkede gavtyveagtigt opmuntrende, som om de vilde sige: gaa bare paa! Jeg skal nok vinde med! Der forude har vi dem!

Og der forude fandt vi dem ogsaa ganske rigtig. Men først efter seks Timers uafbrudt Marsch.

Sporene bliver bestandig friskere og tydeligere. Kviste og Løv ligger kastet til Side. Det ser ud, som om en talrig Flok er gaaet foran os for kun kort Tid siden. Med den yderste Forsigtighed fortsætter vi Snigjagten, bøjer Løvet til Side og undgaar at træde paa tørre Kviste. Terrainet er vanskeligt, men dog lettere end paa Sabinio. Pludselig skærer det velkendte, nervepirrende Gorillaskrig gennem Stilheden. Det gentages fra alle Sider. Saa bliver der igen dødsstille.

Vi er uden at ane det kommet midt ind i Flokken og staar ubevægelige som Statuer og venter paa at faa et af Dyrene at se. Men de forholder sig rolige, skjulte af den tætte Underskov, hvorfra de rimeligvis kigger paa os uden selv at blive set. Man hører Grene, som knækker, og Maver, som rumler.

Da gør jeg Tegn til van Hoe og Negrene, at de skal vente, medens jeg selv og Sporsøgeren kryber videre. En Stund er alt stille: Nerverne føles som spændte Violinstrænge, alle Sanser skærpes til det yderste, og for tiende Gang prøver jeg, om 350-eren er afsikret.

Da faar Skoven atter Liv. Det brøler og skriger og hviner, saa Trommehinderne er lige ved at sprænges. Dyrene kan kun være nogle faa Meter fra mig. Det brager til højre og venstre

i Underskoven, da de bryder op og aabenbart tager Flugten. Det er som en Flok onde Aander, som man ikke kan se, men kun høre.

Et Øjeblik efter tumler Vejviseren næsten om i mine Arme og tager hovedkulds Flugten. Det er ikke saa underligt, naar man kun har et Spyd at forsvare sig med, og en Gorilla snapper efter ens Ben. I Forbifarten peger han paa en Busk, og jeg følger med Blikket Retningen. I næste Øjeblik kommer en vældig, uformelig Kolos med Lynets Hastighed lige imod mig, og samtidig lader den sit arrige Brøl høre. Den skimtes kun som en mørk Skygge mellem Grenene og Bladene. Der er ingen Tid til Overvejelser eller bare til at tænke, thi kun nogle faa Meter adskiller os. At tage Sigte kan jeg ikke naa. Paa Slump — omtrent som naar man sender et Kasteskud efter en Bekkasin — flyver Bøssen til Kinden, og Fingeren berører Aftrækkeren. Ekkoet ruller dumpt gennem Urskoven. Skriget ophører. Dødsstilhed raader paany. Skyggen er forsvundet.

Forbi, rundt forbi, var min første Tanke. Saadan er det at skyde paa maa og faa. Der røg dit Livs eneste Chance.

Med Pangaen huggede jeg mig Vej til Stedet, hvor Gorillaen nylig var vendt om; det var omtrent tre Meter fra Bøssemundingen. Hvor nær skal man egentlig lade saadan et Bæst komme ind paa Livet af sig for at blive klar over, om den har reelle Hensigter eller ej?

Det blege Spøgelse, som hedder Eftertanken, sagde, at tre Meter sikkert maatte være Minimum. Og at Skuddet derfor ikke var gaaet af et Sekund for tidligt.

Ja, der var altsaa ikke andet at gøre end at følge Sporet og forberede sig paa endnu nogle Timers Marsch og nye Skuffelser.

Stor blev derfor min Forbavselse, da jeg allerede efter de første Skridt opdagede boblende Blodpletter paa nogle Blade — Skud i Lungen altsaa —, og halvtreds Meter derfra fandt jeg en stor Gorillahan liggende stendød med Ansigtet ned imod Jorden. Det var tydeligt, at han pludselig var styrtet næsegrus om paa sin Flugt. Armene var udbredte. Ryggen lyste sølvgraa.

At der var Glæde over hele Linien siger sig selv. Père van Hoe kom hen og klappede mig venligt paa Skulderen med et:

hvad sagde jeg? Hans kendte Jagtheld havde virkelig indbragt Ekspeditionen dens første Mikenogorilla, nedlagt af en Svensker ikke langt fra det Sted, hvor en anden Landsmand, Arrhenius, havde skudt sine Eksemplarer.

Det viste sig at være en meget gammel Han, rimeligvis den ældste i vor Serie af Gorillaer. Skuddet var gaaet ind i Skulderen lige forfra og havde sprængt den ene Lunge, hvorfor Døden var indtraadt næsten øjeblikkeligt. Mange heldige Slumpeskud har jeg gjort i mit Liv, men aldrig noget mere svineheldigt end dette. Og jeg vil ærligt tilstaa, at jeg tror ikke, jeg vilde kunne gøre Kunststykket om igen en Gang af hundrede.

Efter Lyden anslog de Indfødte Flokken til at være paa cirka 20 Dyr, hvoriblandt fire gamle Hanner. De paastod ogsaa, at Dyrene næsten aldrig anfalder Mennesket. Naar de bliver saaret, gaar de dog ofte agressivt tilværks og prøver at sælge deres Liv saa dyrt som muligt. I saadanne Tilfælde rejser de sig undertiden paa Bagbenene; ellers løber de paa alle fire.

Hvad denne her gamle Svend havde haft i Sinde er jo ikke godt at vide, men jeg er tilbøjelig til at tro, at han var blevet efterladt som Arrièrgarde for at dække den øvrige Floks Tilbagetog, og at det var Nysgerrighed i Forbindelse med et naturligt Ønske om at skræmme den ubudne Gæst bort fra dens Gebet, som foranledigede hans udfordrende Optræden. Han havde maaske heller ikke haft noget imod at knuge Livet af Fredsforstyrreren, hvis denne ikke var kommet til strækkelig hurtigt af Vejen. Men denne Gang blev Rollerne altsaa ombyttet.

Et heftigt Regnskyl forhindrede os i at forfølge Hjorden. Vi sendte i Stedet for Bud efter Bærere, som skulde tage sig af Byttet, da det helst maatte komme uopskaaret ned til Konservatoren, for at han kunde maale, veje og fotografere det m. m. Bæstet var imidlertid sværere at flytte, end vi havde tænkt os. Han saa ikke saa overvældende stor ud, som han laa der, og det var først den næste Dag, da han med stort Besvær endelig blev transporteret til Missionsstationen, at man fik det rette Indtryk af Gorillaens vældige Proportioner. Den var betydelig større end Sabiniohannen og vejede 171 kg.

Næste Morgen blev det Gyldenstolpes Tur til at tage sig

af Gorillaerne. Han fældede to at samme Hjord, en Han og en Hun. Den sidste var frugtsommelig og var halvt henne. Fosteret er vistnok det første Gorillafoster, som er bragt til Europa.

Efter seks Ugers Strabadser i Bjergene havde jeg faaet tilstrækkeligt af deres raa Luft, iskolde Regnskyl og sky Dyr, der gjorde sig usynlige ved det mindste Tegn til, at en Fare nærmede sig.

Baade Filmsfotografen og jeg havde været plaget af Gigt og længtes efter Varmen. Førstnævnte havde maattet opgive Tanken om at tage Film af Gorillaer, da det havde vist sig, hvor vanskeligt det var at komme dem ind paa Livet. Selv var jeg mere end tilfreds med det Eksemplar, jeg havde fældet. Nu havde jeg Lyst til at prøve Lykken med en Løve. Og der skulde være nok af dem omkring Ruindi.

Med Videnskabsmandens Ihærdighed fortsatte Gyldenstolpe sit Arbejde ved Karissimbi. For at faa Vulkanfaunaen fuldstændig, vilde han have dette Bjerg med ogsaa, d. v. s. Samlinger derfra; hvad der unægtelig var fuldstændig rigtigt af ham og tjener ham til al mulig Ære.

Jeg beundrede ham, fordi han saaledes besluttede sig til at fryse endnu nogle Uger, men undslog mig ikke desto mindre for at følge med. Han havde imidlertid et rigt Udbytte af denne Tur, som vi skal se i det følgende.

Uden i mindste Maade at misunde hinanden skiltes vi da en Morgen i Lulenga. Han for at begive sig til Dalstrøget mellem Mikeno og Karissimbi, Olsson og jeg for at filme og skyde Storvildt paa de tørre og varme Sletter syd for Edwardsøen. Vi satte hinanden Stævne ved Kabare og mødtes ogsaa cirka tre Uger senere, som vi havde aftalt.

Efter at have taget Afsked med de venlige Missionærer drog de to Safarier hver sin Vej.

Ligesom for at faa os til at vende om viste hele Birungakæden sig denne Morgen fra sin allerskønneste Side. De enkelte Toppe stod skarpt tegnede mod en dybblaa Himmel med Karissimbis hvide Isse ragende op over de andre. De stod der alle otte som tavse Vagtposter om Afrikas Hjerte, som et Værn mod hvide Erobrere, der kommer for at frarøve Kiwu dens Hemmeligheder. Vi kiggede paa dem med en underlig Blan-

ding af Tilfredshed og Vemod, omtrent som naar man har gjort Bekendtskab med nogle Mennesker, hvis gode og daarlige Sider man har lært at kende, og saa forlader dem for maaske aldrig at gense dem mere. Bjergene havde dog været vort Hjem i nogen Tid, og vi maatte i hvert Fald være dem taknemmelige, fordi de ikke med deres voldsomme klimatologiske Temperament havde kastet Ekspeditionen af Sadlen.

Og snart vendte vi dem definitivt Ryggen. Der var andre Opgaver, der ventede, og vi tog Kursen efter Rutshuru. Omtrent halvvejs fremme ligger der en lille Farm, der bebos af en 70aarig Sydafrikaner, der har gjort alle Paastande om, at Troperne skulde virke slappende paa Livsaanderne, til Skamme; hans Kone var nemlig for to Uger siden nedkommet med Tvillinger. Her gjorde vi et kort Ophold. Det var simpelthen umuligt at komme videre, thi Vejen myldrede af sorte med Trommer og Spyd. Egnens Høvdinge havde sammenkaldt deres Krigere og Kvinder, for at de skulde eskortere os til Distriktets Poststation, saa at den hvide Høvding fra Sneens Egne kunde faa en værdig Modtagelse.

Hidtil havde jeg haardnakket vægret mig ved at sætte mig op i en af de Bærestole, som vi havde medbragt for det Tilfælde, at nogen skulde blive syge. Disse Befordringsmidler, der bestaar af et rørflettet Sæde, anbragt mellem to Bambusstænger, anvendes af alle hvide i Kongo. En Belgier gaar nemlig aldrig to Skridt, hvis han kan undgaa det. Men da mine egne Apostelheste er af en temmelig respektabel Længde og saaledes udmærkede Redskaber til Transport af mit jordiske Hylster under alle mulige Himmelstrøg, havde jeg, som rimeligt var, foretrukket dem fremfor den mere magelige Tilværelse i en Bærestol.

Denne Formiddag skulde det imidlertid være anderledes.

— Det gaar simpelthen ikke an, sagde Arrhenius. En saa stor hvid Høvding kan umuligt betjene sig af sine egne Ben. De Indfødte forlanger absolut, at han skal pleje sin Magelighed. Alt andet vilde være et Brud paa Etiketten!

Og trods mine Protester blev jeg straks løftet op i Bærestolen og tronede højt over Mængdens Hoveder, baaret af fire bredskuldrede Ba-hutu, der balancerede med Enderne af Bambusstængerne paa deres uldtoppede Hoveder. Trommerne drø-

nede, Mængden hylede eller sang Krigssange, og Kvinderne lo af fuld Hals. I Landsbyerne kom hele Sværme os imøde, kastede med Ris[1]), dansede Shimmy og raabte udfordrende til deres Bekendte blandt Bærerne — mens de med deres brogede Sjaler og Glasperler lignede store, mørke Sommerfugle, der flagrede i Solen. Der var en Larm og et Hallo, som man sjældent havde hørt Mage til. Jeg følte mig omtrent som en gammel Farao, der blev baaret hjem efter en vellykket Dyst med Landets Arvefjender og nu modtog en barbarisk, men uden Tvivl velfortjent Hyldest af sit Folk.

De fire Bærere blev snart saa ophidsede af alt dette Leben, at de satte fuld Fart paa og løb, som gjaldt det Livet. Bærestolen hoppede og dansede som en Jernbanevogn, der er løbet af Sporet, og mine faraoiske Fornemmelser forsvandt hurtigt, da det pludselig begyndte at gaa ned ad Bakke i samme muntre Tempo, saa at hele Herligheden var lige ved at vælte. Krigerne dansede af Henrykkelse. Jo mere jeg raabte, at de skulde ta' den med Ro og ved Hjælp af svenske Kraftudtryk befalede dem at slaa over i et mere menneskeligt Tempo, desto hurtigere løb de, antagelig i den Tro, at jeg syntes, det gik for langsomt.

Den lange Vej til Rutschuru blev da ogsaa tilbagelagt saa hurtigt, at det maatte siges at være en Rekord, og først op ad Bakken ved selve Poststationen sagtnede de endelig Farten og gav sig til at trække Vejret. Jeg samlede mit stakkels sønderslidte Legeme sammen og hoppede ned paa et mere solidt Grundlag, glad over igen at mærke Jorden under mine Fødder; jeg lovede mig selv højt og helligt, at jeg aldrig mere vilde benytte Kitandaen, undtagen det var højst nødvendigt. Hvor lidet anede jeg dengang, hvad Fremtiden havde i Vente, og at netop Bærestolen og jeg skulde blive uadskillelige Følgesvende gennem hele Ituri og Sudan!

Hele Rutshuru var naturligvis paa Benene. Alle de hvide Bestillingsmænd med den elskværdige Commissaire de district, Monsieur Ledoct, i Spidsen bød os Velkommen. En lille blaaøjet Purk overrakte en Buket Blomster med Baand i de svenske Farver, og langs med Vejen stod hele Garnisonen og para-

[1]) En Hyldest, som egentlig tilkendegiver Underkastelse.

derede. Officererne kommanderede, Soldaterne præsenterede Gevær og Trompeterne udsendte en skingrende Fanfare — det var jo altsammen umaadelig venligt og velment, men jeg begyndte allerede at savne Ensomheden og de stille,vældige Bjergtoppe, som jeg havde ladt bag mig. Saadan pludselig efter at have tilbragt to Maaneder i Vildmarken at dumpe ned i et forholdsvis civiliseret Samfund og tilmed føle sig selv som Midtpunktet for alles Interesse, det er slet ikke saa rart. Og jeg var glad over, at det snart fik Ende. Thi allerede i Overmorgen tidlig skulde vi videre.

Men vi blev overøst med Venlighed og Gæstfrihed fra alle Sider under vort korte Ophold.

Rutschuru er en lille sirlig og idyllisk Station med gruslagte Gange, grønne Plæner og mægtige Rosenbede. Husene er bygget af røde Mursten med luftige Verandaer og vældige Straatage. Et af dem stod tomt, og her havde Arrhenius faaet anbragt nogle Maatter paa Gulvet og Møbler langs Væggene, paa hvilke han havde hængt en Mængde Litografier fra svenske Julehefter. Paa Bordet stod to blaa-gule Silkeflag. Der var helt hyggeligt derinde; og alt dette havde han arrangeret for at skabe en passende Ramme om min Feltseng, sagde han. Der var her ligesom et Pust af hjemlig Hygge trods Skorpionerne og Spindelvævet under Straataget, mens udenfor Tam-tam'ernes monotone Dunk slog Takt til Negrenes groteske Krigsdanse. Hvad kan man forlange mere i Centralafrika?

Elias! lad mig i Aanden trykke Din barkede Næve og takke Dig for dette Bevis paa Venskab mod en omstrejfende Landsmand. Du, med Dit ubændige Temperament og bløde Hjerte, med de strenge Ord og det milde Blik, der kunde lyse som en staalblaa Klinge, men i næste Øjeblik ikke formaaede at skjule deres medfødte Godhed, Du ejer dog i en sjælden Grad en ikke almindelig Egenskab: at være svensk helt igennem. Mange og trange Aar under Tropernes brændende Sol, blandt vilde Stammer, et Liv, hvor Savn og Farer er blevet det daglige Brød, og hvor Liv og Død afhænger af Sigtet med Riflen eller den sidste Revolverpatron, har ikke formaaet at afstumpe Din brændende Fædrelandskærlighed. Den har dybere Rødder end som saa. Hele Dit Væsen er gennemsyret deraf, alle Dine Handlinger udspringer af Ønsket om at vise Dig værdig til

det Navn, Du bærer, og det Land, hvor Dine Fædres Vugge stod. Hvor ofte ser man ikke, at Svenskheden i Udlandet er blevet bleg og blodløs. Det er blevet en ren Sport at tale ringeagtende og nedsættende om Hjemlandet eller i bedste Fald at affærdige det med et ligegyldigt Skuldertræk. Elias! bliv ved, som Du er begyndt, og hold Sverige i Hævd. Pral ikke af det, men omsæt i Handling, det Du føler dybest i Dig, og vis, hvad en sejg Värmlænding dur til. Men hvis det er nødvendigt, saa slaa med Eftertryk Næven i Bordet og lær disse Bagvaskere Mores paa godt gammeldags svensk. Det er Du Mand for, og jeg vilde ønske, at nogle flere af vore Landsmænd derude lignede Dig!

Den sidste Aften i Rutshuru var alle hvide forsamlede paa min Veranda. Det skulde være en Slags Afskedskalas. Arrhenius havde fremtryllet to Flasker Champagne, og af mit eget Medicinforraad maatte jeg tilskyde en Flaske Whisky — den første siden Enteppe. Jeg tror og haaber, at de andre havde det fornøjeligt. Selv kunde jeg ikke lade være med, da det hele var overstaaet, at istemme Filmsfotografens Godnathilsen, der lød kort og godt saaledes:

— Hvad Fanden skal vi med al denne Civilisation her i Vildmarken!

I DYRENES PARADIS

I stegende Sol traskede Olsson, Arrhenius og jeg norvestpaa mod Sletterne omkring Ruindifloden.

Man havde sagt, at disse Stepper syd for Edwardsøen skulde være de vildtrigeste i Verden. Det var derfor med lyse Forhaabninger, vi saa Fremtiden imøde. Forøgelse af Samlingerne, Kød i Gryden, Dyr nok for Kameraet at tage Sigte paa. I Bjergene havde det været saa som saa baade med Kødet og Filmen. Men der var Terrainet ogsaa forbistret besværligt og mere egnet for Aber eller Dyr med Sugefødder end for Mennesker. Nu vilde alting forme sig helt anderledes. Aabne, brunbrændte Vidder med kort eller helt afsvedet Græs, indholdsrige Smaakløfter og ikke altfor tætte Akacielunde. Kort sagt: tørt Parklandskab.

Vore Forventninger skulde da ogsaa i rigt Maal gaa i Opfyldelse.

Dog vil jeg allerede her pointere, at efter min Mening har denne lille Del af Afrika rimeligvis aldrig været saa fuldt af Vildt som visse Dele af Kenyakolonien. Ganskevist har Stedet særlig under Krigen, været et yndet Forraadskammer for de belgiske Tropper, hvorfor Vildtbestanden selvfølgelig er blevet stærkt reduceret, navnlig i Nærheden af Rutshuru og i et bredt Omraade paa begge Sider af den store Landevej til Kabare ved Edwardsøens Sydspids. Men længere borte, f. Eks. inde i Ly af de vestlige Grænsebjerge, som vi netop var paa Vej til, burde Faunaen have holdt sig nogenlunde uforandret og kunne fremvise omtrent samme Rigdom som Sletterne i Almindelighed før Krigen. Der havde ikke været nogen Askaris,

der er lige saa sikre paa Haanden, som de er blodtørstige, og kun et Faatal Amatører og professionelle Jægere kendte disse Egne, hvor Vildtet endnu levede i paradisisk Uvidenhed om Menneskets Dygtighed til at dræbe. Og alligevel fik jeg det Indtryk, at Antallet af Dyr pr. Kvadratkilometer aldrig kom op paa samme høje Tal som i visse Dele af det gamle britiske Østafrika. Det er naturligvis umuligt at bevise paa staaende Fod. Men naar man har færdedes længe i Vildmarken og er blevet kendt med Dyrene, faar man en Slags sjette Sans for Tal og Forhold — det er ikke saa nemt at forklare, men det slaar næsten altid til. Og det var denne sjette Sans, der rejste sig til Protest mod Myten om Afrikas vildtrigeste Omraade, en Myte, der næsten udelukkende skyldtes Jægere eller Opdagelsesrejsende, der aldrig havde gennemstrejfet Kenyakoloniens antilopemyldrende Savanner.

Efter at have overskredet Rutshurufloden slog vi om Aftenen Lejr ved Kayumba, hvor den natlige Løvekoncert, der siden skulde give Genlyd i vor Søvn uden Afbrydelse en hel Maaned igennem, blev intoneret med Fynd og Klem.

Men det var først næste Eftermiddag, da vi havde passeret Maj-na-motos varme Kilder, hvor man næsten kan koge Æg i en Klipperevne, og da vi var naaet til Sletterne paa begge Sider af Ruindifloden, at Vildtet begyndte at optræde i større Flokke. Ved Kanyamaranga, endnu en Dagsrejse længere mod vest og helt inde ved Foden af Bjerget, kulminerede Rigdommen.

Brunbrændte, øde og tavse laa Stepperne i det voldsomme Solskin. Ikke et Menneske, ikke en Hytte. Akacierne strakte deres tørstige Arme op mod en glødende Himmel. Euforbiaernes grønne Grenelys skinnede saftige og giftige, ganske uberørte af Tørken. Træerne syntes overalt lige livskraftige, men Græsset rundt om var ofte helt sort efter en Præriebrand, der dog havde været nødt til at stanse ved deres Rødder og ikke havde dristet sig til at slikke op ad de modstandskraftige Stammer. Hist og her dukkede der mindre Skovkomplekser frem eller sparsomme Lunde af Buske og Tjørnekrat, der ligesom dannede Øer i et stort, tørt Hav. I jævne, lange Bølgelinier hævede og sænkede Jorden sig, ganske som om vældige Atlanterhavsdønninger pludselig var stivnet i deres Løb. Dybe Kløfter gen-

nemskar Landskabet paa kryds og tværs og dannede trappetrinsformede Afsatser i det flade Terrain. Men ellers var der intet, der brød Landskabets Ensformighed.

Og her paa denne gamle Søbund, hvor Edwards og Kiwus Bølger engang mødtes i søsterlig Forening, her havde Dyrene deres Paradis. Vand havde de i Ruindi eller i de sjældent forekommende Vandhuller, og de maatte tage til Takke med det tørre, stive Græs, der syntes utjenligt til Foder, men som ikke destomindre er den yndede Mad, der mætter alle disse sultne Munde.

Antiloperne er i Majoritet. Enkeltvis, parvis, i Flokke, i Hjorder paa Hundreder. Man kan faktisk ikke gaa et Skridt uden at se nye Hoveder stikke frem. Men Artsrigdommen er ikke stor.

Her finder vi statelige Vandbukke, Kobus defassa, med en sluttet muskuløs Legemsbygning og Horn som lange Følehorn. Sortgraa og stridhaarede holder de sig helst i Nærheden af skærmende Skovkomplekser. Dér stirrer en Hjord paa nogle hundrede nysgerrige Topi, Damaliscus korrigum ugandæ, mod Fredsforstyrreren. For at kunne se bedre kommer de langsomt nærmere, glinsende brune, krumryggede og med dumme Øjne. Men pludselig vejrer de det tobenede Menneskedyrs modbydelige Lugt, og hele Flokken slaar lynsnart over i Galop. Det er ligesom et Væddeløb mellem Heste, hvor Føllene har stort Besvær med at følge med.

Slanke Kob'er, Adenota kob thomasi, med graciøse, lyreformede Horn daser i Middagsheden. Nu og da rejser et Par Bukke sig for at slaas, saa det knager i Hornene. Letfodede Reedbukke, Redunca redunca wardi, springer højt i Vejret og frembringer en ejendommelig, hvislende Lyd, naar de bliver forskrækkede. De væmmelige Vortesvin, Phacochærus africanus centralis kommer løbende i Gaasegang med den krøllede Hale lige i Vejret, eller de roder efter Mad under en eller anden Busk. Og om Aftnerne titter den sky Kratbuk, Tragelaphus scriptus dianæ, frem fra sit Skjul. Hornene snor sig spiralformede fra Panden, og de lyse Striber i Skindet giver én Indtryk af, at Dyret gaar med Sele. Bavianer og Marekatte sladrer Dagens Timer bort i Krattet langsmed Floden. Storke,

Gribbe, Ørne og andre Rovfugle beskriver svimlende Buer i Luften, der dirrer af Varme.

I Skovene fører Bøflerne en sky Tilværelse. Oprindelig havde de hjemme paa de aabne Stepper, men efterhaanden trak de sig tilbage til fornem Afsondrethed, da de mærkede, at Menneskene begyndte hensynsløst at forfølge dem. Aften og Morgen kommer de frem for at græsse. Da kan man se deres mørke Kroppe aftegne sig som Kæmpesilhuetter mod Sletterne omkring dem. Selv Elefanterne aflægger nu og da en Visit, men holder sig helst oppe paa Randbjergenes Skraaninger.

Og endelig i Kløfterne bor der Løver og Leoparder Side om Side med Nattens Marodører: Hyæner og Sjakaler. De passer paa, om der er noget, der rører sig paa Steppen efter Solnedgang, og det er deres Skyld, at Kob og Topi stadig maa være paa Vagt og ikke kan sove med mere end et Øje ad Gangen. Ellers ve dem!

Midt paa de aabne Pladser græsser Antiloperne, hvis de da ikke har søgt Beskyttelse mod Middagsheden under et eller andet Træ. Græsset er knap nok fodhøjt, men alligevel kan man gaa lige hen til dem, naar Vinden er gunstig. Første Gang, man træffer dem, er det ikke usædvanligt, at man kan komme dem paa en 30—40 Meters Afstand, thi de lever i lykkelig Uvidenhed om Menneskets Mordlyst og Grusomhed. Efter det første Skud staar de ofte stille og stirrer uforstaaende paa den faldne Kammerat. Først lidt efter lidt gaar det op for dem, at Knaldet fra Geværet kan rumme en Fare. Og fra det Øjeblik af er der ingen Grænser for deres Skyhed. Saa galopperer de afsted ved det første mistænkelige Vindpust og er siden meget vanskelige at komme ind paa Livet. To hundrede Meter eller mere er i saadanne Tilfælde god Skudvidde.

Efter at Samlingerne, det vil sige Rigsmusæet, havde faaet deres Eksemplarer, kom Bøssen kun modvilligt til Kinden. Hvorfor forstyrre Idyllen? Hvorfor sprede Død og Tilintetgørelse i dette Dyrenes Paradis? Det var jo saa uendelig meget fornøjeligere bare at se paa dem, med Blikket følge deres smidige Bevægelser og iagttage deres daglige Sædvaner. Eller at ligge skjult ved et Vandingssted og uset være Vidne til, hvordan Dyrene slukker deres Tørst og Bukkene slaas om de bedste Pladser. Det var kun, fordi man var tvunget til at holde Liv

i sig selv og de sorte i Lejren, at man tilsidst tøvende lagde Fingeren paa Aftrækkeren. Eller ogsaa fordi man maatte have friskt Aadsel for ved Hjælp af det at faa fat paa en Løve. Men ellers — hvorfor ikke lade de græssende Hjorder i Ro. Det forekom næsten forbryderisk at forstyrre den paradisiske Fred.

Hvis jeg havde nogen Indflydelse i Kongo, vilde jeg først og fremmest erklære Sltterne omkring Ruindi for naturfredede og forbyde al Jagt. De udgør et Brudstykke fra Tertiærtiden, der er blevet bevaret helt op til det tyvende Aarhundrede. Grænserne er naturligt angivne. I store Træk: de østlige Bredder af Rutshuru- og Ivui-Floderne, (hvis Vande ogsaa skulde være fredede), indtil Kabare-Rutshuru-Vejen, ad denne Vej til Parallelen gennem Kayumba, og langs Parallelen til Randbjergene vest for Rutshurufloden. Herfra bør Grænsen følge de øverste Bjergskraaninger til 1° 50' nordlig Bredde og saa dreje af lige mod vest til Randbjergene vest for Ruindi, følge disses øverste Skraaninger til Mokogoma og derfra den korteste Vej til Bredden af Edwardsøen, der saaledes skulde afgrænse Omraadet mod Nord.

Landet og Faunaen indenfor disse Grænser er nemlig saa typisk urafrikansk, at det vilde være en Skam, om de paa noget Punkt mistede deres Særpræg. Og det er værd at lægge Mærke til, at Egnen er den eneste virkelig vildtrige, der er tilbage i denne Del af Centralafrika. Ruindisletten vilde blive en ny Yellowstone Park. Jeg forestiller mig, hvordan det en Gang med Tiden, naar Samfærdselsmidlerne har udviklet sig, vilde blive en yndet Sport at valfarte derned for at betragte Rutshurus Flodhestejorder, færdes blandt Antilopeflokkene, der græsser uforstyrret, som de gjorde det i Eden; og man vil tænke ved sig selv: saadan har altsaa de sortes Verdensdel set ud, inden den hvide Mand kom og ødelagde det hele.

Al Jagt skulde forbydes, og helst burde der være et ordentligt Opsyn, som skulde holde Øje med Rovdyrene, baade de firbenede og de tobenede. Endnu nogle Aar frem i Tiden er der vel ingen Fare, for at Vildtet skal blive udryddet. Men jo mere Samfærdselsmidlerne udvikles, desto større bliver Faren for Masseslagtning og Ødelæggelse af Vildtbestanden. Træffes der ikke Forholdsregler i Tide, er jeg bange for, at Territoriet vil komme til at dele Skæbne med saa mange andre af et lignende

Præg: det vil blive øde og forladt. Og det vilde være en Forbrydelse imod alt, hvad der hedder Liv og Natur.

Ganske vist har jo belgisk Kongo ligesom de fleste andre Kolonier sine Jagtlove. Men hvorledes overholdes de?

Jeg har nydt godt af en udstrakt Gæstfrihed og en aldrig svigtende Imødekommenhed og tilbragt otte Maaneder i Landet; jeg staar saaledes i stor Taknemlighedsgæld til Myndighederne og holder min Kritik for mig selv. Men saa meget vil jeg dog sige, at Jagtkontrollen paa sine Steder lader adskilligt tilbage at ønske.

Naar man læser en Beskrivelse af en af de belgiske Storvildtjægeres Hærværk i disse Egne, løber det en ligefrem koldt ned ad Ryggen. F. Eks. den Jæger, der i 1912—13 gik tværs over Afrika fra den ene Kyst til den anden, det er en Fyr, der har vasket sig. Og man maa lægge Mærke til, at han ikke havde nogen Konservator med. Paa maa og faa plukker jeg nogle Stykker ud af Bogen, der omhandler Ruindi.

„Til Mad" blev der skudt fem Vandbukke og fire store Bøffeltyre paa én Dag. Dermed kan man bespise omtrent tusind Mand, men Kødet kan ikke holde sig længere end et Døgn i Varmen. Safarien bestod af to hvide Mænd, og man kan saaledes regne højst 75 Bærere. Der findes ingen større Landsbyer paa Sletten. Hvor blev mon Resten af Maden af?

En anden Dag fortæller han, at han har skudt elleve Topi, uden at det lykkedes ham at faa fat paa et eneste smukt Eksemplar, og en anden Dag igen, at det tog tre Timer at skyde ti Vortesvin.

Han praler af, at efter tre Maaneders Jagt (ganskevist i flere forskellige Egne) udgjorde Vægten af det nedlagte Vildt 75,000 Kilo. Aldeles fantastisk! Og han tilstaar bl. a. uden Omsvøb, at „kun at dræbe et enkelt Dyr (Bøffel) i en Hjord synes mig ikke tilstrækkelig tilfredsstillende". Hvis det endda havde været Rovdyr! Men nej! Det var især Bøflen, han er efter, Bøflen, der aldrig gaar et Menneske for nær, medmindre den er saaret.

Hvad skal man sige til den Slags? De fleste af hans Landsmænd beundrer ham maaske og drager til Kongo med det faste Forsæt at gøre ligesaa for at høste Ære og Berømmelse og blive regnet for Helte i Bruxelles Saloner. Jeg har dog en anden

Betegnelse for slige Herrer. Men den lyder saa grimt, at jeg hellere vil lade være med at skrive den.

Hvis det er den Slags Folk, der skal være Storvildtjægernes Forbilleder, kan man nemt forestille sig, hvordan der vil komme til at se ud paa Stepperne i Løbet af nogle faa Aar.

Der er en anden Uskik, der praktiseres i Kongo, nemlig at sende sorte Askaris ud paa egen Haand for at skyde til Proviant. En saadan Fremgangsmaade vilde være utænkelig i en britisk Koloni. Det er naturligvis det bekvemmeste for vedkommende Bestillingsmænd, som derved sparer deres egne Ben, men det er ødelæggende for Vildtbestanden. Thi hvor er Kontrollen? Antallet af afskudte Patroner, svarer man. Ja, men hvad skulde forhindre Skytten i at svare, at et Dyr maatte have fem Skud, inden det faldt, medens der i Virkeligheden var nedlagt fem Dyr med hver sit Skud gennem Skulderbladet.

Og endelig anvendes disse Askaris ofte blot som en Slags Aflivningsredskaber. Den hvide Mand saarer f. Eks. en Bøffel, som gemmer sig i det nærmeste Krat. Det er i et saadant Øjeblik, de er farlige. Men han bliver ganske roligt, hvor han er, og sender sin Askari afsted med en Riffel for at forfølge Blodsporet og dræbe Dyret. D. v. s. de farligste og mest spændende Øjeblikke paa hele Jagten overlader han til en anden og nøjes selv med, naar det hele er overstaaet, at lade sig fotografere i Heltepositur ved Siden af et Par Horn, en Plads, som den anden burde have indtaget. Vil man ikke selv tage Risikoen ved Storvildtjagten, maa man hellere helt holde sig derfra. Thi at ramme en af Vildmarkens tykhudede Kæmper, det er ingen Kunst. Hvem skyder forbi paa en Elefant, naar han sigter lige midt paa Kolossen? Men at ramme den rigtigt, det er ikke saa nemt. Og især koldblodigt at afvente et Angreb, naar ens Liv afhænger af ens Aandsnærværelse og af den sidste, afgørende Kugle, der simpelthen *skal* stanse den rasende Modstander, hvis man ikke i næste Øjeblik vil blive traadt ned eller sønderrevet. Da er det, det gælder! Og det er først efter den Slags Oplevelser, at man har Lov til at spille Helt; hvis man i det hele taget har det.

At Vildtbestanden er rigelig kan aldeles ikke tjene til Undskyldning for et blindt Myrderi. Hvorfor skal man give sine daarlige Instinkter frit Løb? Hvorfor er der Folk, der ser rødt,

faar Skydedille og føler en uforklarlig Blodsmag i Munden, saasnart blot det mindste Vildt kommer indenfor deres Rækkevidde, mens de føler et stadig stærkere Begær efter at se Blod og atter Blod? Hvordan skal man forklare deres tøjlesløse Higen efter at dræbe alt, hvad de faar indenfor Skudhold, ligemeget om det er nyttigt eller skadeligt, farligt eller ufarligt?

Her er nogle Regler, som en virkelig Jæger aldrig bør glemme:

Skyd aldrig noget Dyr blot for at tilfredsstille en Trang til at dræbe, men gør dig altid klart, hvorfor netop dette Liv skal udslukkes.

Iagttag Flokken nøje og vælg, før du skyder. Skyd aldrig paa Lykke og Fromme, men vent taalmodigt, til du har et sikkert Maal at sigte efter.

Opgiv aldrig Forfølgelsen af et saaret Dyr, saalænge der endnu er nogen Chance for at fælde det.

Før altid personlig Jagten til Ende. Har man sagt a, maa man ogsaa sige b.

Giv aldrig Anledning til et Angreb i Utide. Men gælder det Livet, saa sælg det saa dyrt som muligt.

Glem ikke Kødet og lad det ikke ligge og raadne eller gaa til Spilde til ingen Nytte. Egner det sig ikke til Føde for en hvid Mand, saa er der altid sorte Munde nok at mætte.

*

. . . Men det var jo et og andet om personlige Oplevelser, der skulde fortælles her . . .

I fem Uger laa Ekspeditionen paa Sletterne syd for Edward, sommetider nede ved Søen, sommetider midt paa Savannerne eller inde i Bjergenes Skygge. Vest for Ruindi, øst for Rutshuru og mellem de to Floder. At faa de fornødne Eksemplarer til Samlingerne var ikke vanskeligt. Det lykkedes paa nogle faa Dage. Og siden indstillede vi os hovedsageligt paa at optage Film af Vildtet og paa Løvejagt. Thi Egnen vrimlede med Rovdyr.

Det var for det meste Olsson og mig, der holdt sammen. Arrhenius gik helst sine egne Vegne og jagede efter sine egne Principper. Og han havde altid truffet nogle ganske „forfærdelig" store Vandbukke eller skudt andet Vildt paa „forfærdelig"

Topi

Kob og Vortesvin

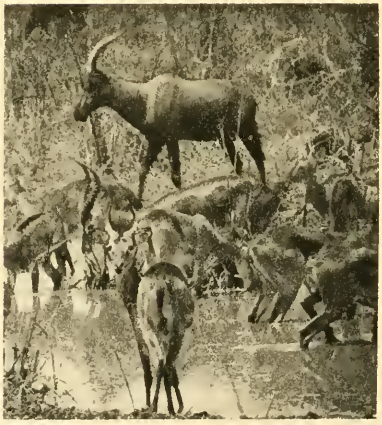

Ved Vandingsstedet

To Pragteksemplarer

Efter en spændende Nat

lang Afstand. En Tid var det hans højeste Ønske at nedlægge en Bøffel med et enkelt Skud. Hvorfor det netop skulde være saa morsomt, naar man maatte eksperimentere maaske halvtres Gange, inden det lykkedes, det ved jeg ikke, og jeg ved heller ikke, hvordan det gik. Men der sidder sikkert en god Portion belgisk Bly i Bøffelhjorderne omkring Ruindi.

At optage Film af denne frygtløse Dyreverden lyder maaske saare simpelt for en uindviet. Men det er det ikke. Gaar man hen imod Dyrene i aaben Mark, staar de ganskevist nok stille et Øjeblik, men de er langt borte, før man har faaet Kameraet i Stilling.

Det gælder derfor om at finde et godt Sted, helst ved et Vandhul, og der bygge en lille maskeret Græshytte, af hvis Væg kun Objektivet stikker frem. Og saa gælder det om at vente. I Timer, i Dage, ja i Uger. Snart er Lyset ikke godt, snart holder Filmsrullen op netop i det kritiske Øjeblik, hvor et uforsigtigt Kniks i Kameraet er nok til at bortskræmme alt levende i en Kilometers Omkreds. Der er de Dage, hvor Vildtet er mere sky end andre. Og har man faaet en Række gode Billeder f. Eks. af en Kob, men ligger og venter paa en Reedbuk, sker det ofte, at netop naar disse mere frygtsomme Dyr kommer ned for at drikke, staar der en gammel Kob nogle Meter fra Objektivet og tager hele Udsigten bort. Hvis man saa bliver ked af at vente og paa en pæn Maade beder den om at fjærne sig, saa gør den det jo ogsaa villigt nok, men den tager de smaa mistroiske Reedbukke med sig. Den, der vil tage Film, maa først og fremmest lære at væbne sig med Taalmodighed.

I den Henseende var Olsson en Mester. Han havde høstet rige Erfaringer paa Østafrikas Stepper, og han forbandt en jærnhaard Energi med en englelig Taalmodighed overfor Vildtets Luner. Han opnaaede da ogsaa Resultater, der i sin Slags turde være enestaaende. Man behøver næsten ikke at rejse til Afrika længere. Det er tilstrækkeligt at gaa i Biografen en Aften.

Det vilde føre for vidt og desuden virke trættende, at lade Læseren følge med paa alle vore Strejftog over Stepperne. I det store og hele gik den ene Dag som den anden. Kun Vildtet vekslede. Og Situationerne var bestandig nye. Lejren var blevet et Sted, hvor man kun sjældent satte sin Fod. Mens det var

lyst, skød man til Proviant, byggede Boma eller lagde Blodspor. Og naar Aftenen kom, krøb man ind i sin lille primitive Rishytte, lyttede til Nattens Lyde, ventede paa Løver og stirrede altimens op mod Himlens gnistrende Stjærner . . .

Hvad skal jeg saa fortælle om?

Hvordan den første Løve faldt en Morgen ved Solopgang efter at have kæmpet tappert for sit Liv? Hvordan Aadselet, en Aften Kl. 9, lokkede hele femten Stykker til sig, og vi maatte skyde otte for omsider at faa Nattero, efter at den sidste i ren og skær Forskrækkelse hoppede lige ind mod mit Bøsseløb? Hvordan en gammel, saaret Hanløve legede Skjul i en Kløft, hvor vi havnede blandt Millioner af tommelange Vandremyrer, saa vi maatte opgive at forfølge den og i Stedet for trække Klæderne af Kroppen og rense hinanden for det stikkende og bidende Kryb, hvis stærke Kindbakker tog en Mundfuld af Skindet med for hver en, man fjærnede? Eller hvordan en anskudt Bøffeltyr, der kom farende i rasende Galop, først blev kastet omkuld, da Spidsen af dens Horn kun var nogle faa Meter fra Skytten, saa at han var lige ved at faa den tunge Krop over sig?

Den Slags har man hørt og læst saa meget om, at det er begyndt at blive lidt trivielt. Ude i Vildmarken er Livets og Dødens Problem blevet utrolig simplificeret. Man staar saa at sige hver eneste Dag overfor det. Og tilsidst reagerer man ikke mere. Lad dem, der gider, prale af deres Bedrifter. Naar man koldblodigt og med velberaad Hu udsætter sig for Fare, behøver man vel ikke at tude sine Medmennesker Ørerne fulde af det. Jeg foretrækker i hvert Fald at tale om noget andet.

Jeg vil fortælle en ganske almindelig Jagthistorie; den er hverken mere spændende eller mærkelig end andre af den Slags, men det var en af disse Oplevelser, der efterlod et uforglemmeligt Indtryk: Fuldmaanenatten, da jeg skød min første Løve fra en Boma:

Helt uden for al Lov og Ret er der et Sted, der hedder Kanyamaranga. Hvorfor det har et Navn, ved jeg ikke, thi der findes intet andet end Steppen med sine Akacietræer, Euphorbiaer og Kløfter. Maaske har der engang for længe siden paa dette Sted ligget nogle Hytter, hvis Beboere er blevet tvunget til at flytte, fordi Løverne blev for frække og nærgaaende. Det hænder ofte i disse Egne. Først prøver man at værge sig

med høje Palissader. Men efter at den første Løve er sprunget over og har faaet Smag paa Menneskeblod, flytter hele Landsbyen til mindre udsatte Egne. Et saadant Bæst skyr nemlig intet Middel for at komme over sit Bytte. Den gaar gennem Ild og Vand og føler sig snart som hjemme i Landsbyen.

Her var det altsaa.

Egnen vrimlede af Rovdyr. Om Dagen sov de i en eller anden Kløft, hvor Krattet og den dybe Skygge skjulte dem godt. Men om Natten var de saa meget mere virksomme. Saa hørte man deres dumpe, hostende Bas fra alle Sider. Det steg og sank. Snart langt væk, snart nærmere. Trukket ud i en klagende Brølen eller mere staccato. Dyrenes Konge havde begyndt Jagten i sit Rige. Og Gud naade den Antilope, der ikke var paa sin Post og lynsnart veg til Side for det dræbende Spring. I næste Øjeblik vilde den ligge dødelig sønderrevet, med de skarpe Rovtænder i sin endnu skælvende Krop. Ikke engang Mennesket gik fri. En god Dagsmarsch borte stod et ensomt Kors paa en Gravhøj. Rundt om var der stablet skinnende hvide Antilopekranier, hvis tomme Øjenhuler gav Vandreren noget at tænke paa. *Foster, dræbt af Løverne* kunde man med Besvær stave sig til paa den raadne Træplade. Og endnu længere borte, i Landsbyen nede ved Bredden, var en Pige for nogle Dage siden blevet overfaldet, medens hun samlede Brænde. Saarene var stoppet til med friskt Komøg, det eneste Lægemiddel man kender der paa Egnen. Og vi lagde os paa Knæ ved Siden af Pigen, pillede Snavset ud, vaskede Materien bort og forbandt Saarene. De knivskarpe Kløer havde flænget tommelange Snit paa Kryds og tværs i Kødet. Lige ind til Rygraden var der et af dem, der gik. Men hvad forslog nogle Lægmænds gode Vilje og et lille Haandapotek, hvor det, der tiltrængtes, var en Kirurg med Knive og Naale og Traad og i Kilovis af antiseptiske Forbindstoffer. Mageløs taalmodig havde hun ligget paa sin Straamaatte, blot en sagte Klynken kom nu og da over hendes Læber, naar Smerterne blev alt for uudholdelige. Landsbyens Ældste havde faaet nogle Sublimattabletter med strengt Paalæg om ikke selv at spise dem, men anvende Giften til at vaske den syge med. Maaske kunde de lindre Smerterne lidt. Men Døden havde alligevel langsomt, uhyggeligt langsomt, naaet sit Maal, trods Trommerne, der

havde larmet hele Natten for at holde de onde Aander borte. De, der kommer oppe fra Namlagira. Bjerget med den evige Ildstøtte paa Toppen, Vejviseren til Helvedet. —

Hele Dagen havde vi slidt i det. Paa et Sted, hvor samme Morgen en Vandbuk var blevet sønderrevet af en Løve, havde vi hugget os ind i et tæt Buskads, stivet Aabningen af med Akaciegrene, dækket to Skydehuller med Græs og forsynet os med nogle Tæpper og lidt Mad. Det kaldes at bygge Boma. Siden skød vi en Kob, slæbte Kadaveret hen til de sørgelige Levninger af Vandbukken og anbragte Blodspor radielt fra Bomaen. I tolv Timer havde vi været paa Benene, Olsson og jeg. Lejren laa langt borte, virkede næsten som en Myte. Vi havde ikke set den i to Dage.

Nu gaar Solen ned.

Farverne blegner. Sletten svøbes i et usikkert Halvlys, hvor Konturerne udviskes og lidt efter lidt flyder helt ud. Buskene gaar i et med deres egne Skygger. Græsset bølger i Aftenvinden som et stort Vand. Et Øjeblik gløder Himlen i Purpur, der lidt efter lidt gaar over til violet og grønt. Og pludselig er det Nat. Næsten uden Overgang, ængstende hurtigt er Mørket faldet paa. Skumringen varer ikke længe i et Land, hvor Solens Bane skærer Horisonten næsten vinkelret. Og snart tændes Sydkorsets Stjerner over de fjærne Bjerge.

Jeg gør mig det mageligt paa nogle Tæpper med en Sovepose under. Jorden plejer at blive fugtig henad Morgen, og derfor er det bedst at have noget imellem. Hænderne famler efter Patronbæltet og føler for sidste Gang efter, om den tuge Dublet ligger indenfor Rækkevidde paa sin Plads ved Skydehullet. Saa lægger jeg mig paa Ryggen og kigger op i Stjernerne.

Det er en mærkelig Følelse at overnatte her under aaben Himmel. Et lille, ynkeligt Menneskekrvb, der har lagt sig til Ro midt i Vildmarkens store Ensomhed. Kun Bomaens tynde Vægge af Euphorbiaer og Akaciegrene beskytter mod Overfald. Men Tornene er baade lange og stærke, giftige og stikkende — af den Slags, som en snigende Løvepote ikke bryder sig om at træde paa.

Fra Aadselet, der er bundet godt fast til sin Pæl, kommer der nu og da en stram Lugt. Men lidt efter lidt dør Vinden helt hen. Suset i Løvet tier. Faarekyllingernes Strygeorkester

spiller Takten til den natlige Musik. Fra et lille Vandhul i Nærheden kvækker Frøerne. Det lyder som et mangestemmigt Klokkespil. Ellers er alt stille. Al Kvidren, hvert et Kny er forlængst forstummet.

Da hører man med et den velkendte, dumpe Brølen over Steppen. Først fra en Kant og saa fra en anden. Det bliver stille, og det begynder igen. Løverne har begyndt deres natlige Strejftog. Men mon deres Vej vil falde her forbi?

Jeg vender mig om og kigger ud gennem det lille, firkantede Skydehul. Jeg hviler paa Albuerne og kan lige skimte den skudte Kob og lidt af Terrainet bag den. Alt er roligt. En Tid lang fikserer jeg skarpt en Skygge længere borte. Rørte den sig ikke? Indbildning — det er jo blot en Termittue. Men naar man ligger saadan parat til at fyre, faar ogsaa Skyggerne Liv.

Og jeg begynder igen at filosofere.

Maanen er staaet op, og det er lysere nu. Akaciegrenene over mit Hoved aftegner sig som et Japaneseri mod Himlen — sorte, bizarre, knudrede. En Myg summer i Øret paa en, og en Bille kryber søvnigt over Tæppet.

Tankerne forvilder sig. Ødemarkens sælsomme Fortryllelse er som en Feber i Blodet. Ensomheden tynger mit Bryst — men jeg nyder denne tunge Ensomhed!

Hvad har jeg egentlig at gøre her i Hjertet af Afrika? Langt borte fra alt, hvad der hedder Kultur og Civilisation. Jeg, der nu burde sidde og læse Morgenaviserne til Kaffen, vrøvle i Telefon, gaa til Middagsselskaber og spilde Tiden med alle Hverdagens Trivialiteter, mens jeg prøver at bilde mig selv ind, at jeg er uundværlig og gør Nytte.

Nej, saa foretrækker jeg det frie og ubundne Liv, der ikke kender nogen andre Love end dem, man selv skriver! At træde ubanede Stier, hvor ingen før har traadt. At være tvunget til helt og holdent at stole paa sig selv. Aldrig at give op, men sætte Viljens Staalspids mod Vanskelighedernes Rustning. Bare bore, bore — til man er igennem.

Afrika, denne sælsomme Blanding af godt og ondt, der griber én om Hjertet og aldrig slipper sit Tag. Krammer og knuser det, ja sønderknuser det helt tilsidst. Den mørkeste af alle Verdensdelene — og dog rummer den saa meget Lys. Livet

i den intimeste Forbindelse med den oprindelige Natur. Utøjlet Kraft. Drømmende Tavshed. Iskolde Regnvinde. Glødende Sol. Afrika, hvis Sindbillede før i Tiden var en nøgen Kvinde, der i sin Haand holdt en Skorpion, Kærlighedens og Giftens Symboler — — —

En dump Knurren ganske tæt ved Bomaen rev mig ud af mine Betragtninger. I et Nu var jeg lysvaagen og laa og kiggede ud gennem Hullet. Knap to Meter fremme laa Aadselet. Det var saa lyst, at man kunde tælle Haarene i Skindet. Og Termittuen længere borte tegnede sig skarpt mod Omgivelserne. Pludselig en svag Raslen tilhøjre. Listende Skridt tilvenstre. I næste Øjeblik dukkede to store Hanløver frem fra hver sin Side, næsten spøgelsesagtigt uvirkelige i det hvide Lys.

Den ene kommer krybende ligesom rede til Spring. Den aner vist Uraad. Den anden, der bedre kender sin Overlegenhed, gaar derimod frem stor og mægtig, som den er. Som den staar der, ubevægelig, vejrende, med Snuden svagt løftet, er den et Billede paa Styrke, Smidighed og Grusomhed. Der er virkelig noget kongeligt over hele dens Apparition. Den virker imponerende ved sin rolige Storhed, sin utæmmelige Vildskab og sin faste Tillid til, at ingen kan gøre den Rangen stridig. Jeg begynder at forstaa Benævnelsen: Dyrenes Konge.

Løverne staar som hugne i Marmor. De virker næsten heraldiske. De stirrer paa hinanden. Den ene vil ikke lade den anden komme først til det gode Taffel. Saa ryster han, der staar oprejst, det vældige Hoved. Manken ligger i sortbrune Bølger. Den staar som en Glorie i Maaneskinnet. Saa gaar den roligt hen til Kob'en og giver sig til at æde.

Den anden er endnu mistænksom. Den kryber forsigtigt. Dens Bevægelser er beherskede og vel afvejede, hurtige som Lynet. Den stirrer ind i Skydehullet, og vore Øjne mødes — men kun et Sekund; saa er ogsaa den henne ved Bukken og begynder at snuse efter de bedste Bidder.

Jeg har set ind i mange Løveøjne om Natten, men aldrig set at de lyste, som saa mange Jægere har fortalt. Det lyder jo ogsaa bedre, naar man i sin Skildring kan tale om Ildøjne, der følger den ensomme Vandrer i Mørket. Dyrene er nu saa nær, at jeg næsten kan naa dem med Haanden.

Det knaser i Kadaveret. Kødtrevlerne ryger, Kløerne river

og flænger. Kæberne maler og tygger, og Tungen slikker nu og da, rød, omkring Mundvigene. Det er Laarpartiet, de helst vil i Lag med, — det er den største Lækkerbidsken. De river i det hver fra sin Side. Hvis ikke Aadselet var bundet saa godt fast, var de vel for længe siden draget afsted med hele Herligheden. Nu maa de pænt blive, hvor de er. Knurre, slide i det og knurre igen.

Endnu en lille Tid faar de Lov at blive ved.

Bøssen ligger spændt til Kinden. Sigtekornet, som er omviklet med Bomuld, for at det skal være mere synligt i Mørket, slipper ikke et Øjeblik Skulderbladet paa den nærmeste af Løverne. Den begynder at blive urolig. Rejser sig halvt op med Gabet dryppende af Blod. Nu!

Et Glimt. Et Knald. To samtidige Skud, der lyder som et. Thi Filmsfotografen ved Siden af har ogsaa skudt.

Løverne hopper højt i Vejret, springer forbi hinanden og forsvinder til hver sin Side.

Pladsen ligger tom. Om muligt endnu mere øde end før. Men fra Buskadset ikke langt borte hører vi et Dyrs Dødsrallen. Efter Retningen at dømme er det Olssons.

Da lyder til højre et arrigt Brøl. Gang paa Gang skælver Luften af de dybe Bastoner. Uafbrudt stiger og falder de, murrende og knurrende. Det lyder, som om alle Vredens Furier var sluppet løs og holdt Koncert.

Jeg rejser mig op og faar Øje paa Løven et lille Stykke borte. Den sidder halvt op paa stive Forben, og Hovedet svinger voldsomt. Gabet er spærret vidt op, men dens Bagkrop er aldeles ubevægelig, aabenbart lammet af Skuddet.

Det er for lang en Afstand at skyde paa; og Lyset er for usikkert. Den kunde godt blive liggende der til Daggry; men jeg kan ikke holde ud at se et Dyr lide paa den Maade. Og desuden advarer dens Brølen andre Løver imod at kommer herhen. Paa den Maade vilde Resten af Natten være spildt. Derfor kryber jeg nu ud af Bomaen. Gid nu blot Olssons Løve var rigtig død!

Da det skamskudte Dyr faar Øje paa mig, øges dets Raseri. Men det er afmægtig Vrede. Kroppen har ikke længere Kraft til at samle sig til Spring. Hvordan den i det hele taget har

kunnet springe efter det første Skud er ubegribeligt. Men her ligger den, en Snes Meter fra Bomaen.

Skuddet smælder, men uden noget Resultat. I Maanelyset maa jeg have skudt over Ryggen paa den. Jeg maa nærmere endnu, til kun nogle faa Meter adskiller os, og jeg sender den en Kugle i Hjertet. Dens Brølen forstummer i et Suk. Det rykker nogle Gange i Kroppen. Saa er alt stille.

Saa hurtigt som muligt kryber jeg tilbage og trækker Bomaens Kviste sammen efter mig. Thi den anden Løve høres stadig i Buskadset. Naar det allerede ved Dagens Lys er risikabelt at gaa efter saadant Vildt, vilde det være det rene Vanvid at udsætte sig for et Angreb i Mørke. En Tid lang lytter jeg efter Lyden. Den bliver svagere og svagere. Endelig hører den helt op. Saa ruller jeg mig igen ind i Tæppet op prøver paa at falde i Søvn.

Men det bliver en urolig Søvn. Nogle Timer efter er der igen Løver ved Aadselet. Denne Gang to Hunner med hver sin Unge, der sniger sig frem fra Skyggen. Og jeg ligger igen og ser paa dem fra mit Skjulested.

De gamle er sky og forsigtige. De prøver at holde Ungerne tilbage. Men *de* er aabenbart fulde af Appetit. De piber og knurrer. Snart sidder den ene ovenpaa Bukken, medens den anden er ifærd med at æde sig ind i Maven. Det gaar helt godt. Et Øjeblik efter stikker kun Bagbenene ud i Maaneskinnet. Da der ikke synes at være Fare paafærde, vover de gamle sig ogsaa frem, og snart er Gildet i fuld Gang.

Jeg tøver ligefrem med at forstyrre Familieidyllen. Ungerne synes at have det svært rart, og Moderen spinder af Tilfredshed over, at det i Aften gik saa nemt med at skaffe Mad. Den skudte Han et Stykke derfra synes de ikke at skænke nogen Opmærksomhed.

Hvordan det gik eller ikke gik, — Skuddet smældede . . .

Hun bliver liggende. I Dødsøjeblikkets Trang til at mærke et eller andet mellem Tænderne har hun bidt i sin egen Forpote helt ind til Benet.

Gang efter Gang kom Ungerne tilbage. Vi hørte, hvorledes de og den anden Løvinde sloges lige i Nærheden, da hun vilde forhindre dem i at nærme sig det mistænkelige Sted. Men de var stædige og begreb ingenting. Tilsidst tabte hun Taal-

Hejrer

Flodhest

Et Ginnungagab

Flodheste i Rutshurufloden

Karissimbi

Lejren paa Karissimbi (5,800 m. over Havet)

Hageniaer

Senecio og Kæmpelyng

Hvor Gorillaerne holder til

modigheden. I et Kæmpespring var hun paa Pletten, brølede i Forbifarten noget, der nærmest lød som „Satans Unger“ eller deslige, og var i næste Øjeblik forsvundet sammen med dem i Mørket, ligesaa spøgelsesagtigt og uvirkeligt, som hun var kommet.

Langsomt gik Natten til Ende. Solen stod op, blank og rød som en nypudset Kobberkasserolle.

Løvinden laa stadig i samme Stilling og bed sig i Poten. Vi maatte have en Økse til Hjælp for at faa Kæberne fra hinanden. Længere henne viftede Morgenbrisen i den store Hanløves stride Manke. Det saa næsten ud, som om den laa og sov med sit Hoved mod en Sten. Et kort Blodspor, der var let at følge gennem det høje Græ, hvor Draaberne hang som purpurrøde Bær, førte endelig hen til den tredie. Den laa stendød med Dødsskuddet nøjagtigt anbragt paa det rigtige Sted bag Skulderbladet.

Vi sendte Bud efter Bærere fra Lejren. Og i den tidlige Morgen dansede snart en Ring af sorte Kroppe omkring Byttet: Arvefjeden. De fægtede i vild Ophidselse med Arme og Ben. Triumferende lød den monotone Sang fra deres hæse Struber:

„Simba anakufa. Simba anakwisha. Løven er død, Løven er fældet.“

Ja saadan lyder Historien om den første Løve, jeg skød fra Bomaen. Det var Resultatet af et ihærdigt Arbejde og Belønningen for mange Nætters forgæves Vaagen. Thi det er langtfra altid, det lykkes, og man kommer ikke sovende til det. Der kræves et indgaaende Kendskab til Terrainet og Dyrenes daglige Liv; Vindretningen, om det er Maaneskin, Arrangementet i Bomaen og tusind andre Ting spiller ind. Det gælder om at tilrettelægge det hele, saa alting klapper. Og er endelig alt i Orden, kommer det an paa Tilfældet, om ens Bestræbelser skal krones med Held.

At skyde Løver fra Boma det er ikke noget at prale af. Jagten er som Regel ufarlig, thi det hænder yderst sjældent, at et Dyr springer ind i Bomaen — og altid kun ved en Fejltagelse. Nej, saa er det ærligere og mere lige Spil at opsøge dem om Dagen. Vanskeligheden bestaar blot i at finde dem. Men har man saa faaet et saaret Dyr ind i højt Græs, er det

bedst at være paa sin Post. Thi i den Leg, der nu begynder, er det Aandsnærværelse og Hurtighed, det kommer an paa. Skyder man for tidligt, kan det være skæbnesvangert. Og venter man for længe, er det maaske allerede for sent. Det gælder om at finde det rette Øjeblik, hvor der er størst Sandsynlighed for, at Kuglen naar et vitalt Punkt, saa Angrebet bliver bremset. Det er *virkelig* spændende, og det sætter ens Nerver paa en haard Prøve.

Hvad der egentlig er Afrikas farligste Vildt, er et Spørgsmaal, der ofte drøftes. Løve, Elefant, Bøffel eller Næsehorn. Nogle mener et, andre hævder med lige saa stor Overbevisning det modsatte.

Det forholder sig vel nok saadan, at de forskellige Dyr ikke reagerer paa samme Maade i forskellige Situationer. Man ved jo aldrig rigtig paa Forhaand, hvor man har dem, og hvad de kan finde paa i det givne Øjeblik. Den ene Gang er de kamplystne, den anden fejge. Hvis Kuglen ikke sidder godt, har man al Grund til at vente det første. Men selv efter et Skud, der har ramt de vitale Dele, kan Dyret gaa over til Angreb. En Løve kan f. Eks., selv efter en Fuldtræffer i Hjertet, udnytte Kraften i det sidste Pulsslag op hoppe en halv Snes Meter for saa at lægge sig stendød over sit Offer. Og det hændte mig engang, at en Bøffel, som jeg skød forfra, saa at Kuglen gik ind mellem Øjnene og ud i Nakken bag Hornene, alligevel gjorde omkring, beskrev en lumsk Bue og angreb fra en helt anden Kant, ganske som om den ikke for et Øjeblik siden var blevet knaldet lige i Panden.

Hvis man alligevel søger at trække en Mellemproportional mellem forskellige Jægeres Erfaringer, tror jeg, Løven gaar af med Sejren, — d. v. s. at af f. Eks. 100 Stykker nedlagt Storvildt er den største Procent, der har angrebet i den Hensigt at tilintetgøre Skytten, Løver. Saa kommer Elefant og Bøffel. Og sidst Næsehorn. Min egen Erfaring peger imidlertid bestemt i Retning af Bøffelen; jeg har næsten altid haft Besvær med den, hvad Grunden nu kan være. Det behøver ikke at sige noget. Skønnet er, som sagt, i det væsentlige individuelt.

Et Kapitel om Dyrenes Paradis syd for Edwardsøen vilde ikke være fuldstændigt, hvis det ikke ogsaa med nogle Ord om-

talte det Liv, som udfolder sig i Floderne. Thi hvis Steppen er Antilopernes og Løvernes forjættede Land, kan Rutshuru med samme Ret kaldes Flodhestenes forjættede Vand.

Jeg har set disse forhistoriske Dyr paa forskellige Steder i Afrika: i Kenya, i Søerne i det store Sænkningsomraade og i Nilen, men intet Sted har de været saa frygtløse som her, og intet andet Vand af saa minimalt et Areal har huset saa mange Dyr. Aldrig er jeg kommet dem saa nær og har kunnet glæde mig saa uforstyrret over deres klodsede Lege som i Rutshuru.

Og dog, hvor ganske anderledes har her ikke set ud for en Snes Aar siden.

Endnu den Gang da Eric von Rosen besøgte Egnen i 1912, fandtes der, skriver han, Hjorder paa over hundrede Dyr. Hvilket Skue maa Floden saa ikke have frembudt endnu længere tilbage i Tiden? Den maa have vrimlet som en Myretue af Tykhuder.

Men nu er det tyndet ud i Flokkene. Trods gentagne Besøg paa de bedste Steder lykkedes det os aldrig at finde mere end 50 Dyr sammen. Oftest kun 20—30, men det er dog ganske pænt, naar man betænker, at Floden mange Steder ikke er bredere end samme Tal i Meter; derfor kan man ogsaa liste sig helt ind paa dem, skjult af Græs og Papyrus, som dækker Bredderne. Omtrent 5 Meters Afstand var det nærmeste, jeg kom dem.

Der er en Pusten, Grynten og Prusten uden Lige. Overalt stikker de klodsede Hoveder op over Vandet med deres spidse Øren, smaa Griseøjne, som plirre fornøjet mod Solen, og de lyserøde Næsebor, gennem hvilke Vandet stadig synes at rinde. Eller ogsaa er Dyrene krøbet op paa en Sandbanke, hvor de døsigt ligger og godter sig i Solskinnet og lader de smaa, flinke Oksehakkere finde Insekter paa deres Rygge. I en kompakt Flok staar de Krop ved Krop og gnider Siderne mod hverandre eller hviler deres tunge Hoveder paa Sidemandens Skulder. Nu og da aabner en gammel Tyr sit Ginungagab i en sand Rekordgaben. Den gaber og gaber, til Munden danner en stump Vinkel, og man synes, at Kæberne maatte være gaaet af Led for længe siden. I den brede Hule, som dannes, øjnes Tungen tyk og rød mellem Hugtænderne, der ligner hvide Drypsten, som vokser ud fra Væggene. Den giver sig god Tid og forlænger

Nydelsen ved at gabe saa meget som muligt. Derpaa grynter den nogle Gange med Velbehag over sin sorgløse Tilværelse, smækker endelig Klaveret i og fortsætter sin afbrudte Slummer paa Banken; men pludselig overvældes den af Lysten til et Bad og vælter sig mageligt ned i det lunkede Vand, hvor man snart efter kun ser dens Øren og Øjne. Saa sprøjter den i Leg en fin Straale højt op i Luften og forsvinder derpaa helt og holdent. Kun nogle Vandringe angiver Stedet, hvor det mægtige Hoved for et Øjeblik siden ragede op.

I Timevis kan man sidde og betragte Dyrene uden at blive træt af det. Hvordan Ungerne leger — de ligner store, runde Griseunger — hvordan de vælter sig i Dyndet, hvordan de støder deres brede Tryner imod hinanden og hvordan Forældrene nu og da maa give dem et ublidt Knubs, naar de bliver for nærgaaende og truer med at forstyrre Middagshvilens hellige Fred. Filmsfotografen fik nok at bestille, og Kameraet var nogle Dage i uafbrudt Virksomhed og optog med sit usvigelig skarpe og paalidelige Øje Billeder af denne Idyl, som sikkert i Hovedtrækkene har været sig selv lig helt ned til Tertiærperiodens Dage; naar man ser bort fra, at Dyrene var talrigere dengang.

Hvorfor er disse Hjorder svundet i den Grad ind? En Flodhest fornærmer jo aldrig noget Menneske.

Forklaringen maa søges i visse Elfenbensjægeres hensynsløse Fremfærd, og under Krigsaarene i, at man maatte skaffe Mad til Negrene i Rutshuru, og tillige deri, at de upaalidelige Indfødte, som bor ved Flodens Munding, var begærlige efter Kødet, som de ansaa for bedre end den lækreste Roastbeef i Verden. Selve Jagten frembyder jo hellerikke den ringeste Vanskelighed. Hvis Dyret er paa Landjorden, er det som at skyde til Maals efter et mindre Spisestuebord. Og det kan et Barn jo ramme, naar Skudvidden kun udgør en Snes Meter. Ganskevist maa Kuglen eller Spydet ramme godt for at virke dræbende. Men Flodhestene er saa lidt sky, at man næsten kan blive ved, indtil det lykkes. Anderledes er det fra en Kano. Her kan Jagten være baade vanskelig og risikabel. Vandet beskytter Kroppen undtagen Hovedets øverste Del, og mere end én Gang er det hændet, at de Indfødtes lette Fartøjer er blevet væltet over Ende af en overgiven eller hævnlysten Tykhud.

Det synes at være paa høje Tid at fredlyse Hjorderne i Rutshuru. Ellers gaar de deres sikre Undergang imøde og vil om nogle faa Aar være udslettet af Vandets Overflade. Den, som vil skyde Flodheste, kan gøre det i Søen, enten han nu vil have Kødet til Mad, Fedtet til at stege i eller Tænderne til Trofæer. Men lad Floden være i Fred.

Om Natten spadserer Fabeldyrene i Land for at græsse. De har deres bestemte Stier, som fører til eller fra Vanddragene, og som kan danne hele Labyrinther i Siv og Græs. Saa kan man ofte høre dem langt ud paa Stepperne, og en Aften stod saadan en Kolos lige udenfor mit Telt og gryntede i Maaneskinnet. Først da Negrene begyndte at skrige i vilden Sky, og Askaris kom løbende med Geværerne, fandt han for godt langsomt og værdigt at lunte bort til fredeligere Græsgange. Men naar de har den Slags natlige Vaner, kan man jo ikke undre sig over, at de næsten gaber Kæberne af Led om Dagen. —

Til den aftalte Tid mødtes Ruindi- og Karissimbisafarierne i Kabare. Først da opdagede Olsson og jeg, at det havde været Paaske i Mellemtiden, og at vi for Størstedelen havde tilbragt Helligdagene i Bomaen sammen med Løver og andre vilde Dyr. Ekspeditionens eneste Kalender havde Gyldenstolpe nemlig. Og han skulde nok lade være med at laane denne dyrebare Skat ud til andre.

Tiden var *fløjet* bort. Vi var allerede langt inde i April.

Vi havde næret det forfængelige Haab at faa fat paa en lille Motorbaad paa Edwardsøen, som kunde sætte Safarien med dens omfangsrige Samlinger over til Nordspidsen af Søen. Thi nu er Afrika i hvert Fald saa nogenlunde civiliseret, at man kan vente sig lidt af hvert i den Retning. Snart snurrer der vel en Motor i hver eneste Kano. Krigen har i den Retning gjort Underværker — om det er af lutter Kærlighed til Næsten, skal jeg lade usagt.

Jo, der fandtes virkelig et Misfoster af en Baad, der var forsynet med Motor. Men desværre var den behæftet med flere Skavanker. For det første laa den trukket op paa Land paa vort Bestemmelsessted, ovre paa den anden Side af Søen. For det andet kunde den knap hænge sammen og manglede Propeller, som jo er en temmelig væsentlig Del af en Motorbaads Tilbehør. For det tredje var der ingen Benzin, og for det fjerde ikke

et Menneske i hundrede Miles Omkreds, der forstod at omgaas den. At Baaden under disse Omstændigheder ikke var meget værd, siger sig selv. Hjemme sender man i et lignende Tilfælde ganske simpelt Patienten til „Finboda“ eller Mälarværftet, ringer til Shell om Benzin og faar saa en af de mest skikkelige blandt sine Bekendte til at lægge Fingre til for at faa Maskinen i Gang, hvis man da ikke foretrækker selv at gøre det. Men saa nemt gaar det ikke i Hjertet af Afrika. Naar noget éngang er gaaet i Stykker, er der intet at stille op, førend der kommer Reservedele fra Europa. Og det tager Maaneder, for ikke at sige Aar. Og saa kommer det an paa, om Delene nu ogsaa passer; ellers kan det godt tage en hel Menneskealder.

Der var imidlertid to ret store Jærnpramme til Raadighed foruden en Snes Kanoer. De reddede Situationen. Af de to førstnævnte lignede den største en af de firkantede Skaale, man fikserer Fotografier i; den anden havde samme Facon som en Flødekande. De kunde imidlertid rumme en Mængde Bagage, og det var Hovedsagen; men de var ikke nemme at ro og lidet sødygtige paa Grund af deres kun nogle faa Tommer høje Fribord.

De smaa Kanoer derimod kunde næsten ikke rumme noget; klinkbyggede som de var af raat tilhuggede Planker og tættede med Græstotter, lækkede de i den Grad, at man altid maatte have en ekstra Neger med for at øse. Holdt han op, gik hele Herligheden tilbunds.

Det var derfor forbundet med ret store Vanskeligheder at faa Ekspeditionen sat over til Kassindi. Paa en Gang gik det ikke, men vi maatte langsomt padle os over i to Omgange. Rejsen frem og tilbage ansloges at tage ti Dage, saa at der blev anvendt tre Uger alene til disse Transporter.

Først overførtes Samlinger og Reserveforraad tilligemed Konservatoren, der udnævntes til Admiral over den første Flotille. Han fik en stormfuld Rejse, var lige ved at forlise, fik Baadene fyldt med Vand og maatte søge Nødhavn. Bagagen blev gennemblødt men heldigvis ikke nævneværdigt beskadiget.

Imens viste Olsson og jeg Gyldenstolpe rundt i Dyrenes Paradis. Og se! han fandt det altsammen saare godt. Jeg pralede af mine Løver, han af sine Gorillaer; men vi misundte ikke hinanden.

Samme Dag, den første Flotille vendte tilbage til Kabare, indtraf ogsaa vi efter endnu en Gang med Bøsse i Haand at have gennemstrejfet de begivenhedsrige Stepper. For mig vil de Uger dér altid staa som de fornøjeligste paa hele Ekspeditionen, thi der var Sol og tør Varme, og det var et herligt Liv med mange spændende Oplevelser fra Morgen til Aften.

Men før vi satte os i Kanoerne, giver jeg for en Tid Ordet til Gyldenstolpe, der i næste Kapitel vil fortælle om sine Oplevelser fra Karissimbi.

BLANDT VULKANVERDENENS KÆMPER

(AF GREV NILS GYLDENSTOLPE)

Da vi ved Daggry den 16. Marts var klare til Opbrud for at tage op til vort fremtidige Operationsfelt i Dalstrøget mellem Mikeno og Karissimbi, hang tunge, sorte Regnskyer over Bjergtoppene, og Vejret tegnede til at blive alt andet end behageligt.

Som sædvanlig havde Bærerne naturligvis ikke indfundet sig i et tilstrækkelig stort Antal til den fastsatte Tid. De Førere, der var stillet os i Udsigt, havde heller ikke vist sig. Lidt efter lidt ankom dog yderligere et Antal sorte, og ved Titiden var vi endelig rede til Opbrud og kunde forlade den gæstfri Missionsstation i Lulenga for i nogen Tid at nyde det frie og ubundne Vildmarksliv.

Vejret var nu klaret noget op, saa at blot de høje Toppe af Vulkankæden var indhyllede i Skyer og skjulte for vore Blikke. Vi marscherede først ad kendte Stier til Burunga, som vi allerede havde passeret paa Vejen til og fra Kiwusøen. Men lidt før vi naaede vor gamle Lejrplads, drejede vi af i østlig Retning. Kort Tid efter naaede vi en mindre Bæk, der kom fra Mikeno, og som ved den sidste Tids heftige og vedholdende Regnskyl var svulmet betydeligt op. Det voldte os imidlertid ikke større Besvær at komme over den. Det eneste ubehagelige var det iskolde Vand, der paa det dybeste Sted naaede os til Knæet.

I den lille Landsby Burunga, der er beliggende paa en større, aaben Slette helt inde ved Foden af Mikeno, og hvorfra vi havde en henrivende Udsigt til hele Vulkanomraadet, gjorde vi et

kortere Ophold for at prøve at faa fat i nogle brugbare og stedkendte Førere, i Stedet for dem som Missionærerne i Njundo havde lovet os, og som stadig glimrede ved deres Fraværelse. I østlig Retning havde vi det vældige Bjergkompleks, som vi satte Kursen efter for, saa længe Tiden tillod det, at udforske dets zoologiske Hemmeligheder. Nærmest tronede Mikeno, hvis stejle og utilgængelige Tinder nu og da skimtedes gennem de hurtigt drivende Skymasser, der syntes at lege en vilter Tagfat med hinanden omkring Bjergets Isse. Lidt længere borte i sydøstlig Retning hævede sig Karissimbis velkendte, regelmæssige Kegle, der i Skæret af den frembrydende Sol lyste hvid af nyfalden Sne. Det saa ud, som om Karissimbi havde klædt sig i en hvid Kappe, der paa sine Steder strakte sig længere ned ad Bjergets Skraaninger. Mod Vest og under vore Fødder laa det brede Dalstrøg, som adskiller det vestlige Vulkanomraade fra det centrale, og dernede fra begyndte hvide Taager at stige op mod Himlen. I Baggrunden skimtedes Namlagira og Ninagongo. Fra begge disse Bjerges Indvolde fremvæltede graahvide Røgmasser, der vidnede om, at de endnu ikke var gaaet til Ro.

Men Dagen er kort, og vi havde langt igen til den Lejrplads, vi havde udset os paa det højeste Punkt i Dalstrøget mellem Mikeno og Karissimbi. Vi brød derfor op, da et Par af Landsbyens Indbyggere havde erklæret sig villige til at følge med som Vejvisere. De Indfødte er nemlig i Almindelighed ikke videre begejstrede for at færdes i de højereliggende Bjergegne. De frygter den bidende Kulde, maaske ogsaa de onde Aander, der holder til deroppe.

Saa snart vi havde forladt Landsbyen, gjorde Bærerne et Forsøg paa at faa slaaet Lejr. De forklarede alle som med én Mund, at det vilde være ugørligt at komme videre i Dag. Dels var det efter deres Udsagn umuligt at naa det Sted, hvor vi havde tænkt os at slaa Lejr, mens det endnu var lyst, dels kunde vi ikke gøre Regning paa at finde Vand paa Vejen derop. Men jeg besluttede alligevel at fortsætte endnu et Stykke, thi det indgik ikke i mine Planer at slaa Lejr i Nærhedne af Landsbyen. Adskillige af Bærerne vilde sikkert i saa Fald stikke af. Vandspørgsmaalet generede mig hellerikke. Man maatte sikkert kunne skaffe sig Drikkevand i nogle af alle de Bække og Vand-

løb, som banede sig Vej ad Bjergets Skraaninger, og som vi kunde skelne med vore blotte Øjne. Da det gik op for Bærerne, at vi ikke tænkte paa at følge deres Raad og overnatte ved Foden af Bjerget, fik de Fart paa sig, og det gik nu betydelig hurtigere og bedre end før.

Da vi havde ladt det dyrkede Land bag os, kom vi ind i en tæt Kratvegetation, hvor hist og her nogle høje Træer ragede op af det greltfarvede grønne. Vi fulgte en smal Sti gennem dette Vildnis af allehaande Vækster. Stien havde aabenbart for nylig været benyttet af Elefanter, hvis mægtige Fodaftryk man saa flere Steder. Elefanterne havde moret sig med at vælte nogle Træer, af hvis Blade de havde skaffet sig et maaske højst tiltrængt Foder. Ofte var Stien saa smal og overgroet, at Karavanen maatte hugge sig igennem. Stigningen blev stadig mere stejl, og man gled ud for hvert Skridt. Bestandig sank man i til Anklerne, og da Jorden var i høj Grad smattet og slibrig, kan man jo nok tænke sig, at det ikke just var nogen „Vandring paa Roser".

Efter omtrent to Timers Marsch gennem Kratvegetation, begyndte Bambusskoven. Her var der om muligt et endnu større Uføre. Bambusskoven, der i et bredt Bælte strækker sig rundt om Vulkanerne i en Højde af cirka 3,000 Meter, er saa tæt, at Solens Straaler knap formaar at trænge igennem og med sin livgivende Varme naa ned til Bunden, der her kun har en lav og sparsom Vegetation. Elefanterne, der paa det sidste Stykke af vor anstrengende Marsch gennem Krattet havde søgt sig andre Stier end dem, vi færdedes paa, havde nu igen trampet os en Vej, og deres vældige Fødder havde efterladt sig dybe Spor. Hele Tiden maatte vi passe paa ikke at komme ned i disse Spor, hvad der ikke lettede os vor i Forvejen besværlige Vandring. Stien var dækket af vissent Løv, der raslede for vore Skridt. Ellers hørtes der næppe en Lyd uden fra nogle Smaafugle, der forskrækkede fløj bort til mere fredelige Egne. En behagelig Kølighed slaar en imøde i disse dystre og kun sjældent af noget Menneske besøgte Omraader; skønt Sveden drev af os, og man begyndte at kunne mærke, at man var kommet godt til Vejrs. Lungerne og Hjertet arbejdede tungere, men nu var vi ogsaa oppe i en Højde af cirka 3,400 Meter over Havet.

Fremad gaar det og stadig mere stejlt. Efter syv Timers

meget anstrengende Marsch, kom vi endelig til en lille Lysning i Skoven. Bambus'en havde efterhaanden maattet give Plads for andre Træarter, blandt hvilke *Hagenia abyssinica* var den mest fremherskende.

Da der i Nærheden af denne aabne Plads efter vore Vejviseres Udsagn muligvis skulde findes Vand, besluttede vi os til at overnatte her. Snart var Teltene rejst, og muntert knitrende Lejrbaal tilkendegav, at Dagens Møje og Besvær var lykkeligt overstaaet, og at det var paa Tide at hvile ud til den næste Dags Anstrengelser. Efter hvad vore Førere forklarede, vilde vi i Morgen komme til at gennemgaa mindst lige saa svære Strabadser, inden vi naaede vor Rejses Maal. Det lød jo lovende.

Vi følte os allesammen glade og tilfredse, da vi den næste Dags Morgen stod klare til Opbrud. Natten havde været kold og fugtig, saa vi længtes efter det Øjeblik, da Solen vilde hæve sin ildrøde Kugle over Horisonten. Heldigvis var der ikke mere end ni af Bærerne, der var stukket af. Vi efterlod noget af det mest undværlige af vor Oppakning under Opsyn af en Askari i den Hensigt, saa snart vi var kommet frem til vort Bestemmelsessted, at lade det afhente.

Stien, vi fulgte, var i Dag mindre grødet, og vor Fremtrængen foregik derfor i et noget hurtigere Tempo, skønt Stigningen var større. Dog var vi næsten hele Tiden nødt til at hugge os frem gennem den tætte Vegetation. Terrainet var ligesom det, vi havde passeret den sidste Del af Dagen i Gaar. Skovbunden bestod væsentligst af høje Brændenælder *(Droguetia)* samt en med vor almindelige vilde Kørvel nærbeslægtet Art. Træerne bestod mest af *Hageniaer*. Fuglelivet syntes her noget rigere end længere nede, og flere interessante Arter indlemmedes i de stadig mere omfangsrige Samlinger. Blandt Skovens vingede Skabninger var den lille i et pragtfuldt Farveskrud straalende Han af Grauer's Honningfugl uden Sammenligning den almindeligste. Den har en Dragt, der paa Ryggen er metalglinsende smaragdgrøn, medens Brystet er karmosinrødt. Det var en sand Fryd for Øjet at se disse smaa Skabninger flyve fra Træ til Træ for at søge deres Næring i Blomsterne. Med deres søde Kvidren oplivede de ogsaa den ellers saa øde og tavse Natur. Vi fandt Bøffelspor, men Dyrene selv saa vi ikke noget til.

Marekattene skreg og skabede sig. De holdt sig dog stadig i en passende Afstand, saa vi fik ikke Ram paa dem.

Efter fem Timers Marsch begyndte Skoven at blive tyndere, og vi kom til en med kort Græs og alle Slags Urter bevokset Plads med et Vandhul i Midten. Vi havde endelig naaet det højeste Punkt af Passet. Her vilde vi nu slaa Lejr og blive nogen Tid. Talrige Spor baade af Elefanter og Bøfler viste, at disse Dyr plejede at slukke deres Tørst i Mudderhullet. Paa Turen herop havde vi ogsaa flere Steder iagttaget gamle Spor af Bjerggorillaer. Jeg begyndte derfor at nære et ganskevist svagt Haab om at faa Lejlighed til yderligere at indlemme et eller maaske flere af disse sjældne Dyr i Samlingerne af Vulkanverdenens ejendommelige Dyreliv.

Vor Lejr var beliggende i en Højde af cirka 3,600 Meter over Havet, og Klimaet heroppe var alt andet end behageligt. Man havde svært ved at forestille sig, at man befandt sig 2° syd for Ækvator. Kold Regn eller Taage hørte til Dagens Orden, og vi var ikke længe om at finde vores tykkeste Tøj frem — vi havde ikke for meget af det. Navnlig om Natten var det nederdrægtig koldt. For det meste sov man dog godt trods Kulden. Jagten heroppe var forbundet med store Vanskeligheder og meget anstrengende, thi Bjergskraaningerne er gennemskaaret af en Mængde stejle og dybe Kløfter. Hertil kommer den tætte Vegetation af alle mulige, ofte mandshøje Vækster og Slyngplanter, der har viklet sig sammen til ét Vildnis, saa man vil forstaa, hvor store Vanskeligheder der var at overvinde. Men overvindes skulde de. Det gjaldt Udforskningen af en yderst interessant Egn; og de Samlinger, som det lykkedes os at medbringe, er, det tør jeg nok paastaa, baade repræsentative og nogenlunde udtømmende. Naturlivis var det særlig vanskeligt at jage de store firbenede Dyr, thi det er svært uden Støj at snige sig frem gennem Slyngplanter og Nælder eller ad glatte og af stadige Regnskyl opblødte Bjergskraaninger. Elefanter, Bøfler, Gorillaer, Skovsvin, Kratbukke, Leoparder samt de smaa Dykkerantiloper var det navnlig, Jagten gjaldt. Blandt Fuglene var Honningfuglene (Nectariniidæ) de talrigst forekommende, og der fandtes flere Arter af dem.

Saa snart vi var kommet nogenlunde i Orden i Lejren, tog vi energisk fat paa en Forøgelse af vore Samlinger. Der blev

opstillet Fælder, fanget Insekter og foretaget daglige Ekskursioner i forskellige Retninger langs Bjergenes Skrænter og op mod Toppene. Det vilde føre altfor langt at gøre nærmere Rede for disse Strejftog. Jeg beder derfor Læseren om at følge mig paa blot en enkelt saadan Tur op mod Karissimbis højeste Top samt om at tage med paa nogle Gorillajagter.

En tidlig Morgen var vi klare til Opbrud mod Karissimbi. Det var dygtig koldt. Græsset udenfor Teltet lyste hvidt og knirkede under vore Fødder. Temperaturen var sikkert en eller flere Grader under Frysepunktet. Desværre var vort Termometer gaaet i Stykker, og vi var derfor ude af Stand til nøjagtigt at bestemme Kuldegraden. De faa Bærere, der skulde med, frøs saa de rystede, men de havde ogsaa kun ganske faa Klæder paa til Værn mod Kulden og den bidende Vind. Deres Dragt bestod nemlig blot af et ugarvet Dyreskind, som de bar fastgjort over den ene Skulder, saa at den anden Side af Kroppen var saa godt som helt ubeskyttet. Lad mig i Forbigaaende bemærke, at vi i de fjorten Dage, vi tilbragte heroppe i Kulden, ikke havde en eneste Mand af vore tyve Bærere syg trods deres lette Paaklædning.

Saa snart vi var kommet i Gang og havde begyndt Opstigningen ad de stejle Skrænter, begyndte Blodet at komme i Cirkulation, og vi glemte Kulden. Fra Lejren gik vi i stik sydlig Retning, og to Timer igennem maatte vi med stort Besvær bane os Vej gennem temmelig tæt Skov. Stigningen var brat, og flere Steder maatte vi krybe paa alle fire for at komme frem. En fin og vedholdende Regn begyndte at falde, og flere Gange var vi fuldstændig indhyllet i Skyer. Dyreliv saa vi kun lidet til. Jeg skød dog nogle grønlige Egern og adskillige Smaafugle af forskellig Slags. Vi fandt mange Spor efter Gorillaer — men kun gamle. Den kørvellignende Plante syntes at udgøre Gorillaernes Yndlingsføde, og de Steder, hvor den groede, var der ligefrem traadt hele Veje af Dyrene. Disse Veje kom os i høj Grad tilpas, da de lettede vor ellers saa besværlige Fremtrængen. Omsider kom vi op paa en Aas, der var bevokset med enkelte Eksemplarer af *Senecio johnstoni* og Kæmpelyng *(Erica arborea)*. Lyngen, der kunde naa en Højde af cirka tre Meter, var dækket af tykke Lag af graat Skæglav. Foran os bredte sig et sumpet Plateau spredt bevokset med

Senecio og Kæmpelyng. Selve Jorden var bedækket med Græs og allehaande Alpeurter. Hist og her var der Vandpytter. Sletten syntes at være et yndet Tilholdssted for Bøfler, i hvert Fald at dømme efter de mange Spor, de havde efterladt sig. Plateauet, rimeligvis Resten af et gammelt Krater, gik lidt efter lidt i et med selve Bjerget, til hvis Top vi vel kunde have yderligere en 500 Meter. Regnen hørte op, og Taagen lettede nogle Øjeblikke, mens vi befandt os heroppe, og da Solen tittede frem, mødte der os et Syn, jeg sent skal glemme. Karrissimbis højeste Top lyste, skinnende hvid af nyfalden Sne. Under Snegrænsen var Bjerget helt graagrønt og lignede et kæmpemæssigt Tæppe med mørkegrønne Mønstre, dannede af de bredbladede Senecier. Hist og her ragede ogsaa de ejendommelige Kæmpelobeliaers ranke Lys op af det smukke grønne. Disse Bjergdale er for Størstedelen bedækkede af en løvefodlignende Plante *(Alchemilla cinerea)*, og det er dens Grønne, der kan ses langt væk. Den sidste Stigning forekom os ikke videre stejl. Tiden tillod desværre ikke den Dag at foretage en Bestigning af selve Toppen; jeg var nødt til at sige Stop paa et Sted, hvor den knudrede Klippegrund for Alvor begyndte at skinne igennem.

Marschen gennem Alchemillaen er meget trættende, da man for hvert Skridt synker i til Knæet. Man kan heller ikke undgaa at blive aldeles gennemblødt paa Fødder og Ben. Paa Kløfternes Skrænter og i Bunden af dem havde et rigt Flor af Senecier faaet Fodfæste. Kun nogle faa Smaafuglearter traf man her saa højt oppe, bl. a. den overordentlig smukke og ogsaa sjældne Honningfugl *Nectarinia dartmouthi*, en Art, der for ikke længe siden opdagedes paa de højeste Dele af Ruwenzori. Hannen udmærker sig ved sin metalglinsende, blaagrønne Dragt. Paa begge Sider af Brystet sidder der karmosinrøde Fjerkvaster, og de inderste Halefjer er meget lange og naar langt ud over Resten af Halen. Disse Fugles smukke Kvidren oplivede Stilheden i de ellers saa øde Egne. Vi fandt ogsaa andre Honningfugle, en graa, sortbrystet Mejse og nogle brune, blandt Græs og Tuer levende Sangfugle, der tilhører *Bradypterus*familien. I en af Kløfterne saa vi et Glimt af en Dykkerantilope, og talrige Levninger efter Rotter viste, at disse Gnavere ogsaa var repræsenteret her. Insektverdenen var fattig.

Nogle smaa Edderkopper, Ørentviste, Biller og hvide Natsværmere, det var det hele — i hvert Fald ved første Øjekast.

Hjemvejen lagde vi i mere vestlig Retning, og efter 10 Timers Marsch ankom vi atter i god Behold til Lejren, trætte men dog særdeles tilfredse med vor Tur, paa hvilken vi — foruden at have indsamlet et righoldigt zoologisk Materiale — havde set Egne, som sjældent, om i det hele taget nogensinde, havde været besøgt af Europæere. Saasnart vi havde faaet sat et højst tiltrængt Maaltid Mad til Livs, gik vi straks i Gang med Konserveringen af Dagens Fangst, med at føre Dagbogen à jour o. s. v., og det blev sent, før vi kom til Køjs og søgte at sove os bort fra Kulden. Men Livet i Bjergegnene er alligevel herligt, og jeg glemmer aldrig den Tid, jeg havde den Lykke at tilbringe blandt de storslaaede Birungavulkaners høje Toppe.

Under mine daglige Strejftog paa Mikenos og Karissimbis Skraaninger havde jeg , som allerede nævnt, flere Gange fundet Spor af Bjerggorillaer. Sporene var dog som Regel saa gamle, at det ikke kunde lønne sig at forfølge dem. Bjerggorillaerne bliver ikke længe paa samme Sted, men foretager Vandringer fra det ene Bjerg til det andet, hvor der er rigeligst med Føde. Imidlertid havde jeg nogle Gange Heldet med mig og ved et Par Lejligheder spændende Jagt paa disse sjældne og overordentlig sky Dyr, der plejer at leve i de vanskeligst tilgængelige Egne langt borte fra Mennesker. Jeg beder derfor Læseren ledsage mig paa nogle Gorillajagter og lade mig delagtiggøre Dem i de Erfaringer, som det lykkedes mig at indhøste efter et temmelig indgaaende Studium af disse Dyrs Liv i Naturen. Men først et Par Ord om Bjerggorillaens Forekomst i Centralafrika.

Aar 1903 overraskedes den videnskabelige Verden ved Opdagelsen af en hidtil ukendt Gorilla-Art, der var funden af den tyske Kolonialofficer, Kaptajn von Beringe, paa Vulkanen Sabinio. Denne saakaldte Bjerggorilla, der af den tyske Zoolog Matschie blev opkaldt efter sin lykkelige Opdager med Navnet *Gorilla beringei,* adskiller sig i flere Henseender fra sin i Vestafrikas Urskove levende Slægtning. Paa Grund af det kolde Klima, hvori den lever, er Bjerggorillaen udstyret med en tæt og strid Pels. Ogsaa i flere andre Henseender har den sit særlige Præg, saaledes m. H. t. Kraniets Bygning, men det vilde føre mig altfor langt bort fra mit Emne her at gøre Rede

for disse Forskelligheder. Forøvrigt er Bjerggorillaen ikke saa høj og mere undersætsigt bygget end den vestafrikanske, og Underkæben springer mere frem. Kun et ringe Antal Bjerggorillaer er havnet i europæiske Museer. Det naturhistoriske Rigsmuseum havde imidlertid i 1916 faaet nogle smukke Eksemplarer, som var indsamlet paa Mikenovulkanen af vor Landsmand, Kommandant Elias Arrhenius, der var i Kongostatens Tjeneste. Efter at være blevet gjort til Genstand for nærmere Undersøgelse viste disse Gorillaer sig i nogen Grad at adskille sig fra dem, der lever paa Sabinio, og de blev derfor af Professor Einar Lønnberg bestemt som en særlig Race. Da der saaledes var konstateret Forskelligheder mellem Sabinio- og Mikeno-Gorillaerne, laa det nær at antage, at der ogsaa paa de øvrige Vulkaner kunde findes lokale Racer. Et af vor Ekspeditions Hovedformaal var derfor at indsamle et saa righoldigt Materiale af Bjerggorillaer som muligt. Takket være den overordentlige Imødekommenhed fra den belgiske Stats Side havde vi faaet Lov til at fælde fjorten Eksemplarer af de ellers strengt fredede Menneskeaber. Efter alt, hvad vi havde hørt og læst om, hvor sky og hvor vanskelige at komme nær disse Dyr var, havde vi dog aldrig turdet haabe at nedlægge hele det tilladte Antal. Og vore Forhaabninger skulde ikke blive styrkede, da vi paa Sabinio havde erfaret, hvilke Vanskeligheder der var forbundet med at trænge frem i det uvejsomme Terrain, hvor Gorillaen helst opholder sig.

Saa en tidlig Morgen — det var den 20. Marts 1921 — drog jeg og mine to Bøssebærere, Ndundu og Simba, samt nogle Indfødte, der var fortrolige med Egnen, ud fra Lejren i den Hensigt at indsamle Smaafugle. Vi gik i omtrent nordlig Retning og fulgte Mikenos stejle Skraaning. Vi var vel kommet omtrent 500 Meter fra Lejren, da jeg, netop som jeg med min lille Haglbøsse havde skudt en graalig Fluesnapper, hørte en gryntende Lyd fra den tætte Skov foran os. Vi lyttede i spændt Forventning efter, om Lyden skulde gentage sig, thi en af de Indfødte havde tilhvisket mig det ene Ord „Ingagi" d. v. s. Gorillaer. Det varede heller ikke mange Sekunder, før den gryntende Lyd gentoges. Samtidig hørtes ogsaa en dump, vedvarende Lyd, som gav Ekko i Bjergene. Denne Lyd frembragtes ved, at en Gorilla med Haanden trommede paa

sit Bryst for herigennem at give sine Kammerater et Faresignal.

Da jeg ikke havde medtaget nogen kraftig Riffel, blev min ene Bøssebærer skyndsomst sendt tilbage til Lejren efter min store Dublet. I aandeløs Spændig ventede vi paa nærmere Livstegn fra Gorillaerne, som, efter hvad det syntes, ikke kunde være langt borte. Men alt var stille, og kun nogle Smaafugles glade Kvidren og et Egerns Gnasken afbrød Stilheden. Efter kort Tid, der dog forekom mig som en Evighed, vendte Bøssebæreren tilbage med Vaabnet, og vi begyndte nu en forsigtig Fremrykning i Retning af det Sted, hvor vi mente, at Dyrene maatte være.

Vi havde ikke gaaet mange Skridt, før vi fandt Spor af en stor Flok Gorillaer, som fra Karissimbi havde begivet sig ned i Dalstrøget. Gorillaerne havde ikke haft Hastværk, det kunde man tydeligt skønne af Sporenes Udseende. Undervejs havde de været ivrigt beskæftigede med at sætte deres Frokost til Livs, som denne Gang havde bestaaet af Kørvelens kødfulde og saftige Stængler. Med den yderste Forsigtighed, og idet vi især passede paa ikke at gøre Støj, listede vi os frem. Vi maatte være temmelig nær ved Gorillaerne. Nu og da hørtes nemlig svag Grynten, og Bevægelse og Raslen i Undervegetationen røbede Dyrenes Nærværelse. Desværre var de selv fuldkommen skjulte af den høje Plantevækst. Paa det Sted, hvor vi først havde fundet Spor, blev Størstedelen af mine Folk ladt tilbage med strenge Ordrer til at forholde sig rolige og ubevægelige, hvad der end skete.

Jeg, min Bøssebærer Simba og en af Vejviserne krøb sagte fremad, til vi naaede Foden af et Træ, hvorfra vi saa nogenlunde kunde overse en lille, aaben Plads i Skoven. I Midten af denne Lysning laa et stort væltet Træ; dets Grene bøjede sig ud over den rige Plantevækst, som overalt bedækkede Jorden. Min Udkigspost befandt sig kun en halv Snes Meter fra det Sted, hvor Gorillaerne opholdt sig. Med letforklarlig Spænding ventede jeg paa Gorillaerne; maaske vilde jeg faa et Syn at se, som det sikkert ikke har været mange, maaske overhovedet ingen, Europæere forundt at se Magen til. Det varede heller ikke længe, før jeg fik Øje paa en Gorillaunge, som sagte og forsigtig klatrede op paa den væltede Træstamme. Lidt efter

kom der en til, og de to Lømler gav sig til at lege en klodset Tagfat. Nu og da lod de sig glide ned paa Jorden. De hoppede aldrig lige ned, men hængte sig først i Armene og lod sig saa med et Bump plumpe ned paa Jorden; lidt efter kom de atter op paa Træstammen og genoptog Legen. Deres Bevægelser var langsomme og meget kluntede. En Gang da den ene Unge, under et Forsøg paa at faa fat i sin Kammerat, gjorde en hurtigere Bevægelse, tabte den Fodfæstet og trillede ned. Det var ikke langt fra, at den anden, i Forfærdelse over at se den saa pludselig forsvinde, havde fulgt dens Eksempel.

Nogle Gange omfavnede de hinanden, og en Gang blev jeg Vidne til, at den ene Unge efter et mislykket Forsøg paa at faa fat paa den anden med begge Hænder begyndte at dunke paa Træstammen; det var aabenbart gjort i den Hensigt, at Kammeraten skulde komme nærmere af Nysgerrighed. Saa paa én Gang blev der en livlig Bevægelse i det grønne, og roligt og adstadigt klatrede en fuldvoksen Gorillahun op paa Stammen. Der satte den sig ned og spejdede til alle Sider. Gorillaungerne forholdt sig nu i nogle Øjeblikke fuldstændig ubevægelige. De genoptog imidlertid hurtigt deres kaade Leg, da Moderen øjensynlig havde overbevist sig om, at der ikke var nogen Fare paafærde. Snart begyndte Hunnen at blande sig i Legen til Ungernes baade hørlige og synlige Henrykkelse. Engang blev jeg Vidne til, at Gorillahunnen med begge Arme omfavnede den ene af Ungerne. Saadan blev den siddende en Tid lang, mens den anden Unge skinsygt betragtede dem. Lidt efter begav den sig atter ned paa Jorden, og Ungerne fortsatte Legen.

Et Stykke længere borte stod et udgaaet Træ, i hvis nederste Grene en anden Hun med en Unge sad paa Hug, øjensynlig mætte og glade ved Tilværelsen. Til venstre for mig laa et andet væltet Træ, paa hvis Stamme en fuldvoksen Han sad og holdt Udkig. Nu og da gik den ned fra sit ophøjede Stade og brækkede Blade og Planter af, som den, efter først nøje at have betragtet dem, førte til Munden og fortærede under lydelig Smasken. I Midten af Lysningen — desværre dog fuldkommen skjult for mine spejdende Blikke — opholdt den øvrige Del af Flokken sig, der, som det senere viste sig, bestod af omtrent tredive Medlemmer. Blandt disse var Flokkens Anfører, som sommetider ved en gryntende Lyd gav sin Nærvæ-

relse tilkende. Nu og da hørtes den korte, arrige Brummen fra en eller anden Gorilla, som var bleven Uvenner med en af sine Kammerater i Anledning af en særlig lækker og saftig Stængel, og den hule Lyd, naar en af dem trommede paa sit nøgne Bryst. Jeg antager, at denne deres Vane: at tromme paa Brystet, er et Slags Advarselssignal, eller ogsaa er det en Maade at vise deres Magt og Myndighed paa og holde andre i en passende Afstand.

I mere end en halv Time laa jeg og glædede mig ved at iagttage det sjældne og storslaaede Syn af Gorillaernes Hjemmeliv i den vilde Skov. Desværre faldt der en tæt Støvregn, der gjorde det umuligt at fotografere. Jeg gjorde alligevel nogle Forsøg, men de mislykkedes. Det er muligt, at Kameraets Kniksen tilsidst blev bemærket af Dyrene, thi pludselig dukkede en fuldvoksen Han op paa en væltet Træstammme og fikserede skarpt det Træ, bag hvilket jeg befandt mig. Han anede muligvis Uraad, lod høre en kort, hæs og arrig Gøen og forsvandt derpaa ned paa Jorden. Jeg kunde af Planternes Raslen tydelig høre, hvordan Hjorden langsomt begyndte at fjærne sig.

Jeg besluttede straks at forlade mit Gemmested og snige mig hen til det Sted, hvor Gorillaerne havde holdt til. Det maatte ske med den yderste Forsigtighed og var ikke helt ufarligt. Man kunde jo nemlig aldrig vide, om alle Gorillaerne var stukket af, og det kunde være ret ubehageligt paa nært Hold at træffe en eller anden af dem, som var blevet tilbage, anbragt som Vagt eller for at dække Tilbagetoget. Men alt forløb heldigt, og da jeg var kravlet et Stykke frem og befandt mig nogle faa Meter fra det Træ, hvor Ungerne lige havde haft deres Legeplads, opstod der pludselig en voldsom Bevægelse i Vegetationen foran mig. Gorillaerne havde muligvis hørt en eller anden mistænkelig Lyd, men at de ikke var videre opskræmte, derom vidnede deres Tavshed. De var sikkert ikke paa det rene med, hvor stor en Fare der lurede paa dem. Jeg stansede, rejste mig forsigtigt op og afventede i den største Spænding, hvad der nu vilde ske.

Cirka 40 Meter fremme hævede Mikeno sig stejlt, og efter nogle Minutters spændt Venten fik jeg Øje paa en Gorilla, som langsomt og forsigtigt klatrede henad en væltet Træstamme. Et Skud knaldede, og Gorillaen tumlede død til Jor-

den. I samme Øjeblik kom der endnu en, som ligeledes fik et dræbende Skud, og næsten samtidig kom der yderligere to til Syne, hvoraf den ene var en vældig Tamp. Ogsaa de maatte bide i Græsset. Resten af Flokken begav sig nu langsomt paa Vej opad Bjerget. De gik i Gaasegang. Forrest Hunnerne og de halvvoksne, derefter Ungerne — af hvilke jeg talte otte — og tilsidst Hannerne. Gorillaerne gaar næsten altid paa alle fire, støttende sig paa Hændernes Knoer. Naar de vil fare løs paa deres Fjende, hænder det sommetider, at de rejser sig op paa Bagbenene og kaster sig over deres Offer. Mærkeligt var det at se den Ro og Orden, hvormed de tiltraadte Tilbagetoget. Der herskede ingen Travlhed og ingen Vaklen i Gelederne. Dyrene flygtede aabenbart ikke ret langt bort, og da vi senere paa Dagen var beskæftigede med at transportere de fældede Eksemplarer hjem, hørte vi deres Støjen ikke langt fra det Sted, hvor de var kommet mig af Syne efter Skudene.

Man maa dog ikke tro, at det altid gaar lige saa let med at faa Øje paa eller at skyde Gorillaer, som det gik mig denne Gang. Gorillajagt hører efter min Erfaring til den vanskeligste og mest anstrengende Jagt, der overhovedet eksisterer. Men naar man har Lykken med sig, er Jagten nok alle Anstrengelserne værd.

Paa en af mine daglige Ekskursioner fra Lejrpladsen paa Karissimbi fandt jeg adskillige friske Spor af Bjerggorillaer. Heldigvis førte Sporene op mod højere liggende Regioner af Bjerget. Havde de i Stedet for ført nedad, havde vi sikkert haft endnu større Besvær med at forfølge dem gennem den derværende tætte og kratagtige Bambusskov, end Tilfældet nu var. Stigningen blev imidlertid større og større, og flere Steder maatte vi anvende de medbragte Skovknive for at bane os Vej. Endelig kom vi op paa en Aas, hvor Klippen stak frem, og her var Sporene vanskelige at se. Takket være den indfødte Jægers udmærkede Sporsans tabte vi dem dog ikke, og uden større Forsinkelse fortsatte vi med Forfølgelsen om end i langsommere Tempo.

Efter et Par Timers Forløb kom vi til det Sted, hvor Gorillaerne havde haft deres Nattekvarter. De fire Lejer befandt sig i et tæt Buskads ved Foden af nogle høje Træer. Gorillaerne havde blot lavet sig en Fordybning i Jorden, og denne var

dels kantet og dels bedækket med afrevne Kviste og Blade. Inden Dyrene var gaaet til Ro, havde de i Nærheden indtaget deres Aftensmaaltid, der foruden den vilde Kørvels saftige Stængler havde bestaaet af nogle gule, kirsebærlignende Frugter.

Efter nøje at have undersøgt Omgivelserne erklærede min Sporsøger, at Gorillaerne ikke kunde være langt borte. Nu var den yderste Forsigtighed nødvendig. Det var ikke nogen let Sag lydløst at bane sig Vej gennem den indfiltrede Vegetation, der her for en stor Del bestod af næsten mandshøje Brændenælder. Lidt efter lidt lykkedes det os dog uden at have lavet altfor megen Støj at naa Randen af en dyb Kløft, som Gorillaerne var gaaet ned i. Vi kunde ikke finde Fodfæste og var nødt til at lade os glide ned til Bunden, hvor en lille Bæk med krystalklart Vand vældede frem. Her havde Dyrene slukket deres Tørst, og det samme gjorde mine Folk. Gorillaerne havde fortsat opad den anden Skrænt, og der var ikke andet for: vi maatte efter dem! Paa alle fire krøb og klatrede vi op, idet vi greb fat i Trærødder eller i Mangel af andet i Nældernes Stængler. Vi var alle glade, da vi endelig var kommet over denne besværlige Kløft. Vi ønskede, vi havde haft lige saa tyk en Hud paa Hænderne som Gorillaerne, saa havde vi ikke behøvet at give ondt af os over Nælderne. Paa den anden Side af Kløften begyndte en ny Sænkning, men dens Sider var ikke slet saa stejle. Da vi var kommet vel op paa den næste Bakkekam, fik jeg Øje paa to Gorillahanner, som sad paa Jorden med Ryggen op ad hver sin Træstamme. De var ivrigt optaget af deres Morgentoilette, som de hjalp hinanden med. De var meget komiske at iagttage, og jeg kunde ikke lade være at le indvendigt af deres pudsige Gebærder. Den ene Gorilla vendte sig imod mig, medens den anden viste sit nøgne, muskuløse Bryst. To Hunner eller maaske yngre Hanner havde slaaet sig ned i Nærheden.

Den Gorilla, der sad vendt imod mig, opdagede mig saa godt som øjeblikkeligt. Jeg lod derfor straks et Skud falde, idet jeg sigtede efter den, der sad med Siden til mig. Det var nemlig den største; den saa ud til at være et rent Pragteksemplar. Afstanden mellem mig og Dyrene beløb sig til cirka 40 Meter, og ved Skudet tumlede Gorillaen om og forsvandt. De andre begav sig i fuld Fart ned ad Skraaningen, og i flere Minutter

kunde jeg nyde det pragtfulde Syn af de flygtende Dyr. Den anskudte Gorilla havde ikke ved Skudet eller bagefter givet et Kny fra sig, hvorfor jeg antog, at den laa død paa Stedet. Vi nærmede os forsigtigt, men der var ikke noget at opdage. Et svagt Blodspor viste imidlertid, at Dyret, efter først at være rullet nogle Meter ned ad den bratte Skrænt, var stukket af.

Nu maatte vi iagttage den yderste Forsigtighed, thi en saaret Gorilla er ikke saadan at spøge med, navnlig i et Terrain, hvor man ikke kan se ret mange Meter frem for sig. Sporet ledte hen til et væltet Træ, der laa hen over en stor Sten, saa at Grenene, der strakte sig hen over Stenen, dannede ligesom en Slags Grotte, hvor jeg troede, at Gorillaen havde skjult sig, Jeg gav den indfødte Jæger Ordre til at klatre op i Træet og ved at kaste Sten prøve at overbevise sig om, hvor den holdt til. Selv tog jeg Stilling paa en mindre Høj i Nærheden, hvorfra jeg var i Stand til saa nogenlunde at overskue det omliggende Terrain. Med Bøssen spændt ventede jeg paa, hvad der vilde ske.

I samme Øjeblik, som Manden begyndte at klatre op i Træet lød et uhyggeligt og forbitret Brøl, og Gorillaen kom brasende frem i fuld Fart. Inden jeg fik taget godt Sigte, var den allerede skjult af den høje Plantevækst. Vi maatte derfor atter optage Forfølgelsen og prøve at faa Bugt med det saarede Dyr. Spændingen havde naaet sit Højdepunkt. Gorillaen, der syntes at være haardt saaret, var hele Tiden ikke ret langt væk, men Terrainet var saa besværligt, at det var komplet umuligt at naa den med et velrettet Skud, før den paany var opslugt af Vegetationen. For det meste skjulte den sig ved Foden af et eller andet Træ, der var overdækket med et Virvar af Slyngplanter.

Jagten blev stadig mere risikabel, men det ansporede en blot til fornyede Anstrengelser efter at faa fat paa det pragtfulde Vildt. Et Par Timer legede vi fuldstændig Skjul, men alle vore Bestræbelser for at faa taget Livet af den mislykkedes ynkeligt. Endelig mente vi at have opdaget Stedet, hvor Dyret havde gemt sig. Vi bestemte os nu for en anden Fremgangsmaade, og i Stedet for at følge Sporet gik jeg en Omvej og posterede mig paa en lille Høj i samme Retning, hvor jeg antog, at Gorillaen vilde begive sig hen, naar den var blevet skræmmet op.

Den sorte Jæger fik Ordre til at følge Sporet, og naar han var kommet hen i Nærheden af det Træ, hvor vi formodede, at Bæstet laa, skulde han med Raab og Stenkast forsøge at skræmme den op. Derfra, hvor jeg stod, kunde jeg, om det gjordes nødvendigt, med et Skud forhindre, at Gorillaen gik angrebsvis til Værks overfor Manden.

Pludselig busede Dyret ud og kom med Lynets Hast hen imod mig. I samme Nu, Gorillaen fik Øje paa mig, rejste den sig paa Bagbenene, mens den udstødte et forbitret Brøl. Langt kom den imidlertid ikke, thi et velrettet Skud gjorde Ende paa dens Lidelser, og med et vældigt Brag tumlede den omkuld og rullede ned ad Skrænten til det Sted, hvor den fornylig havde ligget gemt. Ved Undersøgelsen af den viste det sig, at den første Kugle var gaaet lige gennem Brystkassen og sad fladtrykt paa den anden Side. Det var meget mærkeligt, at Dyret efter et saadant Skud havde været i Stand til at undvige os saa langt og saa længe, som den havde gjort.

Vi ankom til Lejren ved Solnedgang efter en spændende og begivenhedsrig Dag, hvor vi havde været i Virksomhed i elleve Timer. Imidlertid varede det til langt ud paa Natten, før Gorillaen velbeholdent naaede Lejren.

En gammel Gorillahan vejer omkring 200 kg. og er et pragtfuldt Bytte for den lykkelige Skytte, der har kunnet trodse de Vanskeligheder, hvormed Jagten paa disse Skovens Kæmper er forbundet.

OVER EDWARDSØEN TIL BENI

Efter at den anden Flotille efter en nøje matematisk Beregning var blevet lastet til Randen med Resten af Bagagen, startede den en Morgen fra Kabare. Paa Bredden stod nogle Walendukvinder og vinkede Farvel. De havde vist faaet mange gode Bekendte blandt vore Boyer. Thi de store Spanskrørs Pufærmer raslede og vuggede, da de løftede Armene over deres Hoveder for at udtrykke deres bundløse Sorg over Afskeden.

Snart stagende, snart padlende os frem, gled Fartøjerne lydløst gennem Sivkrattet langs Bredden.

Det vrimlede med Fugle. Der hvilede ligefrem en vis Tåkern-Stemning over denne Del af Søen, selvom Arterne naturligvis ikke var de samme som derhjemme. Ænderne snadrede, Storkene spankulerede med en eftertænksom Mine rundt paa deres spinkle Ben, Marabuerne lignede en Samling korrekte, kjoleklædte Herrer, Sølvhejrerne lyste som hvide Kæmpeliljer mod de grønne, greltfarvede Siv, Fiskeørnene rugede over Mordplaner, og de spidsvingede Saksnæb lettede med en hvinende Lyd i Flokke paa Tusinder, da Kanoerne nærmede sig. Paa Bankerne ved Rutshuruflodens Udløb sad der Skarer af Pelikaner, eller ogsaa laa de i store hvide Masser ude paa Søen. Det hændte ofte, at en Flodhest stak sit grimme Hoved op lige ved Siden af Baaden, fnyste fuld af Foragt ad det usle Dyr, der hverken kunde dykke eller blot svømme ordentligt, og forsvandt et Øjeblik efter lige saa pludselig som den var kommet. Ofte fik man det Indtryk, at Søen var ualmindelig rig paa runde, glatte Grunde, der ragede op over Vandet. Men det var blot Flodhesterygge paa en eller anden Sandbanke. Naar Flotillen

Hvor Kæmpen faldt

Over Edwardsöen

De vestlige Randbjerge ved Edwardsöen

Sovesyge

nærmede sig i spredt Uorden, forsvandt Smaaholmene, og Overfladen laa atter blank og stille. Thi her findes ingen Sten, kun Dynd og Mudder.

Paa Grund af Sovesygens Hærgen er hele den østlige Bred afspærret for Omverdenen. De Indfødte er fjærnet, og ingen maa sætte sin Fod paa det smittede Omraade uden særlig Tilladelse. Vi stagede derfor vestpaa, hvor Landet ogsaa ligger delvis øde hen, men Glossinaen alligevel optræder mere spredt. Distriktet her er i hvert Fald ikke lukket, selvom Bredderne kun ser lidet gæstfri ud.

Vi maatte hele Tiden holde os helt inde under Land. De Indfødte vover sig aldrig ud paa de store Dybder, hvad man næppe kan undre sig over i Betragtning af deres primitive og skrøbelige Kanoer.

Solen skinnede. Vandet laa som et Spejl. Men langt nede i Horisonten mod øst hang tunge, truende Skyer, der langsomt kom op mod Zenith.

Ved Middagstid var det over os — Uvejret! Saadan er Skybrud, som man kun kender i Troperne, med graasort Luft, forrygende Tordenbyger, blændende Zigzag og en Skylregn, stridere end det kraftigste Styrtebad. Søen lignede en kogende Kedel. Det sydede og skummede til alle Sider. Bølgerne var ikke store, dertil var Vandet for grundet; men toppede og bidske, brune af Farve med hvide Skumkamme — og i hvert Fald altfor voldsomme for vore ledeløse Fartøjer.

Man maa ikke forlange for meget af nogle løseligt sammenføjede Kanoer og to Pramme, som kun har et Par Tommers Fribord.

Det smældede og piskede mod Siderne, det vippede og svajede værre end nogen Kitanda. Søerne brød snart ind over Rælingen, den ene efter den anden. Vandet skvulpede om Fødderne, og vore Grejer blev gennemblødte. Snart kæntrede den første Kano med Mænd og det hele. Men det var ikke værre, end at Besætningen kunde bunde, og langsomt naaede de ind til Land.

Der var ikke andet for end at samle hele Flotillen, saa godt det lod sig gøre, og padle, alt hvad Remme og Tøj kunde holde, ind imod den nærmeste Bred. Snart laa den ogsaa i Behold bag

nogle store Sivkrat og lod Stormen gaa hen over Hovedet paa sig. Det varede det meste af Dagen.

Vi besluttede derfor at fortsætte om Natten i Stedet for, thi det havde vist sig, at efter Solnedgang kunde man i Almindelighed regne med smukt og stille Vejr. Og det var desuden Fuldmaane.

Saa snart Vejret havde bedaget sig, stak Flotillen derfor atter til Søs. Det skulde snart vise sig, at vi havde bedømt Situationen rigtigt.

Søen lagde sig, og Vinden gik til Hvile. Men over Randbjergene i øst, hvor Skyerne nylig hang, tændtes Maanens store Lygte, der gød et mildt Sølverskær over Edward. Pelikanerne vuggede som hvide Svaneflokke, og Flodhestene hørtes grynte og pruste til alle Sider. Nu og da saas en Vandstraale staa til Vejrs, glitre, brydes og forsvinde. Det var som i en stor Dam med skjulte Springvand, der steg og sank.

Time efter Time randt hen i Stilheden. Mil efter Mil blev tilbagelagt af de utrættelige Roere. Hurtigt gik det ikke; men ikke et eneste Øjeblik slap de Taget.

At tænke paa at sove var umuligt, og da Solen stod op, var vi lige saa spilvaagne, som da den gik ned.

Nu var Tåkern-Stemningen borte. Vandet var klart, Brederne høje og stejle, Bjergene hang helt ud over vore Hoveder. Grønne og kratbevoksede med skummende Bække, der styrtede sig hovedkuls i Søen. Thi det havde øset ned Dagen før. Lette Uldskyer drev paa den renvaskede Himmel, og Edward skinnede som Lapis lazuli. Det hele kunde minde noget om Middelhavet. Bag os strakte alle Birungavulkanernes otte Toppe sig op i den klare Luft. Og foran laa Ruwenzoris imponerende Bjergmasse med blaahvid Is og evig Sne glitrende paa Tinderne.

Ved Middagstid naaede vi frem til den lille Landby Angi, hvor vi slog Lejr. Da havde Negrene padlet nitten Timer i Træk.

Efter et Døgns velfortjent Hvile gik det videre mod Nordkysten, idet vi hele Tiden holdt os tæt til venstre Bred. Bjergene blev lavere, Vegetationen mere spredt. I Kaniki, lige vestfor Sembilikis Udløb, gjorde vi paany Strandhugst. Stedet skulde være rigt paa Vildt.

Saa farlig meget var der nu ikke. Man bliver fordringsfuld,

naar man lige har tilbragt nogle Uger i Dyrenes Paradis ved Ruindi. Men Elefanter var der nok af, skønt ingen Tyre, der var værd at skyde. Ved Solnedgang kom tre af Kolosserne ned til Bredden lige ved Siden af Teltene for at drikke og tage sig et Aftenbad. Det var i hvert Fald Prikken over I'et paa et Skumringsbillede fra Troperne.

Senere paa Aftenen blev vi paany overfaldet af en voldsom Cyklon. Sandet blev hvirvlet i Vejret, til Skybrudet kom og slog det til Jorden. Søen brølte, Teltene rystede og skælvede, saa at alle Mand maatte holde fast, for at de ikke skulde blæse omkuld og Teltlærredet flyve, Gud ved hvorhen. Om Morgenen saa Stedet ud som et Stykke af det oversvømmede Flandern, hvor hver især gjorde sit bedste for at grave Afløbsrender eller hælde Vandet ud af Støvler og Kister.

Paa Væggen i en af Straahytterne hang der et maskinskrevet Opslag, der oplyste eventuelle besøgende om Landsbyens Torvepriser. Den var dateret under den værste Dyrtid hjemme, og det kan derfor have sin Interesse at se, hvad man fik for sine Penge, regnet i svensk Mønt, i Kaniki paa samme Tidspunkt:

Høns	pr.	Styk	15 Øre
Majs	-	Kilo	1 à 2 —
Manioe	-	—	1 —
Bananer	pr.	Klase paa ca. 50 Stykker	8 —
Batate	pr.	Kilo	1 —
Æg	-	Styk	2 —
Fisk	-	—	3 til 8 —

Af de anførte Tal fremgaar det, at Egnen har været forskaanet, i hvert Fald i større Udstrækning, for Jobberi med Levnedsmidler.

Efter Sembilikifloden begyndte vi at faa en Anelse om, hvorfor Søen havde saa daarligt et Rygte m. H. t. Sovesyge. Og nogle Timer før Kasindi blev Anelsen forvandlet til sørgelig Vished.

Tidligere var Fluen (Glossina palpalis) kun optraadt sporadisk. Nu overfaldt den Flotillen i store Sværme, som det var umuligt at værge sig imod. Den var lynsnar i sine Bevægelser og slog helst ned paa skyggefulde Steder eller mørke Genstande. I Hvilestilling ligger Vingerne overkors. Stikket er ualmindelig kraftigt og sviende. Det værste er, at Fluen med Lethed stikker gennem Tøjet, ja selv gennem en temmelig tyk Regnfrakke.

De nyeste Undersøgelser har imidlertid godtgjort, at kun cirka 2 % er Smittebærere. Og det er godt det samme. Ellers laa vel nu adskillige af Ekspeditionens Medlemmer nedsænkede i Dødens Søvn.

Enkelte af Roerne var inficerede med Sygdommen. Men først i den gamle Karantænestation ved Kisenga nær ved Beni skulde vi faa nogle af de rigtige Ofre for den at se. Man har her forsøgt at helbrede dem med Arsenikindsprøjtninger. Det gaar til en Tid. Patienten svulmer mere og mere op under Behandlingen, men rask bliver han ikke. Endelig indtræder det sidste Stadium ubønhørligt, uafvendeligt, hvor han bliver sløv overfor alt og magrer i den Grad af, at Kroppen bogstavelig talt ligner et Skelet med lidt indskrumpet Hud over. Man kan tælle hvert Ben og hver Knokkel. Det ser uhyggeligt ud, og man synes, det var bedre, om disse stakkels omvandrende Benrade kunde faa Lov til at dø end ved kunstige Midler tvinges til en fortsat, men unyttig og plagsom Tilværelse. Thi Sygdommen kan vare i mange Aar, inden dens Offer sover ind for bestandig.

Sovesygen har længe været Afrikas mest frygtede Svøbe. Mange og store Anstrengelser er der gjort for at komme den til Livs. Læger har studeret den saa indgaaende, at det er hændt, at de selv er faldet som Offer for dens Gift. Videnskabsmænd har i Aarevis brudt deres Hjerner over Mikroskoper og Retorter uden at finde noget Lægemiddel. Men hidtil har alt været forgæves. Endnu hærger den blandt de Indfødte og spredes med de stadig forbedrede Kommunikationsmidler. Paa Steder, der før var smittefri, er den i de senere Aar dukket op, uventet og ildeset. Og Myndighederne staar magtesløse overfor denne Farsot. Det er mere end tvivlsomt, om det nogensinde vil lykkes at blive Herre over den.

Ligesom Malariaens Gift menes at hidrøre fra Krokodilen, paastaar man, at Sitatungaen bærer Sovesygen i sit Blod. Det er i hvert Fald det eneste Dyr, hos hvilket man mener at have fundet Trypanosomerne. Men saa helt sikkert er det maaske ikke.

Hvordan det nu end maatte forholde sig, saa værgede vi os i hvert Fald energisk mod disse Insekter, og naaede en skyet Eftermiddag frem til den lille Station, Kassindi, ved Søens

Nordspids. Den ligger et Stykke oppe i Landet udenfor Glossinaens Rækkevidde. Fra Højderne har man en storslaaet Udsigt over Edwardsøen og Birungakæden paa den anden Side, der ses tydeligt i klart Vejr. Hele Egnen er grøn af højt og saftigt Græs. Træerne staar frit eller i tynde Klynger, saa at hele Landskabet paa Afstand gør Indtryk af én stor, velholdt, engelsk Park. Før var her godt med Vildt; nu ser man saa at sige intet. Hvilken Forskel fra Ruindis brune Stepper, som vi lige havde forladt.

De af Ekspeditionens Medlemmer, der var taget med den første Flotille over Søen, havde allerede forladt Kassindi og var draget til Beni, som Aftalen var. Men en Del af Bagagen laa her endnu. Ved at spørge os for hos den belgiske Bestillingsmand fik vi den Besked, at det var umuligt at skaffe Bærere i de første Maaneder. Der var simpelthen ingen. Eller ogsaa vilde de ikke. Og Loven i Kongo forbyder Tvangsudskrivning.

Naar det før havde været forbundet med visse Vanskeligheder at naa hertil, syntes det at skulle være endnu vanskeligere at komme bort herfra igen. Samlingerne var svulmet betydeligt op og øgedes for hver Dag, der gik. Hvordan skulde det saa gaa i Urskoven, hvor det var saa svært at faa Folk, og hvor der var saa langt mellem Landsbyerne?

Da var det, at Arrhenius fik Lejlighed til at vise, hvad han i Virkeligheden duede til. Thi her i Kassindi, ligesom siden i Beni, klarede han i en Haandevending Situationen.

Med beslutsomt sammenknebne Læber og en Tordensky af tilbagetrængt Vrede om sin Pande begav han sig en Morgenstund fra Stationen paa Vej til Bjergene. Der turde man i Almindelighed ikke sende Askaris hen for at leje Bærere, for de blev ofte skudt ned. Men Arrhenius vidste et Sted, hvor der baade var en Mængde Folk og en Høvding, som han kendte. Der gik han hen.

Vel ankommen holdt han en Tale til Byens Ældste af omtrent følgende Indhold:

— Din Nabo herhenne er et stort Fjols, der ikke vil sende Bærere, skønt der tilbydes ekstra Betaling, men du selv er et endnu større. Skønt Landsbyen her rummer langt flere Hytter, bærer du dig ligesaadan ad. Derfor er jeg kommet for at slaa mig ned hos dig med ti Askaris og tyve Arbejdere fra Kassindi.

Vi har i Sinde at leve paa din Regning og gøre os Livet behageligt, lige til du sender 150 Mand til den hvide Høvding, som venter. Men jeg og mine Folk er frygtelig sultne. Vi maa mindst have et Par Okser om Dagen og fem Mands Byrder Matama. Og vi bliver her et helt Aar, om det skal være!

Virkningen heraf var næsten øjeblikkelig. To Dage senere kunde den første Afdeling begive sig nordpaa med Beni som nærmeste Maal, og den næste Morgen vrimlede det af Bærere udenfor mit Telt. Nu havde vi pludselig faaet næsten for mange.

I Løbet af et Øjeblik var hele vor Bagage anbragt paa en Bataillon krøllede Negerhoveder, og den lange Safari begyndte at sno sig nordpaa mod det mørke Urskovsbælte ved Beni. Men der var langt frem endnu. Fire anstrengende Marschdage over græsgrønne Højder, gennem Floder og dybe Kløfter.

I de sidste tre Maaneder havde Vulkanerne været vort daglige Selskab og vore trofaste Vejvisere, thi de kunde ses fra alle Steder omkring Edward og Kiwu. Tilsidst havde vi vænnet os til at betragte dem som gamle Bekendte; vi var jo blevet personlig præsenteret for hver enkelt af dem, og havde for længe siden drukket dus med dem i lunkent Thevand. Nu sank de lidt efter lidt ned under Horisonten. I Stedet for faldt det i Ruwenzoris Lod en Maaned igennem at være det stumme Vidne til vore Vandringer. Men vi blev aldrig saa gode Venner med ham som med de andre. Thi det var en høj Herre, Nummer tre i Rangklassen af alle Afrikas Bjerge, og sit hvide Hoved holdt han stædigt indhyllet i Skyer 5,120 Meter over Havet. Vældig syntes han, netop som en saadan Jætte skulde være, bred og selvbevidst, fornemt tilbagetrukket i sin tavse Storhed. Og vi forstyrrede ham ikke. Lad ham ruge over sine mørke Bjergtanker. Thi vor Vej faldt vest paa, og Kulden paa Højderne havde vi faaet nok af.

Hvad skete der disse fire Dage?

Intet af Betydning. Vi traskede ufortrødent videre. Slog Lejr om Aftenen, brød op ved Daggry, som vi var vante til.

En Eftermiddag stødte jeg uventet paa en Flok Hyænehunde, Lycaon sp., de eneste, jeg saa paa hele Ekspeditionen. Enkeltvis er de sky, men i Flokke paa en 50 Stykker kender de deres Styrke og kan endog angribe Mennesker. Vildtet flygter for dem i panisk Angst. Hvor en saadan Flok er gaaet

frem, ligger Landet øde og forladt. Da jeg havde skudt den første, kom hele Flokken hen til Stedet og stillede sig truende i en Rundkreds omkring deres døde Kammerat. Der var tydelig nok godt Sammenhold imellem dem. Da de ikke fandt noget mistænkeligt, gav de sig til at strække Hals og hyle deres Sorg ud over Vidderne, omtrent som naar en Lænkehund hjemme tuder mod Maanen. Jeg laa bag en Busk og betragtede dem. Hvis de ikke i zoologisk Henseende havde været en Sjældenhed netop i disse Egne, havde jeg ladet Resten i Fred. For jeg har aldrig hørt en tam Hund hyle ynkeligere og mere hjerteskærende end disse vilde. Det var kun modvilligt, at Bøssen kom til Kinden. Da den næste faldt, syntes de aabenbart, at Stillingen blev uholdbar, og stak af med Halen mellem Benene.

Desværre var baade Flaaere og Salt allerede i Beni, saa vi maatte klare os som vi bedst kunde. Skindene var derfor ødelagte, da vi naaede frem, men Kranierne blev reddet og kom til at høre til Sjældenhederne i vore Samlinger. —

En Aften i den gamle Missionsstation St. Gustaves fine Murstenshus. Stationen var forladt, thi Sovesygen havde for nogle Aar siden gjort Kaal paa Befolkningen der paa Egnen, saa der var ikke nogen Sjæle tilbage at frelse. Dem havde Vorherre taget sig af uden at spørge Missionen om Forlov.

Ud paa Natten blev Weiler, Olsson og jeg vækket af Raaben og Larm. Det var nogle Bærere, der kom dragende med en syg imellem sig. Han syntes besat af en ond Aand, thi han vred og bugtede sig som en gal. Temmelig ublidt kastede de ham ned paa Gulvet i Skæret af en flakkende Lampe. Og der laa han, vuggende sig hid og did som en mørk Bylt.

— Hvad er der i Vejen?

— Bwana, Manden blevet bidt af Slange. Være meget mørkt der. Kan Bwana hjælpe?

— Hvad Slags Slange?

— Ikke kunde se.

— Hvor?

— I Finger. Her. Højre Haand, Spidsen længst borte.

Fingeren var ophovnet. Omkring Overarmen var snøret Slyngtraad af Lian for at forhindre, at Giften skulde brede sig. Men at se selve Biddet var næsten umuligt i den flakkende Belysning. Satans ogsaa! Medicinkassen var allerede i Beni. Vi

maatte bruge, hvad vi havde ved Haanden. Med en Barberkniv flækkede vi Fingerspidsen op helt ind til Benet for at faa Biddet til at bløde ordentligt. Blandt de fotografiske Rekvisiter fandtes en Smule Kaliumpermanganat. Det strøede vi i Saaret. Saa fik vi hentet nogle friske Bananstammer, og lod den ulykkelige drikke af Saften, som de Indfødte paastaar indeholder et sikkert Middel mod Slangebid. Da vi saaledes efter bedste Evne havde udnyttet vore medicinske Kundskaber og de Lægemidler, der forefandtes, satte vi os ned og ventede.

— Om en halv Time er han død, var der en, der sagde og saa paa sit Ur.

— Ja, det er ikke godt at vide. Sommetider varer det længe — en Time eller to.

— Nu begynder han vel snart at svulme op, stakkels Fyr. Men det hele varer forhaabentlig ikke saa længe.

— Nej, jo hurtigere desto bedre for ham selv.

Imens laa Manden stadig og vred sig som en Orm. Stønnende følte han paa Armen, og med lange Mellemrum undslap der ham et højt Raab. Det er frygteligt, uden at kunne udrette noget, at være tvunget til at sidde og se, hvorledes et Menneske dør. At se, hvordan han lider og hverken kunne gøre fra eller til. Ikke engang at kunne sige et Trøstens Ord, men blot vente, vente, at det snart maa være forbi.

Vi sad tavse, forstemte og alvorlige. Tiden sneglede sig hen: en halv Time, en Time. Endnu var der intet Tegn. Vi saa paa hinanden, forundrede og spørgende.

— Det maa være en langsomt dræbende Gift, mumlede Weiler.

Endnu en Time gik. Det blev ikke værre med Manden, tværtimod, han holdt op med at stønne. Da begyndte vi at ane Uraad og nære Tvivl om, at det nogensinde havde været en Slange.

Efter endnu en halv Times Vaagen, smed vi den dødsdømte ud og bad ham gaa derhen, hvor Peberet gror. Thi nu var vi ganske overbeviste om, at det i hvert Fald ikke var et livsfarligt Bid. Og vi hævede Shaurien ved Dødslejet for selv at søge Hvile.

Næste Morgen stod Manden i Rækken blandt de andre Bærere med sin Byrde paa Hovedet. Frisk og kvik, som om intet

var passeret. Vi kiggede paa Fingeren. Det havde været en Skorpion.

Den 2. Maj var Ekspeditionen fuldtallig forsamlet i Beni, en lille Station, der ligger lige paa Grænsen af det store ækvatoriale Skovomraade. Tidligere af temmelig stor Betydning baade i militær og kommersiel Henseende er den nu sunket ned til kun at være en Skygge af sit tidligere Jeg. Husene staar tomme og forladte. Men nogle Hinduer har dog slaaet deres Handelsboder op her, og de udøvede en stærk Tiltrækningskraft paa vore Boyer. Selv fraadsede vi i de lækreste Bananer, Ananas og Papaja, som de tilgroede Haver var fulde af.

I URSKOVEN

I spredte Partier og paa forskellige Tidspunkter forlod Ekspeditionen Beni. Det var nemlig vanskeligt at faa et tilstrækkelig stort Antal Bærere — en Vanskelighed, der siden fulgte os lige til Sudan — og derfor drog man af, naar man kunde, og tilstrækkelig Arbejdskraft var ved Haanden. Hovedsafarien skulde slaa ind paa den korteste Vej til Irumu i Ituri. Der besluttede vi at mødes ved Maanedens Slutning, hvis ikke Tilfældet havde ført os sammen inden den Tid.

Selv startede jeg i Selskab med Weiler i mere nordvestlig Retning mod en lille Landsby langt inde i Skoven, kaldet Moëra efter sin Høvding. Der skulde være mange Elefanter. Et svagt Haab foresvævede mig om ogsaa at faa Fingre i Okapien, Skovenes sky Spøgelsesdyr, som Dværgene jager, men som yderst faa Europæere har set i dens naturlige Omgivelser. Okapien har allerede længe været kendt af Skovfolkene. De forfærdiger bl. a. deres Bælter af dens Skind. Flere hvide Mænd havde set disse Bælter, men havde ikke tænkt sig, at Dyret kunde være ukendt i Europa. Det varede lige til Begyndelsen af det tyvende Aarhundrede, inden det første videnskabeligt brugbare Skind kom til British Museum, hvor Arten blev nærmere bestemt. Okapien tilhører Girafferne, men er noget mindre, ligesom den adskiller sig en Del m. H. t. Farve og Legemsbygning. Nu har ethvert bedre Museum sit Eksemplar. Men endnu anser man den for en stor Sjældenhed og en Pryd for enhver Samling.

Det lykkedes aldrig Ekspeditonen at faa fat paa nogen Okapi. De har trukket sig saa langt ind i Skovene, at det vilde tage flere Uger at naa derind. Men derimod fandt vi en anden Sjæl-

denhed, Kæmpe-Skovsvinet, som det faldt i Carrs Lod at hjemføre.

Det var med en Følelse af Ubehag, at jeg denne Morgen efter at have forladt Rydningerne ved Beni, dukkede ind i den mægtige Urskov. Jeg holder nemlig mest af aabne Sletter og vide Udsigter. Men her vilde Træerne slutte sig som en tæt Mur omkring mig, lukke for al Udsigt og hindre Solen i at brænde min Tropehjælm. I Blinde og i Skygge skulde jeg være tvunget til at vandre Dag efer Dag, uden selv at kunne orientere mig, helt henvist til en sort Vejviser, der lige saa godt kunde føre mig vild, hvis han havde Lyst. Træerne skulde suse deres evindelige Sange, og Marekattene skræppe op i deres Kroner. Men jeg følte det allerede nu, at her blev mit Ophold ikke af lang Varighed, selvom der saa ogsaa stod en Okapi og ventede bag hver en Busk.

Der var svalt i Skoven, men alligevel en tung og trykkende Luft, der lagde sig for Brystet. Fra alle Sider opsteg der en fugtig Lugt af raadnende Plantedele. Græs og Planter var drivende vaade. Thi i denne evige Skygge naar intet at blive tørt mellem Bygerne.

Undervegetationen var snart uigennemtrængeligt Krat, snart mere aaben med et Fletværk af Lianer og Luftrødder. Stien var svær at finde. Man maatte krybe under væltede Stammer eller balancere langs ad dem. Nu og da kom vi over en Bæk, der havde skaaret sig ned i Bunden. Og som vældige Søjler i en Krypt stod Træerne Sstamme ved Stamme, bærende det grønne Loft. Nogle Kæmpekarle var det. For at gøre Stammerne mere bæredygtige havde Naturen forsynet dem med kamformede Stivere, der dannede ligesom Stræbepiller nede ved Roden.

I Begyndelsen havde jeg slet ingen Forestilling om deres virkelige Højde. Der var ingenting at sammenligne med. Men da jeg skulde til at skyde de første Marekatte, fik jeg lidt efter lidt en Anelse derom.

En rød Colobus burde man jo skyde med Hagl, syntes jeg. Saa var man i det mindste sikker paa at faa den og ødelagde ikke Pelsen. Jeg tog derfor omhyggeligt Sigte paa nogle mørke Pletter, der saas højt oppe i Løvværket, og trykkede af. Intet

Resultat. Jo, Pletterne opslog en Latter og stak af, men det var jo ikke netop det, jeg havde tilstræbt.

Et nyt Forsøg. Samme Resultat.

Jeg tog det højeste Hagelnummer og tog længere og omhyggeligere Sigte end før. En Abe er det jo umuligt at skyde forbi paa, naar den sidder stille. Skudet gav Ekko i Skoven, men der faldt stadigvæk ikke noget ned.

Utaalmodig rev jeg Riflen til mig, og da Skudet var faldet, saa jeg Colobusen slippe Grenen og styrte hovedkulds ned paa Jorden Det varede en Evighed, syntes jeg, inden den naaede ned; og saa stor den var! Da først begreb jeg, hvor høje Skovens Kæmper i Virkeligheden var. Haglene var simpelthen ikke naaet derop, eller havde i hvert Fald ikke haft tilstrækkelig Kraft i Behold til at slaa igennem Pelsen, selv om de var kommet derop. Men for Fremtiden fik Fuglebøssen Lov at hvile.

Det er forresten umaadelig vanskeligt at skyde med Riffel i Skoven. Selv midt paa Dagen er Lyset dæmpet. Det er værst netop med Colobusjagt, thi mens man selv staar i Mørket og forgæves leder efter en klar Sigtelinie, aftegner Maalet sig mod en flimrende Baggrund, der fuldstændig blænder Øjet. Jeg skød derfor forbi Gang paa Gang, før jeg fik vænnet mig til de særlige Lysforhold.

Efter to Dages Marsch var vi i Moëra.

Høvdingen dér var en snaksom Herre i en gammel, belgisk Officersfrakke, der forresten aldeles ikke klædte ham ilde. Paa Hovedet af ham vippede en laset Solhjelm, og omkring Halsen dinglede den sædvanlige Kæde med en Medalje i: Tegnet paa, at han var officielt anerkendt af Myndighederne og retmæssig indsat i sit Embede. Han havde en sand Passion for Tobak. Bød man ham en Cigaret, tog han straks hele Æsken og gjorde ikke den fjerneste Mine til at levere den tilbage igen.

Folket her kaldes Wambuba. Endnu for nogle Aar siden var de berygtede for Kannibalisme, men er nu, i hvert Fald tilsyneladende, blevet omvendt. Kvinderne bærer tunge Halsringe af Jærn og ligner med denne Pynt Straffefanger. Højdepunktet af Koketteri, bestaar i at stikke Græsstraa gennem smaa Huller, der er boret i Underlæben. Ogsaa vansirende Tatoveringer forekommer, mest paa Overkroppen. Der laves Rifter i Huden, og i Saarene lægges der Frø, som forhindrer, at de læges hurtigt.

Herved dannes der tykke Ar i forskellige Mønstre, omtrent som Basrelieffer paa en Murflade. I det centimeterbrede Bælte bærer de en bredbladet Kniv uden Skede, som faar Lov at ligge og gnave direkte mod Laarhuden. Mændene derimod har meget brede Tøjstykker, der dækker Lænderne. Det stikkes ind mellem Benene og under Bæltet (der ofte er af Okapi) og trækkes et godt Stykke op baade paa Ryggen og Maven, hvor det bredes saa meget som muligt ud til Siderne. Bagfra ser Mændene derfor ud, som om de gaar klædt i vide Pludderbukser. Tøjet forfærdiges af Millumbatræets Bark, der blødes ud og bankes mellem to riflede Stykker Træ; eller ogsaa bruger man en Elfenbenshammer i samme Øjemed. Længe før vi naaede frem, varskoede denne Banken os om, at der var en Landsby i Nærheden. Wambuta sparede sig ingen Møje, naar det gjaldt om at gøre sig fin i Tøjet.

Naturligvis var det Kvinderne, der her, som de fleste andre Steder i Afrika, gjorde alt Arbejdet. Mændene laa sædvanligvis og sov paa deres Sofaer, der bestod af en tyk Træstamme, som var indrettet til et tilpas skraanende Leje. Eller ogsaa sad de omkring Baalet og røg af nogle meterlange Piber, som gik fra Mund til Mund ogsaa blandt Kvinderne, hvis der var nogen til Stede.

Wambuba er, som alle Skovfolk, lysere af Farve end Sletteboerne. Elefantiasis var ret almindelig forekommende. Paa Grund af de primitive Forhold, hvorunder Fødslerne foregaar, har hvert Individ en udvokset Navle, ofte af en Knytnæves Størrelse eller mere. Det ser man overalt blandt de sorte, men sjældent i saa høj Grad som her.

Hytterne er runde, straatækte og med en rigtig Indgang, som er overbygget. Smaabørn, Høns og Geder løber ud og ind. Faar ser man kun sjældent ligesaalidt som Kvæg. Thi Wambuba ernærer sig hovedsagelig af et primitivt Jordbrug, som skaffer dem det daglige Brød. Det er mest Bananer, Majs, Matama og Batate, der vokser paa de smaa Jorder. Mere undtagelsesvis Ærter og Bønner.

Urskovens Kæmper fælder de med smaa ynkelige Økser, der godt kunde stamme fra Jærnalderen. Helt nede ved Roden er Træerne for tykke, til at de tør gaa i Lag med dem. Derfor bygger de Stilladser, til de kommer op til et smallere Sted paa

Stammen og giver sig til at bearbejde det haarde Træ, til det er lige ved at falde. Men det tager mange Dage for Drengene, der som oftest udfører Arbejdet. Lige før det kritiske Øjeblik giver de Signal paa deres Træfløjter for at advare andre Skovhuggere i Nærheden eller for at tilkalde Hjælp. Saaledes kan man faa hele Koncerter at høre i Skoven, naar Fløjterne kalder og svarer fra alle Sider.

Rødderne og de tykke, nederste Partier af Stammerne lader de altid blive staaende. Undertiden raadner de op, men ligesaa ofte bliver Kolosserne staaende, overgroede med saftige Slyngplanter. En forladt Landsby ser omtrent ud som en grøsk Ruinby med Rækker af brudte Søjler under alt det grønne.

Foruden Wambuba, som udgør Skovens faste Befolkning, lever ogsaa Dværgene i dens Skygge. I Modsætning til deres Fætre, Ba-twa, som vi traf i Bjergene, er disse saakaldte Wambutti Pygmæer af reneste Vand. Legemsfarven er lysere, Gennemsnitshøjden efter tyske Maalinger cirka 1,40 m. De er sikkert som Regel ikke blandede med fremmede Racer, men man maa antage, at de stadig ser ud, som de har set ud fra Tidernes Morgen.

Dværgene fører et Nomadeliv, og den øvrige Befolkning ved aldrig rigtig fra den ene Dag til den anden, hvor den har dem. Pludselig dukker de smaa Mænd op paa de forskelligste Steder, sælger nogle Skind, bliver boende et Par Dage og forsvinder saa sporløst i Urskovens Labyrint, hvis Hemmeligheder ingen kender saa godt som de. Deres Liv er yderst primitivt, de er aldrig kommet i Berøring med Kulturens indviklede Problemer. Deres Hytter bygger de i en Haandevending af de første de bedste tørre Grene og overdækker dem løseligt med store, bredbladede Planter. Det er tvivlsomt, om de er i Stand til at holde et blot nogenlunde stærkt Regnskyl ude. Husgeraad har de næsten intet af. Nogle Skaar af ituslaaede Lerpotter, det er alt. De bytter sig dem til hos Wambuba, der er drevne i den Kunst at forme og brænde Lertøj. Kvinderne sidder hjemme, passer Børnene og tilbereder de simple Maaltider. Mændene strejfer for det meste om i Skoven, jager dens sky Vildt og sætter Fælder for de Dyr, som de ikke har Udsigt til at komme til Livs paa anden Maade. Pil og Bue er deres Hovedvaaben; kun sjældent ser man dem bære Spyd. Pi-

lene er dels forsynede med bredbladede Jærnspidser, dels udelukkende af Træ. I sidste Tilfælde bestryges de altid med en giftig Plantesaft. Selve Pilen er da sædvanligvis halvt gennemskaaret et Stykke fra Spidsen, saa at denne lettere kan knække og et Stykke af den blive siddende i Saaret. I dens bagerste Ende er der anbragt et Blad for at gøre den sikrere i Flugten. Det venstre Haandled er beskyttet af en fast stoppet Læderpude mod Buestrengens Anslag efter Skudet.

Wambutti ernærer sig næsten udelukkende af Jagt. Heri maa man søge Forklaringen paa, at de saa pludselig dukker op paa vidt forskellige Steder. Thi naar et Omraade er gennemjaget, tvinger Sulten dem til at flytte til et andet, hvor der er større Tilgang af Vildt. Foruden Kød indgaar ogsaa vild Honning som en vigtig Bestanddel i deres Føde.

Der fortælles, at de begraver deres døde i siddende Stilling med Hænderne korslagte over Brystet. I seks Dage lader man Hovedet stikke op over Jorden for at give de paarørende Lejlighed til at tage en sidste Afsked, førend det paa den syvende skovles endelig til.

Desværre havde jeg selv meget lidt Lejlighed til nærmere at studere dette interessante Urtidsfolks Levesæt. Men Kameraet var stadig i Virksomhed trods Skovens dybtgrønne Skygge, som ofte lagde Filmsoptagelsen næsten uovervindelige Hindringer i Vejen. Det gjaldt om at finde de sparsomt forekommende Lysninger, hvor Forholdene var bedre. Men før man var kommet derhen, skete det ofte, at Dværgene allerede var sporløst forsvundet mellem Træerne, og det kunde ikke betale sig at prøve paa at finde dem. I Løbet af fem Minutter vilde man være faret uhjælpeligt vild, og man maatte være glad ved at have nogle mindre sky Wambuba ved Haanden, der kunde finde Vej tilbage til vort Udgangspunkt.

Jagten er i hele Urskovomraadet yderst besværlig. Man kan kun se nogle faa Meter frem for sig, man træder paa Kviste og laver ufrivilligt Spektakel, man har svært ved at følge Sporet og kan ikke finde Vejen. Det er bedst at overtale Wambutti til at følge med, thi alt dette er for ham en dagligdags Ting. Men saa skal det ogsaa være en, man kan stole paa. Ellers kan man lige saa godt for bestandig sige Farvel til sit eget Lejrbaal.

Egnen omkring Moëra er bekendt for sine Elefanter. Jeg saa ogsaa Spor af Bøffel, Løve og Leopard, men forresten er det smaat med Vildt, naar lige undtages Marekattene, der i Flokke paa Hundreder bebor den øverste Etage af Træernes Skyskrabere. Der kunde de sidde og skræppe op af fuld Hals, naar man gik forbi, lege Skjul bag Stammerne for nu og da at stikke et gammelklogt og snusfornuftigt Ansigt frem med blinkende Øjne, der forbavset betragtede den store, tobenede Abe, som altid holdt sig til Jorden. Arterne bestod for Størstedelelen af røde og sorthvide Colobus. En enkelt Chimpans lykkedes det Gyldenstolpe at nedlægge i Nærheden af Lesse.

Fugle var det ogsaa smaat med. Men aldrig har jeg set saa mange Ildfluer paa ét Sted som her i Moëra. Udenfor mit Telt sværmede de om Aftenen i store Skarer over Græsset. Det var som et dansende Karneval af Lygtemænd.

Faa Dage efter Ankomsten til Moëra var jeg som sædvanlig paa Ekskursion i Skoven sammen med nogle sorte fra Landsbyen. Det gjaldt nogle Elefanter, der havde trampet Markerne ned længere borte, og vi havde været paa Spor af dem lige siden Solnedgang. Men de havde bestandig narret os. Snart var de lige i Nærheden af os, saa nær, at vi kunde se Ryggene gennem Løvet. Men før man havde faaet gjort sig det klart, om det var en Han eller en Hun, om det var et Eksemplar, det var værd at skyde eller ej, var de atter væk og havde faaet lokket os stadig længere ind i Skovens Labyrint. Vi havde sneget os frem paa Sporet af dem, havde gaaet og tosset rundt, saa jeg tilsidst hverken vidste ud eller ind. Solen indhyllede sig i en tynd Dis, saa af den kunde jeg heller ikke faa nogen Besked om Verdenshjørnerne.

Da var det, den indfandt sig. Ikke Elefanten. Men Feberen!

Efter seks Timers Vandring syntes jeg, det kunde være paa Tide at faa Smørrebrødet frem og overveje, om det ikke var det klogeste at opgive Forfølgelsen og tænke paa at komme hjem igen. Men Maden vilde ikke smage mig, og da jeg rejste mig for at gaa, var det allerede begyndt at brænde i Blodet. Det gaar hurtigt i Troperne. Træerne dansede, og Jorden vippede ligesom Kanoerne paa Edward. Det grønne Lys blev graat. Stammerne syntes hele Tiden at falde omkuld og slaa

Höfdingen i Moera

Wambubalandsby

Wambubakvinde

Hjemliv i Wambuba

Babira med Læbesmykke

Babirakælling

Babiraskönhed

Babirahytte

To Wambutti

Wambuttihytte

Wambuttikvinder

Dværgene i deres Hjem

mig i Hovedet, og Negrene, der nysgerrigt betragtede min usikre Gang, flimrede for Øjnene. Tilsidst indbildte jeg mig, at det var Aber i Stedet for Mennesker, og for hvert Skridt, jeg gik, var det, som om jeg samtidig maatte sparke en Elefant til Side for at komme frem.

Kongoni, der var trofast og paalidelig som altid, var den, der først bemærkede, hvordan det var fat med mig, og med en Bøssebærer under hver Arm, som dels slæbte, dels næsten bar mit ledeløse Legeme, dryssede vi hjemad, saa godt det lod sig gøre. I Skumringen laa jeg endelig i mit Telt igen, mere død end levende.

Ja, saadan begyndte den Feberkurve, der skulde strække sig over et Tidsrum af omtrent tre Maaneder. Sommetider var det bedre, sommetider værre. Der var Tider, hvor Feberen helt kunde forsvinde for blot nogle Dage senere at vende tilbage med fornyet Styrke. Og for hver Gang tog den lidt af Kræfterne med sig.

— En Smule Malaria, sagde Vennerne og trak paa Skulderen med et Smil. Det forta'r sig i Løbet af et Par Dage.

Først efter det tredje Anfald opdagede Lægen fra Irumu, at det var Spirillum. Han havde nemlig truffet os nogle Dagsmarscher fra Stationen. Og et Par Uger senere satte en Anopheles-Myg Prikken over I'et ved at lade Malariabacillerne holde de andre med Selskab.

Det er ikke de store Dyr i Afrika, man behøver at frygte, det er de smaa. Det er *min* dyrekøbte Erfaring, som jeg hermed lader gaa videre. Mellem Storvildtet og Jægeren er der næsten altid et Gevær, som gør Udslaget til den sidstnævntes Fordel. Men mellem en Moskito eller et andet smittebærende Kryb og f. Eks. et Smalben er der ofte slet ingenting. Højst en Strømpe, som ikke beskytter, eller om Natten et Net med et overset Hul i — og saa er man leveret.

Jeg har f. Eks til Dato ikke set en levende Kimputu, d. v. s. det Dyr, der overfører Spirillumfeberen i Blodet. Men ikke destomindre er jeg blevet bidt af en i Kassindi. Det kan man regne ud, naar man ved, at Inkubationstiden er ti Døgn. Og af det lille Stik, som jeg hverken havde mærket eller i det hele taget haft nogen Anelse om, skulde jeg siden blive saa syg, at jeg for Alvor spekulerede paa, hvordan det vilde være at sove

i afrikansk i Stedet for i svensk Jord. Naa, det klarede sig jo lidt efter lidt, takket være Lægen fra Irumu, Italieneren Luigi Strada, som med rørende Omhu søgte at vedligeholde de sjunkne Livsaander. Men morsomt var det just ikke.

Efter en Uges Sygdom i Moëra faldt Feberen pludselig saa meget, at vi kunde tænke paa at komme videre. Og en skønne Morgen drog Safarien afsted, denne Gang øst paa gennem Skoven for at se at komme ind paa Hovedstien fra Beni over Lesse til Irumu og forene sig med de andre.

Jeg, der før inderlig havde afskyet Bærestolene, blev nu tvunget til at tilbringe hele Dagen i dette rystende Apparat og blive baaret Time efter Time gennem Skoven, ned og op over bratte Kløfter og gennem Vandløb. Jeg kom aldrig bort fra den smalle, ofte helt overgroede Sti; thi Benene vilde simpelthen ikke bære mig. Jeg maatte nøjes med fra mit usikre, men høje Sæde at faa et Overblik over Egnen. Den første Marschdag paa denne Maade — otte Timer i Træk — skal jeg sent glemme.

Det var en temmelig trættende og ensformig Rejse nordpaa. Dag efter Dag asede Bærerne sig frem under Kæmpetræernes Skygge, gennem højt Græs eller over stride Bække. Thi Regntiden var allerede begyndt, og næsten hver Eftermiddag hældte de tunge Skyer Regnskyl ned over vore Hoveder. Saa kunde man være glad, om man allerede havde naaet at faa slaaet Teltene op. Hist og her skimtedes en Bugt af Sembiliki, men Kæmpen Ruwenzori, der trofast havde fulgt os lige fra Edwardsøen, syntes aldrig at ville blive mindre.

Fremmarschen foregik uregelmæssigt. Thi i de Perioder, hvor Feberen var mest agressiv, maatte vi ligge stille, ligegyldig om Stedet var tiltalende eller ej. Det blev nogle lange Dage. Hver Morgen stillede jeg det samme Spørgsmaal til de sorte: hvor langt har vi igen? Og fik regelmæssig det Svar: længere end langt, men kortere end meget langt. Thi saadan omtrent udtrykker en Neger sig. Tid og Afstand er for ham to meget svævende Begreber. Det første betegner han ved med Haanden at vise Solens Stilling paa Himlen. Det sidste blot ved Ordene kort eller langt. For at betegne noget, der ligger mellem disse to Yderligheder, siger han: længere end kort, kor-

tere end meget langt, længere end meget langt o. s. v. I sidste Tilfælde kan man være vis paa en ordentlig Spadseretur.

Dag føjede sig til Dag og Mil til Mil. Endelig begyndte Ruwenzori at krybe ned og Skoven at lysne. Ved Musango hørte den helt op og gav Plads for et aabent Terrain med grønne, græsbevoksede Højder, der strakte sig saa langt, man kunde se. Det føltes som en ren Lettelse at komme udaf Træernes evige Skygge og Fugtighed. Her kunde man atter aande, og her kunde man da se, i hvilken Retning det bar. Nordpaa gik det: nordpaa imod Polarstjernen, der endelig om Aftenen stak sit blinkende Øje op over Synsranden og fra nu af var os et lige saa velkomment som opmuntrende Ledefyr.

Dagbogsoptegnelserne fra denne Tid er meget rudimentære. Jeg saa udelukkende Verden fra en Bærestol eller gennem en Teltaabning. Den ligesom gled mig forbi i tavs Uvirkelighed. Jeg havde ikke Kræfter til selv at gribe ind, til personligt at lede Begivenhedernes Gang og opleve noget nyt. Det gjaldt blot om at hænge paa, viljeløst at lade sig bære mod et dunkelt Maal bag Højderne: Irumu. Dér skulde der være et tomt Hus, der vilde give mig Tag over Hovedet, og venlige Mennesker med den fornødne Medicin, især mere Kinin.

Jeg plukker paa maa og faa ud af Dagbogen:

„Fortsat efter fire Dage med høj Feber. Træerne er holdt op. Vejen gaar ligesom gennem en Tunnel af højt Elefantgræs. —

I Tabaro. En Landsby, d. v. s. to Hytter. Høvdingen en otte Aars Dreng med blaa Husardolma, der naar til Knæene. Kraven har Majorsnore og gaar op over Ørerne. Blød, grøn Filthat med broderede Initialer. Haandledene omviklede med Kobbertraad, hvori hænger en rusten Sikkerhedsnaal. Folket her paa Egnen Ba-hima. Bor sjældent i større Landsbyer. Driver Kvægavll. Gode Græsgange. —

Ingen Mad til Bærerne. Mange syge. Der er vist død et Par. —

Askaris skyder en Elefant til Proviant. Den har gode Stødtænder. —

Feber igen. Nu har Doktoren fundet Spirillum. Fordømte Smaakryb, der kravler rundt og bider Folk fordærvet. Man skal bare have fem eller seks af den Slags Anfald. Saa er det

ovre. Har altsaa mindst tre tilbage. Næppe færdig med det ene, før det andet begynder. Bare Øjnene holder, saa gaar det nok. Hørelsen svækket. Strada er en venlig Mand. Naar jeg fantaserer for meget, sidder han og holder mig i Haanden. Det beroliger saa rart. —

Fortsat. Fem Timer i Bærestol. Umaadelig trættende. Rystningen er den rene Tortur, men fremad skulde og maatte vi jo. —

I Kalimohole. Ingen Feber. Den store Urskov ligger som en mørk Rand hele Vejen paa venstre Haand. Folket her Babira. Kvinderne vansires af thekoppestore Træskiver, som de bærer i Overlæben, der rager lige ud fra Ansigtet som en Hylde. Modbydelig grimme. Denne Mode skal stamme fra den Gang, arabiske Slavejægere hjemsøgte Egnen. Man mente, rent bogstaveligt, at en Skønhed paa denne Maade ikke saa nemt vilde falde i Voldsmændenes Smag.[1]) —

Videre i fire og en halv Time til Kitsumuru. De ældre Kvinder iførte Tournure, en Slags Hale af Græs, der hænger ned bagtil. Er der noget mere opfindsomt end den menneskelige Forfængelighed? —

Syvende Juni. Endelig naaet frem til Irumu. Distriktskommissaren, M. Hallez, har velvilligt stillet et tomt Hus til Disposition. Det er stort og luftigt, men mørkt. Har en bred Veranda, hvor jeg ligger. Maa vel blive her nogen Tid, til Kræfterne vender tilbage. Og saa videre til Uele. —"

Det havde oprindelig været min Hensigt at blive to Dage i Irumu; i Stedet for blev det to Maaneder. Thi just som Spirillumfeberen slap sit Tag, stødte Malariaen til og gjorde det hele mere kompliceret. Saadan er det, naar man er uheldig. Ingen anden af Ekspeditionens Medlemmer blev syg. Det var kun i min magre Krop, at Bacillerne havde slaaet sig ned og syntes at finde Behag i at leve og formere sig. Og det gjorde de, saa det kunde forslaa.

Selve Samfundet og Menneskene saa jeg ikke ret meget til i al denne lange Tid, d. v. s. ikke mere end hvad jeg kunde se fra Verandaen. Thi den var jeg bundet til, naar jeg da ikke laa i Sengen og kiggede paa Kakkerlakkerne, der holdt Maaltid

---

[1]) Sv: falla på läppen. O. A.

paa Ryggen af de faa Bøger, mit Bibliotek bestod af. De fraadsede paa deres Vis i Fröding og Shakespeare. Den værste Regntid var nu inde. Hver Dag smældede Bygerne paa Straataget, og Gaarden lignede et Morads. Vinden tudede, og Tordenen rumlede, mest om Natten. Tilsidst fik Lynet den kedelige Vane at slaa ned lige i Nærheden af Huset. Saa bragede det som en hel Kanonade, og man fo'r til Vejrs i Sengen og troede, at hele Herligheden vilde styrte sammen, men Huset blev staaende uskadt, og Lynene søgte sig andre Maal. Saaledes blev f. Eks. Doktorens ene Sygeværelse ramponeret, men uden at der dog kom nogen Mennesker til Skade.

Imidlertid blev Vegetationen stadig frodigere. Irumu, der laa forbrændt af Solen, da vi ankom, var efter to Maaneders Regn forvandlet til et grønt Græshav med overgroede Gange, og Husene ragende op som rødgule Øer af Frodigheden. Figner og Papajaer modnedes, Ananasen drev af Saft, og Bananerne svulmede, saa de revnede. Man kunde næsten høre, hvordan alting groede. Ogsaa Fuglelivet oppede sig og blev ligesom et helt andet. Min største Fornøjelse var det fra Verandaen at følge alle disse Paradisenker, Fluesnappere og Honningfugle, naar de imellem Bygerne tumlede sig i det grønne fra Straa til Straa. Vingerne skinnede broget som Metal, og Regndraaberne dryssede ned, naar de satte sig. Ja, Fuglene lod til at befinde sig vel i min grønne Gaard.

Det stod os efterhaanden klart, at vi maatte opgive Tanken om Uele og se at naa Nilen ad en anden Vej. Det var ærgerligt nok, for jeg havde lovet Rigsmuseet et hvidt Næsehorn og et Kæmpeelsdyr, som det især havde ønsket sig, og de fandes begge kun indenfor et ganske lille Omraade i Nordkongo og Sudan. Men vi var blevet sinket allerede ved Starten paa Grund af Kulstrejken i England og havde ikke haft nogen Lejlighed til at indvinde den spildte Tid. Tværtimod: allerede ved Ankomsten til Irumu var vi seks Uger forsinket. Og med denne Feber var det blevet rent haabløst. Regntiden var i sin Kulmination. Stierne vilde være næsten helt ufremkommelige, Floderne opsvulmede og Vegetationen paa Sletterne mandshøj, saa al Jagt vilde være umuliggjort. Vi besluttede derfor at dreje af østpaa ad en kortere Vej til Albertsøen og tage med en Baad, der gik regelmæssigt to Gange om Maaneden over til Uganda-

Siden og saa nedad Nilen, saa langt den var farbar ovenfor Sudangrænsen. Derfra ad Landevejen til Rejaf, som er Endestationen for Nilbaadene fra Khartoum.

Selv om jeg personlig maatte finde mig i min tvungne Uvirksomhed, maa man ikke tro, at Ekspeditionen iøvrigt laa paa den lade Side. Tvertimod. Med Irumu som Udgangspunkt foretog de raske Medlemmer ugelange Udflugter i forskellige Retninger. Gyldenstolpe forøgede Samlingerne i Skovene mod vest, Olsson optog Elefanter paa Film, og Arrhenius sørgede for Transporten med det forestaaende Opbrud for Øje. Det var svært at faa Bærere, og de maatte bestilles Uger i Forvejen. Og saa maatte man endda være glad, hvis man fik nogen.

Selv har jeg ikke stort at berette fra denne Sygdomsperiode med Kininjektioner og Febervildelse. Jo, en Nat blev Haven hjemsøgt af en Leopard, der klatrede op i et Figentræ og bemægtigede sig et Dyrekranium, der var anbragt deroppe. Men ellers syntes Verden og Menneskene saa fjærne og uvirkelige, at jeg troede, de aldrig mere vilde antage deres konkrete Form igen. Det var kun et Lynnedslag helt inde ved Huset, der for et Øjeblik var i Stand til at kalde Hjernen tilbage til klar Bevidsthed, eller naar Doktoren stak Injektionssprøjten i en Nerve. Saa var jeg i hvert Fald klar over, at jeg endnu levede.

Lad os derfor drage Glemselens Slør over disse Uger og i Stedet for høre paa, hvad Gyldenstolpe har at berette, thi han havde hele Tiden nok at gøre.

MED WAMBUTTI-DVÆRGENE PAA JAGTSTIEN

(AF GREV NILS GYLDENSTOLPE)

En Del af den Tid, som nogle af Ekspeditionens Medlemmer paa Grund af pludselig indtruffet Sygdom var nødt til at tilbringe i Irumu, benyttede jeg til at foretage en Tur til de Dele af Ækvatorialskoven, som ligger et Par Dagsmarscher vest for den belgiske Station.

Man havde fortalt mig, at der i disse Skovegne skulde findes Wambutti og, hvad bedre var, tillige Okapi, dette underlige giraflignende Dyr, som for blot en Snes Aar tilbage blev opdaget i Kongourskoven. Æren for dette ejendommelige Dyrs Opdagelse tilfalder i første Række en Svensker, den i den daværende Kongostats Tjeneste staaende Løjtnant Karl Eriksson. Det lykkedes nemlig denne Mand ved Hjælp af de i Urskoven levende Wambutti-Dværge at faa fat i det første fuldstændige Eksemplar af et Hovdyr, som de Indfødte kaldte „Okapi". Allerede det foregaaende Aar — det var 1900 — havde han overladt den daværende Guvernør i Uganda, Sir Harry Johnston, et Stykke Hud, som af de Indfødte blev anvendt til Bælter. Dette Hudstykke, der udmærkede sig ved sin stribede Tegning, vakte stor Opsigt blandt Videnskabsmændene, der ikke var i Stand til at identificere det som hidrørende fra noget tidligere kendt Dyr. Man mente, det var af en Slags Zebra. Da saa Eriksson Aaret efter sendte Sir Harry Johnston et fuldstændigt Eksemplar, viste det sig, at det ikke var et zebralignende Dyr, men at det i Stedet for repræsen-

terede en helt ny Pattedyrfamilie, der efter den formentlige Opdager blev kaldt *Okapia johnstoni.*

Siden da er nogle Dusin Eksemplarer havnet i europæiske Museer. Hvad var da naturligere, end at vi, da vi nu var i den Egn af Jorden, hvor dette ejendommelige Dyr lever, gjorde os al mulig Umage for at berige vort Museum med endnu et Eksemplar.

Okapien forekommer kun i de store Urskove, som omgiver Kongofloden og dens mange Bifloder. Mod Nord findes Dyret antagelig syd for Uëllefloden og indtil Ubanghi og mod Øst i de Skovegne, som strækker sig henimod det Højdedrag, der mod Vest begrænser den store centralafrikanske Dalsænkning. Dens Udbredelse mod Vest og Syd er endnu ikke sikkert fastslaaet. Tilsyneladende har Okapien da en forholdsvis ringe Udbredelse.

Som Flertallet af de større Dyr, der lever i Urskoven, er Okapien et Natdyr. De Steder, hvor den helst græsser, er, ifølge Eriksson, Lysninger i Skoven, hvor smaa Bække og Vandløb snor sig frem. Saadanne Steder er som Regel fugtige og ejer en yppig og tæt Vegetation, der særlig karakteriseres ved nogle bredbladede Planter med lange Stilke. Af denne Plantes kødfulde Rødder ernærer Okapien sig hovedsagelig. Den optræder aldrig i Hjorder, men er en udpræget Eneboer. Dog kan det hænde, at Hunnen og Ungen færdes sammen. Okapien er overordentlig sky og forsigtig. Den tager Flugten ved det mindste Tegn paa Fare og gemmer sig altid i det vanskeligst tilgængelige Terrain. Efter hvad de Indfødte fortalte mig, synes Okapien at nære stor Uvilje mod Solen og opholder sig stadig paa de mørkeste Steder i Skoven. Man ved ikke med Sikkerhed, om det hidtil er lykkedes nogen hvid Mand at fælde dette sky Dyr. Nogle Europæere paastaar imidlertid at kunne regne ogsaa en Okapi med i deres Jagtbytte. Men jeg tvivler nu paa det, efter at jeg paa selve Stedet har haft Lejlighed til at overtyde mig om de overordentlige Vanskeligheder, som er forbundet med Jagten. De Indfødte er imidlertid Mestre i at forfærdige alle Slags Fælder og Faldgruber, og det mest sandsynlige er vist, at de Europæere, som vil gøre sig til af egenhændig at have skudt en Okapi, har taget Livet af et Dyr, som var fanget i en Faldgrube.

Det var som sagt i den Hensigt at prøve paa at komme bagpaa en Okapi eller „Kenge", som Dyret kaldtes i den Egn, hvor vi nu befandt os, at jeg gjorde en Udflugt i Urskoven vest for Irumu. Her skulde der jo findes Wambutti, og da disse Dværge ansaas for at være de eneste Indfødte, der gav sig af med Jagt paa dette Dyr, besluttede jeg mig til at gøre et sidste Forsøg paa at berige vore Samlinger med et Eksemplar. Ganskevist var vi allerede tidligere i Skovene nord for Beni kommet i Berøring med Wambutti, men nogen Okapi var det ikke lykkedes os at faa fat paa.

For at naa Urskovsomraadet maatte man fra Irumu foretage en fem Timers Marsch over det Sletteland, som omgav Stationen, og som paa den Tid, da vi besøgte det, de første Dage i Juni, var bevokset med højt, saftigt Græs. Paa flere Steder afbrydes Slettens Ensformighed af smaa, runde Høje, hvorimellem der strækker sig brede Sænkninger, i hvis Bund Bække og smaa Floder baner sig Vej. Over de bredere og vandrigere Løb førte mere eller mindre skrøbelige Broer. Nogle af disse bestod blot af en væltet Træstamme, andre var forfærdiget af et Fletværk af Slyngplanter og gyngede ubehageligt under Fødderne. Da det var i Regntiden, var Vandløbene opsvulmede, og flere Broer var skyllet helt bort.

Inden vi naaede frem til den egentlige Urskov, maatte vi i Kanoer sættes over Iturifloden paa et Sted, der hedder Kifuko. Floden var ved Færgestedet cirka 100 m. bred. Strømmen var stærk, og for at kunne lande paa det udsete Sted paa den anden Side, maatte vi stage os opad Floden et godt Stykke, for senere af Strømmen at lade os føre over til Landingspladsen.

Kifuko er en temmelig stor Landsby, hvis Befolkning for Størstedelen bestaar af de saakaldte „Arabisées". Med dette Navn benævnes i Kongo Efterkommerne af de Slavejægere, som paa Tippu-Tips Tid gjorde disse Egne usikre. Imidlertid er disse „Arabisées" ikke en særlig Folkestamme af ren arabisk Oprindelse. De har i Tidens Løb blandet Blod med alle mulige Stammer og Racer. De gør et særdeles ubehageligt Indtryk paa den rejsende, og jeg vil ikke tilraade nogen Europæer i det mindste for længere Tid at slaa sig ned i deres Landsbyer.

Vi skulde kun overnatte i Kifuko, men fik i denne korte Tid mere end nok af Landsbyens frække og paatrængende Indbyg-

gere. Snavset var der, saa det kunde blive til noget, og de Masser af Geder og Fjerkræ, som uden Tilsyn promenerede omkring, bidrog ikke til at gøre Hyggen og Renligheden større. Tvertimod.

Landsbyen forekom paa ingen Maade fattig, men Høvdingen gjorde sit bedste for at chikanere os og vise sin Magt overfor Europæerne, som han sikkert hadede og foragtede dybt, og som en Gang maaske for ikke saa længe siden havde sat en Stopper for hans indbringende Næringsvej som Slavehandler. Vi havde stort Besvær med at skaffe tilstrækkelig Føde til vore Bærere, og det var ogsaa vanskeligt at købe et Faar eller en Ged til os selv.

Her i Kifuko kom vi til at overvære et yderst heftigt Uvejr med Torden og skybrudlignende Regn. En tropisk Tornado, især i Skovegne, er uhyggelig, men storslaaet. Et Menneske, som ikke har overværet det, kan næppe gøre sig en Forestilling om dens Voldsomhed og Kraft.

Da det Tidspunkt, hvor vi skulde indtage vort enkle Maaltid, nærmede sig, begyndte Himlen at bedækkes med blaasorte Skyer, som hurtigt trak sammen. Skarpe Lyn gennemskar uophørligt Luften, og Tordenen dundrede stærkere og stærkere. Saa pludselig var Uvejret over os. Blændende Lyn følger tæt paa hverandre med kun faa Øjeblikkes Mellemrum. Heftige Vindstød og strømmende Vandmasser pisker med rasende Fart gennem Luften. Træernes Kroner svajer frem og tilbage, bøjer sig og knækker. Selv de kæmpestore Træer truer med at rykkes op med Rode. Det brager og drøner. Masser af afrevne Blade og Kviste hvivler gennem Luften. Hele Skoven minder stærkt om et oprørt Hav, over hvilket kæmpestore Bølger taarner sig op og bruser frem. Den skraldende Torden udgør et passende Akkompagnement. Lynene bliver bestandig heftigere og slaar med et øredøvende Brag ned bagved det lille Hus, hvor vi har søgt Tilflugt. Vi fik alle et ordentligt Chock, og da Uvejret endelig var drevet over, lykønskede vi hverandre til at være sluppet helskindede fra det. Den spændte Feltdug smælder, og de rivende Vandstrømme truer med at trænge ind i Teltene og sætte vore Ejendele under Vand. Boyerne har nok at gøre og løber hid og did. Uvejr i Troperne varer i Almindelighed ikke længe, og snart var ogsaa denne Tornado overstaaet. Skønt vi ved

flere tidligere Lejligheder havde overværet heftigt Uvejr baade paa Sletterne omkring Edwardsøen og oppe blandt Birungavulkanerne, maa jeg tilstaa, at disse Tornados forekom smaa og ynkelige i Sammenligning med denne. Det blev imidlertid ikke den sidste under vort Ophold i Ækvatorialskovene, men nok den værste.

Den følgende Dag brød frem med straalende Solskin. Varmen var imidlertid stadig trykkende og varslede nyt Uvejr. Ved 6-Tiden var alt klart til Opbrud, Teltene taget ned og Byrderne fordelt. Vi fulgte den store Karavanvej, der førte til Staleyville, hvortil der „kun" er tredive Dages Marsch, hele Vejen gennem Urskov.

Karavanvejen eller „Barra-barraen", som den kaldes af de Indfødte, er en Udhugning paa omtrent fire Meters Bredde, som snor sig frem gennem Urskoven. Man maa dog ikke tro, at Stien i hele sin Bredde er tiltrampet af alle de tusind Negerfødder, som i umindelige Tider er gaaet frem ad den med tunge Byrder af Elfenben eller Kautschuk. Aldeles ikke. Den største Del af Stien er tværtimod bevokset med Græs og alle Slags Repræsentanter for Tropefloraens Overdaadighed og Pragt. Kun et smalt Baand, der minder om en Slange, der bugter sig fremad, gør Tjeneste som Vej. Som bekendt gaar Negrene altid i Gaasegang. Paa Grund af denne deres Sædvane er det ganske unødvendigt at vedligeholde Karavanvejen i hele dens Bredde. Men hvorfor er den da oprindelig blevet gjort saa bred, som Tilfældet er? Jo, for at det skal kunne siges, at Vejnettet i Kolonien er udmærket.

Urskoven gør et mægtigt Indtryk paa den rejsende. Men samtidig føler man sig tung i Sindet, ensom og forladt. Hvis en Sletteboer for længere Tid var tvunget til at opholde sig i Urskovsomraadet, vilde han sikkert blive melankolsk.

Det er meget vanskeligt i korte Træk at give en Skildring af Ækvatorialskovens Udseende. Skønt den flygtigt set kan gøre et højst ensformigt Indtryk, saa er den dog meget forskelligartet. De kæmpestore Træer naar ofte en Højde af omtrent fyrretyve Meter, og deres tætte Løvværk danner ligesom en grøn Hvælving, som Solens livgivende Straaler næppe formaar at trænge igennem. Der hersker derfor en stadig Halvskumring. Under Kæmpetræernes Kroner udbreder sig yderligere

et tæt Løvværk, som dannes af alle Slags middelstore Træarter. Hertil kommer et Fletværk af Lianer og Slyngplanter, der ligner et stort Spindelvæv, hvis Masker sammenfiltrer Træernes Stammer og Grene til et eneste Virvar. Jorden, som er bedækket med sort Muld, er skjult af Myriader af forskellige Vækster — snart med brede, læderagtige Blade, som rasler ved hvert Forsøg paa at trænge igennem, snart smalbladede, mere lave Arter, men ogsaa de lægger den Rejsende, der prøver paa at gaa udenfor den afstukne Sti, store Hindringer i Vejen. Selve Jorden ser man sjældent noget til, da den er helt bedækket med nedfaldent Løv og raadnende Plantedele.

Ofte spærres Stien af et kæmpemæssigt væltet Træ. Som en Barrikade ligger det der, for med Tiden at raadne bort og forsvinde. Negrene, der jo af Naturen er yderst dovne, gør sig aldrig det Besvær at rydde Stien. Hellere gaar de en lang Omvej, ja det hænder endog, at de af Grene danner en Bro over Træstammen. Saadanne „Broer" træffer man ofte undervejs.

Saalænge man færdes i denne Labyrint af alle mulige Træer, er Himlen næsten altid skjult for ens Blik. Der hersker et behageligt Halvlys, og Luften føles forholdsvis sval. Paa Grund af Fugtigheden springer Sveden ikke des mindre frem ved den mindste Anstrengelse. Saa med et kommer man maaske frem til en Lysning. Man blændes næsten helt af det skarpe Sollys og ønsker sig tilbage til Skumringen og Køligheden.

Skovens rige og mangeartede Dyreliv ser man kun lidet til. Langs Vejen og særlig paa aabne og fugtige Steder flagrer Mængder af forskelligtfarvede Sommerfugle. I Træerne skriger Marekattene og laver Halløj, og Skarer af røde eller hvide Colobusaber skrider frem gennem Løvværket. Oppe fra Træernes Kroner naar en sagte Kvidren ned til de Rejsende fra alle de mange forskellige Smaafugle, der holder til deroppe. Men Fuglene selv ser man kun sjældent. Thi Træerne er gigantiske og Løvet tæt. I Udkanten ved Lysningerne hersker der imidlertid et mere iøjnefaldende Liv. Brogede Honningfugle flyver fra Gren til Gren og fra Blomst til Blomst. Ved Hjælp af deres lange, krumme Næb suger de deres Næring af den Rigdom af forskelligtfarvede Blomster, der indbydende rækker deres Kalke frem. Ellers hersker der Dødsstilhed overalt, blot Cikaden lader

nu og da sin spæde Sang høre. Til de større firbenede Dyr, der lever i Skovene, mærker man lidet eller intet. De er nemlig for det meste udelukkende paafærde om Natten.

Elefant- og Bøffelstier gennemkrydser Terrainet i alle Retninger. Disse Dyrestier tjener den Rejsende til stor Nytte, thi de letter hans Fremtrængen. Naturligvis kun i det Tilfælde, at man prøver paa at bane sig Vej udenfor de smalle Stier, der er traadt mellem de sparsomt forekommende og langt fra hinanden liggende Landsbyer. Væltede Træstammer, tæt Underskov, et Virvar af Lianer, sumpede Vildnis med stikkende Palmer og Bække, der snor sig ud og ind og har gravet dybe Furer i Jorden, lægger stadig Jægeren Hindringer i Vejen. Man maa ligefrem kæmpe sig frem gennem hele dette Virvar. Man klatrer og kryber paa alle fire paa den fugtige Jord. Dertil kommer den tropiske Varme, der driver Sveden ud af hver en Pore. Stinkende Dunster stiger op fra alle de raadnende Plantedele, der i et tykt Lag dækker Jorden. For at have Udsigt til at faa Ram paa en af Urskovens firbenede Indvaanere, maa man prøve uden Støj at komme sit Offer saa nær som muligt. Selv en Afstand paa ti Meter kan sommetider paa Grund af det svage Lys og den tætte Vegetation være for langt.

I en saadan Skovegn, som den jeg her har forsøgt at skildre, lever Okapien og Wambutti-Dværgene.

Vore Bestræbelser gik derfor, saa snart vi var kommet i Orden i Lejren ved Campi ya Wambutti, først og fremmest ud paa at komme i Berøring med den Befolkning, der havde givet Landsbyen Navn. Den bosiddende Befolkning udgjordes af Wambuba-Stammen. Chefen for Landsbyen blev tilkaldt og fik Besked om straks at sætte sig i Forbindelse med Wambutti-Dværgene, der holdt til i de vældige Skove, der til alle Sider omgav den lille Landsby. Til at begynde med saa det temmelig mistrøstigt ud. Landsbyens Ældste erklærede nemlig højt og helligt, at der ikke fandtes nogen Wambutti uden en fem Timers Marsch borte. Dog lovede han, efter at der var stillet ham en Belønning i Udsigt, at gøre sit yderste.

Den følgende Dags Morgen oprandt, men endnu havde vi hverken hørt eller set noget til Wambutti. Stedet viste sig imidlertid at være et udmærket Arbejdsfelt, og Konservatoren og hans sorte Hejdukker havde fuldt op at gøre med at præparere

de mindre Pattedyr, der var fanget i vore opstillede Fælder, og de Fugle og Marekatte, det var lykkedes mig at skyde paa mine Ekskursioner.

Saa ved Mørkets Frembrud kom Chefen glædestraalende og meldte, at der havde indfundet sig tre Wambutti-Dværge. Vi lod dem straks kalde, og nogle Øjeblikke efter stod de tre smaa Mænd foran os. Da en af Dværgene talte Kisuaheli saa nogenlunde, lykkedes det os lidt efter lidt at gøre dem begribeligt, hvad vi vilde. De erklærede imidlertid, at Okapien var langt borte. Forøvrigt kunde det ikke nytte noget at anstille Jagt paa dem i Aar. Hvorfor — det var det umuligt at faa ud af dem. Men tilsidst lod de sig mod en stor Belønning i Penge og Salt overtale til at gøre et Forsøg. Men selvom en Neger lover en Ting, er det langtfra sikkert, at han holder det. Dværgene bedyrede imidlertid, at de allerede næste Dag vilde begive sig ud for at opspore Vildt, først og fremmest naturligvis Okapi, men ogsaa „Sorri" og „Umar", d. v. s. Bongo-Antiloper og Skovsvin.

Jeg fik ogsaa opklaret, at Wambuttilandsbyen kun laa en Times Marsch borte fra vor Lejr. Derfor blev det bestemt, at jeg selv den næste Dag skulde opsøge dem i deres Hjem i Urskoven, og — som sagt saa gjort.

Ved Daggry var jeg klar til Opbrud for at aflægge et Besøg hos Dværgene. Fra Landsbyen medfulgte en Vejviser, der skulde føre mig til en anden Landsby, hvor jeg saa skulde have en ny Ledsager til Wambuttis Lejrplads. Gennem Bananmarker og tæt Urskov slyngede Stien sig frem. Endelig naaede vi den Wambuba-Landsby, hvor jeg skulde skifte Fører. I Skoven var der drivende vaadt, og det varede ikke mange Minutter, før vi var gennemblødte. Men da det undervejs lykkedes mig at nedlægge nogle sjældne Marekatte og flere mærkelige Fugle, som vi ikke før havde haft repræsenteret i vore Samlinger, var Humøret det bedst mulige.

Fra sidstnævnte Landsby kom vi stadig dybere ind i Urskovens Mørke med dens Kaos af kæmpemæssige Træer, Lianer, stikkende Palmer, træagtige Bregner og Vækster af ethvert optænkelig Slags og Udseende. Da vi havde arbejdet os frem yderligere en Time, forekom det os, at vi hørte Stemmer i Skovens Dyb. Føreren erklærede ogsaa, at vi nærmede os Wam-

butti-Landsbyen. Nu gjaldt det om at være stille og forsigtige og ikke ved unødvendig Støj at røbe vor Nærværelse. For saa kunde det nemt hænde, at Dværgene forsvandt i Skovens mange Smuthuller, saa Landsbyen laa øde og tom.

Men alting gik heldigt, og vi stod snart i Udkanten af en lille Rydning, hvor nogle usle Hytter tilkendegav, at vi var naaet til Dværgenes Hjem i Skoven. De havde aabenbart ikke mærket vor Nærværelse, eller ogsaa lod de som ingenting. Det sidste er vel nok det mest sandsynlige; de havde sikkert observeret os længe før vi dem.

Som sagt, deres lille Landsby bestod blot af en Lysning i Urskoven, hvor de mindre Træer, Buske og et Stykke af Underskoven var ryddet. De seks Hytter laa i Yderkanten, saa der blev en aaben Plads i Midten. Her knitrede et muntert Baal, ved hvilket mine tre Venner fra i Gaar sad i Ro og Mag og røg deres Piber. Nogle meget grimme Kvinder og flere splitternøgne Unger havde anbragt sig foran Hytterne. Nogle smaa Hunde og en Del Fjerkræ løb rundt og søgte efter Føde mellem de Affaldsrester, der laa smidt allevegne.

Saa godt det lod sig gøre, gav jeg mig i Samtale med Mændene og spurgte, hvorfor de ikke var ude paa Jagt. Noget nøjagtigt Svar viste det sig imidlertid umuligt at faa. Kvinderne og Børnene var sky og tilbageholdne, men kastede dog nysgerrige Blikke paa os.

Wambutti-Dværgene udmærker sig ikke ved nogen synderlig Skønhed, men navnlig Mændene gør et ganske intelligent og livligt Indtryk. Naar de taler deres Kaudervælsk, gestikulerer de med Arme og Hænder. Mændene er gennemsnitlig 1,4 Meter høje; Kvinderne noget mindre. Deres Arme er forholdsvis meget lange og Benene korte. Hovederne er store med kort, sortkruset Haar; sommetider er de glatragede. Næsen er bred med flade, skarpt markerede Næsefløje. Om Lænderne bærer de et Skørt, som er lavet af Barken af et Træ, der kaldes „Supa". Forfærdigelsen af dette Barktøj foregaar paa følgende Maade: Naar man har fundet et passende Stykke, tilberedes det, idet det bankes med en Elfenbenshammer og faar herved den ønskede Størrelse og Tykkelse. Dernæst farves Tøjet med Saften af en eller anden Frugt, og Klædedragten er færdig.

Tatovering forekommer ikke hos Wambutti-Dværgene,

idetmindste ikke efter de Iagttagelser jeg har haft Lejlighed til at gøre. Husgeraadet er minimalt. En eller anden flettet Skaal, en Kniv samt nogle mer eller mindre hele Lerpotter, det er alt. Som Vaaben bruger de korte Spyd samt Buer og forgiftede Pile. Spydene er forsynede med korte, brede Blade, og Spydskafterne i Reglen omviklede med Traad eller Basttrævler for at hindre, at Haanden glider, naar Spydet kastes. Buerne er smaa og forfærdigede af et Slags haardt Træ, i Almindelighed af en rødlig Farve. Begge Enderne er ofte beklædt med et Stykke Marekatteskind. Undertiden er Buerne ogsaa omviklede med Metaltraad. Strengen bestaar af et Stykke spaltet Lian. Pilene er af forskellig Udseende og Form. Enten er de helt og holdent forfærdiget af Træ eller ogsaa forsynet med smukke Jærnspidser af højst forskelligt Udseende og med Modhager. Træpilene er tilspidsede i den ene Ende og nærved Spidsen forsynede med et Indsnit. Hele Spidsen og et Stykke af Skaftet ovenfor Snittet er oversmurt med et tykt Lag Plantegift. Indsnittet er der, for at Pilen, naar den har truffet sit Maal, lettere kan knække, og den giftige Del blive siddende i Saaret. Som Styremiddel bærer Pilen et lille Blad.

Til Prydelser benytter Mændene saavel som Kvinderne Ben- og Armringe af Messing eller Jærntraad. Desuden bærer de altid omkring Halsen Amuletter af højst forskelligartet Udseende.

De smaa, usle Hytter er forfærdiget af et primitivt Skelet af Lianer, over hvilket der er lagt et Lag Blade og Kviste saa tyndt, at det næppe formaar at holde Regnen ude. Wambutti-Dværgene er et Vandrefolk, som udelukkende ernærer sig af Jagt. De har en overordentlig Stedsans og en mærkværdig Evne til lydløst at bane sig Vej gennem den tætteste Skov. Med deres Spyd nedlægger de endogsaa Elefanter og Bøfler for ikke at tale om Bongo og Okapi, og med Pilen dræber de Marekatte, Egern og andre mindre Dyr.

De er Mestre i at sætte Fælder og lægge Faldgruber. Det er som Regel ikke tilraadeligt at forvilde sig ind i Skoven uden at være ledsaget af en Person, der er stedkendt. Thi der kan være opstillet Fælder med forgiftede Pile og være indrettet Faldgruber, hvor man mindst aner det.

Paa mine Strejftog sammen med Dværgene traf jeg flere

Mahdi

Mahdi dansər

Unge Mahdikvinder

Nilbaaden

Dinka

Dinka leger Krig

Shilluks

Fra Revyen i Malakal

Gange paa Elefantfælder. De bestaar af en grov Bjælke, som ved Hjælp af Lianer opsættes i passende Højde, helst mellem to Træer i Egne, hvor Elefanterne med Forkærlighed opholder sig. Den ophængte Træstamme er forsynet med en skarptslebet, i Almindelighed forgiftet Spydspids, der er rettet nedad. Naar Elefanten uden at ane den truende Fare gaar frem mellem Træerne og kommer for nær til en af Lianerne, løsnes Bjælken og falder ned over Dyret. Spydspidsen har været saa nøjagtigt anbragt, at den trænger ind i Nakken paa Elefanten og virker dødbringende, hvis alt ellers gaar efter Beregning.

Saa snart Dværgene mærker, at Vildtbestanden i den Egn, hvor de tilfældigvis opholder sig, er aftaget, bryder de straks op og begiver sig til nye Jagtdistrikter.

I Almindelighed lever de i god Forstaaelse med de Negerstammer, der bor i samme Egn, og hos hvem de imod Kød og Honning tilbytter sig Redskaber, Vaaben og vegetabilsk Føde. Selv dyrker de aldrig Jorden.

De er, som jeg tidligere har fortalt, Mestre i Jagtens ædle Sport, og det var mig en sand Nydelse at følge dem paa Jagtstien. Med en forbløffende Fart og Smidighed forstaar de at trænge frem overalt i Skovens tætteste Tykning, og det var mig meget svært at holde Trit med dem.

Naar Wambutti-Dværgene begiver sig ud paa Jagtstien, gaar de sædvanligvis nogle Stykker sammen og gennemsøger forskellige Dele af Skoven. Har en fundet et friskt Spor, tilkalder han sine Kammerater enten ved at efterligne et bestemt Dyrs Lyd eller ogsaa ved en svag, men skarp Fløjten. De andre kommer hurtigt til, og nu begynder der en Forfølgelse, som godt kan vare flere Dage. Undertiden benytter de sig ogsaa af Net. Saadanne Net spændes lavt ud langs med en smal Dyresti. Dværgene afjager derpaa et Omraade af Skoven ved i Række at gaa frem i Retning af Nettet, hvori mindre Antiloper bliver indviklet og kan fanges levende. Paa et af mine Strejftog i Nærheden af Campi ya Wambutti lagde jeg Mærke til en ejendommelig Lyd, som jeg ikke var i Stand til at forklare mig. Lyden kom nærmere og nærmere, og pludselig fik jeg Øje paa nogle Dværge, som kom hen imod det Sted, hvor jeg befandt mig. Saasnart de opdagede mig, forsvandt de sporløst. De ejendommelige Lyde ophørte samtidig, og jeg kunde forstaa, at de

var frembragte af Dværgene, som paa denne Maade signaliserede til hverandre.

De medfører i Regelen aldrig Proviant paa disse Strejftog, men ernærer sig af Rødder, Snegle og lignende. Maaske lykkes det dem at fange en Rotte eller ved et velrettet Pileskud dræbe et Egern eller en Marekat. Til Jagtudrustningn hører dog altid en Glød og to Fyrpinde. Det glødende Træstykke er af stor Vigtighed for dem. Dels kan de dermed hurtigt gøre Ild i Tilfælde af daarligt Vejr, dels benytter de det til i det givne Øjeblik at kunne bestemme Vindretningen ved at iagttage Røgen. At lægge Mærke til Vindens Vekslen er af stor Vigtighed, naar man forfølger Vildtet, især naar Jagten gælder Elefant eller Bøffel. Om Okapien er lige saa fintmærkende, ved jeg ikke.

Skønt jeg tilbragte mange Dage sammen med mine Wambuttivenner, lykkedes det mig aldrig at finde noget friskt Spor hverken af Okapi eller Bongo. Disse Dyr syntes fuldstændig at glimre ved deres Fraværelse. Men at de i hvert Fald tidligere havde holdt til der paa Egnen, viste de gamle Spor, vi fandt hist og her.

Elefanter var der imidlertid temmelig mange af, men Dyrene var saa svære at komme til paa Grund af den tætte Skov. Jeg havde dog et ret spændende Eventyr med en enlig Elefant, som jeg stødte paa i et Skovterrain, der lignede det, som jeg lige har forsøgt at beskrive. Der var kommet Bud til Lejren, at en Elefant om Natten havde været inde i en Banan-Shamba, hvor den havde anrettet stor Skade. De Indfødte anmodede mig indtrængende om at være dem behjælpelig med at faa Ram paa Dyret.

Skønt jeg om Morgenen havde været ude paa en anstrengende Tur, begav jeg mig straks hen til det Sted, hvor Elefanten skulde holde til. Til at begynde med fulgte vi en smal Sti, men saa snart vi forlod den, begyndte Vanskelighederne for Alvor. Efter godt to Timers Forløb fandt vi Sporet, der førte hen mod et med tornede Palmer bevokset, sumpet Terrain. Stille og forsigtigt sneg vi os frem, idet vi nøje passede paa Vindretningen. Lige før vi havde passeret nogle Raphiaspalmer, hviskede min ene Bøssebærer til mig, at han kunde se Elefanten. Vi gjorde øjeblikkelig holdt, men det varede en god Stund, før jeg fik Øje paa Kolossen. Som en graa Stenblok laa den rolig

og fredelig og sov. En Gang imellem kunde man tydelig høre den snorke.

Vi befandt os i en Afstand af cirka ti Meter fra det sovende Dyr, der svævede i fuldstændig Uvidenhed om vor Nærværelse. I flere Minutter glædede vi os ved Synet af den. Det er en stor Sjældenhed at træffe en Elefant, der har lagt sig til at sove. Flere kendte Jægere og Sportsmænd har udtrykkelig erklæret, at Elefanten staar op, naar den sover. Men her var et klart og tydeligt Bevis for, at det ikke altid er Tilfældet. Da Hannen, thi det var det, syntes at have gode Stødtænder, besluttede jeg at prøve et Skud. Elefanten laa udstrakt paa Siden med Benene ud fra sig. Derfor var det umuligt at komme til at skyde den i Hovedet, men idet jeg sigtede efter Bugen, fyrede jeg løs. Med et vældigt Brag rejste den sig op paa Bagbenene. Forbenene famlede i Luften, og jeg ventede hvert Øjeblik, at den skulde tumle omkuld. Hovedet var stadig skjult bag et tæt Krat, og derfor gav jeg Dyret endnu et Skud i Halsen. Men dette Skud syntes snarere at kvikke den op. Med et øredøvende Brag gav den sig paa Vej i Retning bort fra mig. Den gjorde en lille Halvcirkel, fik Færten af mig, og med Iltogsfart satte den ophidsede Elefant lige hen imod det Sted, hvor jeg og mine to Bøssebærere befandt os.

Her var gode Raad dyre. I Hastværket havde jeg ikke faaet Tid til at lade Dubletten igen. I et Spring kaster jeg mig til Side og dukker ned bag et Træ. Elefanten brasede med et Drøn forbi saa nær, at jeg godt kunde have rørt ved den med min Bøsse. Heldigvis hverken saa eller mærkede den, at vi befandt os indenfor Snabelens Rækkevidde. I Løbet af nogle faa Øjeblikke var Dyret opslugt af den tætte Kratvegetation, og vi kunde atter trække Vejret efter de nervepirrende Sekunder.

Da der var temmelig meget Blod i Sporet, optog vi kort efter Forfølgelsen af det saarede Dyr. Elefanten var gaaet ned i en Bæk, som den fulgte et Stykke, inden den paany fordybede sig i Skoven. Da vi vel var kommet over paa den anden Side af Bækken, blev vi tvunget til at forlade Sporet og gøre en Omvej. Vi blev nemlig overfaldet af Tusinder af blodtørstige Myrer, der krøb ind overalt paa Kroppen og gjorde os Tilværelsen uudholdelig. Efter at vi, saa godt det lod sig gøre, havde skilt os af med dem, genoptog vi Forfølgelsen. Den hurtigt indtræ-

dende Skumring tvang os imidlertid til at holde op og tiltræde Tilbagetoget til Lejren.

Den næste Dag fortsatte vi den afbrudte Jagt, men desværre uden Held. Blodsporet fra den saarede Elefant mindskedes stadig, og for at gøre Uheldet fuldstændigt forenede den sig med en større Hjord, saa det blev umuligt at hitte Sporet. Med tungt Hjerte maatte vi tilsidst helt indstille Forfølgelsen. Hvor jeg vilde ønske, jeg kunde have indlemmet blandt mine Trofæer Stødtænderne af denne Elefant, der nær havde gjort Kaal paa mig.

Trods ihærdige Anstrengelser under vort en Maaned lange Samvær med Wambutti-Dværgene lykkedes det os dog hverken at faa fat paa Okapi eller Bongo. Men med rige Samlinger af andre Dyr tilligemed etnografiske Samlinger vendte vi efter Midsommer tilbage til Irumu og forenede os med vore Kammerater.

Lægen havde trukket i den ene og Malariaen i den anden Ende. Rebet udgjordes af mit magre Legeme, som sandelig ikke blev federe af denne Tovtrækning. Men det holdt i det mindste! Kininen fik omsider Bugt med Bacillerne, og Lægen gik af med Sejren. Temmelig medtaget og svag i Knæene vendte jeg lidt efter lidt tilbage til de levendes Tal.

Regnen faldt. Lynilden knitrede. Græsset groede. Men naar Solen en Gang imellem tittede frem, voksede ogsaa Ønsket om at leve. Og efter gentagne Tilbagefald med Feber oprandt endelig den Dag, da Pakkasserne paany stuvedes, og Bærerne sad sammenkrøbne i Rækker og ventede paa atter at komme afsted. Uele havde vi maattet opgive, ligesom Besøget i Guldgruberne ved Kilo, hvor Olsson var taget hen for at filme, i sidste Øjeblik blev aflyst. Thi Malariaen var stædig, og Baaden over Albertsøen gik en bestemt Dag fra Kasenye. Der var kun Forbindelse to Gange om Maaneden, og det gjaldt derfor om at passe paa for at naa med Nilbaaden nordpaa fra Rejaf.

Det var Skade, at vi ikke kom til Kilo. Efter alle de fantastiske Beretninger om Guldrigdommene dér havde jeg glædet mig til selv at besøge Stedet og faa et lille Indblik i den belgiske Stats afrikanske Skatkammer. Hele Distriktet er jo bekendt for sin Overflod af Guld. At Rygterne ikke er overdrevne, kan man slutte af, at Nettobeholdningen i en af de middelstore Gruber for nogle Aar siden var 18,000,000 Francs paa tolv Maaneder. Og dog klages der i Almindelighed over Vanskeligheden ved at faa brugbar Arbejdskraft, tilstrækkelig

Proviant og tidssvarende Maskiner. Hvis alt dette var at faa, vilde Udbyttets Størrelse blive mange Gange fordoblet, mener man. Men Folket er trægt og uvilligt, Kolonisationsevnen hos de hvide kun ringe og Transportvanskelighederne næsten uoverkommelige. Ikke desto mindre spiller Kilo allerede nu en umaadelig Rolle for Verdens Guldproduktion. Og for hvert Aar, som gaar, vil den øges. Thi Gruberne ligger i Afrika, og Afrika er Fremtidens Land.

Solrig og dugget oprandt Onsdagen den 3. August, da jeg efter to Maaneders Forløb atter satte mig op i den ubehagelige Kitanda. Men den var mindre modbydelig nu. Thi dens Rysten og Skrumplen skulde lidt efter lidt føre hjemad og gøre Ende paa vore lange Strabadser. Og i Øjeblikket længtes jeg ikke efter nye. Trods al den Venlighed og Gæstfrihed, som i saa rigt Maal var strømmet os imøde fra alle hvide i den lille belgiske Poststation, var der alligevel ingen, som ikke var glad ved at forlade Irumu og genoptage det omskiftende og frie Safariliv. Thi Stilstand og Uvirksomhed fører i Troperne mere end andre Steder til Slendrian. Arbejde, Virksomhed og Humør er ufravigelige Livsbetingelser der som overalt.

Efter to Dages Marsch gennem rigt, kuperet Græslandskab kom Radiomasten i Bunia endelig tilsyne, men langt borte i det fjærne, et sikkert Tegn paa, at vi nærmede os Civilisationen. Stationen hører under Kilo, og vor Vej førte syd om den. Den næste Morgen drog Safarien ind paa den brede og velanlagte Landevej fra Gruberne, som bugter sig op over den store Sænknings vestlige Randbjerge. Man var netop ifærd med at sætte Telefonmaster op langs Vejen, og da en Bil med nogle Ingeniører kom raslende nedad Bakken, syntes vi, at Europa pludselig var rykket os ubehageligt nær. Vi slog denne Aften vore Telte op i Bogoro, paa Grænsen af Bjergene. Det var koldt og blæsende; nedenfor laa Sletten som et dækket Bord med Albertsøen som en stor Sølvtallerken i Midten. Og næste Eftermiddag var hele Safarien samlet i Kasenye, som er Havn for og den østlige Indgang til en af Kongos rigeste Provinser: Ituri.

Men Byen er kun lidet anselig. Nogle Straahytter, et stort Magasin af Bølgeblik samt et faldefærdigt, grundmuret Hus, det er alt. Her bor der en hvid Mand, der baade er Stedets

Kommandant og Toldforvalter, Sundhedskommission og Apotheker med den særlige Opgave at studere Sovesyge. Han lignede en Røver, men var i Virkeligheden Godheden selv. Desuden var der en lille vanrøgtet Baadebro, som enhver Villaejer i Stockholms Skærgaard vilde have skammet sig over. Dette var altsaa den vigtige Havnestad for Kilogruberne, hvorfra Maskiner og Redskaber transporteredes ind i Landet, og hvis daarlige Stenbro trædes saavel af Arbejdere som af Generaldirektører; thi i Afrika gælder nu engang ingen Personsanseelse. Og i Vildmarken er man taknemlig for alt, som letter Transporten eller Arbejdet, det være sig den elendigste Bro eller den mest ujævne Vej. Det hænder derfor ogsaa ofte i Kasenyi, at Baaden, paa Grund af Broens daarlige Forfatning, ikke kan lægge til, hvis Vejret er daarligt, og der gaar smaa, viltre Bølger paa Søen, men maa kredse omkring udenfor som en usalig Aand, til Vejret har bedret sig, og Ankomstdagen bliver herved udsat en Dag eller to. Skøndt den har været saa længselsfuldt ventet, bærer man den Slags Forsinkelser med Taalmodighed; der findes ganske simpelt ingen anden Maade at møde Fortrædelighederne paa. Afrika er Afrika. Punktum.

Aftenen i Kasenyi blev baade trist og munter. Den svenske zoologiske Ekspedition holdt nemlig Afskedsmiddag for sine to belgiske Officerer, som næste Dag skulde vende tilbage til deres Tjeneste i Kolonien, samtidig med at vi forlod det kongolesiske Omraade.

En Afsked er altid vemodig. Og saa meget mere, naar det gælder Mænd, som er blevet svejset sammen i Vildmarken under fælles Kamp for Tilværelsen, hvor de forskellige Karakterer er blevet slebet af mod hinanden, og hvor det gælder om baade at afpasse sig efter Forholdene og underordne sin egen Villie for at naa det fælles Maal, uden at man derfor behøver at opgive sin personlige Selvstændighed. For mange Mennesker er Ensomheden pinlig, selv om den ikke varer længe. Ødemarkens Stilhed og den tyngende Ensomhed paavirker deres Sind for stærkt. De bliver pirrelige, fornærmede og melankolske. Særlig paa en Ekspedition som denne, hvor tre forskellige Nationer var repræsenteret, var der let Anledning til Brydninger og Uoverensstemmelser. Men den Slags Ting var praktisk talt ikke forekommet blandt os. Derfor kunde vi den

Aften alle se tilbage paa de syv Maaneders Samvær uden at behøve at forstyrres af ubehagelige Erindringer, men blot dvæle i Erindringen ved de skiftende Billeder og de brogede Oplevelser. De to belgiske Officerer havde ikke alene udrettet det Arbejde, som deres Regering havde paalagt dem, de havde gjort meget mere. De havde ikke blot været Ekspeditionens Hjælpere og Raadgivere, men hvad der betyder langt mere: vore gode, oprigtige, trofaste Venner. Derfor bringer jeg dem endnu en Gang en hjertelig Tak for godt Kammeratskab og Samarbejde!

Banketten, hvis Menu bestod af fersk Fisk, tre magre Høns og en Budding, der var ligesaa sort som Kokken, begyndte i Tristhedens Tegn. Men efterhaanden som Champagnen løste Tungebaandene, slog Stemningen over i den mest løsslupne Munterhed. Det var nemlig gaaet os som saa mange andre Safarier. Spirituskassen, som var medtaget for at bruges i Ulykkes- eller Sygdomstilfælde, var forblevet urørt indtil nu, men denne sidste Aften paa kongolesisk Grund blev Indholdet pakket ud, og alt som Natten skred frem, blev Afskedsgildet livligere. Mine egne Kræfter tillod mig ikke at holde ud til det sidste. Men endnu længe efter, at jeg var gaaet til Køjs, trængte glade Stemmer gennem Moskitonettet, og det sidste, jeg hørte, var, at et af Teltene brasede sammen over sin Ejermand, der havde trukket sig tilbage til Privatlivets Fred. Men rundt omkring ved de overskaarne Reb stod Resten af Selskabet og skoggerlo, saa det kunde høres fra den ene Side af Sænkningsomraadet til den anden.

Næste Dag ankom den lille Hjuldamper Samuel Baker med Union Jack flagrende for Vinden. Men det gik som saa ofte før: Vinden friskede op, og næppe var Fortøjningstrosserne kastet i Land, før Samuel fik travlt med at komme løs igen og stikke til Søs, hvor den maatte flakke rundt i store Kredse, til Bølgeskvulpet ophørte ved Solnedgang og den atter kunde lægge til.

Der var baade Last og Passagerer, der skulde ombord. Men til sidst var alt klart, og da vore Sager var blevet stuvet tilbørligt sammen tilligemed Boyer, Bøssebærere og Flaaere, som aabenbart ventede sig en ekstra Fornøjelse af Turen, var det allerede langt hen paa Natten.

Paa Bredden stod Weiler og Arrhenius med Taarer i Øj-

Kongoböfler

Elefanter

Azandepige

En Kæmpekarl med mange nedtrampede Marker paa sin Samvittighed

Doktor Strada og hans Chimpans

Vore kongolesiske Askaris

Middagen i Kassenyi

Krokodiller ved Albertsöen

nene. Og bagved dem deres Askaris paa Geled. Et sidste Haandtryk over Rælingen, et Afskedsraab til Soldaterne — og Baaden padlede sagte ud paa den blæksorte Vandflade, hvor Kongobredden snart opslugtes af Mørket. Der var kun to svingende Lamper, der vinkede Farvel; efter kort Tids Forløb var de ikke større end Ildfluer og forsvandt snart i den stille Nat.

Samuel gik sin sædvanlige Tur, det vil sige Søen rundt. Først sydpaa, saa østpaa og nordpaa. Flere Gange stod den paa Grund, thi der er lavt Vand i Albertsøen, men Bunden er kun Mudder, saa der skete ingen Skade. Stod den altfor fast, var der ikke andet at gøre end at varpe den løs efter alle Kunstens Regler, hvad der altid lykkedes. Men det var jo ogsaa en Officer i den britiske Marines Reserve, der havde Befalingen. Han var ovenikøbet Commander med tre Rækker Krigsbaand paa Frakken og boede i Butiaba, hvor han, som den engelske Regerings Repræsentant, i al Almindelighed havde Opsyn med Søfarten paa Albert, hvis mægtige Handelsflaade bestaar af Samuel Baker (noget mindre end de mindste Vaxholmsbaade), en Dampbaad og diverse Pramme. Thi hvad Admiralitetet gør, gør det grundigt.

Baaden var imidlertid skinnende velholdt. Dækket ligesaa blankt som paa nogen Yacht, Farven var der intet at udsætte paa, og Morgenrengøringen var ligesaa grundig som paa en Orlogsmand. Der er nok nogle smaa, lumre Kahytter, men intet fornuftigt Menneske tænker paa at benytte dem. Man spiser, sover og opholder sig paa Dækket, hvor man gør sig det mageligt, som man bedst kan, og hvor Brisen bringer Kølighed. Frisk Luft og klar Himmel er bedre end tvivlsom Komfort blandt Lopper og Kakkerlakker.

Nogle Dage senere var Albertsøen svundet ind til en Kilometers Bredde og blev smallere, jo længere nordpaa man kom. Bredderne kom hinanden nærmere og blev grønnere, Sivskovene tættere. I Zigzag slap Samuel forbi alle de lumske Banker og padlede endelig ind i Nilens hellige, men plumrede Flod.

Indtil Nimule er Bahr-el-Jebel sejlbar. Derefter kommer man til en Strækning med Strømhvirvler og Fald, som gør al Trafik umulig. Først i Rejaf i Sudan kan man atter gaa om-

bord i en anden Nilbaad og saa fortsætte uafbrudt helt ned til Khartoum.

Mange Planer har der været fremme om at gøre denne Del af den fremtidige Forbindelse Kap—Kairo farbar. Nogle har foreslaaet Sluser, andre at bane Nilen en helt ny Vej. Andre endelig villet anlægge Jærnbane mellem Nimule og Rejaf. Men endnu er Problemet ikke løst. Det vil dog vist ikke vare længe, før Sagen vil blive ordnet paa en eller anden Maade, og Drømmen om en ubrudt Forbindelsesaare gennem Afrika blive realiseret. Min private Mening er dog, at det hverken bliver Baade eller Jærnbaner, som i første Række vil komme til at erstatte de manglende Led i Systemet, men Veje med regelmæssig Automobiltrafik. Dette System er allerede med stort Held praktiseret i Uganda, og det har vist sig meget tilfredsstillende. Altsaa: uden at behøve at gøre et eneste Skridt vil Fremtidens magelige Stockholmere ved Hjælp af Jærnbane, Bil og Damper kunne foretage et Længdesnit gennem hele det store Kontinent paa faa Uger, hvor der før krævedes Maaneder, ja Aar. Lykke paa Rejsen! Men saa vil jeg helst blive hjemme.

Bahr-el-Jebels Bredder er ret tæt befolkede. Hytterne ligger malerisk omgivet af Lunde, og Vegetationen er i Begyndelsen tæt og frodiggrøn for lidt efter lidt at gaa over til mere aabent og strengt Parklandskab. Mænd og Kvinder gaar i Almindelighed uden en Trevl paa Kroppen.

Faunaen var ikke overdreven rig. Særlig paafaldende var Mangelen paa Fugle. Derimod vrimlede selve Floden af Flodheste i store Hjorder, for ikke at tale om de forhadte Krokodiller, som overalt solede sig paa Sandbankerne. Det var en ublandet Fornøjelse at skyde til Maals efter dem og høre Kuglen slaa igennem Panseret. Thi den Slags Reptilier har jeg ingen Sympathi for, saa kan Foreningen til Dyrenes Beskyttelse sige, hvad den vil.

Den ene Nat laa Samuel over i den saakaldte Rhinocamp, som er bekendt fra den rooseveltske Ekspedition. Vort Haab om i Løbet af Eftermiddagen at se hvide Næshorn blev imidlertid skuffet. De plejer ellers at holde til helt nede ved Floden, men trækker sig i Regntiden længere ind i Landet.

Dagen efter naaede vi Endepunktet for den hvide Nils sejlbare Omraade lige ovenfor den lille Landsby Nimule, som lig-

ger paa nogle Højder et Stykke oppe i Landet. Her skød Gyldenstolpe Ekspeditionens sidste Storvildt, en Flodhest, som i den nærmeste Fremtid skal udstoppes paa Rigsmuseet. Kraniet tilligemed det upræparerede Skind krævede 36 Bærere til Rejaf.

Uanmeldt at gaa i Land og tro, at man i Nimule vilde kunne faa fat paa et tilstrækkeligt Antal Bærere, vilde være en stor Fejltagelse. Egnen her er tyndt befolket, og kun ved i god Tid at varsko Myndighederne i Sudan om at sørge for en Safari bliver det muligt at komme videre. Det havde vi ogsaa gjort allerede fra Irumu, og med den sædvanlige britiske Smartness laa der omtrent 400 sorte og afventede vor Ankomst, klare til Afgang og forsynede med rigeligt Posho. Foruden de store Samlinger var der en ikke ringe Bagage, der skulde med til den sidste Etappe i Rejaf. Det var som et helt Regiment var stillet paa Benene, og den lille aabne Plads i Landsbyen frembød et livligt Skue. For at holde Orden paa Folkene og hjælpe os videre frem havde Regeringen med beredvillig Imødekommenhed sendt en Officer, konstitueret Guvernør i Mongalla, Major Brocks, der bistaaet af en Haandfuld Askaris og Mamuren (en farvet Bestillingsmand der paa Stedet) snart overtog Ledelsen af det hele.

Det var en værdifuld Hjælp. Hvilken Orden og Disciplin! Det gik som en Leg, som om selv det mindste Tandhjul i det store Maskineri var pudset og smurt for hundrede Gang. Vi kunde lægge Armene overkors og staa og se paa det hele.

En britisk Koloni synes ved første Øjekast at være én skøn Forvirring, hvor alt gaar paa bedste Beskub. Man faar det Indtryk, at det hele vil ramle sammen, hvis man begynder at pille lidt ved det, saa løseligt synes det sammenføjet. Men naar det skal staa sin Prøve, naar et eller andet skal udrettes, saa holder det alligevel i sine Sammenføjninger, der er som smidige Staalbaand. Bøjes kan de, men ikke brydes. Og netop i Elasticiteten bestaar Systemets Styrke, thi en Organisation af den Art kan tilpasses efter vidt forskellige Forhold. Jeg vil aabent indrømme, at jeg beundrer denne Organisation, thi den er Resultatet af mangeaarig Erfaring og er bygget paa sunde og konsekvente Principer.

Haandbøger over Afrika indeholder enten fejlagtige eller ogsaa slet ingen Oplysninger om Ruten Nimule—Rejaf. Paa

Grund af Sovesygen har dette Distrikt længe været spærret, men ogsaa efter at Forbudet er ophævet, synes det næsten, som om man ikke ønsker, at Strækningen skal blive trafikeret i al for stor en Udstrækning. Grunden hertil er vanskelig at forstaa. Til Oplysning for dem, der ønsker at benytte Ruten, skal anføres, at hele Rejsen let kan gøres med syv Dagsmarscher paa respektive 11, 15, 16, 12, 8, 16 og 14 engelske Mile eller 92 ialt (cirka 150 km). Telte behøver man ikke at medføre, da der findes gode Hytter for Rejsende; de er fri for Kimputo og er beliggende ogsaa med kortere Mellemrum end ovenfor anført. Vejen er god, og paa sine Steder kan endogsaa Motorcykle anvendes. I Regntiden er Floderne dog stærkt opsvulmede, men man kan dog vade over dem alle med Undtagelse af Assua, hvor en primitiv Færge staar til Raadighed. Paa hele Rejsen saa jeg ikke en eneste Glossina (midt i August). Derimod er Varmen slem, særlig i Middagstimerne, hvorfor det tilraades at starte tidligt, Kl. 4 eller 5 om Morgenen. Fødevarer er det svært at faa fat paa, men de kan dog faas i mindre Kvantiteter. Vildt er kun sparsomt forekommende.

Saa startede vi da en Morgen til den sidste Vandring gennem Afrika. Teltene fik Lov at blive liggende nedpakkede, thi vi behøvede kun at tænke paa Sengen, Moskitonettet og Badet, naar vi naaede frem til de udmærkede Lejrpladser og krøb ind under Straatagets kølende Skygge. Det var den letteste Safari, jeg har været med paa, trods temmelig lange Dagsmarscher.

Solen bagte ganskevist ubarmhjertigt allerede ved Nitiden, men det tidlige Opbrud i Fuldmaaneskin gjorde, at Størstedelen af Vejen for den Dag allerede var tilbagelagt paa dette Tidspunkt. Vejen var god og jævn, Landskabet grønt, og i Horisonten blaanede nogle Bjerge. Paa lang Afstand kunde man følge Nilens snoede Løb ved den Taage, der hver Morgen laa over Floden og som Vanddampe svævede over Katarakterne.

Land og Folk er nu godt kendt, thi navnlig under Verdenskrigen løb her en vigtig Forbindelseslinie til Tropperne ved Ruandas Grænse. Og selv syntes vi, det var som at gaa paa Strandvejen, saa let og civiliseret forekom det os altsammen ovenpaa Kongos Vildmarker. Det vilde derfor være overflødigt at ofre mange Ord paa Turen. Jeg maa blot lige nævne de maleriske Mahdis, en af Stammerne i det sydlige Sudan.

De plejede om Aftenen at samles om Lejrbaalene; iførte fuldt Krigsornat og besmurte med Jord og Aske gjorde Mændene virkelig Indtryk af at være taget lige ud af en eller anden romantisk Eventyrbog. Ned over de glatragede Hoveder havde de krænget en Slags Hætter, der var forfærdigede af deres egne Haar med indflettede Kaurisnækker, og derfra stod et Bundt vajende Strudsfjer lige i Vejret. Omkring Armene blinkede brede Elfenbensringe, og den venstre Arm var desuden forsynet med en hestehalelignende Prydelse af Græs og Fjer. Anklerne var behængt med Bjælder. Nogle havde hele Kroppen bemalet, andre kun Benene. Trommer og lange, valdhornlignende Lurer sørgede for Spektaklet, hvori Bjældernes Klingren og Kvindernes skingre Raab blandede sig. Under Dansen stod Musiken i Midten, saa Kvinder og Børn og yderst Mændene, der svang deres Lanser og hoppede med samlede Fødder i Takt med Orkesteret. Sommetider brød et ophidset Individ ud af Ringen og optraadte solo.

I Almindelighed er Mahdikvinderne velvoksne. Om Lænderne bærer de blot en smal Snor af Glasperler med en Dusk fortil og en Tournure bagtil. Underlæben er gennemboret, og i Hullet er der stukket forskellige Prydelser, som rager langt ud og hænger ned paa Hagen; i Almindelighed er det en Træpind eller en Glasstump. Men en Aften havde Dansens skønne Dronning anbragt en Totommersskrue i Underlæben. Hun var aabenbart meget stolt af sit dyrebare Klenodie og ganske klar over, hvilken Misundelse det vakte hos hendes mindre heldigt stillede Søstre. Ogsaa smaa Fløjter anvendes. Med Munden lukket kan saaledes en Mahdikvinde presse Luften ud gennem Læben og pibe en ud uden at fortrække en Mine; det anses for Højden af Forførelseskunst.

Efter de syv Dagsmarscher, vi havde regnet med, ankom vi en Eftermiddag til Rejaf, just som Nilbaaden fra Khartoum lagde til. Vor Vandring var definitivt forbi.

Jeg blev helt vemodigt stemt, da jeg tog Afsked med Boyerne og Bøssebærerne, der herfra skulde vende tilbage til de ventende Kødgryder i Nairobi. Thi de havde været os gode Følgesvende og trofaste Tjenere i omtrent otte Maaneder, delt baade godt og ond, Farer og Fornøjelser med deres hvide Herrer uden at kny. Naar en Neger blot vil, er han paa sin Vis

aldeles storartet. Og i det store og hele havde vi haft al Grund til at være tilfredse med vore sorte Folk, især efter at nogle Døgenigter straks til at begynde med var blevet skilt ud. Særlig faldt det svært at tage Afsked med Kongoni og Assomani. Efter to højst eventyrlige Strejftog gennem Afrika kan det ikke undgaas, at man knyttes med venskabelige Baand til dem, der altid har været lige i Hælene paa en og aldrig har vendt Ryggen til i et kritisk Øjeblik. At Kuløren er sort, gjorde i dette Tilfælde hverken fra eller til. Assomani, der plejede at være rolig og overlegen, tørrede sig bestandig om Næsen med det snavsede og slidte Ærme af sin Khakibluse. Men Kongoni, der plejede at give sine Følelser friere Løb, græd som et Barn og holdt sig ikke for god til at omfavne sin Bwana i Overværelse af hele Menigheden. Endogsaa Kokken, der var blevet skældt mest ud af dem allesammen — det hører sig jo til i en velordnet Safari —, gjorde Indtryk af at være rørt og var om muligt endnu mere muggen, end han plejede at være.

I, trofaste Bøssebærere! Ikke en, men ti Gange har I reddet mit Liv ved Jer Agtpaagivenhed. Hvor havde jeg nu været, om ikke Kongoni i Tide havde varskoet mig om den saarede Løve mellem Buskene, eller hvis Assomani havde rakt mig den tunge Dublet Brøkdelen af et Sekund for sent, da den gamle Bøffeltyr gik over til Angreb. Med Hæder og Taknemmelighed skal I mindes, thi ogsaa Negrene er Mennesker og skal have, hvad der tilkommer dem!

Det var med blandede Følelser, at jeg satte Foden paa en af Civilisationens Forposter, Damperen Gedid, thi nu var det frie, ubundne Liv forbi, og Vildmarkens tavse Skønhed laa for denne Gang bag os. Vist var det behageligt at komme til et dækket Bord med rigtigt Porcellæn og rene Servietter, at synke ned i en behagelig Stol paa Dækket med en kold Drink ved Siden og i Skødet en maanedgammel Avis, der ikkedestomindre ejede hele Nyhedens Interesse; at dreje paa en Knap, naar man ønskede Lys og at have en Seng, der var ordentlig redt. I saa Henseende troede vi os hensat til et eller andet Luksushotel paa Rivieraen eller i London. Overgangen var sket i en Haandevending, det var blot de tre Trin ad Landgangsbroen. Men alligevel — det var svært at forlade Safarilivet. Trods Sygdom, trods Savn og Strabadser véd jeg, at jeg vil komme til at

længes efter det igen. Er Vildmarken éngang gaaet en i Blodet, bliver den ved med at minde en, saa længe man endnu har en Blodsdraabe tilbage i Kroppen. Thi ingen kunstlet Tilværelse, hvor raffineret den end kan være, vil nogensinde kunne maale sig med selve Naturen og det Liv, den byder paa.

Da Nilrejsen begyndte den 22. August, regnede det i Spande over Rejaf. Med Strømmen tager Rejsen 11 Dage til Khartoum. Ført af sorte og med sit plaskende Skovlhjul agter er det til at begynde med en højst besynderlig Sejlads, Gedid stiller op. Snart lægger den sig paa tværs, snart har den Agterstavnen forrest. Kun undtagelsesvis peger Forenden i Bevægelsesretningen. Maskinen er svag og Strømmen stærk, hvorved det bliver vanskeligt at styre. I det ene Øjeblik glider den ned langs den højre Flodbrink for i det næste at sætte Kursen mod den venstre. Saa prøver den en ny Indstilling, svinger maaske helt rundt et Par Gange og fortsætter efter denne Karusseltur, som om intet var passeret. Nu og da staar den helt paa Grund, indtil Strømmen hjælper den af igen eller et Varpanker trækker Skruen ud af Mudderet. Det hele gaar imidlertid roligt og fredeligt, som om det var den naturligste Ting af Verden, at en Damper skulde danse Polka. Ved Rattet arbejder et sort Styrmand og drejer Hjulet styrbord og bagbord uden noget nævneværdigt Resultat, mens Lodsen uanfægtet ryger en sort Cigar og mellem Røgskyerne tilsyneladende staar og leger med den ledeløse Maskintelegraf. Fremad og bak, fremad og bak, saadan har Gedid altid klaret Nilens værste Strømhvirvler. Det gaar som en Dans. Hvorfor ser de hvide Herrer saa forbavsede ud?

Paa Grund af den lave Vandstand i den tørre Tid bygges alle Nilbaade meget lidt dybtgaaende. Den forholdsvis ringe Del, der er under Vandet, svarer derfor paa ingen Maade til det vældige Overparti. De er ogsaa meget ranke, og det er hændt, at et heftigt Vindstød har faaet hele Herligheden til at kæntre. For at forhindre dette, fortøjer man gærne en eller to Pramme paa Siden, hvilket naturligvis gør dem mere stabile, men samtidig vanskeliggør Navigeringen.

For nogle Aar siden klagede en meget ung og meget smuk Dame over denne Ordning, fordi Negrene kunde se, naar hun redte sit Haar, og Heden var saa stor, at hun ikke et Øjeblik

kunde trække for Lugerne. Kaptajnen var ung og forelsket. Han fortøjede — trods Forbudet — Prammene agterude og lod hende uhindret kæmme sit krusede Haar for aabent Vindu. Da kom der uventet et Vindstød og væltede Baaden. Ved det paafølgende Forhør fik Kaptajnen naturligvis Skylden, blev afskediget og sat i Fængsel, medens den haarfagre gik fri. Hvilket altsammen sikkert juridisk set var uangribeligt, men alligevel forkert. Moralen er, at Damer med krøllet Haar og langsom Opfattelsesevne maa blive i Europa eller idetmindste vende om i Khartoum.

To Dagsrejser nord for Rejaf kommer man ind i den saakaldte „Sudd“[1]). Saa langt Øjet naar, er det en moradsagtig Flage, bevokset med Siv og Papyrus. Floden deler sig i flere Arme, som ofte forandrer Løb. „Sudd'en“ er nemlig ingen fast Masse, men kommer undertiden i Bevægelse og følger med Strømmen. Da sker det, at der opstaar vældige Barrikader. Ligesom naar Isen skruer, taarner Slam, Græs og Vandplanter sig op under et bestandig stærkere Tryk, saa at en Baad, som kommer ind i en saadan „Sudd“-Skruning, har det største Besvær med at klare sig. Tilsidst sprænges Dæmningen, og Floden baner sig ny Vej, hvor Modstanden er mindst.

I denne Sumpegn er Fuglelivet til sine Tider meget rigt, især om Vinteren, hvor mange af vore Trækfugle har deres Tilhold her. Nu var den hovedsagelig befolket af Moskitoer og andre Insekter, som i store Sværme formørkede Gedids Lamper efter Solnedgang. Og man fik travlt med at krybe ind under Moskitonettet saa snart Middagen var forbi.

Her oplevede jeg en af de mest storslaaede Solnedgange, jeg nogensinde har set. Himlen var blygraa af tunge Regnskyer, som trak hen over Landskabets trøstesløse Ensformighed. Kun i Vest var der en Revne i Skytæppet, saa bred at Solen kunde komme frem. Der hang den nogle Øjeblikke kobberrød og kæmpestor. I det flammende Lys stod Skyerne pludselig kulsorte, medens talrige Lyn tegnede deres hvide Zigzaglinier ligesom Griffelen paa en Tavle, og „Sudd'en“ stod skarpt smaragdgrøn mod den mørke Baggrund. Vandet saa ud som tykt Blæk. Samtidig hvælvede der sig to Regnbuer af en saadan Klarhed og

---

[1]) *Sudd:* det engelske Ord for sammenfiltret Nilgræs. *O. A.*

Intensitet, at de næsten gjorde Indtryk af at være en fast Masse. Man ventede kun paa, at Gudeskaren fra Valhal skulde stige op paa Broen og tage deres Rige i Besiddelse. Skuespillet varede kun nogle faa Øjeblikke — da sank Solen, og Stemningen udløstes i et vældigt tropisk Uvejr, om hvis Heftighed man vanskeligt vil kunne gøre sig noget Begreb hjemme. Der er Tordenbygerne som Vuggeviser imod her.

I tre Døgn gik Damperen igennem dette svømmende, haabløse Landskab, som først den fjerde Dag begyndte at vise Tegn til at ville stivne. Der laa nogle Hytter spredt omkring paa de fastere Steder, og deres Beboere, Dinkas, stod og saa efter Gedid. Stammen gaar ligesaa nøgen, som den kom til Verden. Mændene maler Ansigtet graat og farver Haaret rødbrunt med Kourin. Den maleriske Virkning heraf kan lettere tænkes end beskrives.

Lake No, hvor Bahr-El-Ghazal falder ud i Bahr-El-Jebel, passerede vi om Natten, og næste Eftermiddag lagde Baaden til ved Malakal, hvis høje Radiomaster allerede kom til Syne i lang Afstand. Det er Hovedstaden i Provinsen og Sæde for flere hvide Kolonialtjenestemænd.

Foruden den længselsfuldt ventede Post hjemmefra for fem Maaneder ventede der os her en stor Overraskelse.

Myndighederne havde nemlig trommet en hel lille Armé af maleriske Shillukskrigere paa over tusind Mand sammen. Paa en stor, aaben Plads, hegnet af brogede Vimpler, stod Mændene opstillede i en Kæmperundkreds og ventede, at vi skulde passere Revu. Ved Indgangen mødte deres Konge, Fafiti Yor, med Titlen Rit eller Mek af Shillukstammen, en velvoksen og efter Udseendet at dømme intelligent Neger i Spidsen for sin Stab af Underhøvdinge. Han var iført en skarlagenrød, guldbroderet Tunika med en vældig Krumsabel ved Siden. Folket adlød hans mindste Vink. Denne Rit skal være en oplyst Despot, som enevældigt men retfærdigt styrer sit Folks Skæbne[1]). Ledsaget af ham begyndte vi saa den lange Vandring ned langs Geledderne.

Hvilket stateligt Syn, hvilken sælsom Oplevelse! Det var

[1]) Nærmere Oplysninger findes i: Diedrich Westermann, The Shilluk People.

som et godt gammelt Eventyr af Rider Haggard, med et Pust fra det Afrika, som engang har været, men nu er ved at forsvinde. Indtrykket var imponerende. Thi alle disse smidige Skikkelser i deres sælsomme Udsmykning havde noget af Vildmarkens ubændige Kraft og Urtidens umiddelbare Barbari over sig. Holdning og Bevægelser var paa en Gang sikre og overlegne, med den ubevidste Stolthed, der kendetegner et frit Folk. Trods britisk Overhøjhed er de nemlig selvstændige med egne Love og deres egen Konge. De er engang blevet regnet blandt Afrikas mest stridbare Stammer, men har nu definitivt nedgravet Stridsøksen. Hvilket sikkert ikke vilde forhindre dem i, hvis de følte Lyst til det, atter at lade Øksen blinke i Solen, om nogen gik deres Ære for nær.

Hver Afdeling var mødt op med sit Banner (disse var dog af nyere Dato), sine Høvdinger og sine Lurblæsere; der var Mænd fra Malakal, Ubwa, Dussim, Awarajok, Lemni, Kodok og Fenidwai. Lurerne bestod af Kuduhorn med en vældig Kalebas fastgjort i Enden for at forøge Resonnancen. Lyden blev herved dump og vibrerende.

Omkring Lænderne havde hver Mand heftet et Leopard- eller Servalskind, kantet med Kaurisnækker. Dette er Feltuniformen, og den anvendes kun i Krig. De fleste havde malet Kroppen helt rød eller graa, og Ansigtet straalede af et tilfredst Grin, som om de vilde sige: kom og se, hvor fin jeg er! Ovenfor Albuen bar de tykke og brede Elfenbensringe af en saadan Tyngde, at man syntes, de helt maatte hæmme Armenes Bevægelser. Mest bemærkelsesværdig var imidlertid Frisuren. Nogle havde flettede Lokker ligesom en Silkepuddel, andre derimod havde sat Haaret op i runde Plader, saa store som Tallerkener. Arrangementet blev holdt sammen med Olie eller Ler, og gennem det hele var der stukket Træpinde, Strudsfjer eller Stumper af Colobusskind. Nogle bar desuden Leopardmasker. At forme saadan en Haarprydelse skal tage temmelig lang Tid, og er derfor en Skønhedspleje, som ikke gentages altfor ofte. Naar den er færdig, faar den Lov at sidde flere Maaneder, til et eller andet Parti af den „styrter ned". For at beskytte Kunstværket under Søvnen anvendes smaa Hovedpuder af Træ, hvorpaa Nakken hviler.

Til Krigsudrustningen hører endelig et tykt, ovalt Skjold af

Flodhest- eller Girafhud, som er saa stort, at Manden i bøjet Stilling helt og holdent kan gemme sig bagved det, samt et Bundt Spyd. Disse er i Almindelighed lancetformede, bredbladede eller skarpt tilspidsede, udsmykkede med enkle Prydelser og forsynede med en Række ækle Modhager. Den, som faar et saadant Vaaben i Kroppen, er solgt.

Efter den skyldige Tur langs Fronten, hvor hver Afdeling hilste os med den højre Arm oprakt, med Sang og Lurblæsen, begyndte den egentlige Dans, som bestod i fælles, fremadskridende Bevægelser i Takt til en ensformig Sang og akkompagneret af Kuduhornenes Brølen. Spydene sloges mod Skjoldene, indtil alle Krigerne paa et givet Tegn lynsnart kastede sig paa Knæ bagved disse, og der blev dødsstille. Dette gentoges i det uendelige.

Herefter viste en Afdeling, hvordan man jager Løver. Haltende, sammenkrøbne og brølende gik Mændene parvis tæt efter hverandre, idet de fulgte deres Høvding i lange Bugter og Snoninger. En Gang imellem stod de stille og stampede paa samme Sted, idet de vuggede med Overkroppen eller pludselig faldt paa Knæ. Skjoldene holdt de under Armen og Spydene fremstrakte. Jeg tror, selv den modigste Løve havde foretrukket at stikke Halen mellem Benene og løbe sin Vej fremfor at oppebie denne morderiske Jægerskare.

Derpaa fulgte en fingeret Strid, hvortil rette Vedkommende kun tøvende gav sin Tilladelse, da Legen ofte ender i blodig Alvor. Under høje Brøl styrtede de to Partier mod hinanden. De høje, smidige Skikkelser bevægede sig med en Staalfjers Spænstighed, Spydene lynede, og Lurerne brølede. Haandgemænget var livligt, men det var i det store og hele ikke blodigt.

En saa stor Ngoma var aldrig set der paa Stedet. Det var et ligesaa fantastisk som storslaaet Skuespil og en ægte afrikansk Afslutning paa vor Færd gennem Ødemarken. Dagen efter dampede Gedid atter nordpaa og bragte for hver Time sine Passagerer nærmere til Civilisationens Enemærker.

Det historiske Fashoda, nu kun en lille, ubetydelig Landsby, passeredes. Nilen blev her bredere, og Landet var tildels oversvømmet, saa at hele Skove stod under Vand med kun Kronerne synlige. Negrenes Straahytter begyndte at afløses af Arabernes typiske Lerhuse, og en Eftermiddag saas en bred, sort Streg over

Floden. Jærnbanebroen ved Kosti. Den vakte ligefrem Sensation, thi det var otte Maaneder siden, vi havde set en Jærnbaneskinne. Filmsfotografen blev saa imponeret, at han glemte at vende Kameraet til den anden Side, efter at vi havde passeret den smalle Aabning; han stod og drejede, medens han stirrede paa Broen; men der kom ingenting paa Strimlen.

I El Duim, forhen et vigtigt Knudepunkt for Karavanehandelen, blev Ekspeditionen budt velkommen af Landsbyens rødkappede Ældste og underholdtes med en Slags Mavedans, under hvilken Kvinderne, idet de krøb paa Knæ, skulde holde en Mønt paa deres svedte Pande. Og den 13. September passeredes endelig Hvide Nildæmningen, hvor Arbejdet var standset paa Grund af Krigen og siden ikke er blevet genoptaget. Nogle Timer senere skimtedes Khartoums hvide Huse mellem Dadelpalmerne.

Civilisationen modtog os med aabne Arme, Bil, Middag og Champagne. Ganskevist følte vi os baade taknemmelige og smigrede, men naar man i otte Maaneder har gaaet med Shorts, aaben Skjorte og opsmøgede Ærmer, føles det virkelig en Smule ubehageligt atter at skulle optræde i stiv Flip og Frakke, og ikke i Tide og Utide at kunne kalde paa Boyen eller føle, om Jagtkniven sidder ordentlig paa sin Plads og ikke er gledet ud af Skeden. Thi Mennesket er et Vanedyr, som kun modstræbende slaar ind paa nye Veje.

Selve Kharthoum er en typisk britisk Koloniby med lige Gader, kedelige Huse og smukke Haver. Noget Særpræg har den ikke. Desuden er den fuld af Minder og Sagn om Gordon og hans Tid, hvis Aand vedblivende sværer over Stedet. Paa den ene Sider flyder den blaa, paa den anden Side den hvide Nil, og paa Tangen imellem dem ligger „Elefantsnabelen", som Khartoum kaldes paa Sudansproget. Stedet er ved et maalbevidst, sanitært Arbejde lidt efter lidt fra et berygtet Arnested for Malaria blevet forvandlet til en moskitofri Idyl, hvor man ovenikøbet kan sove uden Net.

Dækkende et mange Gange større Areal breder Omdurman sig paa den anden Side af Floden. Jeg havde altid hørt Stedet omtale som et af Nordafrikas mest maleriske Handelscentre, men det blev en stor Skuffelse. De gamle, krogede Stræder er blevet erstattet med brede og lige Avenuer (for lettere at kunne

kvæle et Oprør), og Livet forekommer dødt. Mange af Kvartererne ligger endnu hærgede og øde efter Oprøret. Mindst af alt gør Obdurman Indtryk af at være et stort Handelscentrum. Kalifens Grav er kun en Ruin, og hans Slot, som i sin Glansperiode aldrig havde bestaaet af andet end en Samling Lerhuse, har ikke langt igen. En eller anden dybsindig Politik lægger vist Hindringer i Vejen for, at dette Mindesmærke bliver rationelt bevaret. Men historisk berømt vil Stedet ikke destomindre blive ved med at være.

Resten af Hjemturen frembyder lidet af Interesse. Man gaar ind i sin Sovevogn i Khartoum for næste Aften at gaa ombord i et flydende Hotel i Wadi Halfa, og i Løbet af tre Døgn er man ved Assuans store Nildæmning og Philaes slanke Tempel. 24 Timer senere ruller Toget ind paa Cairos Hovedbanegaard, og derfra er der kun fire Timer til Aleksandria. Da syntes vi, at vi allerede var hjemme.

Slet saa hurtigt som her beskrevet gik Rejsen dog ikke. Thi dels gjorde vi Ophold undervejs for at kaste et flygtigt Blik paa den gamle, ægyptiske Kultur, dels maatte alle Samlingerne pakkes om i Cairo, og de skrøbelige og ofte primitive Kasser erstattes med stærkere, som bedre egnede sig til at stuves sammen i en Lastdampers haarde Skrog. Dette var et Arbejde, som hovedsagelig kom til at hvile paa Konservatorens Skuldre. Imens foretog vi tre Svenskere en Tur til Jerusalem, hvorfra vi vendte tilbage med lutter gode Minder. Personlig var jeg rejst dertil uden Tro paa at finde et Gran af Stemning i Byen. Det viste sig at være aldeles forkert, og jeg regner disse tre Dage i Jerusalem for en Oplevelse af stor Betydning.

Ja saa er der vist ikke stort mere at fortælle. Den 21. September forlod Ekspeditionen Afrikas Kontinent. Den var startet fra Østkysten og var endt ved Nordkysten. Den havde været oppe paa Birungavulkanernes skyklædte Toppe for atter langsomt at naa ned i Havniveauet. Fire Gange havde den krydset Ækvator og havde tilsidst fulgt Nilens hellige Flod. Og vi havde følt, at en saadan Ekspedition ikke blot er en Rejse i Rum men ogsaa i Tid. Thi ved Kilderne lever endnu Dværge og Gorillaer deres primitive Liv ligesom i gamle Dage, da Dværg og Gorilla maaske endnu var ét, og i Ægypten rinder Nilen forbi nogle af den menneskelige Kulturhistories mærkeligste Mindesmærker,

passerer Kopternes simple Kirker og Tyrkernes straalende Halvmaaner for tilsidst, bred, majestætisk og plumret, at løbe ud i Havet, hvor industrielle Anlæg og moderne Flyvepladser betegner vor egen Tids rastløse Jag.

Fra Dækket af den store Damper Sphinx saa jeg Landet langtsom forsvinde i Horisonten. Det gule Sand skinnede endnu som en lys Stribe, der blev til en smal, graa Streg, som umærkelig gik over i en ubrudt Kiming af Hav og Himmel. Her stod jeg atter som et forsvindende Midtpunkt mellem Hav og Rum.

Da spaltedes mit Sind. Den ene Del droges mod Hjemmet, mod Landet under Nordlys og med hvide Nætter, hvor hver Rodtrevl i mig fra Barndommen havde suget Næring af Fædrenes Jord. Og jeg fyldtes af Glæde over snart igen at skulle føle Grannaale og Hedejord under Fødderne.

Men den anden Del vendte sig mod Syd, hvor det vældige Kontinent lige var forsvundet. Jeg mindedes den lange Vej gennem Skove og over Savanner, gennem den tavse Vildmark i Stjernernes milde Skin. Jeg lyttede til Nattens hviskende Stemme, Ensomhedens Selvprøvelse, Ødemarkens ældgamle men bestandig nye Eventyr. Jeg følte, at noget af Urnaturens eget Væsen havde nedfældet sig i mit Sind. Og jeg forstod, at mit Hjerte altid vilde være delt og længes tilbage og aldrig høre op med at elske den Verdensdel, hvis Sindbillede er Kvinden med Skorpionen i sin Haand.

Men for denne Gang vendte jeg hende resolut Ryggen, gik op paa Kommandobroen og saa paa Vindrosen. Kursen viste urokkelig Nord.

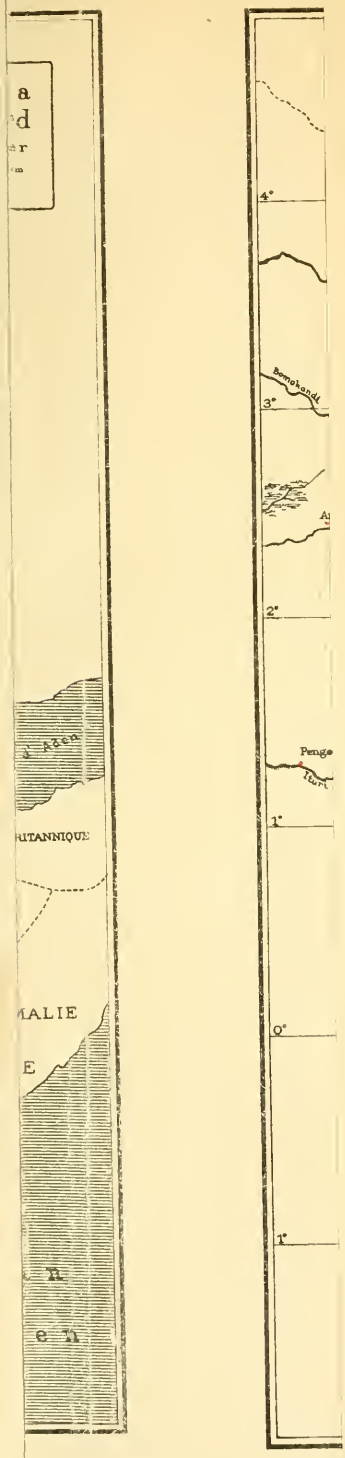
a
d
r
m
Azen
RITANNIQUE
MALIE
E
n
e n
4°
Bamobandi
3°
2°
Penge
Nun
1°
0°
1°

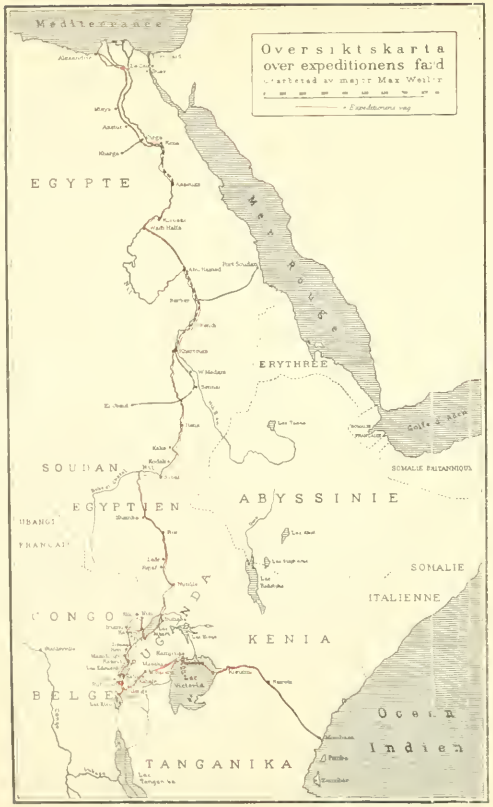
Oversiktskarta
over expeditionens färd
Expeditionens väg
Mediterranée
EGYPTE
SOUDAN
EGYPTIEN
ERYTHRÉE
ABYSSINIE
Golfe d'Aden
SOMALIE ITALIENNE
SOMALIE
ITALIENNE
CONGO
BELGE
KENIA
TANGANIKA
Océan
Indien
Lac Victoria

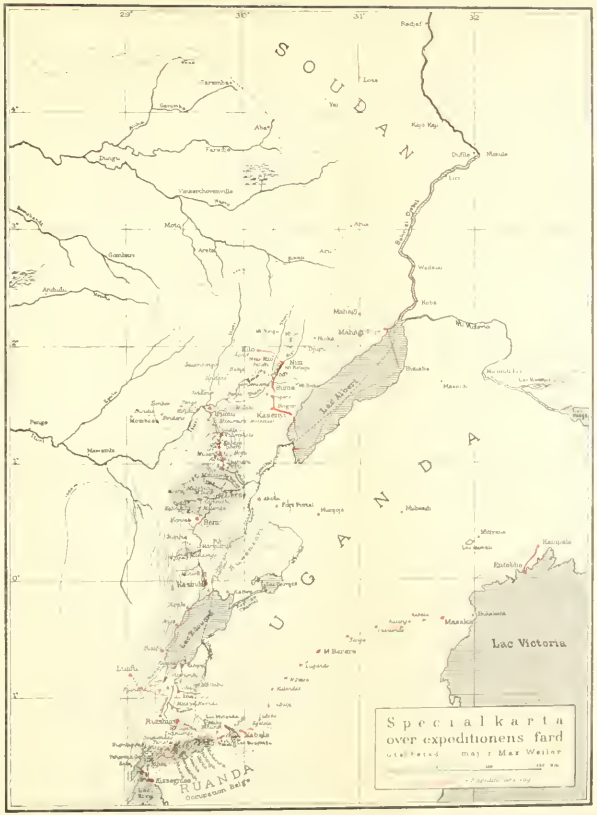
SOUDAN
UGANDA
Lac Victoria
Specialkarta
over expeditionens färd
Expeditionens väg

100063884

DT361
.W5211
1922

Date Loaned

Wilhelm, prince of Sweden.
Blandt dvaerge og gorillaer.

28156